

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII ZAGREB, RUJAN 1938 Broj 1

NJ. VEL. KRALJU PETRU II KARAĐORĐEVIĆU

6 IX 1923 — 6 IX 1938

Kralju naš dragi,
Zdravo!
To Ti kliču srca mlada
Nas Jugoslovena. —
Zdravo Kralju, uzdanice naša,
Zdravo nado, utočište naše! —
Ti si nam simbol mladosti naše;
Ti si nam simbol ljubavi naše.

I danas, kad dom i rod,
Pod rukom Tvojom,
Miru i radu preda se sav;
Kad bratski ruka prigrli brata
Ko anđeo mira svemir sav;
Oči su naše uprte u Te,
I srca nam biju samo za Te.
Da, budućnost i sreću
Jugoslovenstvu,
Zavjetni amanet Karađorđa,
Amanet Jedinstva Oca Tvoga,
Ti si osigurao i očuvao.

I zato danas,
Kad slavimo uspjeh taj tih
Na veselje i radost nas svih,

Sve što je mlado,
Sve što je zdravo,
Kliče Ti blago,
Gromki:
Zdravo!

Jastrebarsko

JOSIP PRESEČKI, upravitelj škole

VAŽAN PEDAGOŠKI I NARODNI PROBLEM

Baš u vrijeme, kad su sve škole i svi omladinski zavodi upravo divno uredili izložbe učeničkih i naučničkih radova, kad su bile gotovo sve koncertne dvorane i kazališta zauzeti dječjim priredbama, kad na stotine djece priređuje Cvjetni korso, kad i strana štampa piše o uspjeloj izložbi omladinske knjige u Zagrebu, — dotle odozdo polagano struji crna paklenska sila koja sistematski podgriza i truje zdrave temelje narodnoga života i da od vremena do vremena izbaci poput vulkana svoju žrtvu, svoju gnjusobu, smrad i trulež.

Eto, tako se ta tamna i podmukla sila manifestirala u onom užasnom činu početkom srpnja o. g. gdje dva mladića dotukoše svoga druga iz želje, da izvedu i dožive pustolovinu — po primjeru pustolovina kakve dnevno donosi štampa: Fantom, kriminalni Zabavnik, Mickey strip; kriminalni romani: Krvnikova obitelj, Misteriozan slučaj, Živi mrtvac, Hipnotizer lješina, te filmovi, koji glorificiraju život zločinaca, a koje su oni dnevno gledali, gutali i čitali.

Zagreb i provincija bili su užasnuti ovim činom. Mjerodavni faktori pojurišе u stan nesretnih mladića, gdje su našli na kilograme gangsterske i stripovske literature. Sada? Kolike ironije! Dnevna je štampa počela napadati kriminalnu, pustolovnu literaturu, jedne novine krivile su druge, razvijala se među njima polemika i predbacivanje, koja od njih izdaje više gangsterske i stripovske literature i koje pišu uvijek u takvom duhu. Još koji taj protest od strane narodne većine, mnogo znatiželjnika na sprovodu nevine žrtve Zdenka Puh ... i stvar je svršena — moguće i zaboravljena! Roditelji zabraniše za tri dana djeci da čitaju stripovski dio novina, ostali su spakovali svoje kovčege i pošli na more i u gore da odmore svoje živce od nesnosne omladine. Prolazili su srpanjski **dani**, a trafike i knjižare i dalje marljivo izlažu i prodaju Fantom, Mickey strip, Kriminalni Zabavnik i sl., pa sveščiće kriminalnih romana — **kao da se nije ništa dogodilo.** Mali nosići dječaka i djevojčica pritisnuti su i dalje na izloge kriminalnog šunda i gutaju, gutaju njihove duše otrov.

Skupljaju se i naprosjače dinari i kupuju kriminalni noviteti, a školsku omladinu u praznicima vidimo na dvorištima, pred vratima, na kupalištima, perivojima kako zadubljeno i ozbiljno prati najnovije doživljaje Mandraka, Fantoma, Flaš-Gordona i ostalih junaka američkog podzemlja ili prerija.

Prodavač novina kao da još ponosnije i sigurnije viče: Najnoviji broj Fantom, Oko-okice ...

Svi su brzo zaboravili na žrtvu, Zdenka Puha, i na nesretne mladiće Peracković Dragu i Vladu Pari.

Ali vulkan i dalje izbacuje, opominje živo na katastrofu! Još nije prošao srpanj, a novine nam donašaju i opet jedan strašan slučaj: Gangsterski napadaj gimnazijalaca u vlaku Brod—Sarajevo. Napali učiteljicu da je orobe. To su bili dječaci od 14 i 16 godina, djeca agron. provizora. Kad su uhvaćeni, pronađen je kod njih provalnički alat i sva sila **kriminalnih romana.**

Novine na koncu kažu: »Roditelje je ta vijest o zločinu njihove djece pogodila kao grom iz vedra neba«. Znači — roditelji žive za se, djeca za se. Ne vodi se računa o tom što djeca čitaju, gdje se kreću, s kim se druže.

A što je naša javnost na ovaj slučaj? Pod pritiskom žarkog srpanjskog sunca, ovaj puta nije ni tako strašno reagirala. Ali tek što je razbijen novinski slog o ovom tužnom događaju u vlaku, već novine javljaju kako se u Sarajevu brijački naučnik Ferdinand Rošo na gangsterski način prijetio g. Škoriću, da će ubiti njegovo nedužno dijete kad ga vidi na ulici. U stanu Ferd. Roša pronađena je i opet sva sila kriminalne literature.

*

Kad o svemu tome razmišljam i vidim mlakost — gotovo nehaj — za akciju protiv ove paklenske i otrovne literature, protiv bezdušnih izdavača i trgovaca, kojima je u interesu samo prokleti novac, demoraliziranje i odnarođivanje naše omladine — tada se sjećam divne herojske irske omladine, muževa, koji su, kad su neki izdavači i trgovci pokušavali plasirati gangst. kriminal. stripovsku literaturu u Irskoj — preko noći porazbijali sve izloge s takvom literaturom, a literaturu su pokupili i spalili je javno. Brzo su nestali i izdavači i trgovci kriminalne literature iz Irske. A na nedavnoj sedmogodišnoj skupštini irske katoličke omladine donešena je rezolucija, kojom se apelira na državnu vladu, da zakon o cenzuri štampe u toliko proširi, što će biti zabranjene i plijenjene knjige i časopisi, koji šire nauku štetnu po moralni i narodni život. Podjedno je omladina apelirala na izbornike kod nedavnih izbora, da glasuje samo za one kandidate, koji se obavežu da će se založiti za pooštrenje zakona o cenzuri banditskog i nemoralnog štiva. U Francuskoj datiraju zakoni protiv pornografske i kriminalne literature već od g. 1882, a ti su zakoni kasnije još prošireni i pooštreni. Ovi zakoni omogućuju svakom građaninu da se protiv gnjusne, pokvarene, kriminalne literature obrati na sud.

Ne zaboravimo, da strogo primjenjivanje tih zakona u praksi ovisi o moralnoj svijesti publike i sudaca.

*

Tko imade riječ kod nas u rješavanju ovog vrlo važnog problema? U prvom redu roditelji, zatim odgojitelji, rodoljubi, trgovci, nakladnici, omladinski pisci, urednici dječjih i omladinskih listova. Svi treba da se nađu na okupu, da zajedničkim radom, zajedničkim protestom, svom energijom, stupe u borbu protiv »šunda«, »smeća«, »otrova«, koji poplavljuje naša tržišta i razara dušu i tijelo naše omladine i, kopa grob našem narodu.

I zato je pohvalno što je na skupštini zagreb. sekcije učitelj. udruženja stvoren zaključak ,da se učiteljstvo ozbiljno i što prije stavi u odlučnu borbu protiv pustolovne, kriminalne i šundromanske literature.

I kao što se povela akcija u Zagrebu protiv kletve i psovke i organiziran dan protiv te naše narodne sramote i pozivaju se pravi rodoljubi, da od sebe tjeraju psovače, da im ne daju zaposlenja i rada, da ostavljaju lokale gdje se kune i psuje, a javni psovači da budu pozvani na odgovornost temeljem § 167 kaz. zakona, identično toj akciji treba da se pristupi rješenju problema kriminalne literature.

Okupićemo sve mjerodavne faktore, apelirajući do najviše instance, poduzeti sve, da spasimo našu omladinu i da njihove sposobnosti i energije usmjerimo zdravoj nauci, solidnom radu, da odgojimo i dademo našem narodu zdrave i moralne jedinice, koje će živjeti i raditi za dobrobit i napredak svoga naroda i čitavog čovječanstva.

S tim direktivama i odlukom da i nadalje ostane naš list »Dom i škola« na strogo moralnoj, odgojnoj i narodnoj bazi stupamo u novu školsku godinu.

Zagreb Š.

PRVA IZLOŽBA DJEČJE I OMLADINSKE KNJIGE U ZAGREBU

Sredinom mjeseca lipnja ove godine priredila je knjižara V. Vasića i R. N. Horvata prvu našu izložbu dječje i omladinske knjige u Umjetničkom paviljonu, na kojoj je izložilo oko pedeset naših i preko sedamdeset stranih izdavača. Izložba je organizirana kao prva u nizu stalnih izložaba internacionalna karaktera, koje će se održavati jedanput ili dvaput godišnje sa svrhom da se iznesu noviteti naših izdavača omladinske književnosti i paralelno s tim zbog komparacije noviteti izdavača drugih, većih i kulturnijih naroda. Povodom izložbe izašao je opširan katalog na blizu stotinu stranica s popisom svih izloženih knjiga na svim jezicima, koji je od vrlo velike važnosti za svakoga, tko želi dobiti uvid u stanje suvremene dječje književnosti, naše i strane. Njega treba naročito i posebno pozdraviti.

Na ovoj prvoj izložbi (prvoj svojih priređivača i prvoj uopće), na koju se s mnogo pažnje i pohvale osvrnula gotovo sva naša dnevna i periodična štampa ističući njeno veliko književno i odgojno značenje, sudjelovale su gotovo sve hrvatske, srpske i slovenske nakladničke kuće, koje izdaju omladinske knjige, a od stranih država nakladnici iz Bugarske, Čehoslovačke, Francuske, Engleske, Italije, Njemačke i Poljske. Zbog kratkoće vremena i tehničkih razloga, kao i zbog poteškoća, koje su skopčane uz svaki početak, izložba je imala izvjesnih nedostataka, ali ti su neznatni u omjeru prema vrijednosti ove izložbe za naš kulturni život, u kome znači početak jedne nove epohe kulturnije i modernije metode odgajanja čitalačke publike. Ti nedostaci se mnogo više odnose na strane nego na naše nakladne kuće, što je i posve razumljivo, a bit će s vremenom sukcesivno likvidirani. Oni se u prvom redu sastoje u nepotpunosti izloženih izdanja, što se nije moglo i ne može spriječiti, a zatim u sistematizaciji: organizatori i priređivači, kojima inače treba odati punu hvalu, sistematizirali su knjige (vjerojatno ne bez razloga) po izdavačima mjesto po autorima, što bi bilo mnogo preglednije i umjetnički mnogo ispravnije.

Od glavnijih hrvatskih izdavača koji su izlagali na izložbi, spominjemo: knjižaru Vasić i Horvat, koja je priredila izložbu i koja je izdala našu dosada najbolju omladinsku knjižnicu u devetnaest knjiga. (Ilustrovana omladinska biblioteka), Zabavnu biblioteku, Maticu Hrvatsku, Minervu, Binozu, Kuglija, Hrvatski pedagoško-kjiževni zbor, Vinka Vošickog iz Koprivnice i dr. Od Srba knjižaru Gece Kona u Beogradu, najjače srpsko nakladno i izdavačko poduzeće, koje izdaje najbolju srpsku dječju i omladinsku biblioteku (Zlatna knjiga), do sada osamdeset knjiga, S. B. Cvijanovića, Nolit, Jovanovića i Vujića, A. M. Popovića i dr. Od Slovenaca je izlagala Akademska založba, Jugoslovanska knjigarna, Knjigarna »Učiteljske tiskarne«, Mladinska matica, koja ima otprilike značenje našeg Hrvatskog pedagoško-književnog zbora za Slovence (dosada izdala četrdeset knjiga, zapravo knjižica), ali donosi mnogo bolje i umjetnički vrednije knjige, Belo-modra knjižnica i dr. Izbor je zaista bio vrlo bogat i šarolik, pa je značio pravi užitak za svakog posjetioca. To je utoliko važnije i značajnije, što su u Zagrebu dosada izložbe ove vrste bile nepoznate, osim nekih manjih uličnih priredaba. Možda bi bolje vrijeme bilo za izložbu mjesto lipnja prosinac, ali i lipanj nije nepodesan, jer se tada svršava školska godina. U svakom slučaju obilan posjet i vrlo veliki interes, koji su posjetnici pokazali za sve knjige, najbolji je dokaz, da je izložba bila potrebna i da je priređena u pravi čas. Sve prostorije Umjetničkog paviljona bile su gotovo uvijek pune, naročito one najmlađe publike, za koju je izložba u prvom redu bila i priređena.

Od drugih država, koje su sudjelovale na izložbi, treba u prvom redu spomenuti Čehoslovačku, a zatim Bugarsku. Čehoslovaci su svakako na prvom mjestu, što ne znači i ne mora značiti, da oni zaista imaju i najbolju dječju književnost u Evropi, nego samo da su ozbiljno shvatili poziv zagrebačkih organizatora i značenje ovakve izložbe za sve narode, ne samo za onaj gdje se priređuje. Oni su izložili raznovrsne knjige: od patriotskih, modernističkih, klasičnih i pustolovnih svojih najboljih pisaca, do prijevoda Julesa Vernea, Vlastimira S. Petkovića i Mate Lovraka. Knjige su im ukusno i često vrlo originalno opremljene. U svakom slučaju njihov je odio na izložbi bio jedan od najposjećenijih. Spominjemo Karela Čapeka, istaknutog suvremenog češkog romansijera i dramatika, koji je i kod nas poznat, Josefa Ladu, Boženu Němcovu, koja je prevedena na hrvatski već vrlo davno (Babica), Vitězslava Nezvala, slavnog češkog modernističkog pjesnika, glavnog reprezentanta poetizma, Jana Nerudu, Vladislava Vančuru i dr.

Da se bugarska dječja i omladinska književnost nalaze na vrlo visoku stepenu, dobro je poznato i izvan Bugarske, pa i kod nas iz članaka po novinama i revijama. Uoči izložbe izdala je knjižara Vasić izbor bugarskih priča i bajki »Čudesno carstvo« (u redakciji i prijevodu Ljudevita Krajačića), u kojoj se nalaze radovi skoro svih boljih bugarskih novijih pisaca za omladinu, pa i onih koji nisu bili izloženi na ovoj izložbi. Ta je knjiga služila kao izvrstan uvod posjetiocima, da se mogu snaći u odjelu izložbe posvećenom Bugarskoj, koji se najviše isticao neobično uspjelim i novim ilustracijama knjiga na temelju bugarske narodne poezije i primitivnog slikarstva. Kvantitativno slabije zastupljena, kvalitativno je bugarska dječja i omladinska književnost stršila između ostalih. Spominjemo od poznatijih izloženih bugarskih pisaca Doru Gabe, Angela Karaliičeva, Stojana Popova, Nikolaja Rajnova, Ran-Bosileka, Bagrjanu Elizabetu, slavnu bugarsku modernističku pjesnikinju, o kojoj je i kod nas dosta pisano, Asena Rascvetnikova i dr. Svi se ovi pisci (i mnogi drugi, kojih nije bilo na izložbi) nalaze u »Čudesnom carstvu«.

Od ostalih slavenskih naroda izlagala je Poljska, a nije Sovjetska Rusija i Ukrajina. Poljska se omladinska književnost uglavnom zadržava u tradicionalističkim okvirima. Iz nepoznatih razloga ovaj se drugi po veličini slavenski narod u posljednje vrijeme ne ističe naročito u književnosti (što je sigurno u vezi s političkim, socijalnim i opće kulturnim prilikama u zemlji), iako je u neposrednoj prošlosti dao imena kao Reymont, Prus i Żeromski. Ističemo od izloženih pisaca starog i dragog Henryka Sienkiewicza, kojega je i u Hrvatskoj svaki srednjoškolac čitao, a kojemu je nedavno u Poljskoj zabranjen slavni roman »Križari« zbog prijateljstva sadašnje poljske vlade s Njemačkom, Marju Konopnicku, Kornela Makuszynskoga, Mickiewicza, Gustava Morcineka, Ossendowskoga, Prusa, Reymonta, Żeromskoga i dr. Skoro svi su ti pisci već prevedeni na hrvatski i nisu samo omladinski pisci.

Među četiri neslavenska naroda kvantitetom na prvom mjestu stoji Njemačka, zatim dolazi Francuska, Engleska i Italija. Njemačka je napravila pregled od braće Grimm do i kod nas dobro poznatog i mnogo prevođenog Ericha Kästnera, a izložila je i mnogo prijevoda (od Danca Andersena do Čeha Čapeka). Ističe se naročito opremom svojih knjiga, koja je u svakom pogledu na visini suvremene štamparske tehnike. Tim je, a ne kvalitetom svojih djela, zemlja Goethea, Wagnera i Thomasa Manna, koji živi u emigraciji, dominirala na izložbi. Italija, koja u posljednje doba također manje cijeni književnost od nekih drugih umijeća i ljudskih sposobnosti, koje nemaju veze s umjetnošću, izložila je seriju pustolovnih romana Emilia Salgaria, talijanskog Karla Maya, nekoliko svezaka velike i vrlo vrijedne enciklopedije, nekoliko manje poznatih pisaca, koji su više lokalne veličine (Ernesto Ambrozi, Virgilio Brocchi, Ebe Nonno, Vambo i dr.), ali kvalitativno su joj najbolji prijevodi (Daudet, Michaelis, Beeckher-Stowe i dr.) Ni Francuska nije izložila ono najbolje i najvrednije što ima, iako je dala (za nas, ne za nju) obilan i šarolik izbor. Spominjemo pored bogata pregleda slikovnica velika imena francuske književnosti Alphonse Daudet, Gustave Flaubert, J. Bainville, Honore de Balzac, Rabelais, André Lichtenberger, Prosper Merimée, André Maurois, Fr. Mistral, George Sand, Charles Vildrac i dr., koji su svi izdani u naročitim, često vrlo ukusnim i luksuznim izdanjima za omladinu (svi već manje ili više prevedeni na naš jezik). Od pustolovnih pisaca ne manjka Jules Verne i Paul d' Ivoi, francuski Salgari. (Uzgred neka bude spomenuto da je najljepše izdanje Vernea ipak bilo češko, i da je neprestano išlo od ruke do ruke). Ta književnost, nama i duhovno i geografski (a i sticajem prilika) dalje od njemačke i češke, trebala bi biti pažljivije redigirana za ovu svrhu,

o čemu bi odgovorni faktori s jedne i druge strane morali voditi računa. To isto i iz istih razloga važi i za Englesku, koja je izložila dosta, ali je mogla i mnogo više. Njezini klasici (Carrol Lewis, Defoe Daniel, Dickens Charles, Mc Cormick, W. M. Thackeray i dr.) uz mnoštvo ostalih izloženih pisaca ne mogu nam dovoljno predstaviti literaturu za omladinu ove zemlje, u kojoj se možda najviše čita na svijetu zbog maglovitog otočnog podneblja, koje čovjeka i dijete goni u zatvorenu, naloženu sobu. Bilo bi bespredmetno nabrajati ostale kod nas gotovo nepoznate ili sasvim nepoznate pisce, koji su zastupljeni s jednom ili više knjiga. U svakom slučaju, kako je već rečeno, potrebno je da Engleska bude idući put bolje reprezentirana, ne zbog Engleza, nego zbog nas. Interesantno je primijetiti, da na izložbi nije bilo Oskara Vildea.

Izložba je ukupno trajala petnaest dana i svršila je u svakom slučaju s uspjehom. Od svakog naroda bilo je izloženo nekoliko stotina knjiga, dok smo mi izložili mnogo više; najmanje je izložila Poljska. Održano je u okviru izložbe nekoliko dobro posjećenih predavanja o zadaći i svrsi omladinske književnosti i o njenom odnosu prema književnosti, odnosno umjetnosti uopće, koja će »Dom i škola« po mogućnosti donijeti u svojim slijedećim brojevima bar u izvodu.

Namjerno nije na ovom mjestu bilo govora o našim piscima, koji su izloženi na izložbi, u prvom redu, jer su bili svrstani po različitim izdavačima, što je, kako je već rečeno, nezahvalno i nezgodno, a u drugom redu, što bi komparacija sa stranim velikim omladinskim piscima, koju bismo na taj način inaugurirali, svršila loše za naše pisce, osim nekolicine (Ivana Brlić-Mažuranić, Vladimir Nazor, Oton Župančić i dr.) O tom će u svakom slučaju biti govora prilikom slijedeće izložbe, koja će, kako nam priređivači obećaju, biti još mnogo šira i raznovrsnija.

Zagreb **Ivo Kozarčanin.**

„PROLJEĆANCI" I NJIHOVI IZLETI

Život malih »Proljećanaca«-pjevača vrlo je zanimljiv. Uz ozbiljan rad, studij, nastupe nalaze oni u svom pjevačkom društvu i razonodu. U prvom redu lijepu knjigu.

»Proljećanci« imadu svoju knjižnicu, u kojoj su sabrane najbolje dječje i omladinske knjige, a koje oni marljivo čitaju.

Koliko vole knjigu, i to dobru knjigu — vidimo i po tome, što su posjetili prvu izložbu dječje i omladinske knjige, koju je priredila o. g. u Zagrebu Knjižara Vasić.

Prolazimo li pokraj osnovne škole u Draškovićevoj ulici, gdje je centar »Proljećanaca«, vidimo ih kako se poslije pjevanja, pokusa, teoretskog obučavanja zadrže u dvorištu i igraju razne igre, da se onda ovako oplemenjeni pjesmom, radom i igrom vraćaju vedri svojim domovima.

Najmilije je »Proljećancima« kad pođu svi zajedno na izlet u društvu zborovođe g. Modrijana, učiteljice Taucik Irme i svojih roditelja. Tako je to bilo 20-III o. g. kad su se uputili u Gračane. Bila je to lijepa grupa djece i roditelja. Priroda je bila divna! Ta sutra je prvi proljetni dan — dan malih »Proljećanaca«. Orila je selom, brdima i dolinom himna proljeću — pjesma, koju mali pjevači tako rado i skladno pjevaju.

12-VI posjetili su starodrevni grad Zrinjskih i Frankopana — Ozalj. Ovaj puta pošao je s njima i ravnatelj Draškovićeve osnovne škole g. Krivačić. Mnogo su taj dan naučili, jer Ozalj je star i mnogo toga zna i čuva, a dječjim dušama tako su blizu glasovi i šaputanja sa starih visokih gradova, njihovih dvorišta i dugačkih hodnika. Mališani su osvojili sve ostale izletnike svojom pjesmom, koja je bila posebno lijepa i osjećajna u zatvorenom dvorištu staroga grada.

Prije nego su nastupili veliki praznici, kad će se i mali pjevači razići — pošli su još 29-VI u Stubičke Toplice da se nauživaju sunca, kupanja i lijepe prirode. Na povratku — na zagrebačkom kolodvoru — nakon što su otpjevali svoju himnu, rastali su se mali »Proljećanci« zaželivši jedan drugome ugodne praznike i, do sretnog viđenja i opet u »Proljeću« u novoj škol. godini.

Učiteljica.

»Dom i škola« s prilogom »Dječje kolo« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Josip Butorac, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII — ZAGREB, LISTOPAD 1938 — Broj 2

VITEŠKI KRALJ ALEKSANDAR I UJEDINITELJ

Dana 9 oktobra ove god. navršilo se četiri godine od marseljske tragedije, u kojoj je mučenički i prerano završio svoj dragocjeni život ovaj naš veliki Kralj, pa se u ovoj tužnoj godišnjici pobožno i zahvalno sjećamo svih Kraljevih dobrih djela za nas i zemlju našu, i častimo žalosnu uspomenu na ovu plemenitu i najveću našu žrtvu današnjega vremena.

U ovoj prilici pominjemo riječi velikoga našega pjesnika Njegoša:

Čašu meda još niko ne popi,
Što je čašom žuči ne zagrči;
Čaša žuči ište čašu meda,
Smiješane najlakše se piju.

Valjda već i sama priroda života na zemlji traži da ljudi izmjenjuju po čašu meda i čašu žuči, a našem narodu bijaše u prošlosti mnogo puta dosuđeno da ispija i previše teških čaša žuči, pa tako da i u najnovijem vremenu ne bude mimoiđen i ovom čašom najgorčom.

Možda je providenje i ovom žrtvom najtežom htjelo da nas iskuša i prokuša još jedared, i to u ovoj žalosnoj primjeni na svu raniju istoriju našu, koje se time opominjemo to više i to ozbiljnije što se ovom čašom žuči sada približujemo dvadesetgodišnjici svoga punog oslobođenja i ujedinjenja, a poslije dvadesetgodišnjice znamenite svjetske prekretnice u slavnom proboju Solunskog fronta, iza čega nam naši Bijeli orlovi, na čelu s Viteškim Kraljem Ujediniteljem, donesoše slobodu i jedinstvo od Soluna do Jadrana plava, od Balkanskih gora do Triglava gorda, a preko svih naših planina, polja i dubrava te rijeka naših srebrnih i ponosnih.

U svoj toj patnji i slavi našoj, poslije svih tolikih obrata u dugoj i mučnoj našoj povijesti, sudbina je tražila od nas da pred četiri godine prinesemo svijetu i ovu svoju žrtvu najveću. A udes je odista i čudnovat i strahovito poučan, da u istom času pogibaju dva velika čovjeka, dva prisna prijatelja, dva najizrazitija i najiskrenija evropska mirotvorca svoga vremena — divni Jugosloven Kralj Aleksandar i plemeniti Francuz Luj Bartu!

Nikada se ne mogu dovoljno da ocijene djela i zasluge Kralja Aleksandra i za ovu zemlju našu i za svu Evropu. A da ni u ovom času, kada skrušenim i iskrenim pijetetom slavimo blaženu uspomenu na svoga velikog Kralja, ne povrijedimo i svoju skromnost našim isticanjem Njegove veličine, neka u ovoj prilici o našem Kralju govori svijet oko nas.

Pretsjednik Francuske republike, zemlje velikog i prosvijećenog naroda francuskog, Alber Lebren, o pokojnom našem Kralju kaže ovo: »Kralj Aleksandar bio je hrabar vojnik u časovima kada su se za opće dobro Njegova i naša vojska morale da prinesu na žrtvu. A poslije rata i kao veliki državnik On je dao u službu mira svoje veliko poznavanje pitanja današnje Evrope, i svoj veliki ugled pred kojim se svaki klanjao, utoliko i spremnije što je Kralj znao da bude i brz u plemenitim odlukama.«

Poznati državnik prijateljske nam Kraljevine Rumunjske Tataresku piše: »Čovječanstvo je u Kralju Aleksandru izgubilo znamenitu etičku ličnost, koja za cijeli ljudski rod pretstavlja dragocjeno blago; izgubilo je Kralja i Čovjeka vanrednih vrlina koje oplemenjuju ljude. U istoriji je rijetko naći čovjeka čiji je život bio ispunjen junačkim poletom, isposničkim samoodricanjem i vazda živom svetosti u vjernosti, velikodušnosti, u pravu i u svemu što je dobro u svijetu. On je slavni oslobodilelj zemalja, ali i slavan osvajač ljudskih srdaca. Krasile su ga sve odlike i vladarske i ljudske, i zato će mu historija odabrati počasno mjesto među najvećim stvaraocima znamenitih djela, i među najvećim ljudskim karakterima.«

Abel Bonar kaže: »Kralj Aleksandar se ubraja među one rijetke ljude koji su dostojni da opredjeljuju budućnost, i da budu tvorci historije«. Veliki njemački list »Angriff« piše poslije pogibije Kraljeve: »Pao je Vojnik Kralj, ubijen je Kralj Državnik. Njegovom smrću red i mir u Evropi gube svoga najvišeg jamca.«

Ko pak hoće da najbolje vidi i proosjeti svu snagu i vrijednost pokojnoga Kralja treba da dođe na Karađorđevićev Oplenac, u srcu pitome Šumadije, i da stane u veličanstvenoj Kraljevskoj zadužbini pred grobove Karađorđevića, posebno u pobožnosti pred najdragocjeniji naš grob Kralja Mučenika, i onda će znati sve, jer će mu to najdublje da kaže sama duša i srce . . . A tada će svak saznati još i to, da ta veličina nije tek prolazna, već da u tome mora biti i trajnosti, i stalnosti, i budućnosti vječne, kao i da na ovoj našoj smrti mora da izraste život novi, bolji i sigurniji.

Na dan pak 9 oktobra ove god. sjetimo se za najveću svoju pouku, Kraljevih riječi, predanih na grobovima junaka u jednoj od premnogih naših kosturnica: Na ovoj ogromnoj kosturnici postavljeni su osnovi našeg zajedničkog života u slobodi. Niko, ko tu slobodu uživa do mile volje, ne smije da zaboravi kolikim se naporima i žrtvama do nje došlo. Zar su toliki životi dani utaman, a ne zato da se dočeka java koja je vijekovima snivana? Zar ne bismo i sada, u otsudnom času, muški stali na braniku naše slobode, s kojom se niko ne smije da titra?

S ovim mislima i ovakvim osjećajima klanjamo se punom svojom dušom uspomeni našeg Viteškog Kralja Aleksandra Ujedinitelja! Slava Mu i vječna hvala! **J. M.**

PEDAGOŠKA VRIJEDNOST LOVRAKOVIH KNJIGA ZA DJECU

Čitanje knjiga vrši vrlo velik i snažan utjecaj na sve one koji čitaju, a naročito na djecu. Da je uistinu tako, dokaz nam je između ostaloga i to, što djeca čitajući neku priču obično zavole glavne junake, sažive se s njima, sebe zamišljaju tim junacima i nastoje da konkretno iskažu svoje utiske.

Prema tome, privatna lektira mogla bi da posluži kao vrlo važno moćno obrazovno sredstvo, pa bi bilo potrebno da škola i roditelji obrate mnogo više pažnje literarnom obrazovanju djece i da im pružaju samo onu i onakovu lektiru koja će na njih pozitivno djelovati.

Velika je pogreška što se još i danas mnogo daje djeci za privatnu lektiru bajka, često puta sa strašnim, fantastičnim i nemogućim sadržajem, koji udaljuje djecu od stvarnoga života, dajući im netočnu prestavu o njemu. Osim toga, djeca, koja su naviknuta na ovakvo štivo, težiće uvijek za nečim fantastičnim, strašnim i senzacionalnim. Posve je razumljivo da će takova djeca poslije tražiti raznu »Šundliteraturu«, jer su na to naviknuta, a ne na nešto što je lijepo, dobro i korisno.

U vezi sa suvremenom pedagogijom javio se i u dječijoj literaturi novi duh i pokret, koji smatra da je iz dječje literature potrebno izbaciti bajku sa irealnom sadržinom, te razno drugo fantastično, strašno i nemoguće štivo bez duha, bez ikakve etičke i literane vrijednosti, te umjesto toga pružiti djetetu onakvu literaturu, koja će mu prikazati život, onakav kakav uistinu i jest.

Među tim savremenim pedagozima i dječjim piscima zauzima **Mato Lovrak** jedno od prvih mjesta. On ima sve odlike dobra dječjeg pisca, te je i kao pisac i kao pedagog prestavnik mlađe progresivne struje koja smatra da je potrebno i u dječjoj književnosti tretirati socijalne probleme. On u svojim djelima prikazuje razne događaje iz dječjeg života, a sve to na suvremen način, živo i plastično. U njima nalaze djeca oličene ideje dobrote, ljepote i pravednosti, a to blagotvorno utječe na njihovu psihu i karakter.

Kao seoski učitelj, Lovrak je dobro upoznao i proučio prilike na selu. On je upoznao dušu, želje i potrebe seljačke djece, on se saživio s njima, tako da je zajedno s njima i mislio i osjećao. U svojim djelima on iznosi taj život i prilike na selu, na lak i razumljiv način.

Tačno pred 15 godina, na nagovor **Ljudevita Krajačića**, tadašnjeg urednika »Smilja«, koji je u Lovraku vidio velike sposobnosti, izlazi u »Smilju« njegova prva priča »San«. Poslije toga izlaze njegove priče u raznim časopisima, a Hrvatski pedagoško književni zbor izdao je i jednu knjižicu pod naslovom **»Slatki potok«.**

Prvo njegovo veće djelo je roman **»Djeca velikog sela«,** koji je preveden i na češki jezik. Sva čehoslovačka pedagoška štampa izrazila se o tom djelu veoma lijepo i pohvalno, iznijevši njegove velike literarne i pedagoške vrijednosti. I u našoj pedagoškoj štampi iznešene su velike vrijednosti ovoga djela i ono je najtoplije preporučeno.

U ovom romanu izvedena su uglavnom dva dječja tipa, kao dva pretstavnika današnjeg ljudskog društva, koje Lovrak jasno i živo ocrtava. Jedno je mali Ljuban, pravi socijalni tip, koji radi i žrtvuje se za opće interese i Pero, koji gleda da zadovolji samo svom egoizmu i ambicijama. Dječje simpatije su na strani Ljubana, njega biraju za pretsjednika zadruge, a on se nesebično, pun oduševljenja, samoprijegora i požrtvovanja unosi u borbu za opće interese, ali se uvijek bori časno, s dopuštenim sredstvima i svladava neprijatelja, koji se zna poslužiti i onim što nije dopušteno. Ostala djeca također daju od sebe sve što je potrebno bez prigovora, bez pogađanja i kompromisa.

I simpatije čitalaca također su na strani Ljubana. Oni uživaju u njegovim pobjedama i strepe da mu se što ne dogodi. Sadržaj romana djeluje na djecu jako sugestivno u pozitivnom pravcu, a u tom i leži njegova velika pedagoška vrijednost. Kod djece se razvija i jača svijest o zajednici, jer će uviditi da u zajednici mogu napraviti mnogo, a da svako samo za sebe, ako nije naslonjeno na društvo, ne znači ništa. Roman pokreće djecu na rad, na stvaranje zajednica i radi toga bi mogao vrlo dobro poslužiti kao udžbenik, koji će školsku djecu oduševiti i uputiti kako će stvoriti

samoupravu koju savremena pedagogija toliko preporučuje.

U »**Družbi Pere Kvržice**« također se rješava jedan socijalni problem. Opet je prikazan život i rad seoske djece, koja organizirana stvaraju ono, što njihovi stariji nijesu bili u stanju. Oni vide pred sobom cilj svoga rada, opažaju rezultate i to ih čini ambicioznima, agilnima i energičnima. Oni prelaze preko svih prepreka, podnose i batine od svojih starijih ,ali ne odustaju od pothvata koji su preduzeli.

Oba ova djela namijenjena su uglavnom seljačkoj djeci, jer je sadržaj iz njihova života i radi toga njima vrlo bliz, shvatljiv i razumljiv. Možemo mirne duše reći, da seljačka djeca prije ovih knjiga nijesu imala dobro štivo, koje bi odgovaralo njihovu shvaćanju i njihovim duševnim potrebama. Za seljačku djecu se nije pisalo, i ako je kod nas većina seoske djece, čija je težnja za saznanjem isto tako velika, kao i kod gradske djece.

Seosko je dijete imalo čitanku, a daljnje literarno obrazovanje vršile su babe sa svojim pričama o vilama, vješticama, vukodlacima itd. O suvremenom životu, seoska djeca nijesu mogla mnogo doznati i njihova potreba za saznanjem ostala je nezadovoljena. Tu potrebu zadovoljio je Lovrak, koji je uspio da proširi obzor seoske djece, da ih upozna s raznim pojavama u prirodi i ljudskom društvu, pa je i u tom velika vrijednost njegovih djela.

Kad je 1.934 godine Mato Lovrak premješten kao učitelj u Zagreb, on upoznaje i gradsku djecu i prilike u kojima ona žive. Ove godine izlazi njegov roman iz života gradske djece pod naslovom »**Neprijatelj br. 1**« u izdanju Zlatne knjige, dočim je isto djelo na češkom jeziku izašlo već davno prije.

Osim »Neprijatelja br. 1« izlazi ove godine »**Divlji dječak**«, »**Francek drugi hrabri**« i »**Doka Bedaković**«. Time je 15 godišnjica njegova rada okrunjena s odličnim rezultatima.

U romanu »Neprijatelj br. 1« uvode se djeca u društvo njihovih vršnjaka, koji se bore protiv zla i nepravde u ljudskom društvu, koji saosjećaju prema bližnjem. Čitaoci vide, kako njihovi drugovi žrtvuju sebe, svoju udobnost i sve ostalo, pa se stavljaju u službu bližnjeg.

U ovom romanu je osobito simpatičan mali Zvonko, koji se ljuti na bogatu gozdaricu, koja nema razumijevanja za djecu i osjećanja prema sirotinji. U isto vrijeme Zvonko pokazuje puno ljubavi i simpatija prema malim Bosancima, koji mnogo trpe, zbog bijede i neimaštine u kojoj se nalaze. Svoje osjećaje on prenosi i na svoje drugove. On je uspio da i u njima probudi socijalne osjećaje, bez obzira na vjeru i narodnost. Zvonko se naljutio na drugove, kad su ga upitali, koje su vjere mali Bosanci. I u tom je jedna velika odlika Lovrakovih djela, što on razvija ljubav prema bližnjem, bez obzira na vjeru i narodnost, dakle bez pokrajinskog nacionalizma, koji često puta u mnogim dječjim pričama prelazi u čisti šovinizam.

Nakon Zvonkova pripovijedanja o nevolji malih Bosanaca, djeca su proglasila gazdaricu »Neprijateljem djece broj 1« i stvaraju zavjeru ne samo protiv gazdarice, nego protiv svih neprijatelja djece kojih imade mnogo.

I ovdje je, kao i u ostalim njegovim djelima, lijepo prikazano dječje drugarstvo i solidarnost. Odnosi između Zvonka i ostalih drugova, naročito Olija, potpuno su drugarski. To utječe i na djecu koja čitaju, a to je vrlo važno da se suzbije egoizam, koji je zavladao današnjim društvom i da zavlada altruizam, drugarstvo i osjećaj solidarnosti.

Bogati Kolarić, koji je imao dužnost da s jednom grupom preduzme akciju protiv gadnog liječnika, nailazi u kući na vino i opija se zajedno s drugovima. Alkohol, ne samo da ih je onesposobio za svaku akciju, nego su skoro platili glavom. Ovo djeluje na djecu mnogo bolje, nego svi savjeti i moralne prodike protiv alkohola.

U borbi protiv alkoholizma naročito će dobro poslužiti knjiga »Divlji dječak«. U ovom djelu prikazana je borba seoske djece i učitelja protiv alkoholizma. Glavni junak je Luka, zapušteni, divlji dječak, bez igđe ikoga, kojega u njegovoj borbi za opstanak iskorišćuju drugi, a naročito krčmar. Kad je Luka stupio jednoga dana u školu, djeca su mu se u početku smijala i rugala, ali kad su uvidili njegov položaj i uzroke njegove zapuštenosti, onda su mu se prestali rugati i kod njih se javijaju osjećaji humani i socijalni, pa i simpatije prema Luki. Nastojanjem učiteljevim postaje od diviljeg, bijednog i zapuštenog Luke, prvi gazda u selu.

Mnogi naši mali čitatelji, koji žive u lošim ekonomskim prilikama i osjećaju se radi toga poniženima i nesposobnima za svaku akciju, biće ovim djelom ohrabreni, probudiće se u njima sakrivene snage, koje su razni činioci suzbijali i oni će postati korisni članovi društva. Naprotiv, priče o raznim kraljevićima i izabranicima, priče o raskoši i bogatstvu, obeshrabriće djecu, kod koje će se uz to javiti zavist i nezadovoljstvo njihovom sudbinom.

Djeca se u »Divljem dječaku« ugledaju i na svog učitelja. Učitelj zapravo i jest glavni i najvažniji ugled za djecu, naročito na selu. Ali on će na djecu moći djelovati samo u tom slučaju, ako bude i radio, onako kako bude govorio. Samim moralisanjem i prodikovanjem ne postiže se ništa i zato mu suvremena pedagogija ne pridaje nikakove važnosti. Lovrak u svojim djelima ne morališe, nego iznosi vrline i mane pojedinih osoba, a djeca će sama, razmišljanjem o postupcima pojedinih osoba stvoriti etička načela, po kojima će se vladati u životu.

Postupci pojedinih osoba u »Divljem dječaku«, kao i u ostalim Lovrakovim djelima, u stanju su da pobude djecu na razmišljanje i djeca će na taj način, između ostaloga, najbolje upoznati život, ljude i njihove postupke, što će im mnogo vrijediti u budućem životu, da se umiju snaći i da uzmognu razlikovati prijatelja od neprijatelja.

Čitaoci vide kako djeca u »Divljem dječaku« ne slušaju krčmara, ni pijanih ljudi, pa ni svojih roditelja, kad ih pute na nešto, što nije lijepo ni dobro. Djeca vide, da i od starijih ne treba primati sve, nego samo ono što je dobro. Da ne treba slušati svakoga, nego samo prave i osvjedočene prijatelje, a tako odgojena djeca moćiće i poslije u životu da se oslobode štetnih utjecaja i loših primjera, pa da se sama opredijele za ono što je dobro i korisno.

U »Divljem dječaku« vidiće mali čitatelji, kako su njihovi drugovi kritičkim promatranjem života i raznih događaja u njihovu selu, ne samo prestali piti alkoholna pića, nego su i pokrenuti na stvaralačku društvenu djelatnost i udruženi poveli borbu protiv alkohola. Borba je naročito pojačana, kad je od pića umro mali Slavko, a vodi je Luka, koji je naročito revoltiran na alkohol zbog gubitka svog milog prijatelja.

U isto vrijeme kada i »Divlji dječak« izlazi i »Francek drugi hrabri«. Ova stvar pisana je uglavnom za manju djecu, a prikazuje izlet i boravak gradske djece u selu. Gradska djeca upoznavaju život na selu, doživljuju razna ugodna iznenađenja, a naročito mali Francek, koji je kao jedinac odgojen nesamostalno, ne zna da se sam snađe, plače za mamom, boji se skakavca, ali nakon nekog vremena u susretu s riđovkom on se pokazuje hrabar, dalje preživljuje strašnu oluju i nepogodu i zajedna sa seljacima učestvuje u spasavanju žita. Nakon toga on zavoli selo i postaje »sasma drugi i hrabar«.

U »D o k i B e d a k o v i ć« prikazano je, kako se kapital smatra za svemoćni društveni faktor. Iznesena je silna pohotljivost za novcem, kojemu se sve klanja. Prikazano je, kako novac donosi mnogo zla i neprilika, a na koncu nam glavna junakinja, mala Doka, daje sugestije što bi trebalo uraditi za opće dobro i poboljšanje prilika u ljudskom društvu.

Kako vidimo, Lovrak u svojim djelima iznosi život i gradske i seoske djece. Na ovaj način djeca upoznaju sve ono što je dobro, a što loše i u selu i u gradu. Ovim obostranim upoznavanjem zbližava se selo i grad, a to je od neprocjenjive vrijednosti za djecu, buduće građane.

Lovrak u svojim djelima iznosi djeci najprije ono, što ih okružuje, ne samo zato jer ih to najviše interesuje, nego i zato, što je potrebno da dijete najprije shvati i upozna ono što mu je najbliže, što opaža i susreće na svakom koraku, da se upozna najprije sa svima pojavama iz prirode i ljudskog društva u svojoj najbližoj okolini. Čitajući njegova djela uči se dijete da motri sve oko sebe, da o svemu razmišlja i donosi svoj sud. Djeci su prikazani razni karakteri, prikazani su im živi ljudi i djeca onakvima kakvi u stvari jesu. Naročito su istaknute lijepe i dobre osobine pojedinaca. Iznesene su misli i osjećaji, koji su pokretali djecu na rad i na izvjesne postupke, a sve to na vrlo uvjerljiv i za djecu razumljiv način. Djeca bivaju pobuđena, da posmatraju i svoje doživljaje i postupke, pa da ih upoređuju s postupcima glavnih junaka. Čitajući njegova djela osjeća dijete, da ono nije izvan društva, nego da je i ono član društva, koji je takodjer pozvan da doprinese sve što može za to društvo.

Osim onoga što okružuje djecu, iznosi im Lovrak i ono, do čega djeca mogu doći razmišljanjem i logičkim zaključivanjem. Sve je živo prikazano i lijepo povezano. Dječji vidokrug se širi, ona obogaćuju svoje iskustvo i stječu novo

znanje. On polako i postepeno uvodi djecu u život i pokazuje im put kojim kreba da pođu u svom obrazovanju.

Danas, kad se na dječju lektiru stavljaju veliki zahtjevi, potrebno je imati sve one sposobnosti koje ima Lovrak, pa da se postane dobar dječji pisac. Nije dosta iznijeti samo jedan događaj iz života djece, pa da ga djeca rado čitaju, nego je potrebna i velika sposobnost da se uživi u život djece, da se s njima misli i osjeća, pa da se te misli i osjećaji prenesu na druge. Lovrak je i u tome potpuno uspio. Djeca, ne samo da su u stanju da potpuno uđu u sadržinu njegovih djela, nego se njome oduševljavaju i proživljuju je. Njegova djela pokreću djecu na rad, djeca aktiviziraju svoje duševne snage, kod njih se razvija stvaralačka fantazija, volja za kolektivni rad i altruistička osjećanja, te sve ostale vrline i sposobnosti, koje će im biti potrebne, kao budućim građanima za ekonomski i socijalani poredak, koji zahtijeva novo doba.

Ovakva literatura ujedno je i najbolje sredstvo, da se djeca odvrate od štetne i pogubne lektire.

Konačno, Lovrakova djela odgovaraju zahtjevima nove škole i suvremene pedagogije, jer pokreću djecu na samoradnju, izgrađuju jake socijalne tipove, nove, slobodne, samostalne i odvažne ljude, ljude pune inicijative, jednom riječi korisne i aktivne članove ljudske zajednice.

Zagreb — Skendžić Branko

NAŠE NAUČNICE

Za Vas, predrage naučnice-učenice, i onima u čijim rukama leži vaš život, snaga, sreća i budućnost.

Susrećete ih dnevno na našim ulicama. To su frizerske, modističke naučnice, šegrtice krojačice i prodavačice. Ujutro žure u salone, radnje i radionice. Uredne su, frizure su im po najnovijoj modi, odijela, i ako od slabog materijala, ono je ukusno, cipelice ili sandale u stilu. Djeluju vedro i simpatično. U ruci im mali paketić; biće komadić kruha — jabuka za deset sati — a moguće i za cijeli dan. Oči im se sjaje, a na licu smiješak. Mladost je to koja gleda u budućnost s najljepšim nadama. I baš tim smiješkom mladosti prikrivaju te djevojke sve ono, što duboko leži u njihovim dušama, prikrivaju sva svoja stradanja, tegobe, poniženje — životne patnje i borbe. Ako im se dublje zagledamo u oči, ako s dušom pristupamo njihovim osjećajima, onda ćemo čuti kakvu kalvariju proživljava ta naša ženska omladina.

Što ostavljaju ujutro? Većina njih roditeljsku kuću, gdje je mnogo djece, očeva je zarada malena, a majka patnica muči se s ostalom djecom, pere tuđe rublje i sprema tuđe stanove. Ako pomislimo kako se rado uz siromaštvo pritisne bolest, to je katkada život u ovakvim obiteljima upravo očajan. Djevojka — naučnica nema pravog ležaja, nema gdje da se čestito opere, ni da u miru što pojede.

Bolesna naučnica tužila mi se: »Idem u bolnicu, tamo ću bar udobno ležati. Kod kuće spavam s troje male braće, a bojim se, da ih svojim stalnim kašljucanjem ne zarazim«. Učenica je tuberkulozna. Što da kažemo o svim ostalim podrumskim, tavanskim stanovima gdje noćivaju i prebivaju naše naučnice, o raznim drvarnicama i barakama. Naišla sam — prigodom posjeta — na takve slučajeve ,koje nijesam mogla ni zamisliti. Živo se sjećam susreta oca s kćerkom naučnicom u školi. Nešto je pogriješila, a otac joj se zagrozio: »Više mi ne smiješ doći u baraku!« U njezinim ozbiljnim očima čitala sam odgovor: »To je zaista sve, što mi daješ i uzimaš; ono nekoliko dasaka preko noći«. Vrlo bijedno, ali ona se ne ljudi na njega, obećaje poslušnost, baraka ipak daje obilježje kulturna čovjeka, dok spavati pod vedrim nebom znači biti skitnica.

A što trpe one sirotice, koje nemaju doma i roditelja? U rukama su bezdušnih ljudi, koji u svemu, pa i u njoj gledaju samo svoju korist.

A kuda jutrom tako žure? Kratko: i opet među četiri zida, među razne paravane i paravančiće, zavjese i papirnate zidove. Kod električnog svijetla započinju dan, dan rada od jutra do mraka. Danje svijetlo ulazi u njihove radione tek kroz skromna okanca. A onda tolike vlažne, mokre i s kamenim podom prostorije, veže i vežice.

Ispitivanjem konstatiralo se da 75 posto učenica-naučnica nema pristojan građanski stan, a većina naših salona, radiona, radnja djeluje vrlo nehigijenski. Mnoge su naučnice obolile na plućima, očima, a da ne govorimo kolike su stradale za cijeli život, jer ženski organizam izvrgnut ovakvim okolnostima u dobi u kakvoj su naše naučnice može da veoma strada, da se potpuno uništi.

Često ih promatram kako preko dana nađu ipak koji čas i izađu pred radnju, salon u svojim bijelim kaputima i pohlepno hvataju sunčane trake »te ne trebam, gubi se!« A radi se o kruhu, zaradi, zvanju. I prolaze teški dani. Onaj ju štipne, drugi nasilno poljubi, treći ju požudno svlači očima; onaj ju pljusne, onaj kune, drugi joj govori gadaluke, onaj je poziva na noćni sastanak, drugi joj stavlja besramne ponude i, duša se njena svija pod svom tom težinom gada i gnoja, pod težinom borbe za ostati ili propasti. Kolike su već izbačene na smetište kao iscijeđeni limun, a oni pokvarenjaci, koji su pucali na njenu dušu i nevinost i dalje šeću »poštena« lica po salonima tražeći nove žrtve. Dnevno slušam plač i tužbe tih bijednica. Triputa nedjeljno

Zagrebačke šegrtice u narodnim nošnjama.

i svježi zrak. Tek tada vidim kako je njihova bljedoća opasna, kako mladi ženski organizam gubi svoje najbolje snage — snage stvaranja.

To su tek izvanjska stradanja. Što istom proživljava duša? Pravo je rekao neki gospodin: »Na mnoge naše radnje i salone mogli bi staviti naslov: Ovdje žena prestaje biti ženom«. Mnoge moraju da se stave na raspoloženje čitave — kakve jesu. Izrabljivane su do srži. Stotine pokvarenjaka ulaze u salon na manikiranje, a s paklenskom namjerom da naše naučnice truju, napastuju najgorim perverznostima bljuvotinama. A kad se koja potuži šefu, on joj odgovori kratko: »S mušterijama moraš biti ljubezna; uvijek raspoložena, inače...«, u mislima obično onda nadopuni naučnica odgovor šefa: dolaze u školu od 5 —8 naveče. U ova četiri školska zida trebalo bi da progovori duša duši, žena ženi.

Nastoji se, trga se vrijeme od onog, što bi se trebalo svršiti po programu. Kolike ironije! Govoriš našoj naučnici-učenici o željezu, ugljenu, a na njenim usnama zaustavlja se krik: Gospođo, zar je važnije željezo, ugljen nego ja i sve ono što se u meni zbiva, ovdje u grudima — u duši mojoj«.

Podižu se domovi za naučnike, različiti radnički savezi i zadruge brinu se svojski za muški podmladak, a naša ženska naučnička omladina, djevojke-radnice, kućne pomoćnice-sluškinje imadu samo jedan veliki ništa.

Gdje nam je dom za naučnice, gdje su nam dnevne i dobro uređene kolodvorske misije, gdje su nam na dubo-

koj čovječnosti uređeni biroji, skloništa za kućne pomoćnice, domovi za radnice, nemamo i opet nemamo, a što imamo, slabo je i polovično.

Nikada neću zaboraviti, za vrijeme mog studija u Njemačkoj, boravak od dana i noći u jednom domu za naučnice. Ovdje sam doživjela svu ljepotu i veličinu što ženi pruža jedan kulturan narod. Znadu oni, da moralna snaga porodice, i sav društveni moral ovisi o ženi, o njenoj duševnoj snazi, o ljepoti i čistoći njezine duše.

Naša javnost samo viče na pokvarene naučnice, služavke i radnice, a zaboravlja se, da su one samo odraz naše okoline, da nijesu one nas rodile, već mi njih, i što imadu i što jesu, to smo im mi dali, to smo mi od njih učinili.

Film »Nevinost« po romanu Marije Majerove dnevno igra besplatno po svim našim salonima, radnjama, restauracijama, lokalima itd. Da, na nevinosti naših djevojaka mnogi stječu kapital i karijeru.

Zagreb Š.

KNJIŽEVNO DJELO IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ

POVODOM RANE SMRTI

Postoje dvije vrste književnika jedni koji pišu iz taštine i inercije, jer su počeli pisati, pa ne žele sada sebi i drugima priznati, da su se prevarili i da ne znaju pisati; drugi kojima je književni rad organska potreba, u kojoj se oslobađaju svoje ljudske tjeskobe i tuge dajući svom djelu na taj način karakter opće čovječanske manifestacije za oslobođenje čovjeka iz pretijesnih okvira dnevnoga života. Prvima je dosta za rad papir i pero, a u najboljem slučaju nekoliko pročitanih knjiga prosječne vrijednosti, iz kojih uče osnovne formalne elemente svog zanata, ali i pogreške. Drugi nose svoj talenat kao živu ranu u sebi godinama osjećajući njegovo tajanstveno značenje u svakoj riječi ili rečenici, pateći i radujući se zbog njega u jednolikoj mijeni dana i mjeseci, koja slijepima i gluhima ništa ne kazuje i ne donosi, a za njih znači sve. Prvih ima u književnosti premnogo, drugih nekoliko, ali jedan drugi vrijedi više od deset prvih, ako je u ovom slučaju uporedba uopće dopuštena. Prvi su zadovoljni sami sobom i svojom ulogom u društvu. Drugi žive mučnim, nezadovoljnim, plamenim životom, koji se vječno obnavlja i ruši, zidući na vlažnu tlu poslije iskrčene šikare bez pravog temelja i postepeno izgarajući u svom djelu.

Proza Ivane Brlić-Mažuranić pripada neosporno ovoj drugoj vrsti književnika. U tri glavna djela, »Priče iz davnine«, »Čudnovate zgode šegrta Hlapića« i »Jaša Dalmatin«, ona je dala svoj razvojni put u kontinuitetu i cjelini od prvih početaka preko najvišeg uspona (»Priče iz davnine«) do katarze i prvih znakova stvaralačke dekadencije. Taj je put bogat i ujednačen, počinje ispočetka i teče u širokom ritmu, pa iako ne dolazi do ušća, otvara nove vidike i nove razvojne mogućnosti koje se uvijek iznova preformiraju i pretvaraju. Do Ivane Brlić-Mažuranić, pa i prije, za vrijeme njezina plodnog i raznolikog književnog rada, u našoj omladinskoj i dječjoj književnosti dominirahu diletanti i neknjiževnici, koji umjetničkoj uvijek predpostavljahu odgojnu stranu, dovodeći na taj način do kobnih zabluda i nepravilnosti. Tendencioznu književnost u svom najbanalnijem i najdoslovnijem obliku smatrahu jedinom pravom književnošću za djecu, tražeći da poezija pomaže pedagozima i učiteljima u obuci birajući motive i obrađujući ih prema toj svrsi. Pojava »Priča iz davnine« ima zato neke vrste revolucionarni karakter bez obzira na superlativnu kritiku često zajedljivoga i žučnog A. G. Matoša, koji se oduševio ljupkom legendom o Maliku Tintiliniću i Domaćima, ili podzemnim Kosjenkinim putem, nad kojim je toliko djece proplakalo i prokliktalo od radosti. Umjetnička komponenta »Priča iz davnine« sadrži neke bitne elemente realističke proze u možda nesvakidašnjem obliku, iako to djelo inače nosi pretežno karakter bajke. Realistički su elementi razrađeni i upotpunjeni u »Zgodama šegrta Hlapića«, gdje dominantnu ulogu igra humor i stanovita blaga grotesknost, koja nema ništa zajedničko s paradoksalnošću. Elementima bajke dodani su nedovoljno točni historijski podaci u »Jaši Dalmatinu«, prvom i posljednjem romanu svog pisca, koji je pisan s pretenzijama tradicionalističke povijesne proze, ali ne znači neki naročiti napredak u tom genreu od Šenoe do Velimira Deželića st. Književnost Ivane Brlić-Mažuranić prikazuje se na taj način u cjelini: središnje su djelo »Priče iz davnine« a »Zgode šegrta Hlapića« s jedne i »Jaše Dalmatin« s druge strane znače pokušaje manjeg ili većeg udaljenja od središta i ujedno pobočne lađe jedne životne književne građevine, bez kojih bi konačno djelo bilo manje jasno i potpuno. Prve didaktičke knjige i rasprave (»Valjani i nevaljani«) i filozofijski članci novijeg datuma (»Mir u duši«) od mnogo manjeg su značaja, iako se često odlikuju stanovitom dubinom misli i originalnošću, koja iznenađuje. Cijeli je taj književni opus prepun života i blistave poezije, koja je u »Pričama iz davnine« potpuno prožela prozu stvorivši novu, jedru izražajnu formu na osnovu narodnog govora i poezije. Obijesni mladenački ritam »Zgoda šegrta Hlapića« našao je svoj prikladni oblik u pripovjedačkom stilu, kojim su se služili naši realistički pisci na kraju prošloga i na početku ovog stoljeća, ali i tu ima nekih umjetničkih preinaka i modulacija.

Postoji naročiti ton, kojim se odlikuje književni rad Ivane Brlić-Mažuranić, i taj ton je ono, što u prvom redu daje njezinim djelima karatker prave, srdačne i iskrene umjetnosti. Njezina je proza ljudski topla i uvjerljiva, u opisima pejsaža i emocije lirski treperava i lomna, stvorena u jednom dahu i zbog toga neposredna i živa. U svakom slučaju beletristika namijenjena omladini, ali i ne samo njoj, za kojom će čitalac nekoliko puta rado posegnuti. »Priče iz davnine« prevedene su skoro na sve kulturne evropske jezike, što znači dosada nepoznati uspjeh u hrvatskoj književnosti, kome je dorastao možda samo uspjeh dvaput dramatizirane Cankarove velike novele »Hlapec Jernej« kod Slovenaca. Tome je uzrok ne samo u visoku kvalitetu knjige, nego isto toliko, ako ne i više, u bizarnosti sadržaja, punog krasne, svježe romantike i bujne mašte, koji je za anglosaske i skandinavske književnosti, gdje je izazvao najveće divljenje, značio pravo umjetničko otkriće. Narodni uzori i izvori (legende i pjesme), koji su nesumnjivo inspirirali pjesnikinju, daju djelu karakter klasične hrvatske omladinske knjige, koja je za nas naročito dragocjena baš zbog toga svog autohtonog narodnog karaktera.

Motivi borbe između dobra i zla (orijentalne provenijencije), bez kojih se ne može zamisliti bajka bilo kojeg naroda, nabačeni su ovdje vrlo delikatno i nenametljivo. Na svoj način također klasične Nazorove omladinske priče razli-

kuju se od »Priča iz davnine« baš zbog te specifičnosti i bizarnosti, koju nitko do sada nije mogao dostići ili imitirati. Poezija »Priča iz davnine« nije formalna, nego u tajanstvenoj glazbi riječi i rečenica koje harmoniraju s motivima, koje obrađuju. Danski obućarski sin H. C. Andersen, pisac »Priče s jytlandskih prudova« i »Slikovnice bez slika« skladao je na sličan način svoje treperave lirske sjeverne evokacije iz života siromašnih žena i djece (dok se od novijih djela hrvatske omladinske književnosti u čednim razmjerima približuje tom uzoru možda »Ivanjska noć« Josipa Cvrtile). Bilo je očito, da ta knjiga znači događaj ne samo za našu književnost, nego i za svog pisca, poslije koje dolazi ili nastavak u istom tonu, a to znači skoro siguran nazadak, ili novi književni put. Brlić-Mažuranićeva je odabrala ovo drugo i sklonila se u pustolovnost i humorističnost »Zgoda šegrta Hlapića«. Znači li to uspjeh ili neuspjeh? »Bo-

gorodičine trešnje« Jagode Truhelke, koje su nastale pod utjecajem »Šegrta Hlapića« (iako ne u bukvalnom smislu), dokazuju, da taj novi uspjeh osjetno zaostaje za uspjehom »Priča iz davnine«, knjige, koja je velika na način Kiplingove »Knjige o džungli«.

Uz ime Ivane Brlić-Mažuranić vezana je velika književna tradicija, koja je nesumnjivo utjecala na njezin umjetnički razvoj. Pisac »Smrti Smail-age Čengića«, ban Ivan Mažuranić, njezin djed prvi je i najjači književnik iz ove porodice, danas već pomalo u sjeni vremena, ali još uvijek dovoljno snažan i suvremen, da oduševi moderne čitaoce. Drugi, mlađi veliki Mažuranić, Fran, svjetski putnik i vječni tuđinac, autor »Lišća«, »Novog lišća« i autobiografijskih zapisa »Od zore do mraka«, prešao je od klasične poezije klasičnoj pjesmi u prozi, sigurno pod posrednim utjecajem velikog pisca »Rudina« i »Proljetnih voda«. Ivana Brlić-Mažuranić treća je u ovom lancu, u koji treba još ubrojiti Ivanova najmlađeg brata Matiju, autora »Pogleda u Bosnu«. U inače praznom i blagoglagoljivom predgovoru »Jaši Dalmatinu«, koji je izašao zimus, tangira Ljubomir Maraković tu ljubav Primorca Mažuranića prema muslimanskoj i kopnenoj Bosni tražeći za to neki dublji umjetnički razlog i ne nalazeći ga. Rad Ivane Brlić-Mažuranić nesumnjivo je u kontinuitetu i u organskoj vezi s radom njezinih pređa, koji su je naučili pisati, pa možda i s putopisnom reportažom »Pogled u Bosnu« kovačkog i stolarskog kalfe Matije, koji je s Antunom Nemčićem stvorio našu ilirsku putopisnu književnost. Uzrok neobičnoj privlačnosti Bosne za Mažuraniće, pa i za mnoge naše druge književnike iz Bosne i iz Hrvatske za njihova vremena i poslije njih nalazi se u vjerskoj, kulturnoj, nacionalnoj i socijalnoj šarolikosti Bosne pod kraj prošlog i početkom ovoga stoljeća, koja pruža prebogati izbor dobru književniku ili slikaru. Uloga Ivane u toj studiji i analizi Bosne, koju predvode Mažuranići, ograničuje se na »Jašu Dalmatina«.

Smrt približuje daleke ljude, a odalečuje bliske. Voljene čini mrskima zbog u njoj imanentne strašne tajne neminovnosti, koju nitko ne može odgonetnuti, a mrske ravnodušnima u času, kad se sitan čovjek rješava maske društvenih obzira i činovničkih konvencionalnosti, koje ga ponižavahu za života, oslobodivši se u katarzi bijede, koju je nosio cijeli život sa sobom. Smrt umjetnika tragična je uvijek u dvoznačnu smislu: kao nestanak čovjeka i kao prestanak jedne umjetničke egzistencije koja je godinama zračila iz sebe svetu vatru svoga umjetničkog genija preoblikujući stvarnost oko sebe i stvarajući nove životne oblike. Cijeli jedan čudesni svijet bajke i poetske imaginacije nestaje s književne pozornice smrću Ivane Brlić-Mažuranić. Ostaje za njom prazno mjesto i tiha bol. Novi dani što dolaze, pripadaju već novim ljudima i novoj književnosti, koja traži druge umjetničke motive i druge evokacije. Poslije smrti svoga autora žive »Priče iz davnine« kao refleks mrtvog jučerašnjeg vremena, koje nije bilo ljepše i bolje od današnjeg, ali je u njemu bilo manje organizirane nepravde i nasilja.

Zagreb **Ivo Kozarčanin**

KINO I DJECA

PREDAVANJE MATE LOVRAKA

Učiteljska organizacija za grad Zagreb, u sporazumu sa zagrebačkom radiostanicom, započela je ove godine na radiostanici održavanjem popularnih predavanja pod imenom pedagoških satova, a u cilju da se roditelji i uopće šira javnost upozna sa suvremenim težnjama oko odgoja djece, kao i sa onim faktorima koji negativno utječu na fizički i duševni razvoj djeteta, te da se upoznaju s načinom kako da se djeca zaštite od tih rđavih utjecaja. Iz tog niza vrlo vrijednih i interesantnih predavanja donašamo u našem listu izvadak predavanja pedagoga i dječjeg pisca g. Mate Lovraka, koje je održano u mjesecu aprilu najprije na sastanku Zajednice doma i škole na muškoj školi Selska cesta, a iza toga na radiostanici. Izvadak ovog predavanja donašamo zato, jer držimo da još uvijek nije bilo dosta upozoravanja roditelja na opasnosti koje prijete djeci od loše literature i nevaljalog filma. Premalo je na tu opasnost upozoriti roditelje samo

jedne škole. Nije dosta održati o tom predmetu samo jedno predavanje putem mikrofona. Trebalo bi svaki dan govoriti o tom i svaki dan pisati. Uporedo sa sve većim štampanjem časopisa i knjiga s razbojničkim, kriminalnim i gangsterskim sadržajem, koje, kako je poznato, sirove i mlade duše zavode da oponašaju razbojničke i krvave pothvate junaka iz loših knjiga; uporedo s hajkom kinoreklame na našu djecu u gradovima koja ih poziva na krvave filmske pretstave (ovakvim novinskim oglasima: »Nevjerojatna drskost najsuvremenijih razbojnika — radiogangstera koji za svoje zločine upotrebljavaju najnovije pronalaske na polju radiofonije i tehnike... S. O. S., S. O. S...., čuje se svuda kroz eter. A hoće li pomoć stići? Veliko je pitanje, jer su zločinci odlučili svoju krvožednu namjeru odmah da izvrše...« — »Mi donašamo najveću senzaciju 2 nove gangster-premijere. Takav napet, bogat program još nije bio. Samo za jake živce! U jednoj minuti šest mrtvih!«), trebalo bi organizirati isto tako često i sistematski borbu protiv svega ovoga što našu djecu moralno truje. U toj borbi neka nam posluži i izvadak iz spomenutog predavanja.

Gosp. M. Lovrak govori u prvoj polovici svog predavanja o tom, kako se on kao desetgodišnji dječak, učenik prve gimnazije jednog našeg provincijskog gradića susreo prvi put s kinom, onda još putujućim nijemim bioskopom, koji je prikazivao pretstave pod šatorom na sajmištu, među vrtuljcima i njihaljkama. Na sugestivan način ispričao je predavač kako ga je kino zarobio i kako ga je uhvatila kinostrast. Cijela prva polovica predavanja bila je iskrena ispovijest čovjeka koji je mogao u tančine iznijeti djelovanje filma na njegovu mladu djetinju dušu, jer je to djelovanje bilo tako snažno, da se do danas nije moglo izbrisati. Toliko su snažno urezale pečat u njegovu sirovu i nježnu dječju dušu neobičnosti, strahote, groze i gola životna stvarnost pojedinih filmova, da je bila preslaba i nezrela da prima duboke zareze, na mukama i ubita kao što nježnu biljku i divna mjesečinasta ali ledena noć ofuri i ubije. U svojoj iskrenoj ispovijedi veli predavač da se opro razornom djelovanju filma prirođenom jakom duševnom otpornošću, što ne mora biti slučaj u sve djece. Ipak se vrlo dobro sjeća svih i brojnih negativnih pojava koje je proizvelo u njegovu dje-

tinjstvu pretjerano posjećivanje svih filmova, kao nervoza, slabljenje interesa za školske predmete, duševna uznemirenost zbog

preranog upoznavanja s pojedinim momentima iz naturalističkih filmova, itd. itd. Nakon iskrene ispovijesti iz svog

djetinjstva predavač upozorava na to, kako li tek snažan rušilački utjecaj vrši danas zabavan loš film na sadanju našu djecu, koja živu u gradu sa bezbroj kina, u kojima se prikazuju svaki dan tonfilmovi, koji dvostrukom snagom sugestivnije djeluju od nijemih. Osim toga brojni filmski kapitalisti konkurenti bacaju na filmsko tržište filmove sa sve neobičnijim sadržajem u želji za što većom zaradom. Kriminalni, razbojnički filmovi dostigli su vrhunac u iznašanju užasa, krvološtava, ubijanja i prolijevanja krvi. Ljubavni erotički filmovi već ne mogu da nađu jačih izraza u razgoličivanju najnižih primjera strasti. Lažni i glupi filmovi, određeni za manje inteligentnu publiku, u kojima grofovi žene lijepe sluškinje ili se bogate grofice udaju za svoje siromašne šofere, upravo pljačkaju krvavo zarađene novce naše sirotinje, koja nedjeljom posjećuje takve pretstave, obmanjujući se da tako kulturno napreduje.

Vrijednih dobrih zabavnih filmova, kojima se mora priznati važna uloga u promicanju kulture, vrlo je malo, a takvih filmova za djecu još manje, gotovo ništa.

Sve manje viđate našu djecu da imaju u igri u rukama lopticu, sviralicu, trubu i obruč. Sve manje se igraju skrivača i lovica. Djeca naša imadu u rukama kamen, laso, nož, bokser, revolver ili imadu barem uvijek spremnu stisnutu pesnicu da udare u trbuh, pod bradu ili u nos kako ih uče filmovi najniže kvalitete. Njihova je najmilija igra na ulici i u školskim dvorištima ponavljanje scena s revolverima, koje scene su odlično zapamtili u gangsterskim i razbojničkim filmovima. Stanovnicima naše periferije šalju same takve filmove, kao da su oni neka američka čikaška periferijska razularena banda! Kao da ljudi s periferije nemaju smisla za pametno, lijepo i čuvstveno. Upravo je nevjerojatno što se radi i što guta za svoj teško zarađeni dinar naš čovjek s periferije i što odgaja njegovo dijete! Zabavni filmovi, koji nisu za djecu, upoznavaju ih prerano i nezrele s ljubavnim aktima što može da prouzroči kobne posljedice za njihov tjelesni i duševni razvitak. Uz pojačanje nervoze, smućivanja mlade duše i onesposobljavanja za sistematski školski rad, zabavan film stvara od mladeži lude obožavaoce filmskih zvijezda, stvara u njih čežnju za raskoši; bogatstvom i lagodnim salonskim životom, kakvog vide u kinu. Film ih trga iz životne stvarnosti i iz života naše narodne zajednice. Omladina se ne divi svojim nacionalnim uzorima, herojima i mučenicima. Svi su oni sitni, neinteresantni u usporedbi s kakvim junakom s divljeg zapada ili kakvim poručnikom indijske brigade!

Predavač g. Lovrak, na kraju svog predavanja apelira na roditelje da ne puštaju svoju djecu u prvom redu prečesto u kino, makar i na dobre filmove. U drugom redu treba paziti na što djeca idu u kino. Budući da **dobar film vrši veliku kulturnu ulogu, predavač apelira na roditelje da uznastoje oko toga kako bi kulturni Zagreb dobio svoj posebni dječji centralni kino, u kojemu bi se prikazivali dobri filmovi, izabrani za djecu.** Za periferijsku djecu da se nabavi putujući tonkino s dobrim filmovima. Predavač naglašuje da dijete ne smije da gleda prečesto filmove, pa makar i dobri bili, jer mu opterećuju dušu štetno kao i previše dobre hrane, što opterećuje želudac.

Kad bi se ovo gore postiglo, onda bi trebalo oštro zabraniti pristup djece u ostala kina, kao što ih se ne viđa po kabaretima, barovima i raznim drugim zabavištima. Kao što je državna vlast postavila kontrolore na ulazima u kino, koji pregledavaju, imade li svako propisnu ulaznicu, kako se ne bi oštetila državna blagajna, isto tako treba da traže roditelji i odgojitelji, da se postave na ulaze u kina kontrolori koji će strogo paziti da u njih ne ulaze djeca, to naše najveće blago, naša nada! **Što vrijede pune blagajne, ako nema jakih, zdravih, kulturnih, poštenih, karakternih i požrtvovnih ljudi u jednoj narodnoj zajednici?!**

Predavač na koncu predavanja upozoruje roditelje i široku javnost da je dvanaesti čas za zaštitu naše djece od utjecaja zabavnog filma, koji nije za njih!

Uz izvatke iz ovog predavanja donašamo nekoliko snimaka, koje je snimio predavač g. Lovrak. Slike prikazuju nekoliko momenata iz savremenih igara naše djece, koje su nastale pod utjecajem razbojničkih, kriminalnih filmova. Istina, djeca sada imadu u rukama revolvere od drveta i papira, ali ko može da jamči, da oni neće ove papirnate za koju godinu zamijeniti s pravima na svoju nesreću i sramotu, na žalost roditelja i na štetu narodne naše zajednice.

Predavač g. Lovrak moli nas da na kraju zabilježimo, kako su na slikama njegovi đaci, koji nisu snimljeni za vrijeme igre, već su mu kao odlični mali glumci pred fotoaparatom na njegovu želju ponavljali scene iz filmova ili igre, koje se viđaju na ulicama i u školskim dvorištima.

DJEČJA IGRA

Tko je promatrao dječju igru, mogao je zapaziti živahnost kojom djeca u igri iskazuju nutrašnjost svoje duše, jer u njima sve kao da vrije u želji da dadu oduška svome unutarnjem nagonu. Zato je već Kvintilijan, poznati rimski pedagog, s pravom preporučio dječje igre, naglašujući, da one pobuđuju tjelesno i duhovno djelovanje i da se kod dječjih igara pokazuje karakter djeteta u pravom svijetlu.

Uopće prvi počeci dječijega odgoja neka se spajaju u svim danim prilikama zgodnim igrama koje su od osobitoga značenja za dječinje doba. U raznim oblicima dolazi do izražaja želja djece za gibanjima koja su im potrebna makar i u najprostijim i jednostavnim oblicima. Ta se želja ispunjava u dječjoj igri. Velika je griješka tražiti od djeteta predugo mirovanje, jer naravni nagon njegov traži da se djetetu dade slobodan mah gibanja u prikladnoj igri. Dijete, koje se ne igra rado, ili je tjelesno ili duševno bolesno. Kod zdrava djeteta, kojemu se pruža prilika da iskaže svoju snagu, svoje biće i moć svoje mašte, pokazuju se naročite spretnosti: gradi kuće, sastavlja razne figure iz raznih predmeta i t. d. Ako su mu pri ruci stvari, koje se prilagođuju svojim oblikom i naročitim svojstvima želji djeteta, onda je to u prilog dječjoj igri. Tako n. pr. vosak i pijesak mogu skoro svako dijete podugo da zabave.

Prema tome daje se jasna direktiva za odabiranje stvari za igru djece. Svakako je u prvome redu gibanje najshodnije za igru, ali mora biti tako udešeno da unapređuje i posješuje pravilno držanje i harmonijski razvoj tijela u svim njegovim dijelovima. Igračke u raznim oblicima blagotvorno djeluju na maštanje djeteta. Pri izboru igrački neka se pazi da su što jednostavnije, a dobro je pripaziti i na to da se ne mogu lako oštetiti i uništiti. Igračka kakvoćom svojom neka u neku ruku upravlja duh djetetu u svakom dobrom smislu pa i u estetskom. Dobro je da kod igara djece katkad sudjeluje i neko stariji, koji će pripaziti da se ne bi igra izrodila.

Njemački pedagog Fröbel, jedan od glavnih inicijatora dječjih shodnih igara, naglašava da je dječja igra najčišća, najduhovitija pojava čovječje duše u djetinskoj dobi. Svakoga mora zanijeti iskreno zaigrano dijete, jer je to zbilja najljepša pojava. Dječja igra ima duboko značenje za razvoj svake dječje duše, stoga neka svaka majka njeguje i podržava dječju igru, a svaki otac neka je poštuje i očuva da bude slobodna. Kada se priznaje da u dobrovoljno izabranoj igri djetetu leži poticaj za razvoj njegova unutarnjega života, treba nastojati da se udovolji djetinjem nagonu za igrom. U slobodnoj i shodnoj igri ističu se i neki znaci budućega ži-

vota djetinjega, jer se u njoj sav čovjek razvija i u svojim najfinije označenim sklonostima.

U godišnjoj dobi, kada se ne može igrati u prirodi, treba djeci dati priliku za igru u pravljenju raznih oblika od papira i kartona i t. d. Pri tome se mora naglasiti da treba to uposlenje da upravlja sloboda rada, navika i oponašanje. A i inače će biti lako djecu uposliti i najprostijim stvarima za igru, jer djeca, kako kaže slavni Goethe, znadu kod igre od svačesa svašta upriličiti i zamisliti: štap zamišljaju kao pušku, komadić drveta kao sablju i bilo kakvi zamočić kao lutku, a mogu svaki kutić da zamisle kao kolibicu; lutka im govori kao i kamen i cvijeće, a svaku stvar, koju uzmu, htjeli bi promijeniti i u nešto pretvoriti. Zato djeca ne vole u igri takove predmete koji su tako udešeni i iskićeni, te dječjoj mašti ne ostavljaju nikakove prilike za rad.

Njemački pedagog Jean Paul Richter naročito ističe vrijednost igre s vršnjacima, jer je to shodna škola za budućega člana ljudskoga društva. To je kao neka dječja slobodna država gdje dijete može da iskaže sve svoje: vlastitu snagu, svoj otpor, svoje drugarsko popuštanje i dragovoljno davanje samoga sebe za drugoga, svoju blagost i ukratko sve što dijete može iskazati kao odliku svojega drugarstva privađajući ih tako sve više i bliže savršenstvu da tako jednom bude dostojan član ljudske zajednice.

Zagreb. **Az.**

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

NOVA KNJIGA ZA OMLADINU
(Ivana Brlić-Mažuranić: »Jaša Dalmatin«, izdala knjižara Vasić i Horvat, Zagreb 1938.)

Djela gđe. Ivane Brlić-Mažuranić spadaju bez ikakove sumnje među najbolja u našoj književnosti za djecu i omladinu uopće. U njima se već od prve stranice vidljivo zapaža piščev talenat, i u sadržajnom i u formalnom pogledu. To u redovnim prilikama i ne bi trebalo naročito isticati, ali u našoj književnosti za djecu i omladinu ima toliko djela pisanih bez ikakova umjetničkog dara, da je dobra knjiga za djecu, pisana snažno i umjetnički na dostojnoj književnoj visini, rijetkost i nesvagdašnja pojava. Kvantitativno naša književnost za djecu i omladinu još i nije tako slaba, ali je kvalitativno, na žalost, na veoma niskoj razini.

Gđa. Ivana Brlić-Mažuranić nije dosad napisala mnogo djela za omladinu; svega tri knjige (»Priče iz davnine«, »Čudnovate zgode šegrta Hlapića« i, eto, sada »Jaša Dalmatin«) izišle su ispod njezina pera, ali su one dovoljne da njihova spisateljica steče ime u našoj književnosti za djecu i omladinu.

Kako se vidi, gđa. Ivana Brlić-Mažuranić ne piše mnogo. To svakako ima jednu veoma dobru stranu, koja se sastoji u tome, da ono, što napiše, bude dotjerano, produbljeno i gotovo iscizelirano. Mnogi i ne misle, kako je delikatna stvar napisati dobru i uspjelu knjigu za djecu, odnosno omladinu.

I u ovoj svojoj najnovijoj knjizi, »Jaši Dalmatin«, prikazuje autorica pritajene snage našega naroda u liku Jaše Dalmatina.

U drugoj polovici XV. stoljeća živio je u Carigradu bistar, snažan i okretan dječak, Jaša, koga su njegovi gospodari prozvali Dalmatinom, jer su ga Turci na jednom svom pljačkaškom pohodu ugrabili tamo s obala plavoga hrvatskog Jadrana. Jaša Dalmatin bio je sužanj, lunjao je kroz mrežu brodovlja u carigradskoj luci i maštao, kako bi se osjećao silno sretnim, kad bi se mogao otisnuti na brodu na debelo more, koje ga je mogućnom snagom privlačilo.

Po prirodi bistar i snažan, Jaša je rastao, napredovao duševno i tjelesno, dok se jednim hrabrim pothvatom nije toliko istakao, da su svi u njemu počeli gledati potpuna čovjeka. On dospijeva i na dvor bogata sultana Mahmud Begra, gospodara Gudžerata. Istakavši se kao dobar strijelac, Jaša je bio zapažen od sultana, a to je značilo, da su mu se otvorila vrata uspjeha, samo ako ih bude znao i mogao posvema rastvoriti. Jaša je Dalmatin pokazao istom sada svoje snage: učeći marljivo čitati i pisati, on je doskora počeo brzo napredovati u službama i častima. Hrabar i pametan, a čvrst kao kremen u poštenju, on je na sultanovu dvoru svakim danom stjecao nove simpatije. Na kraju je dotjerao dotle, da ga je sultan Mahmud Begr imenovao melekom Gudžerata, a to je bila čast potkralja.

U »Jaši Dalmatinu« htjela je autorica prikazati, kako su se mnogi sinovi našega naroda uspjeli snagom svoga duha i mišice probiti kroz najteže i najveće zapreke na putu uspjeha postigavši tako i u turskoj državi najveće službe i časti. U nezavidnom položaju, u kom smo se svi mi onda nalazili, uspjesi su tih Jaša Dalmatina to veći i značajniji.

Nije Jaša Dalmatin nekakav ishitreni lik, rezultat bujnog maštanja (i ovo je djelo rađeno, uostalom, dijelom i na povijesnim podacima, kao na pr.: Vladimir Mažuranić: »Melek Jaša Dubrovčanin u Indiji«, povijesna rasprava), već je on povijesna ličnost, koja je zaista i postojala.

On je pretstavnik naših narodnih snaga, naše žilavosti, koju ni mač ni oganj nisu mogli uništiti, kao i naše duševne snage. Kroz sva doba naše povijesti protežu se kao crvena nit takove krupne figure tih Jaša Dalmatina, inkarnacija naših narodnih odlika.

Baš radi toga ovo najnovije djelo gđe. Ivane Brlić-Mažuranić ima još veću vrijednost, jer će s pomoću njega i naša omladina jamačno osjetiti ugodnost i radost nad onim snagama našega naroda, što su bile dovoljne za očuvanje zdrave narodne jezgre. Jače od svih lekcija i suhoparnoga učenja povijesnih podataka djeluju beletrističke knjige s povijesnim profilom.

Osim Jaše Dalmatina, autorica opisuje i sudbinu naših djevojaka u doba otomanske sile kroz lik djevojčice Mirjam, koja je iz Bosne dospjela u saraj.

Uz glavnu temu autorica povezuje i mnoge detalje i ponekad sporedne stvari, koje s njom nemaju bitnijih veza, što mjestimično oslabljuje pravi kontinuitet. To je, međutim, autorica vjerojatno učinila radi toga, da ovo djelo bude u neku ruku vjerna slika šarolikog istočnjačkog života u doba najveće snage otomanskog carstva.

Živost pripovijedanja i elastičnost stila samo još povećavaju umjetničku snagu ove knjige, koja je važan i značajan prilog našoj književnosti za omladinu.

Knjiga »Jaša Dalmatin« obasiže oko dvjesta stranica velikog formata, štampana je na lijepom i dobrom papiru, a ukrašena je veoma impresivnim ilustracijama Vl. Mažuranića mlađeg, dok je ornamentiku izradio prof. Tomislav Krizman, a naslovnu stranu prof. Omer Mujadžić, koja je također snažna i efektna. Elegantna i solidna oprema ove knjige pohvalna je, jer baš knjige za omladinu moraju biti i opremom ukusne, da razvijaju i pobuđuju u djece estetske osjećaje.

Informativni je predgovor knjizi napisao g. Ljubomir Maraković.

Vilim Peroš

Marijan Markovac:

RAD I ZABAVA U DOMU I ŠKOLI.

I ove godine dobili smo od poznatog autora i propagatora ručnoga rada u domu i školi novo djelce, za koje možemo reći da je prvo ove vrste u našim krajevima. G. Markovac je rasporedio članke ove knjige tako da se uglavnom držao dječjeg rada i igara po godišnjim dobama. Poznato je autorovo nastojanje u nizu godina, da ručni rad kao sredstvo, a u izvjesnim prilikama kao poseban predmet dođe do izražaja u osnovnim, višim narodnim, građanskim i učiteljskim školama. U člancima, gdje su obrađene igračke, navode se i primjeri za primjenu igračaka u nastavi. Igre i igračke u savremenoj školi odgojni su činioci po naziranju mnogih pedagoga i propagatora radne škole. Zbirka ovih članaka izrađena je na iskustvu autorova djetinjstva iz narodnog života, a tehnička obrada bazira na njegovu dugogodišnjem nastavničkom radu počam od osnovne, preko građanske i učiteljske škole, pa napokon kao nastavnika za ručni rad u Višoj pedagoškoj školi. Knjiga Rad i zabava u domu i školi namijenjena je roditeljima, koji ne shvaćaju odgojnu vrijednost ručnoga rada, pa često kažnjavaju djecu zbog rada, učiteljstvu i drugim nastavnicima, da im dade ideju za rad i poneke tehničke upute u ručnom radu i njegovoj primjeni u nastavi. Napokon i odrasliji učenici često će puta sami prikratiti vrijeme ovakovim radovima, da tim izbjegnu mnogim napastima ulice i rđava društva.

Knjiga ima 64 strane, s mnogo crteža. Omot je u dvobojnom tisku. Veličina knjige 8°. Cijena Din 12.—. Dobiva se u svakoj knjižari ili kod nakladnika: Knjižara A. Ćelap, Zagreb, Trg Kralja Aleksandra 8.

»Dom i škola« s prilogom »Dječje kolo« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Josip Butorac, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII ZAGREB, STUDENI 1938 Broj 3

ZAŠTO SE DJECA OTUĐUJU OD RODITELJA

Pedagoška materija toliko je profinjena i toliko složena, da nam tek neprestani studij i neprekidno ulaženje i uronjavanje u njezine bitne sastavine, u svu njezinu iznijansiranost i istančanost, omogućuje razumijevanje ove fine nauke i ovoga izdiferenciranog umijeća. Njemački veliki filozof Kant s pravom kaže: »Uzgajanje je najveći i najteži problem koji je čovječanstvu zadan«. Najveći i najteži! I baš kućni odgoj, osnove koje u tom pogledu postavlja dom, obitelj i roditelji djece, jesu oni glavni stupovi, oni čvrsti temelji na kojima se dalje gradi i na kojima zapravo počiva cjelokupan odgoj, čitavo pedagoško zdanje. Davno je Platon uskliknuo: Nema ničega božanstvenijeg od uzgajanja! Obitelj je nosilac ovoga božanstva. Zaista, roditelji su najprirodniji odgajatelji svoje djece. I koliko poneka nova strujanja i nova zapljuskivanja nalaze, nekad i po koje opravdane razloge, da obiteljsko uzgajanje sasvim potčine školskom, te ga njime u svemu žele nadomjestiti, a ne da se jedno drugim upotpunjuje kao što je najnaravnije opet valja priznati, da porodično uzgajanje ostaje zauvijek najprirodnije i ono daje najčvršće osnove za opće narodno obrazovanje. Ali tu baš i leže sve poteškoće, sva kompliciranost i nevjerojatne zapreke rješavanja ovoga »najvećeg i najtežeg problema«. Tu leže i sve, moćne i toliko odlučne brane na putu ostvarenja onih najplemenitijih i najviših ciljeva koje sebi postavlja uzgajanje, a koji se dadu tako jednostavno i kratko iskazati. oplemenjivanje, stvaranje »ljudi«. Biljke se, veli Rousseau, oplemenjuju njegovanjem, a ljudi odgajanjem.

Obitelj kao glavno ishodište i ognjište, na kojemu se imadu ogrijavati ljudska srca, te u toj stanici stvarati nepatvoreni zameci i čiste klice budućih ljudi, mora prije svega imati sve one poznate preduslove, da ovo stvaranje pravilno uvjetuje. I kad je baš obitelj onaj stožer oko kojega se krećemo i onaj kvasac za fermentiranje i pravilan psihički i fizički rast djece, onda se prvi i glavni uslovi sastoje u tome, da roditelji, otac i majka, kao osnivači obitelji, da oni kao njezini nosioci budu pravilno i dobro odgojeni, jer veli naš Davorin Trstenjak: »Ko nije čovjek, ne može čovjeka ni odgojiti«. Ovdje nam međutim pada na pamet misao nekog američkog pedagoga koji se pita: Je li moguće, da se ljudi upravo najmanje pripremaju za najkompliciranije zvanje, zvanje roditelja? Za svakovrsna zvanja polaze ljudi dugotrajne tečajeve i škole, tek za zvanje majke, a recimo

i oca, dakle budućih odgojitelja, pedagoga ne postoji nikakovo pripremanje, nikakova škola. Eto, nije ni čudo što je u tom pitanju zatrpano korijenje mnogih nedaća. Ali ovime smo se možda i suviše udaljili od težnje da najletimičnije podvučemo važnost odgojnog problema i, makar ovako najsažetije, naglasimo i sve teškoće, manjkavosti i zaustave u njegovu ostvarenju. Možda nigdje ne treba tražiti tako duboko ishodište i slabog odgoja i njegovih rđavih rezultata kao baš u problemu obitelji, znači u »porodičnom pitanju kao odgojnom problemu«. I kad smo, evo, došli do srži našega postavljenog zadatka: »Zašto se djeca otuđuju od roditelja?«, treba da ga osvijetlimo s jedne deskriptivne i kauzalne strane, ali i da kažemo što slijedi iz ovoga otuđivanja, da dakle taknemo i njegove posljedice. Time ulazimo i u jedno od mnogih pitanja opće pedagoške prirode, zbog čega smo se na neki način i morali, bar ovako sasvim ukratko, osvrnuti na bitnost tih općih odgojnih problema.

Zašto se dijete otuđuje od roditelja? Ovu pojavu koja danas mnogo više nego ikada sve više otimlje maha, nije moguće nažalost da obrazlažemo u svoj potrebnoj širini i dubini. Ograničićemo se stoga, iz tehničkih i drugih razloga, na izlaganje onih bitnih i glavnih momenata. Idimo redom! Socijalne prilike, teškoće života, slabo ekonomsko stanje i borba za goli život, potegnula je u svoj vrtlog u više slučajeva oba roditelja. Kruh sa sedam kora, tvrd i opor, a ipak biološki nuždan i nezamjenjiv, koji treba namaknuti, — jer živi, kako vele oni naši najzapušteniji milijunski slojevi, ne možemo pod zemlju — prisiljava da više puta ne samo oba roditelja, već i ne još dovoljno razvijena radnička djeca, na zviždu k sirene ulaze u zaglušne tvornice, mračne i zagušljive radionice. Tako je ponegdje u gradu. Na selu sve od najmlađeg do najstarijeg člana obitelji, upravo sve, bilo kako i bilo gdje, mora biti uposleno. Tu se počinje od sedmogodišnje curice, koja kisne negdje na livadi uz stado ovaca, a kraj toga još plete čarapice, pa sve do stare bake i staroga djeda, kojima se isto tako nađe svakojakog posla. Taj i takav život koji se u mnogo čemu i u mnogim slučajevima nalazi ispod svakog minimalnog standarta, pun očaja, strave i nevjerojatne bijede plastično je i s opipljivim podacima iznio je, kako znamo, R. Bićanić u poznatoj knjizi: »Kako živi narod«.

Nesumnjivo je da takav život kojeg smo ovdje dotaknuli, upravo nepodnošljivi, ljuti život ogromnog broja seljačko-radničkih obitelji, najteži život, život između biti i nebiti, život u besprekidnoj, najočajnijoj borbi za koricu kruha, nema i ne može u sebi imati nikakovih pogodnosti i elemenata za razvijanje skladnosti odnosa između djece i roditelja, za život pun ljubavi, topline i potrebnog međusobnog afiniteta. Razdrobljenost i rascjepkanost te nužno usredotočenje životne borbe oko jedne same, jedne jedincate »biološke ideje-voditeljice«, borbe za najcrnji kruh kao i za njegove najmanje količine, ne pruža nikakovih uvjeta za međusobno suživljenje, te razbija svu opoziciju i sav čar života u obiteljskoj zajednici. Odatle, eto, preslabe veze roditelja i djece, odatle otuđivanje roditelja i djece, odatle očevidno bježanje i separiranje, odatle to i takovo stanje u mnogim našim seoskim potleušicama, drvenjarama i daščarama, u mnogim podrumskim i podzemnim prostorijama gradskih palača i nebodera. To dakako nije niti zakon, a niti pravilo, ali su svakako te pojave toliko poznate i toliko česte. U mnogim bogatim obiteljima na jedan, a isto i u prosječnim činovničkim obiteljima na drugi način, otuđivanje djece od roditelja također je česti i nemirni slučaj, samo su razlozi druge naravi. U činovničkim obiteljima, gdje su u mnogo slučajeva i opet oba roditelja zaposlena, djeca se prepuštaju većinom služinčadi. A kad se ti roditelji umorni, nervozni i slabo raspoloženi vraćaju s posla, dijete, željno ljubavi, njege i pažnje, vješa se o vrat ocu ili materi, hoće da im nešto priča, ali eto oca, a možda kadikada i majke, koji ga od sebe odrinu, bace u kut, nije rijedak slučaj da ga otac čak i udari. To su poznati događaji koji ilustriraju roditeljsku sebičnost. Za svoju ljubav, prijaznost i dobrotu dijete je nagrađeno čak i kaznom. — Eto novih razloga otuđivanja djece od roditelja! To vrijedi ne samo za pretjerano zaposlene, pa stoga umorne i slabo raspoložene roditelje, nego i za sve one, koji na isti ovakav način reagiraju.

Mnogi bogati roditelji, a i oni ne uvijek najbogatiji, žive u gradu naglim, brzim tempom života. Ne samo što djecu u cijelosti prepuštaju služinčadi, guvernantama i »kinderfrajlama«, iz čega proistječu sve poznate posljedice, već ne pokazuju uopće dovoljno interesa za svoju vlastitu djecu iz razloga svojega apsolutnoga komoditeta i ličnog, surovog egoizma. Život odlazi u nepovrat. Treba ga uživati, iskoristiti! To su njihove unutarnje za nas nevidljive lozinke, ali koje stalno rukovode svim njihovim putovima. Sve kušati, svuda biti, sve vidjeti i stalno se zabavljati! Živjeti punim životom, ničim se ne uzrujavati, ničim se ne inkomodirati, pa ni suvišnim bavljenjem i brigom za svoju djecu. Sve su to dovoljni, iako letimično nanizani razlozi, koji sigurno negativno utječu na njihovu djecu. Na taj se način pomalo, istina s teškom boli i jednim, nama gotovo neobjašnjivim unutrašnjim previranjem, djeca otklanjaju od roditelja, ukratko ona se od njih sve više i više otuđuju. Po prirodi same stvari i zakonitosti psihičkog oblikovanja, skreću na drugu stranu i svoje poglede upiru na druge pravce i puteve. Njihovo duhovno formiranje ide u povodu toga sasvim drugim, oprečnim stazama.

Pored drugih, znatan je razlog otuđivanja djece od roditelja i sam način života u obitelji, slaganje bračnih drugova. To je toliko poznata činjenica, da je gotovo nepotrebno svako njeno dalnje obrazlaganje. Neharmoničan život između bračnog para može biti izvorom najdrastičnijeg oblika otuđivanja djece od roditelja. Gdje mjesto istinske ljubavi vlada razdor, mjesto pažnje prezir, mjesto obzirnosti i međusobnog pomaganja i poštivanja. psovke i pogrde u svakom pogledu, tu je nemoćan svaki drugi utjecaj na djecu i praznina, golotinja duše djeteta, njegovo otuđivanje od roditelja, samo je stvar najkraćeg vremena u kojem se zbiva taj mučni obrat. Takovom nezdravom obiteljskom životu, takovom neskladnom bračnom životu, koji je mnogo brojniji i češći nego što izgleda, kao i svim posljedicama koje su u vezi, napose u ovom pogledu sigurnog, nedvojbeno sigurnog otuđivanja djece od takovih roditelja, držimo da je sasvim nepotrebno i suvišno, u dokaz toga, navoditi niz primjera i slučajeva.

Još bi mogli ići dalje u ispitivanju mnogih razloga otuđivanja djece od roditelja! Našli bi ih i u nepravilnom ravnanju i postupanju s djecom, u netočnom primjenjivanju kazni, a još i u posebnoj naravi i strukturi roditelja. Pretjerana roditeljska strogost, batine i dresura, grubost i takovi slični elementi, imadu svoje dobro poznato djelovanje na odnos djece prema roditeljima. Ali treba istaknuti da ni dijete nije ni malo »anđeosko« stvorenje kako su kroz duge vjekove mislili različiti moraliste, pjesnici i umjetnici. Zabacujući gledište koje u djetetu vidi simbol nevinosti, Rousseauov idilizam koji u njemu vidi samo čistoću i dobrotu ali i Kantovu ideju »o radikalnom zlu«, kao i Sully-jevu misao koji kaže da je dječja duša u početku »neutralna«, u moralnom pogledu, prihvaćena je poznata i znanstveno dokazana ideja o psihičkoj nasljednosti, o nekim dispozicijama, nekim naklonostima s kojima dijete ulazi u svijet. »U djetinjoj duši — veli Zjenjkovski (Psihologija djeteta) — ima urođenih kakvoća i osobina izvjesnih psihičkih naklonosti i težnji kako u dobru tako u rđavu smislu. Naravno da sve to ide uporedo s čistoćom duše dječje, što znači da dijete nema nikakva lukavstva ni podmuklosti, da je uvijek neposredno, iskreno i prostodušno. Ali ko poznaje djecu, taj zna kako se rano budi kod njih baš lukavstvo. Velik i rđav utjecaj vrši naravno naš socijalni život s tako mnogo svojih laži, konvencionalnosti i neiskrenosti«.

(Svršiće se)

Gospić. **Mate Demarin.**

NARODNE POSLOVICE

Najgore prase najbolju krušku dobije.
Na jedan put se hrast ne posiječe.
Na jednom se volu ne može orati.
Na jeziku med, a na srcu jed.
Najela se gladnica, pa se nazvala banica.
Nakon boja kopljem u trnje.
Naljutio se kao ovca ležeći.
Na nesretnom se kola lome.
Na prosjaka i psi laju.
Pametan polako ide, a brzo dođe.
Pas, koji mnogo laje, ne ujeda.
Pogledaj mu na obuću, pa ga puštaj u kuću.

DOM I SUVREMENA NARODNA ŠKOLA

(Moj odgovor)

Vrlo poštovana gospođo, na početku prošle školske godine kada ste upisivali Vaše dijete u osnovnu Kaptolsku školu, opazio sam Vaše orošene oči, užareno lice i neku izrazitu nervoznost koja je strelimice u Vašem pogledu izražavala neku bol, reagiranje, nezadovoljstvo. — Napokon ste mi uzbuđena rekli: »Zašto uopće treba djecu slati baš u školu u te hladne tuđe zidine. Zašto da mi dijete izbiva u značajne dane obiteljske sreće izvan kuće — zašto i čemu — kad sam ja tu?«

U toj svojoj majčinoj boli i brizi postavili ste mi pitanje: »zašto je škola, što ona iz naše djece stvara, kako i kuda ih vodi?«

Vaše pitanje, vrlo poštovana gospođo, nije na odmet, ono u sebi krije vrlo važno pedopsihološko i socijalno nacionalno značenje. Ja sam ga odmah shvatio i obećao sam Vam u najpogodnijem momentu dok se uživite u rad škole za tu školsku godinu, na **to pitanje odgovoriti** u ovom roditeljskom i učiteljskom listu. Ja ispunjam svoje obećanje.

Vrlo poštovana gospođo, osjećajno me je dirnulo Vaše majčino srce u onom momentu i ja sam to shvatio da u tjeskobi Vašeg materinjeg srca tražite neki izlaz — mir. Vaše je dijete za Vas jedino blago. Već sedam godina je uz Vas čvrsto naslonjeno, tjelesno nježno, lijepo duševno razvijeno i dakako osjetljivo.

Vi dijete svoje u tom momentu, kad je počelo polaziti školu, smatrate nedovoljno zrelim i preuranjenim činom. Ona materinska skrb za sve manifestacije dječjeg života, ona tajanstvena dubina i suradnja između majke i djeteta, koja je nauzvišeniji misterij ljudskog života, nastupa ovajput očitije, moćnije i manifestira **nerazdruživi život.** Dubok taj snošaj a i Vaše lično snalaženje, što Vam je u naravi, te ona tjeskoba sili Vas da tražite **izlaz** i htjeli biste si to razjasniti. — »Ja kao majka mogu svoje dijete podučavati i uzgajati. Ja sam sama učila što škola uči i nijesam zaboravila. Meni bi uspjelo lakše negoli školi moje dijete podučavati, mogla bi se lakše i uspješnije uživjeti i upoznati prirodu djeteta. Zapažala bih kako predodžbe djeteta rastu kako mu pojmovi bivaju stalniji i zreliji. Ja bih pri tom vrlo lako uočila eventualne smetnje i razne naklonosti i sa svojom bi ih materinjom ljubavi rješavala i njetila. Konačno uočila zašto je zvano i u tom pravcu skrenula svoju poduku«.

Vrlo poštovana gospođo, sve se to ne da poreći. U vrlo mnogo slučajeva je to neophodno potrebno što ćete Vi kao majka uz školu i morati učiniti za boljitak svojeg djeteta. No nemože se prešutjeti da je to sve dosta.

Sa formalne strane da sami podučavate dijete, imate donekle i pravo — no takovi pokušaji karakteristični su sa dva gledišta. Jedni su iz bogatog mi iskustva prateći kao učitelj ovakove pokušaje, posve zatajili a drugi nijesu našli odziva u ljudskom društvu u narodu.

Narod je toga mišljenja da su to osebenjaci čiji pokušaj u najboljoj namjeri ne odgovara prirodnom shvaćanju, jer se previše energije troši a do cilja se ipak ne dolazi, što bi se s manje truda postiglo. Bez sumnje postoji nesporazum između **nešto htjeti** i **moći izvesti.** Teoretski se to može nijekati iz Vaših gore navedenih misli, ali praktički je to nemoguće i to s razloga, što nam neposredni zadatak života to onemogućuje.

Podučavanje a još više uzgajanje zahtijeva potpuna čovjeka, dakako čovjek s drugim zanimanjem to nije i ne može da zadovolji. Učitelj je ili izgrađena učiteljska ličnost snažne pedopsihološke i didaktičke spreme ili nije, uzgajatelj je uzgajatelj ili nije. Suvremena narodna škola stavlja učitelju(ci) ozbiljan napor i samoodricanje od svega onoga što kvari odgovornost, ozbiljnost i ton rada. Zadaću uzgajanja ne može Vam nitko oduzeti akoprem imade crkva i škola prednost, one neće ometati Vašu dužnost i auktoritet, ali što je iznad praktične moći i kompetencije, to preuzima škola. Tako promatrana, ona je preduvjet racionalizacije u dvostrukom značenju, oterećuju se roditelji a da im se ne omalovažavaju njihove snage, a drugo, škola se organizira s čitavim narodom, dakle socijalizira, kolektivizira i polučuje uspjeh za sve. Time se škola manifestira po vanjskom djelovanju. Mi ćemo, vrlo poštovana gospođo, zajednički razmotriti unutarnju vrijednost i dubinu narodne škole.

Zabluda bi bila povjerovati da je škola ustanova sadašnjice. Ne — svi kulturni narodi bili su prinuždeni svoj pogled i svestranu skrb za obrazovanje povjeriti kolektivnoj ustanovi t. j. školi. — Poznate su Vam škole iz najdavnijeg, srednjeg i novijeg vremena a njima povezani toliki filozofi, pedagozi i učitelji, koji su u školi gledali ustanovu ljudske zajednice, jer je sav duhovni odgoj djelo društvenosti. Povijest pedopsihologije, didaktike, metodike je jaki argumenat toga nastojanja i naziranja.

Dakako gledajući svoje dijete, pomišljate na to kako Vam se dijete udaljuje kako je od Vas otrgnuto.

Svaka ptica dobiva svoja krila i ostavlja gnijezdo ali ipak ostaje dio svoje vrste. I dijete će jednom na putu u život ostaviti kuću svojih roditelja i svoje ognjište. Da li će to dijete osnovati obitelj ili će ga bujica života povući na drugo mjesto, ono svršava u svakom slučaju smisao svoga života izvan kuće. Škola neće da komplicira smisao života, ona hoće da ga uzgoji i pripravi za život. Škola postaje jaka veza između domaćeg ognjišta i nacije. Ona je koncentrični krug oko male obitelji kao najmanjeg unutrašnjeg kruga. Preuzimajući na sebe zadatak uzgoja, obrazovanja — ona vraća dijete sa svim vrednotama obitelji, obiteljskom životu narodnoj zajednici iz koje je i niklo — a to je njezina unutarnja snaga, dubina i dostojanstvo.

Vrlo poštovana gospođo, držim da ste prihvatili moju misao i uvod o važnosti škole kao ustanove koja kao takova mora da postoji.

Vama je škola time što je preuzela Vaše dijete ograničila Vaš posao, ali Vam je ona povećala dužnost da sa školom surađujete, i Vi kao majka osjećate bezuvjetno potrebu da u neprekidnoj ljubavi za svoje dijete radite u zajednici doma i škole.

Dijete dolazi iz porodične zajednice u školsku zajednicu da pređe u narodnu zajednicu. Sve treba da ima svoj izvor u životu i da se slijeva u život. Vi ne možete ostati izvan škole, jer Vašu krv, srce, ljubav prema Vašem djetetu ne može nikako i nikada preprijećiti školski prag. Sada se samo po sebi nameće pitanje kakav bi bio zajednički zadatak i interes i što bi bio temelj toga zajedničkog rada.

Vrlo poštovana gospođo, poznato je da roditelji najviše interesa posvećuju rezultatima **školske poduke.** Interesom se prati uspjeh a ne dvojim da se i Vi za to svaki dan interesirate, ali uspjeh poduke imade svoje preduvjete a ti se susreću s domom u školi.

Prvi je susret domaća okolina i kućni odgoj. Vama to nije potrebno naglašavati. Svaki će učitelj potvrditi kakova je važnost za uspjeh djeteta u školi uzorna obitelj i okolnost da dijete iz svojeg doma donaša red, čistoću i točnost. Svakome je poznato primjera radi tipično dijete, komu se svaki kamečak mora uklanjati, vječite su zapreke na putu, koje su izlika da se izbjegne školskoj dužnosti. — Poduka je ovisna od stanovitih moralnih svojstava, sposobnosti — a ove treba uzgojem utvrditi a tu dom imade značajnu ulogu.

Unutarnji preduvjet je prije svega darovitost.

Mislite li, vrlo poštovana gospođo, da ju treba ostaviti kako postoji ili je potrebno da se što poduzme? —

Dijete dolazi s raznim sposobnostima a napose je naglasiti, da je njihova diferencijacija po kvaliteti različita. Jedno je nadareno za račun a manje za tehničku struku, jedni za prirodne nauke a drugi za književnost itd. Bez svake je sumnje tko je pratio dječji duševni razvoj i napredak, da se mnoge pozitivne vrednote i kod djece s raznim nastranostima i slabijom darovitošću dadu polučiti radom i samopouzdanjem, kao što je naprotiv utvrđeno da i nadareno dijete ne mora ni sebi niti svojoj okolici donijeti plodova ako manjka **stvaralačko samopouzdanje.** Dijete ne smije da živi pod duševnom tiranijom. Ono mora imati samo u sebe pouzdanja da može uspješno stvarati, treba mu pomoći gdje se ukaže potreba. A tko je zvan da mu pomogne? Tu je opet odgovornost **doma i škole.** Samo suradnja i harmonija zajedničkog rada roditelja i učitelja moći će tu odgovornost riješiti. Kako razabirete, škola preuzimajući na sebe zadatak o uzgoju Vašeg djeteta prenijela je na Vas veliku **dužnost** za dobro Vašeg djeteta.

Vrlo poštovana gospođo, želio bih još da u duhu Vašeg pitanja odgovorim, što škola od naše djece stvara, kako ih vodi i kojemu cilju dovodi.

Škola po svojoj didaktičkoj prirodi mora podati ono obrazovanje koje današnjica traži za ispunjavanje građanskih dužnosti, za namirenje životnih potreba na osnovi općeg znanja za tu obvezu. Osnovna narodna škola mora biti svijesna svog uzgojnog obrazovanja.

Ona zna da je ona samo jedan faktor uz ostale izvan nje. Ona zna da njezin jači utjecaj prestaje u razvoju uzgajanika, kada se kroz fazu puberteta cijelo biće poljulja i kada zadobiva poremećenu formu. Ona zna i roditeljski upliv koji je istaknutiji i snažniji nego onaj u školi, da i on u daljem razvitku uzgajanika skoro potpuno zataji. Ona zna da se karakter ljudi u osnovnoj narodnoj školi može samo akcentirati, a da se on tek u **struji života** zaista stvara. I zato osnovna škola ne postavlja za zadaću obrazovanja karakter nego *obrazovanje ličnosti*. Domu i školi je dužnost da na sve osebine uzgajanika budno pazi da sve vrednote podrži i zadrži i da poduzme sve kako će uzgajanik po *vlastitoj svojoj snazi, samostalnosti i volji, slobodno htjeti i djelovati*. Te vrednote moraju biti ćudoredne, kulturne i lične, koje će u ljudskoj zajednici imati potpuni izražaj. Te vrednote moraju biti stečene kao posljedica samostalnog duševnog pregnuća. Škola stvara ličnost. —

Rad je škole u njezinu metodskom postupku stavljen danas na nove principe a roditelji gube orijentaciju.

Vrlo poštovana gospođo, Vi opažate po učiteljskom radu, po uspjehu Vašeg djeteta, po njegovim zadaćama i razgovorima, po njegovim pitanjima što ih on u vezi sa svojom školom na Vas stavlja, da roditelji ne mogu nikako ići protivnim putem od škole. Škola ima svoj novi put i cilj i taj put treba upoznati te principe promotriti.

Današnja nova radna ili aktivna pa i funkcionalna škola, ne temelji se na mehaničkom radu nego **duševnom**. Uz razne metode neprestano iznaša vrednote iz aktivnosti samog uzgajanikova duševnog **samorada**. Polučivati vrednote u izgrađivanju samoga sebe. Ali dječji samorad, aktivitet u svom djelovanju ne može se vezati na neke usiljene forme, nego na osjećaj koji pobuđuje volju a volja je najvažnija za izgradnju ličnosti i karaktera. Ne valja djeci reći što im treba činiti nego im dati poticajne uzroke koji ih na ispravan put vode i krijepe, da se mogu *vlastitom snagom odrvati iskušenju*. Spoznaje proizvode različito poimanje u razvoju razuma to treba skladno povezati. Mnoštvo prelaza, refleksa i bezmislenog dječjeg tapkanja svesti na misaono djelovanje. Nova radna škola traži individualniju metodu kod pojedine djece koliko god je moguće a to je baš na početku po Vama, vrlo poštovana gospođo, istaknuto da roditelji najbolje, najsigurnije uočuju sve odlike i nastranosti t. j. individualnosti svoga djeteta. Svakako iz toga logički slijedi da se dom u zajedničkoj suradnji sa školom mora sastati, da se ništa ne izgubi a sve iskoristi.

A kako i gdje ćemo upoznati te nove principe suvremene škole? — Knjiga za uvid u taj rad, za upoznavanje principa, nastojanja, metoda, sredstava današnje suvremene narodne radne ili aktivne škole, nalazi se svaki dan otvorena *na stolu zajedničke suradnje doma i škole*, i roditelja i učitelja i do te knjige, vrlo poštovana gospođo, nije teško doći. —

Da narodna škola ispuni svoj zadatak ona sebi izabire i sredstva. Ona traži sva vrela ćudorednih i kulturnih vrednota domaćeg ognjišta i u manifestaciji svih vrednota vodi uzgajanika *najvišem auktoritetu — Bogu*, da se sačuva rascjep njegova bića i da ga vodi savršenstvu. U toj religijskoj vrednosti afirmira ga u narodnoj zajednici a on kao kulturno biće ispunja svoju ljudsku zadaću.

Iz biti samog njezina cilja i sredstava postavlja škola svoje temelje na **dom** na obitelj. To znači da čovjek samo onda svijesno i dobrovoljno ulazi u dušu naroda, ako u životu u užoj obitelji, u kojoj je vezan, stvarno sudjeluje, osjeća i ako u sebi nosi sve njezine ćudoredne, duševne i kulturne vrednote. Narodna je zajednica ćelija koja živi iz milijuna malih obiteljskih ćelijica.

Nosilac kulture je čovjek. Sva kultura napose narodna struji kroz ljudstvo. Odraz je tog strujanja bezuvjetno u narodnoj školi. Duhovna težnja našeg naroda je narodna škola i prema tome je škola život.

A ako je škola životna zajednica, onda toj zajednici ne pripada samo učenik i učitelj nego i roditelj.

»Mi priznajemo svakom narodu pravo da na temelju svojih vlastitih kulturnih tradicija i osebina a pod direktivom savremenih pedagoških principa, udesi obuku i uzgoj svoje omladine i svog naroda. Ali jedan od glavnih momenata je pomoć roditelja i porodice bez čega nikakve uzgojne metode i sredstva ne mogu doći do svog punog izražaja i rezultata. Cilj savremene škole nije ništa drugo nego da u školi što jače i trajnije učvrsti i ojača veze između djece i njihovih roditelja. Škola rješava problem generacija u korist domaćeg ognjišta i narodne zajednice«. — Tako je završio internacionalni pedagoški kongres od 52 nacije, što iznašam kao potkrepu mojih, prije toga, navedenih misli.

Vrlo poštovana gospođo, ovo nekoliko mojih misli izvolite primiti kao obećani odgovor na Vaše pitanje i neka Vam bude umirenje na onaj bolni majčin uzdah kada ste dijete predali školi. Budite u čvrstom uvjerenju da je škola podjednako drugi topli dom vlastitog ognjišta i da nad Vašim djetetom u zajedničkoj saradnji doma i škole, lebdi duh i srce majčino.

Izvolite primiti izraz moga poštovanja.

Zagreb, 1938.

Fran Luka Božić.

FILM I DJECA

Ništa možda tako impulzivno, s toliko posljedica ne djeluje na dušu pojedinca, na ravnanje njegovih životnih direktiva kao riječ i živa slika.

Spomenuo sam najprije riječ. Da! njoj i pripada dominacija nad čovječjim duhom...

Ali dok je čovjek zrelo biće, bačeno iz carstva fantazije u realnost, dijete je samo bezbrižno stvorenje, manje više, izvan granice te stvarnosti; u njegovu se duhu laganije roje slike no riječi i ono prema tome pokazuje veću ljubav prema slici iako nije u stanju da u njoj prepozna nešto više osim njezine zamamnosti.

Razlog te dječije naklonosti prema slici kao koloriranoj riječi ne treba tražiti izvan djeteta, ne! — on je u njemu, u biti djeteta, ne samo djeteta no i odraslog, a dolazi kao posljedica negativne osobine čovjeka, kao posljedica olakšanja; jer dok riječ tek u kontaktu s mozgom daje prestavku i time iziskiva rad, **dotle slika istu izražava odmah, naglo, impresivno uključujući hiljade i hiljade riječi potrebnih za njezin opis...**

A pomislite sada tu dječju ljubav prema slici potenciranu prednošću filma, koji je u stanju da u slikama prikaže čitave romane, zamamne pustolovine, najfantastičnije slike što se na dušu djeteta lijepe poput otisaka na želatini celulojdne vrpce! Pomislite na to, pa uvidite prednost žive slike, naročito filma, uvidite ulogu koju on vrši u životu individuuma!

Ali na žalost, malo se pridaje pažnje toj filmskoj influenciji ili — ako se i pridaje — prelazi se, bilo s kojih razloga — preko nje! A upravo je tako porazna činjenica, da film uništava najviše one generacije koje zbog svog nelogičkog prosuđivanja padaju u njegove ralje... Tu su u prvim redovima — djeca!

Utjecaj filma je ogroman!

Nema riječi kojom bi se ocrtao njegov značaj u njegovoj tisućstrukoj ulozi, ali niti srestva koje bi bilo prikladnije za širenje morala, prosvjete, odgoja, kada bi se primijenilo u svom najboljem svijetlu...

Nema boljeg srestva — — — ali niti riječi, koje bi ganule producenta, koje bi otvorile oči onim magnatima filma, kojima je kruti egoizam zaslijepio vid i moral i uzdržao ih još jedino u svijesti, da moraju vlastitoj djeci uskratiti ulaznicu...

Ali zar se može od njih očekivati, da promijene pravac celulojdne vrpce i da umjesto nalijevo skrenu nadesno? Ne! To oni neće nikada učiniti! Možda i ne svojom voljom?! Jači je nagon koji im diktira proizvodnju sadašnjeg filma i prikazivanje kojekakovih fantazija i pornografije, nagon diktiran ukusom procentualno većeg dijela publike našeg decenija, ako i ne ukusom, a ono barem nehotičnim odobravanjem... Jer primjerni nemoral svijeta našega vremena, i zahtjevi potkani njegovim duhom uvijek će plaćanjem filmova odobravati njihovu proizvodnju...

Nepravedan sam! Zar su svi, koji kupuju ulaznice, svijesni vrijednosti ovog ili onog filma i prema tome svijesni odobravatelji ovih ili onih fantazija i pornografija? Zar svi kupuju kinoulaznice, da se barem na čast otrgnu nervozi velegradskog života bez i najmanjeg užitka u onim slikama? O, ima ih i takovih, ali mališi ne spadaju među njih!

Vidio sam mnogu malu djecu, kako na blagajni kina kupuju ulaznice, čisti i još nepokvareni u svojoj duši, i bez

fantastične slike jednog Dyk Forana piju svaki pokret, svaki udarac i zamah u svoju malu, još gotovo praznu glavicu, a da pri tom i ne slute opasnosti, koje otuda dolaze... Oni su došli da uživaju u Foranu!

Ali čekajte! Spomenuo sam malo prije — opasnosti! Zar ima opasnosti u tome, ako se gleda Dyk Foran, junak prerije, ili sluša Nino Martini? Ta jedan je junak, junak koga ne može da ubije tane, drugi pjevač, komu nitko ne može da odoli! Što ima zla u tom? Mama, ta oni su tako lijepi i stasiti ljudi!... Ne! Tu nema opasnosti!...

Jednoga dana mi je u prijateljskom razgovoru rekao jedan od onih mališa pred blagajnom, da je danas prvi put odnio mami šest dinara... Jadni mali! Prvi grijeh jednoga od milijuna mališa koje je opio Foran!

Da li je Foran zločinac? Ne! Nije!

Ono, što je rekao Bourget u svojem »Učeniku« za knjige, može se primijeniti i za film:

Ne! Nema rđavih filmova, ali ima rđavih trenutaka za gledanje i najboljih filmova!

Jer ma kako sablažnjiv film, odrasli će uvijek naći u njemu pouku života, naći ono, što dijete ne može da nađe, naći će kakovu poraznu činjenicu, a koja će djetetu ostati uvijek neopažena — možda i lijepa...

Ne gledajte, djeco, filmove, a da prethodno ne pitate svoje roditelje i učitelje o njihovoj kvaliteti! Filmovi će vas odvratiti od pravoga puta! Oni su vaša strampputica života!

Znam, mene nećete poslušati! Ni onaj me mališ pred blagajnom nije poslušao!

Obraćam se vašim roditeljima — neka oni uvide slabu stranu filma za djecu, pa neka se prema tome i ravnaju.

O roditelji! Da vam uvijek lebdi pred očima snaga učinka žive slike, uzmite za primjer Francuza Beaumarchais-a, čovjeka, koji je jednom dramom razorio Bastille-u... Ne dopustite, roditelji, filmu da postane Beaumarchais vaše djece!!!

Metkovići **Ratko Scipioni**

DJECA I SISANJE PRSTA

Ima djece koja vrlo rado sišu prste. Kad spavaju i kad su budna turaju prst u usta i natežu neumorno i jako, bez prestanka. Mnoge su majke zbog toga zabrinute, jer ne znaju da li to sisanje škodi ili ne, kako da to predusretnu itd. Nekoje djeci daju sisaljku (dudlu, cuclu), **samo da im djeca prst ne sišu.** Sisanje prsta ili davanje djetetu da siše sisaljku iz gume, nakrivljuje zube, pokvari oblik usta i često škodi i samom zdravlju djeteta na razne načine.

Nije dakle dobro da djeca sišu ni prst, a ni sisaljku. Vidjeli ste zacijelo mnogo djece, što imadu manje ili više nakrivljena usta, ili svakojako iskrivljene zube. Kad bi išli ispitivati, uvjerili bi se zacijelo, da su takova djeca u mladim danima sisala prste.

Dijete treba odučiti od te navike, da ne iskrivi usta, i ne pokvari zube. Neki preporučuju za to, da se u ljekarni kupi tako zvana gorka jabuka kojom se **tekućinom djetetu namaže prst koji siše,** ili ako treba i više prstiju. Gorki okus tekućine odbiće dijete od sisanja prsta. To treba ponavljati, dok se dijete ne odući.

No ne pomaže li to, najbolje je djetetu i kroz dan i onda kad ide spavati, **zamotati ruke krpom ili sa rukavcem** obviti i zakopčati, tako da ne može da stavi prst u usta.

To je najsigurniji put i ne stoji ništa. Dijete će se iz početka ljutiti, možda i derati malo ali inače ne ide. Kad će vidjeti da ništa ne pomaže vika, **prestaće i zaspati od umora.**

U tom pogledu mnogo griješe majke koje dojenčadi daju, da sišu one sisaljke iz gume. Te su još gore od sisanja prstiju. Najprije radi toga, što ih dijete često baci na pod u prašinu ili nečistoću i onda mu se obično samo natrag na usta turi. Time se lako prenaša bolest i zaraza. Zatim takove sisaljke škode, jer kvare djetetu želudac, pošto sisanje stvara slinu, koju dijete gubi i time oduzimlje slinu, što je potrebna za probavu hrane.

Ovo je sve naoko sitna stvar. Posljedice se u djeteta možda ne opažaju kroz mlade godine. Ali kasnije kad djeca odrastu, bilo je mnogoj majci žao i čudila se odakle joj kćerka imade skrivljene zube ili navučena usta. A ništa gore negoli nakrivljena usta u djevojke.

Sarajevo **R. b. Maldini**

ODGOJNO-PROSVJETNI RAD

IZ ZAJEDNICE DOMA I OSNOVNE ŠKOLE KRALJA PETRA VELIKOGA OSLOBODIOCA U ZAGREBU.

Na drugom mjestu u listu donosimo kraći prikaz jednoga važnog dijela rada ove Zajednice škole u Bogovićevoj ulici u prošloj školskoj godini, tj. u priredbi đačkih ferijalnih kolonija, dok je još do kraja minule godine rad Zajednice bio stalno intenzivan i u drugim stvarima, posebno i u potpunoj saglasnosti s radom školskim, kao i u najboljim odnosima između škole i roditelja. U takvim okolnostima nastavio se ovaj rad i u novoj školskoj godini.

i posebni pododbori kada su trebali za provedbu koje naročite stvari.

Škola i Zajednica izveli su u dane 12—15 juna poučno i poklonstveno putovanje u Beograd, Aranđelovac i na Oplenac, i taj je put u svemu uspio izvanredno, a školska djeca bila su ugošćena dobrom hranom i najvećom predusretljivošću beogradske osnovne škole Kralja Petra II u Marulićevoj ul., na čelu sa svojim primjernim upraviteljem g. Damnjanom Rašićem i vrijednom mu gospođom, također učiteljicom.

Poučni izlet osn. škole u Bogovićevoj ul. u Zagrebu 21-IX-1938, u Rimskim Toplicama

Škola i Zajednica djeluju u različnim svojim ustanovama, od kojih je osnovana prošle godine i jedna nova, tj. Školski pomoćni fond, sa svrhom kako socijalnom i zdravstvenom tako i prosvjetnom, jer fond predviđa i nagrađivanje školske djece, na Vidovdan kao Dan narodnog prosvjećivanja, koja se posebno iskažu bilo u nauci, bilo kojom naročitom radnjom, bilo na kom drugom polju u moralnom pravcu. I već su na Vidovdan prošle školske godine ove nagrade proglašene i predane petorici učenika i učenica IV razreda, na školskoj svečanosti toga dana, koja je inače u svemu bila i na poznatoj visini i dobro posjećena. Uz upravu Zajednice radio je stalno i školski odbor P. c. k., zatim pododbor za ferijalne kolonije kao

Ove školske godine Zajednica je obnovila svoj rad prema ranijim smjernicama, a škola je na rođendan Nj. Vel. Kralja 6 septembra održala vrlo uspjelu skromniju školsku svečanost, kao i o godišnjici smrti Viteškoga Kralja Aleksandra Ujedinitelja 9 oktobra dirljivu žalobnu svečanost i pomen, te su obje ove priredbe osim roditelja posjetili i prijatelji škole te pretstavnici vlasti. Prošloga mjeseca izvela je škola i jedan osobito prijatan izlet u Rimske Toplice.

Prošle školske godine održano je 7 sjednica uprave Zajednice, 4 sjednice školskog odbora P. c. k. i 4 pododbora za ferijalne kolonije, zatim 4 redovna skupna roditeljska sastanka s izvještajima i predavanjima, kao i 2 put roditeljski sastanci po razredima, tj. svega 21 sastanak, osim dogovora u pododborima za naročite stvari. Potanji izvještaj o svemu radu u različnim pravcima pred-

ložiće se skorašnjem I ovogodišnjem roditeljskom sastanku, koji će razraditi i program poslova u ovoj školskoj godini.

moru u Selcu kod Crikvenice. Ove se kolonije održavaju redovno već devet godina, pa su tako održane i ove god. u

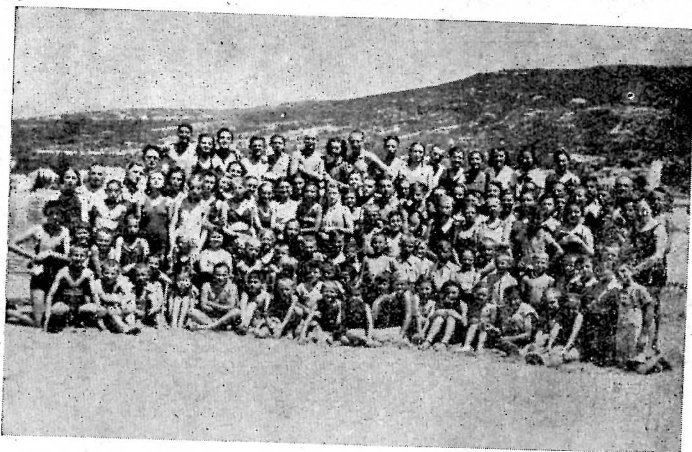

Ferijalna kolonija P. c. k. u Skradu jula 1938

ĐAČKE FERIJALNE KOLONIJE P. C. K. ZAGREBAČKE OSNOVNE ŠKOLE IZ BOGOVIĆEVE ULICE U SKRADU I U SELCU

Kako je poznato, i u našem listu prošle god. oglašivano, Zajednica doma i ove škole priređuje o velikim školskim

oba mjesta, u mjesecima julu i augustu. Kako je naš list o njima pisao opširnije u ranijim brojevima, ta su ljetovališta organizirana i uređena odlično u svakom pogledu, a posjeta je đaka različnih škola, iz Zagreba i iz drugih krajeva, od godine do godine sve veća, tako

Ferijalna kolonija P. c. k. u Selcu jula 1938

praznicima, oba mjeseca, đačka ljetovališta i oporavilišta školskog odbora Podmlatka crvenoga krsta, u sastavu Savskog banovinskog odbora P. c. k., i to jedno u Skradu kod Delnica i drugo na

da su kolonije ove god. bile dosad najposjećenije, i djeca su se iz njih vraćala mahom osobito oporavljena te punim zadovoljstvom. U kolonije šalju djecu bilo sami roditelji bilo različne ustano-

ve, školski odbori P. c. k., poliklinike itd., a posebno i zajednice doma i škole, pa je i naš Savez zajednica doma i zagrebačkih osnovnih škola i ove god. u ove kolonije poslao na oporavak nekoliko siromašne školske djece.

Kolonije se uređuju brigom P. c. k. i Zajednice doma i ove škole, a pomagane su potporama općine grada Zagreba, Banske uprave i glavnoga odbora P. c. k. Vrlo znatan broj siromašnih đaka probcravio je i ove god. u obje kolonije, iz pomoći različnih ustanova, pa je na pr. i ovaj put Prva hrv. tvornica ulja u Zagrebu poslala na oporavak veći broj djece svojih radnika, snabdjevši ih, kao i svake godine, još i odjećom te svim potrebnim rubljem; isto je tako ove god. i poznata tvornica »Bata« iz Borova poslala više djece svojih namještenika, zatim velik broj učenika i učenica Vrbaski banovinski odbor P. c. k., Pravoslavna crkvena općina zagrebačka također znatan broj siromašne djece itd.

U Skradu je proboravilo u julu o. g. 61 i u augustu 64, svega 125 đaka, a u Selcu prvi mjesec 120 i drugi 51 đak, svega 171; ukupno u obje kolonije 296 đaka. Nadzornih lica i posluge bilo je u oba mjeseca u Skradu 23 i u Selcu 25, a pored toga u kolonijama su bili na ljetovanju, duže ili kraće vrijeme i nekoji učitelji i učiteljice te od dječje rodbine, tako da je ove god. u ljetovalištima u Skradu i Selcu proboravilo oko 400 lica. Kolonije imaju osobito lijepo stanovanje, sa svim komforom, kao i svoja kupatila, liječnike i sve drugo što je u tome potrebno, a hrana je izvrsna i obilna, u pet dnevnih obroka; izvođeni su i lijepi izleti, redovna jutarnja gimnastika na svježem zraku, stalne šetnje u šumu i inače. Poprečni trošak po licu iznosio je Din 478.

Ove je godine u kolonijama služilo kako pogodno vrijeme tako i zdravlje djeci, a vladalo je, kao i uvijek i dobro raspoloženje i stalna vedrina te najbolje međusobno ophođenje, pa su kolonije cijelo vrijeme izgledale kao jedna prijatna i razdragana porodica, koja uistinu služi ljudskom zdravlju i svima ostalim lijepim i korisnim shvatanjima života. U kolonijama su đaci i ovom prilikom sami složili, uvježbali i dali nekoliko skromnijih priredaba, za svoje razonođenje, pa su te priredbe posjetili i mještani.

Svakako su đačka ljetovališta ove škole i njezine vrijedne Zajednice u Skradu i u Selcima vanredno lijepa ustanova, već u znatnoj prednosti i po samom svome osobitom položaju, a posebno i uzornim vođenjem u svemu, a što treba i u ovoj prilici naročito da se istakne.

O JAPANSKOM ODGOJU

»Povijest japanskog odgoja« prikazuje u kratkom pregledu Saju Tase u srpanjskom svesku 1937 u časopisu »Cultural Nippon« (Japanska kultura). On veli, da je japanski narod primio kinesku kulturu i budizam u VI. stoljeću poslije Krista. Literarno orijentirani način odgoja, kojim se postizava velika uglađenost, a koji se osniva na kineskoj literaturi, naročito je prodro na carskom dvoru. U to je vrijeme bio i veliki krug (dobro odgojenih) profinjenih pjesnikinja i književnica. Vrijeme zvano »Samuraj-perioda«, koja pada u doba našeg srednjeg i početak novoga vijeka, donaša zapostavljanje duševnog odgoja pred vojničkim i etičkim odgojem. U to je doba cvjetala i kršćanska misija, koja je osnovana god. 1549 po Sv. Franji Ksaverskom. U vezi sa silovitim progonom kršćanstva u Japanu, početak je »periode utanačenja«, koja traje od 1603 do 1867 god. Ona je pokrenula veliki odgojni interes i dala mnoge velike odgojitelje. Feudalni sistem, koji je u to vrijeme vladao, propada, jer je careva moć ponovo ojačala. Car, koji je brigu posvetio cijelom narodu, a ne samo pojedinoj klasi, otvorio je japansku obalu za promet s cijelim svijetom. Posljedica je toga, da su u Japan prodrle američke i evropske odgojne metode, koje su pak znali spretno prilagoditi domaćim idealima. Pored živog interesa za proučavanje evropskog načina odgoja — dokaz je tomu, što je nedavno pozvan Spranger na (tokijsko) sveučilište u Tokio — nastoji se osigurati jednu osobenu japansku kulturu.

Ovaj se članak ne može, što je posve naravno, obazreti na promjene, koje je prouzročio rat, čiji je ishod bez sumnje od velike važnosti po razvitak japanske svijesti a time i odgoja.

As.

»Dom i škola« s prilogom »Dječje kolo« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Josip Butorac, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tužživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII — ZAGREB, PROSINAC-SIJEČANJ 1938-9 — Broj 4 i 5

ZAŠTO SE DJECA OTUĐUJU OD RODITELJA

(Svršetak)

U toku mnogih vijekova dijete bijaše, a i jeste predmet poezije, umjetnosti i morala. Ali, veli Kornjilov, »naše je doba umjelo prići djetetu s druge jedne točke gledišta, učinivši ga objektom naučnog ispitivanja i proučavanja. Mi hoćemo ne samo da uživamo u djetetu, već i da ga izučavamo.« Nastala je, eto, i razvila se čitava posebna nauka: pedopsihologija. Izučavanje dječjeg duševnog života imade, kako znamo, veliki značaj, kako u teorijskom tako i u praktičnom pogledu. Proučavanjem pedopsihologije još se bolje utvrdio niz novih činjenica u toku i razvitku posebnih obilježja dječjeg duševnog života. Znamo da je dijete posebna, osebujna struktura, puna svojstvenih oznaka i karakteristika u spoznajnom, čuvstvenom i voljnom životu. Prema utvrđenoj dječjoj psihičkoj strukturi, dispozicijama i osobitostima, dakle prema općeno psihičkim svojstvima, zavisiće i ova posebna veza i odnos između roditelja i djece. I eventualno otuđivanje kao jedna naročita pojava, imaće donekle svoje uzroke i u prirodi pojedinog djeteta, u nizu njegovih posebnih duševnih dispozicija. Ukratko pored navedenih uzroka eventualnog otuđivanja djece od roditelja, posebna dječja duševnost, može također nositi u sebi izvjesne klice za razvijanje većeg ili manjeg afiniteta djece prema roditeljima i obrnuto. Zbog te posebne duševne strukture, to znadu i laici, da razna djeca različito reagiraju na izvjesne postupke. Jedno je više, a drugo manje uvredljivo, jedno više, a drugo manje tašto, ponosno, »cmizdravo«, junačko itd.

Posebno treba pak uočiti poznatu dječju osjetljivost i razumjeti njegove boli i suze, smijeh i ciku. Dječja osjetljivost, kaže se, vrlo je fini barometar. Neka nam je dopušteno ovdje citirati našu narodnu izreku: pas i dijete najbolje i najprije osjete ko ih voli. Razumije se da i dijete vraća ljubav, i to višestruko, punom ljubavlju, a nepažnju i ravnodušnost, hladnom odbojnošću, te od toga do jačeg otuđivanja samo je jedan maleni korak. Svakako, i to ne treba ispuštati s oka, da i u njemu samome leže mnoge negativne klice. I kod njega se rano javljaju, osobito pod utjecajem nezdrave okoline, napose u gradu: sportomanija, bježanje od kuće — dakako osobito u poznatom periodu njegova života — i opet više u gradu nego drugdje, boravak u zlim društvima, stupanje u razne grupe i svojevrsna udruženja. Dijete stoji pod snažnim utjecajem i bujnosti psihofizičkog rasta i uopće jedne poznate dinamike, jednog određenog unutarnjeg vrenja, što sve iziskuje svoje ventile, kanale i posebne vrste iživljavanja. Ako sve ove pojave ne ra-

zumijemo, ako roditelji za njih slabo mare, ako ne vode o njima posebnu brigu te nemaju potrebnog takta, opreza i dovoljno smisla za shvatanje i pravilno ravnanje i postupanje u svim ovim delikatnim situacijama, onda može i u tim pojavama postojati zarodak otuđivanja njihove djece od njih samih. I tako bi redom mogli još i dalje slijediti.

No dakako kao što i u nekim drugim navedenim uzrocima, možemo donekle postaviti izvjesnu »terapiju«, tako se to može učiniti bar donekle i u ovom posebno citiranom slučaju. Ali red je da, iako nijesmo iscrpili pronalaženje svih simptoma naše »diagnoze«, pridemo kratkim osvrtom letimičnom općenitom iznošenju mjera za suzbijanje ili, da budemo stvarniji i skromniji, za barem i najmanje ublažavanje ovih rana, koje bi mogle imati za društvo i težih posljedica negoli što to izgleda ovako na prvi pogled. Zar nema ovakovo stanje čak i vrlo kobnih posljedica? Zar nije negativno osebujan kasniji život ovako otuđene djece? Nepomaganje u bijedi i nuždi, čak svađe i prepirke i oštre kletve pa i sudovi raščišćavaju nekada odnose djece i roditelja. Zar nema i parničenja, a čak i ubojstva između roditelja i djece? Istina to su rijetki slučajevi i nastrani, te o njima i nećemo dalje govoriti.

Kako ćemo, dakle, liječiti ovu nemilu pojavu otuđivanja djece od roditelja? Što treba činiti da barem koliko toliko doskočimo ovom zlu, koje tare i grize ljudsko društvo i koje od neke djece stvara teške osamljenike, pesimiste, zapostavljene i zapuštene elemente? Oni ovako bez njege i intimnog kontakta, bez ljubavi i topline, što sve dakako mora biti u određenim pravilnim granicama, jednom riječi u pedagoškim granicama — u čemu opet ne smiju prevladavati pretjerane krajnosti u protivnom polu koje bi dakako negativno utjecale u drugom pravcu — ostaju kao osušene grane, kao otrgnuti cvjetovi i odbačeni plodovi. Jadnici! U ovaj drugi dio našega razmatranja ne možemo nažalost dublje ući, opet zbog tehničkih razloga i niti se toliko na njemu zadržati, koliko smo se bavili prvim dijelom. Stoga ćemo samo sumarno i najpreglednije napomenuti neke glavne misli.

Treba »izvaditi zub da se uklone uzroci bolesti«. Uklanjanjem uzroka nestaće i njihovih posljedica. Reći ćete: jednostavna, obična i suviše obična i stereotipna, teoretska »terapija«. A što drugo možemo, da za sve navedene uzroke otuđivanja djece od roditelja i s time spojene negativne posljedice nađemo mogućnosti da ih pobijamo i tučemo, razumije se, u teoretskom obliku. To ukratko znači otprilike ovo: Roditelji treba da više proučavaju svoju prirodu i da u njoj pronalaze uzroke svojim ispadima, nervoznosti, grubosti itd., te pokušavaju obuzdati se i svladati, kad je za to osobita potreba. Stvarati bolje socijalne uslove života, čime će se sami po sebi ukloniti i oni uzroci, koji, kako smo vidjeli, smetaju posvećivanju veće pažnje djetetu, a zbog čega je onda pojava otuđivanja obična i neminovna. To je dakako i pogotovo skroz teoretska pretpostavka, jer ona stoji izvan dosega i mogućnosti današnjega praktičnoga života. Ona se naime nalazi u strogom okviru nesocijalne današnje društvene strukture, nepravednog i nehumanog stanja u ekonomskim oblicima, nepravilnoj podjeli dobara, rada itd. Potrebna je samodisciplina, više altruizma, više istančanosti i profinjenosti osjećaja i ljubavi prema djeci, više stalne požrtvovnosti, a manje lagodnosti, komoditeta i ličnog uživanja. Uskladiti bračni život, prednjačiti uzornim primjerima i drugo, sve će to biti najjači faktori za uklanjanje, odnosno skromnije rečeno ublažavanje ove ružne i kobne pojave. Roditelji se moraju što više truditi da upoznaju svu kompliciranu strukturu dječjeg duševnog života i da budu uvijek na pravoj, kažimo, pedagoškoj visini u svim odgojnim postupcima i u cjelokupnom svom ravnanju s djecom.

Ovdje nam i nehotice bježe u pero riječi psihologa i pedagoga Claparéde-a, koje se baš skladno nadovezuju na klasičnu nebrigu za djecu, nemar za upoznavanjem i podizanjem dječjeg duševnog života, što sve utječe i štetno djeluje baš na odnos između djece i roditelja. To škodljivo utjecanje i taj neskladni odnos neminovno prouzrokuje postepeno iščezavanje međusobnog afiniteta, a od toga do zapostavljanja i zapuštanja djece, iz čega prirodno slijedi i bezuvjetno otuđivanje djece od roditelja, tek je jedan lagani i neznatni skok. Claparéde kaže da se razvitku biljaka i životinja posvećuje veća pažnja nego razvitku djece i da ljudi »rado obilaze konjušnice i obore, da nadgledaju njegu svojih konja i svinja, da se čak brinu o rasi svojih pasa, ali nikako ili veoma malo to čine pri sastavu braka i podizanju svoje djece«.

U nemogućnosti, dakle, opsežnijeg razglabanja ovoga problema iz već spomenutih i drugih razloga, završujemo raspredanje postavljenog pitanja s nekoliko zaključnih riječi. »Od svega na ovoj zemlji — reče Goethe — djeca su najmilija mojem srcu«. Ako je tako, a tako bi za sve i za svakoga moralo biti, to bi onda moralo vrijediti za sve one koji nastaju i dolaze, za one koji će nas zamijeniti i nastaviti s okretanjem životnih točkova. To mora vrijediti za sve one koji će preuzeti baštinu, ne zato da je rasiplju i unište, već da je, još bolju i ljepšu, predadu svojim nasljednicima. Ako je tako, a tako mora biti, onda ćemo lako shvatiti, da je veliki genij zaista genijalno izrekao ove riječi, dajući im najčuvstveniji oblik, najjače i najljepše ljubavi. A genij »Veliki čovjek bio je uvijek kao munja; ostali su ga ljudi čekali kao gorivo, da bi za tim i sami planuli«, veli T. Carlyle.

Makar i ovako preglednim izlaganjem htjeli smo, eto, u istaknutom pitanju potaknuti na razmišljanje mnoge roditelje u težnji, da bolje i mnogo više zahvaćaju u opća odgojna pitanja svoje djece, od kojih je ovo pitanje za sebe, možda ni manje ni više važno, ni više ni manje značajno od drugih. A kako je danas utvrđena naučna istina, da se oblikovanju karaktera polažu temelji pretežito baš u doba djetinjstva, evo nam za tu tvrdnju i Adlera koji kaže: »Prvo saznanje, koje nam se nametnulo, bilo je, da najjači potsticaji za izgradnju čovječjeg duševnog života vode porijeklo iz najranijeg djetinjstva. Vrlo je dakle odlučno što se u to doba sije? Koje sjeme postavlja budućem čovjeku posebni odnos i međusobni život djece i roditelja? Pogledajmo činjenicama u lice!« Adler nastavlja: »Nema ništa običnijeg nego što su žaljenja roditelja da ih njihova djeca ne razumiju i na drugoj strani jadanja djece, da ih njihovi roditelji ne shvaćaju. Pa ipak već sami osnovni uslovi čovječjeg zajedničkog života primoravaju nas, da jedan drugoga shvaćamo, jer cijelo naše držanje prema sučovjeku zavisi od toga. Ljudi bi mnogo bolje u zajednici živjeli, kada bi poznavanje čovječje prirode bilo bolje.« Mi tome dodajemo: I kad bi u svemu, a napose u odgajanju bilo više pažnje i više topline, više požrtvovanja i više samoprijegora! Kad bi u tome bilo više iskrenosti, više pozitivne djelotvorne primjerenosti i više altruizma! Sve bi se to odražavalo i ogledavalo na onome koji je »najbliže našem srcu«. Ukratko, kad bi u odgojnoj funkciji bilo više srca i više ljubavi, jer »ljubav sve pobjeđuje« (Stökl).

Iako smo veliki pesimisti, želimo da dvadeseti vijek, inače doba izuma ili primjene iperita i tankova, doba u kojem je poginuo najveći broj djece od poznatih projektila na školske zgrade, u vijeku kad se po školskim zakonima djeca vježbaju puškama i bodežima, želimo, oh, — pia, piissima desideria, da taj vijek bude, kako to kaže E. Keyeva, vijek djeteta, u kojem će, veli ona: »Ljudi na posljetku shvatiti dječju dušu i tada će se obnoviti socijalni poredak.«

Gospić **Mate Demarin**

MISLI O UZGAJANJU

U vrijeme, kada strah pred ratom zaokuplja cijelu našu misao i krug naših predodžaba, ne može se dovoljno snažno iskazati, da je djelo za mir — odgoj, koji je od neizmjerne važnosti za budući kulturni razvitak, te da ni za čas ne smije biti zapostavljen ratničkim interesima.

Koliko li šeprtlja imade na području odgajanja!

Izabranici, oni koji su pozvani, pristupaju bojažljivo. Dršćućim prstima dodiruju strune, a da sami toga nisu svijesni, stvaraju se akordi, melodije — jedna se duša ukazuje, odaje.

Odgajati ne znači podjarmiti, jer djeca nisu robovi. Ne znači zapovijedati, jer djeca nisu potčinjeni. Odgajati ne znači čak ni ljubiti — samo ljubiti. Odgajati znači umjeti. Tko znade samoga sebe zaroniti u tuđu dušu, mora sam imati duše, a tko imade duše, taj živi u ljubavi.

Djeca su mali ljudi, koji u svojem minijaturnom svijetu žive, misle, ljube i mrze.

Da se gumbašnica traži, koja je pod sto pala, ne penjemo se na toranj, već se sagibamo. I unutrašnjošću svojom treba da se prignemo, trebamo postati

maleni i djetinjski, kako bi s tim malim ljudima stekli povjerljivo postupanje. Treba da se njihovim govorom služimo i da gledamo njihovim očima.

Ogledajte se, promatrajte osobe kojima se djeca priklanjaju velikom nježnošću. Vi ćete pronaći, da kojigod to bili, da su uvijek onakovi, koji se znadu prignuti. Ni rodbinsko koljeno, ni obožavajuća ljubav, ni skupocjeni pokloni, ne izmame iz djeteta nježno priznanje: »Ja te volim!« Prirodna, slobodna, bogata dječja duša, našla je u takvim ljudima dušu sličnu svojoj, koja je jednako nepatvoreno svježa i neiscrpiva.

Dijete je dobar poznavalac ljudi.

Već sasvim maleno dijete, koje još nezna ni hodati, čita nepogrešivo u očima svoje okoline. Ono nije »glupo«, kako je to običaj reći. Njegovo ćućenje je tako jako i jednostavno, da gotovo uvijek donosi ispravne zaključke.

Dijete zaplače, a da neznamo uzrok tim suzama, kad vidi ljutit pogled. Strah pred svime, što je ružno i tvrdo, izazivaju te teške suze; one se odnose na tešku sjenu, koju baca nastupajući život.

Isto tako prasne dijete i u veseo smijeh, ako se u oku odrazi vedro raspoloženje, kada se odrazi iz njega nježni i lijepi osjećaj.

Tko dijete uzgaja, uzgaja samoga sebe. Time, što se prigiba i biva manjim, pričinja mu se rugoba zlih običaja i strasti tako velika, kao nikada ranije. On se straši tmine i uklanja joj se, jer dijete i oni, koji djecu vole, traže sunca. Svjetlost i toplina su u životu znamen čistoće, jasnoće i ljepote

Najveći dio uzgajatelja nastoji utisnuti pečat svoga ja, svoga savršenoga bića, onim malim ljudima. Njih pogrešno drže polovičnim ljudima — za nepotpuna stvorenja. Ali djeca im instinktivno odbjegnu, te time stječu prijekor da su nezahvalna.

Često se djeca upoređuju sa cvijećem. To nije uvijek najljepša i najtočnija uporedba!

Imade vrtne djece i poljske djece. Imade takove, čiji se divlji izdanci neprestano moraju obrezivati — ali opreznom rukom. Imade povodljivih ključaca, a imade i mladih jela, koje odmah rastu uspravno bez obrane i potpore.

Vrtlari ste pako vi, odgojitelji! Vi treba da sijete i sadite s razumijevanjem. Ni jednu, pa ni najskromniju biljčicu ne smijete zaboraviti. Svaka neka raste, neka se razvija po svojoj sposobnosti i da cvjeta ili rodi. Svaku ukrašujte ili joj branite zametak kakav joj je dala narav.

Vi ne smijete raditi protiv prirode, već ju trebate slijediti na njezinim dihim putevima. Zaboraveći samoga sebe, treba da njegujete, da se brinete, da oplemenjujete, da potpomažete ili da zaustavljate. Vaš neka je najveći, nikada nestižni i vječno teženi cilj, da biljčice privedete savršenstvu na svakom stupnju njihova razvitka.

Vi pako, koji niste ni očevi ni majke, ni uzgajatelji, vi neoženjeni i vi bez djece, ne stojte prekrštenih ruku! Mislite uvijek, kada susrećete djecu, da svaka vaša riječ čini dubok dojam, da u dobru ili rđavu smislu hvata korijen u mekano i željno primanja srce djeteta. I birajte stoga podvostručenom pažnjom vaše izraze u prisutnosti djece.

D. Miholjac.

Priredio: **A. Stiglmajer.**

KAKO POMAŽU RAZUMNI RODITELJI SVOJOJ DJECI PRI RADU ZA ŠKOLU

Prvi školski dan imade za roditelje i djecu veliko značenje. S ovim danom nastaje ogromna promjena. Mališan mora na vrijeme ustati, ne može do mile volje spavati. Roditeljskim domom počinje upravljati do sada neviđena i nepoznata ruka; mijenja se čitav tok i raspored života u domu. Između roditelja i djece pojavio se netko treći — uzgojitelj. Pojavio se odgojitelj, koji zapovijeda i zabranjuje, odobrava i odbacuje. Njegova se volja očituje u desetinama mališana i njihovim roditeljima.

Život mališana izlazi iz stadija nereda i samovolje u stadij planskoga i savršenog djelanja, čega je rezultat vidan napredak. Sada su bitni životni momenti: stjecanje spoznajne građe, stanovitog

umijeća i vještine. Dijete proživljuje veliku duševnu promjenu: Igra i nehaj prikraćuju se, od igrača postaje učenik, koji ima da svlada i riješi mnogo zadataka.

Što se sada događa? U najviše slučajeva ono, što mnogima izgleda sasvim razumljivo: roditelji i odrasli pokušavaju pomagati i ispravljati. Istina, ne čine to svi! Jedan dio roditelja ostaje iz različitih uzroka po strani. Znatna se većina laća ovoga, po njihovu mišljenju, važna posla. Ne pomažu samo roditelji, nego i braća, sestre, rođaci, poznanici i susjedi. Uzroci su ove pomoći raznoliki. Roditelji pomažu zato, jer misle, da im je to dužnost. Dobar dio roditelja osjeća polazak škole kao teret, pa bi htjeli da im dijete što prije ostane kod kuće, da bi pomagalo u poslu. Neki bi htjeli, što prije i što sigurnije, prokrčiti put svom djetetu do korice kruha. Neki opet pomažu radi sujete, da im dijete bude, ako ne prvo, ono među prvima. Nekima je to opet zgodna prilika, da ponovo prožive svoje djetinjstvo. Raduju se zabludama i pronalascima u osnovnim stvarima ili izravno sudjeluju na sadanjim radnim metodama. Neke, osobito u višim razredima, zanima obukovna građa.

Kod većine pomagača dominira, svakako nesvijesno i podsvijesno, zajednička misao: »Lako je tu pomagati i popravljati, nije to velika mudrost. Išao sam i ja u školu, učili smo i mi računati, pisati i čitati, pa valjda ću moći i drugoga te sitnice naučiti.« Šta se događa? Sjedne se pored malog Perice i Mare: »Pazi, to je sasvim lako: to moraš zbrojiti, ovo pomnožiti i t. d. Valjda ćeš to zauvijek utuviti!« Ako je Perica sin školana tatice i ne umije sastaviti domaću zadaću, latiće se njegov zabrinuti i savjesni otac posla i napisaće »inteligentnu, milozvučnu i besprijekornu« zadaću. Čini se, da je ovo sve na svom mjestu. Ali o ovom treba nešto reći. O da, veoma, veoma puno reći! Jer pomoći i pomoći je dvoje. I dalje: Kako ćemo odmah vidjeti, ovdje je važan pravi način i prava mjera. Može se na takav način i u takovoj mjeri pomagati, da se upravo suprotno postigne od onoga što se namjeravalo. Izgleda, da pretjerano pomaganje donosi više štete, nego koristi.

Želimo li udariti pravim putem, biće potrebno prethodno ustanoviti, koja je svrha domaćim zadacima. Dva momenta dolaze ovdje u obzir: prvo — privikavanje djeteta na pravilan, ravnomjeran i valjan rad uopće (opseg nije bitan); drugo — postizavanje stanovitih stvarnih efekata, da se vidi plod učenja i uspjeh u vještini. Dovedemo li to uzgred u vezu s uzgojnom teorijom vidimo, da se ovdje uzgajanikova volja: intelektualizira, realizira i mehanizira. Pogledajmo sada lošu stranu pomaganja. Može li se uzgajati dijete, ako mu se jedan dio ili čitav zadatak izradi? Zacijelo ne! Smije li dijete zadatak izražen od roditelja ili uopće odraslih nazivati svojim? Pored ove očigledne štete po dijete — nitko ne može ni za koga znati, htjeti i umjeti — nastane još jedno zlo — obmana, prevara, laž! Smiju li se djeca, pa bilo i u malim stvarima, uzgajati za gornji porok? Da bi se moglo uspješno pomagati, potrebno je poznavati bar donekle radne metode, a zato služe roditeljski sastanci. Ovo nam je važno naglasiti: pri učenju nije najvažnije, da se građa brzo i mehanički utuvi. Ima ovdje važnijih momenata, koji su nam iz vlastitog iskustva poznati. Građa treba, da se duboko u duši usidri. Ovo se postiže samo tako, ako učenik vlastitom snagom zadatak svlada, sam postavlja pitanja i probleme; na njih vlastitim mozganjem, ako je dozvoljeno ovako se izraziti, odgovara; sve prepreke vlastitom snagom uklanja.

Pravilan je rad praćen jakim čuvstvima, čije razvijanje nespretna pomoć odraslih, kazivanjem gotovih rezultata, onemogućuje. Rad bez čuvstvene topline, postaje prazan, dosadan, a često i mrzak.

Vlastito probijanje, vlastito traženje i nalaženje obrazuje duh, razvija dispozicije. Vlastite učeničke izrade, ma kako slabe i neuspjele, veoma su važne za odgojitelja. Učitelju je potrebna prava slika duševnog razvoja, na osnovu ove spoznaje upravljaće se ubuduće prema učenicima. Na pr. na osnovu izbrojenih pogrešaka stvori si učitelj sud o teškoći zadatka ili si stvara sud o valjanosti njegovih predradnja ili se uvjerava o jasnoći od njega postavljenih podataka. Iz različitog shvaćanja i prerađivanja spoljašnjih utisaka stvoriće sliku o psihičkim tipovima svojih uzgajanika.

Ovim smo donekle povukli prirodnu granicu pomaganju odraslih. Neka se ne zaboravi, da će pretjerano pomaganje

uroditi lijenošću i potpunim duševnim zastojem.

Iz izloženoga se ne smije steći dojam, kao da bismo bili protiv pomoći odraslih. Naprotiv, pomoć je veoma, skoro neophodno, potrebna.

Nabrojićemo nekoliko stvari, koje su bezuvjetno potrebne za pravilan rad kod kuće. Treba stvoriti povoljne radne prilike. Prvo potrebno je omogućiti djetetu nesmetan rad, na pogodnu mjestu.

Dopuštamo, da su socijalne prilike u našem selu skoro jadne, ali u mnogo slučajeva nije kriva neimaština, nego neznanje i nemar. Ima velik broj djece koja uopće nemaju mjesta u stanu, na kome bi mogla raditi. Dobar dio djece sjedi na podu, jer se s jednim jedinim stolom svi služe. Neka opet sjede na kakvu stočiću, držeći pločicu ili pisanku na koljenu. Rasvjeta je u mnogo slučajeva slaba i nedovoljna. Neki povlače djecu na posao i tako ih sprečavaju u radu. Vrlo često nedostaje djeci pisaći pribor. Naše nove naredbe glede nabavljanja školskih knjiga i ostalog pribora imaju vrlo loše posljedice. Siromašni roditelji ne mogu opskrbiti svoju djecu potrebnim stvarima, pa siromašna dječica moraju i u školu ponijeti nevolju i bijedu očinskog doma. Koliko muke zadaju učitelju i učeniku jedna rabljena (bez crta) pločica, znaju samo oni, koje je Bog kaznio, da to trpe. Bez valjana pribora, ne može biti uspjeha. Dijete, koje nikada nije imalo valjana pera, ne će moći, uz najbolju volju, lijepo pisati, a osim toga ne će ga pisanje veseliti.

Da ukratko rezimiramo. Djeca, kada dođu kući, moraju imati svoje određeno mjesto za učenje. Treba paziti, da se uvijek na vrijeme prihvate svoga rada. Treba djecu kontrolirati. Treba paziti na vanjsko lice zadaća. Neuredne i zapackane zadaće treba odbiti i zahtijevati, da se ponovo čisto izrade. Na dječija pitanja treba uvijek revnosno odgovarati i djecu poticati na opažanje i zamjećivanje. Ako nekome pitanju roditelji ili odasli nijesu dorasli, neka se obrate na učitelja za savjet.

Gajić-Batina

Nikola Pavelić

ODGOJNO-PROSVJETNI RAD

GLAVNA GODIŠNJA SKUPŠTINA ZAJEDNICE DOMA I DRŽAVNE NARODNE ŽENSKE ŠKOLE »DAVORIN TRSTENJAK« U ZAGREBU—HORVATI

Dana 13 novembra o. g. održana je glavna godišnja skupština Zajednice doma i Državne narodne ženske škole Davorina Trstenjaka u Zagrebu—Horvati. Već u tri sati poslije podne sabralo se toliko mnogo roditelja, da su i na hodniku morali stajati, pošto u školskoj sobi nije bilo mjesta. Prije skupštine su gospođe nastavnice pozvale roditelje u razrede i održale roditeljske sastanke. Roditelji su se raspitivali za napredak svoje djece i savjetovali s gospođama nastavnicama, kako trebaju da vode svoju djecu u vanškolskom životu, pa da ona kad odrastu postanu čestiti i marljivi članovi ljudskog društva. Govorilo se i o izboru dječje privatne lektire koja je također važan faktor u dječjem uzgoju, kao i o tom, kako bi se mogle pronaći mogućnosti pa da uzmognemo svakom i najsiromašnijem učeniku pružiti valjanih knjiga barem jedanput sedmično. Tako bi djeci dobra knjiga postala potreba i mnogo bi se dijete njome vezalo uz dom i tako odučilo od skitnje.

Kad su roditeljska vijeća završena sabrali su se roditelji i nastavnici u jednu sobu, gdje je održana godišnja skupština.

Pretsjednik g. Pavlović otvorio je skupštinu srdačno pozdravljajući prisutne. Poslije toga pročitani su tajnički i blagajnički izvještaj za prošlu godinu, koji su pažljivo saslušani i od skupštine primljeni, a revizionalni odbor je pregledao i potpisao blagajničku knjigu i račune.

Kad je ovo završeno, g. pretsjednik zahvalio je članovima Zajednice uime cijelog odbora na povjerenju i zamolio da odbor razriješi dužnosti. — Vođenje skupštine preuzela je gđa ravnateljica A. Vinski, koja je najprije srdačno zahvalila prošlogodišnjem odboru na marljivom požrtvovnom radu. Zatim je pročitala pravila društva, kako bi s pravima i dužnostima članova upoznala i one članove, koji su taj dan prvi put došli kao roditelji djece prvoga razreda.

Poslije toga zamolila je prisutne da izvole izabrati novi odbor za 1938-39. godinu.

Nakon kratkog vremena izabran je slijedeći odbor: pretsjednik g. Ivan Pavlović, potpretsjednik g. Franjo Gospodarić, tajnica g. Zora Lovrak, blagajnica gđa Ljubica Matić i odbornici gospoda i gospođe: Marinić, Košćak, Žitnik, Šamperl, Dobrovčak, Skočić, Puljanić, Marković, Grgurić, Šimunec, Madžarac, Lenardić, Kranjc, Čuček, Roban, Kanižaj, Belošević, Lukač i Filipović.

Poslije toga je gđa blagajnica upozorila članove da su mnogi zanemarili plaćanje članarine i umolila da udovolje čim prije toj svojoj članskoj dužnosti. Mnogo je roditelja pristupilo odmah gospođi blagajnici i uplatilo zaostalu članarinu.

Naposljetku su članovi skupštine ovlastili novi odbor da na svojim sjednicama uredi pitanje zimske pomoći siromašnoj školskoj djeci naše škole i to čim prije, dakako u granicama financijske mogućnosti Zajednice, jer evo zima je već pred vratima.

Time je dnevni red iscrpljen i skupština završena.

Z. Lovrak

ZAJEDNICA DOMA I ŽENSKE ŠKOLE NA SV. DUHU PROSLAVILA JE NIKOLINJE.

U nedjelju 4 o. mj. održala je Zajednica doma i škole u dvorani Sv. Antuna na Svetom Duhu proslavu Nikolinja. Proslavu su posjetili mnogi roditelji i djeca, tako da je dvorana bila premalena da primi sve roditelje i djecu.

Svima suradnicima, pretplatnicima, povjerenicima i oglasivačima želimo sretne i vesele božićne blagdane!

Uredništvo i uprava
»DOMA i ŠKOLE«
i »DJEČJEG KOLA«

Prije dolaska sv. Nikole i darivanja održan je mali program, kojeg su uvježbale i sastavile nastavnice škole

Prva točka programa bio je »Proslov sv. Nikoli«, zatim je odsvirala na harmonici karišik narodnih pjesama Vera Šlenger. Dvije djevojčice otpjevale su pjesmicu o »lutkici«, Sonja Dragomanović s malim vražicama otplesala je »Ples Mefista« uz pratnju harmonike. Nakon toga otpjevale su učenice »Pjesmu o sv. Nikoli«, a zatim se pojavio sam Sv. Nikola, koji je u lijepom i duhovitom govoru pozdravio djecu, roditelje i nastavnice škole, te je na veliko veselje svih prisutnih, počeo dijeliti darove. — Čist prihod ove priredbe namijenjen je potpori siromašne školske djece, koja će biti nadarena prigodom Božićnih praznika.

GLAVNA GODIŠNJA SKUPŠTINA ZAJEDNICE DOMA I MUŠKE ŠKOLE »LJ. GAJA« SV. DUH — ZAGREB.

Pod konac prošlog mjeseca, održana je glavna godišnja skupština Zajednice Doma i muške škole na Sv. Duhu, u velikoj dvorani škole. — Sama skupština bila je brojno posjećena od roditelja, te je prisustvovao i cijeli nastavnički zbor. Umjesto pretsjednika, koji se zahvalio, otvara potpredsjednik g. Ritonja skupštinu pozdravivši sve prisutne. Zatim su pročitani izvještaji tajnika, blagajnika i nadzornog odbora,

koji se izvještaji primaju jednoglasno na znanje. — Iz izvještaja vidi se, da je Zajednica doma i škole »Ljudevita Gaja« bila u svom radu veoma aktivna. O božićnim praznicima prošle godine obučeno je preko 120 djece i nadijeljeno toplom odjećom i živežnim namirnicama, koje su sabrale odbornice Zajednice.

Nakon toga uzima upravitelj škole g. Pavičić riječ, te u opširnom referatu, daje u generalnim potezima prikaz o stanju u školi, obzirom na zdravlje i napredak djece, te je naglasio, da još i danas hoda 20-ero djece boso u školu, te apelira na roditelje da bi pomogli odbor zajednice, da što izdašnije pomognu Zajednicu, da mogu čim više siromašne djece obuti i obući, kojih imade u ovoj školi velik broj. Nakon referata ravnatelja škole prešlo se na izbor novog upravnog odbora ZDIŠ, te su ušli kao pretsjednik g. Stjepan Lovrić, ekonomski upravitelj Zakladne bolnice, potpredsjednik Adolf Ritonja, tajnica učiteljica gđa. Ivanka Ajler, te blagajnik učitelj Stjepan Petričević te 20 odbornika iz redova roditelja.

Novi pretsjednik g. Lovrić zahvaljuje se na izboru, te poziva i roditelje i nastavnički zbor na što agilniji rad u korist siromašne djece.

Aco

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

DOBRE I JEFTINE KNJIGE

Lička gospodarsko-prosvjetna zadruga s o. j. u Zagrebu, Primorska 7a, dobila je od jednog svog člana veću količinu knjiga s namjenom da ih po jeftinoj cijeni raširi među svoje članove kao i među narod po Lici. Kako je tih knjiga nekoliko hiljada, to ih može naručiti i kupiti i svatko drugi. Ovo je rijetka prilika i za čitaoce »Doma i škole«, da mogu i oni nabaviti ove jeftine knjige. Cijena im je po 2 din., ko naruči najmanje 70 do 120 komada. Po 1 din. 75 para, ko naruči najmanje 150 komada — po volji odabranih iz niže navedenog popisa. Onima, koji su izvan Zagreba, zadruga šalje knjige poštom i zaračunava za pakovanje 2—3 dinara po paketu i poštarinu. — Mogu se i pojedine knjige dobiti po cijeni 5 do 8 dinara. — Ovo je doista rijetka prilika, da jedan ili više udruženih čitalaca »Doma i škole« mogu doći do dobrih i jeftinih knjiga. Pučke i školske knjižnice mogu se također opskrbiti ovim knjigama. Adresa je: Lička gospodarsko-prosvjetna zadruga u Zagrebu, Primorska 7a. Evo popisa knjiga:

Stjepan Pirnat: Poljoprivreda;
K. Popović: O kukuruzu;
Vl. Steiner: Popravljanje mošta;
Dr. F. Tućan: Naše rudno blago;
Drag. Mihajlović: Ruske dječje pripovijetke;
I. H. D. Zschokke: Luđak;
Đ. Dimović: Kraljević Marko;
G. Ferrero: Mlada Evropa;
Dr. F. Bubanović: Slike iz kemije;
I. Dobržanski: Životna mudrost Židova;
St. Osterman: Italija i Jugoslavija na Jadranu;
Dr. L. Thaller: Povijest medicine;
M. Marjanović: Smjernice obnove naroda;
M. Nehajev: Studija o Hamletu;
Dr. S. Ježić: O razvoju naroda;
M. Crnjanski: Maska;
E. Antonelli: Boljševička Rusija;
Ad. Milčinović: Marija-Liza;
Dr. M. Jovanović-Batut: Preporođaj.
Vj. Klaić: Život i djela Pavla Rittera Vitezovića;
Z. Gorjan: Gorući grm;
Fr. Horvat-Kiš: Nasmijani udesi;
Sidney-Red: Put malog Singa oko svijeta;
V. Blažinčić: Narodne pjesme;
Bastiat:Krešić: Blagoglasnost narodnog gospodarstva;
A. Milčinović: Mali ljudi;
I. P. Jacobsen: Mogens;
Ženevska konferencija;
Dr. Vinko Mandekić: Umjetno gnojivo;
P. Wittmann: Pčelarenje;
P. Wittmann: Pučko pčelarenje;
Dr. V. Mandekić: Uzgoj žitarica;
M. Mistra: Modri brijeg;
S. Pandurović: Okovani slogovi;
A. Barac: Vladimir Nazor;
M. Nehajev: Veliki grad;
Dr. K. Janda: Ustav USA;
T. G. Masaryk: Rusija i Evropa;
T. G. Masaryk: Borba za samoodređenje naroda;
Dr. Čačković: Stan i zdravlje;
Stj. Radić: Današnja financ. znanost;
Kišpatić i Tućan: Slike iz rudstva;
Dr. B. Adžija: Kapitalizam i socijalizam;

Br. Lazarević: Jugosl. dokumenti;
O. Bauer: Skupoća;
Shakespeare: Hamlet;
K. Šegvić: Progonstvo Kvaternika;
St. Osterman: Rijeka i Jugoslavija;
M. Marjanović: Organizacija rada;
Dr. S. Ježić: Život i djela K. Frankopana;
D. Kopač: Poljoprivreda u Prim.-Krajiškoj oblasti;
Hess-Horvat: Nauka o serviranju;
Ferdo Becić: Đački udesi;
Dr. Đ. Šurmin: Stvaranje Srbije;
Dr. M. Gjuranec: Suze i u plaču;
Dr. K. Janda: Argentina;
N. Milan: Začetak hrv. kazališta;
A. Tentor: Beg Mirko;
A. Wenzelides: Književne studije;
Vl. Nazor: More;
I. Z. Galić: Problem agrarne politike;
St. Osterman: Rijeka — Novi Dubrovnik;
Dr. M. Porten: Problem slobodne volje;
Dr. A. Bazala: Pučka sveuč. predavanja;
Đ. Dimović: Vojvoda Momčilo;
Zv. Milković: Pjesme;
Dr. J. Šilović: Karitativni rad;
B. Mašić: Ratne slike i utisci;
Dr. Hinković: Jugoslavija u Americi;
V. Pavlaković: Gnojidba;
N. T. Đurić: Mirisni cvjetići za djecu;
J. Kušar: Poeti Jugoslavi;
A. Wenzelides: Nova Evropa;
Galerija naših umjetnika: Rosandić;
J. Alačević: Naš saobraćaj;
H. Sirovatka: Kako je u Americi;
A. G. Matoš: Borac za nar. oslobođenje;
Stj. Jurić: Seljak, zemljište, posjed;
M. Ogrizović: U Bečkom Novom Mjestu;
E. N. Ćirikov: Na pragu života;
H. S. Brdovački: Prometna politika.

Najljepši dar za Božić:
»DOKA BEDAKOVIĆ«
od Mate Lovraka

Cijena Din 10.—. Naručuje se kod: »Dom i škola«, Zagreb, Varšavska ul. 16.

ŠIROM DOMA I SVIJETA

HRABAR KAO ZEC ILI MATERINSKA LJUBAV

Novembarski broj »Lovačkog vjesnika« donosi dražesnu crticu koja nemilo tjera u laž tvrdnju, da je zec plašljiv i kukavna srca.

Jedan je lovac, sakriven iza grmlja, promatrao kako se livadom šeće roda. Odjednom se pred rodom stvorila zečica i bijesnim napadajima na rodu priječila joj da krene dalje onim smjerom kojim je stupala. Roda je bila prilično dobroćudna, pa je okrenula na protivnu stranu. Ali i tu joj se ispriječila zečica i nije je puštala dalje. Takav je postupak i za miroljubiviju rodu morao biti ipak presoljen, pa bi se roda vjerojatno bila upustila u razračunavanje sa zečicom, da lovac, koji je sve to promatrao, nije izašao iza svog grma. Roda je odletjela, a i zečica nije htjela da ima kakva posla s čovjekom. Lovac je brzo otkrio uzrok čudnom ponašanju zečice.

Na desno i lijevo od mjesta, gdje se roda šetala, našao je po jednog malog zečića. Mama-zečica je u obrani svoje djece smogla dovoljno hrabrosti da se ispriječi onakvom opasnom kopljaniku, kao što je roda. I onda se još tvrdi, da su zečevi kukavice!

ALBANSKOJ DJECI ZAKONOM JE ZABRANJENO POHAĐANJE BIOSKOPA

Albanska vlada izradila je zakonsku uredbu po kojoj se ima obavljati rad po bioskopima i pozorištima. Prema ovoj uredbi djeci ispod šestnaest godina zabranjeno je pohađanje bioskopskih predstava, a vlasnici su primorani da za nepunoljetnu djecu i đake priređuju dva puta mjesečno posebne predstave sa sniženim cijenama. Uredbom je predviđeno da direktori svih listova kao i njihovi suradnici imaju pravo da besplatno pohađaju bioskope i pozorišne predstave. Ovaj zakon stupit će na snagu 15 aprila.

OCI I DJECA

Tata je morao kazniti svojega sinčića. Prevalio ga je preko koljena rekavši:

»Svaki udarac, koji ti moram zadati — boli i mene!«

Dječak zavapi:

»Tata, ne budi onda tako nemilosrdan prema sebi!«

»Dom i škola« s prilogom »Dječje kolo« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Josip Butorac, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII **ZAGREB, VELJAČA 1939** **Broj 6**

MINISTAR PROSVJETE G. STEVAN ĆIRIĆ

U novu vladu, koju je sastavio 5 o. mj. g. Dragiša Cvetković,

ušao je kao ministar prosvjete g. Stevan Ćirić, narodni poslanik i bivši ministar prosvjete, a u prošloj Narodnoj skupštini bio je pretsjednik te skupštine.

G. Stevan Ćirić rođen je 1.886. g. u Sr. Karlovcima u uglednoj porodici Izidora Ćirića, nekadašnjeg narodno-crkvenog i patrijaršijskog sekretara. Gimnaziju je pohađao u Novom Sadu; filozofski je fakultet svršio u Beču. Neko je vrijeme služio kao profesor, ali kako je bio materijalno dobro osiguran, napustio je državnu službu, i posvetio se ekonomiji i javnim poslovima. Bio je pristaša Narodne radikalne stranke. G. 1929 postao je banski vijećnik i pretsjednik općine u Sr. Karlovcima. Za narodnog poslanika je biran 1931, 1935 i 1938. Kao ministar prosvjete ušao je u vladu g. Bogoljuba Jevtića 1934, a kasnije bio je biran za pretsjednika Narodne skupštine.

Već za prvog svog ministrovanja g. ministar Ćirić opetovano je razvio svoje nazore i smjernice rada u našoj prosvjetnoj politici koji su naišli

na sveopće odobravanje u svoj našoj patriotskoj i kulturnoj javnosti.

Donijećemo samo nekoliko odlomaka iz jednog njegova govora iz g. 1935:

»Prosvjeta je najveća mjera vrijednosti svake državne zajednice. Država i narodi su propali, ali vrijednost njihovu cijenimo još i danas po tom ukoliko su pridonijeli napretku čovječanstva. Ali i bez obzira na prošlost, koja očito dokazuje potrebu kulturnih težnja, traži od nas sama teška sadašnjica ne samo da očuvamo kulturne tekovine, već da ih unapredimo. Jer u oštroj utakmici za život samo bolji pobjeđuju. Da budemo bolji i da možemo pobijediti, moramo svu pažnju posvetiti prosvjeti.«

»Neprirodno je na prosvjetu gledati kao na potrebu za koju se materijalno samo žrtvuje i bez koje se možda donekle može i biti. Do očaja dovodi misao kakove se sve sugestije ne čuju u javnosti i što se sve u oblasti prosvjete ne predlaže za redukciju. Pa čak i ono, što se ostavlja ili misli da se mora ostaviti, mjeri se mjerilom materijalnih vrijednosti samo socijalno-ekonomskim potrebama. Tako smo došli do jedne čudne psihoze da se književna i druga prosvjetna djela cijene samo kao izvor za život ljudi koji se njima bave. Na primjer kazališta se »trpe«, jer da bi bez njih čitav jedan stalež ostao bez posla. Previđa se prije svega vanredni značaj svih tih kulturnih tvorba koje u stvari znače pravi napredak i države i naroda, jer gdje njih nema, trgne sve unatrag.«

»A koliko bi tek bio neoprostivi grijeh zanemariti sam osnov svih kulturnih težnja naroda, to jest narodne i sve druge škole... Da ostanemo samo kod najznačajnijega pitanja, kod osnovnih škola, tu imade strašnih pojedinosti. Imade krajeva u našoj otadžbini, gdje čitavi srezovi imadu po četiri do pet školskih razreda, a ima krajeva gdje jedna škola dolazi na prostor od 1500 kvadratnih kilometara. Tu se zato mora pomoći. Učinjeno je do sada mnogo. Ima srezova koji su prije Oslobođenja imali jednu državnu školu, a sada ih imaju do trideset. Ali ima još mnogo i mnogo da se učini... Mora se olakšati i sama gradnja škola... Ne može se više čekati da siromašnije mjesto dobije svoju školu tek onda kada bi je samo moglo sagraditi... Ne može se dopustiti ni to da ima na hiljade učitelja koji nemaju zaposlenja, a toliko bi mogli narodu pomoći...«

»Kod srednje škole jednu stvar treba naročito naglasiti, a to je društvena predrasuda da polazak srednje škole nije drugo nego priprava za ulazak u državnu službu. Ništa nije pogrešnije od toga shvaćanja iz kojega ljudi vrlo često griješe prema školi i govore da imamo već previše srednjih škola i učenika, te drže da im to čak daje i pravo da traže, kako se i radilo, redukciju srednjih škola. To je pogrešno. Međutim, ako se usporede statistički podaci o srednjim školama kod nas i u inozemstvu vidi se, da kod nas taj broj nije povoljan u omjeru s drugim državama. Međutim, ako ima neki relativni višak taj se pokazuje samo u pritisku svršenih đaka na primanje u državna zvanja. Ali škole nisu zato, a najmanje srednje, da znače samo ulaz u državnu službu, već im je zadaća, da dadu pouzdano obrazovanje za svaki rad na svakom polju gdje treba da se jamči za kvalitetu, dakle u svakom djelu u kojemu bi dobro spremljeni učenik trebao da radi. Treba već jednom gledati na stvar prirodno, to jest da škola treba dati uvjete ,a ne pravo na državnu službu. Srednja škola nije samo potrebna za činovnika, nego u svakom staležu i to u većoj mjeri nego se obično misli, i to na svakom polju gdje treba da se rad vrši s naročitom spremom. Izjednačiti svrhu pohađanja srednje škole s izgledima na državnu službu, kako to naše društvo još i danas čini, jest krivo. Naše društvo treba da postane svijesno da je pohađanje srednje škole potrebno i obrtniku i trgovcu i ekonomu i svakom kvalifikovanom radniku i da obrazovanost stečena u srednjoj školi ne samo da nije suvišna, nego da je potrebna i svim onim slobodnim profesijama i da je baš preduslov uspješnom radu i kod tih zvanja kao i kod drugih...«

Ovih par citata uvjeriće i opet naše čitaoce kako je naša prosvjetna politika u dobrim rukama, a da će još bolje koraknuti naprijed, o tomu nema sumnje, jer g. ministar S. Ćirić dolazi u svoj resor s većim iskustvom i još većim poznavanjem stanja naše prosvjete i njezinih potreba u svim granama kulturnog rada i života narodnog.

NAŠE DUŽNOSTI PREMA DJECI I NARODU

Kako će se najbolje pospješiti moralni odgoj uopće a napose školske mladeži

Moralni moraju biti roditelji djeteta, jer ako to oni nisu, neće im biti ni gojenče. Otac mora izbjegavati gostione, psovke, nemire u kući, a majka ne smije poći stramputicom, pohađati razna ženska udruženja, brinući se ondje više za tuđu djecu, negoli za svoju, ne smije da vodi glavnu riječ u kući, nego živiti u skladu i ljubavi sa svojim vjenčanim drugom. Kada vide djeca ljubav, zadovoljstvo i sreću u kući, onda će se i ona međusobno slagati, biti dobra i poštena.

Moralna mora biti i okolina djeteta, odnosno, društvo kamo djeca dolaze. Djeca dok su još mala osim što po kući skaču i trče, dolaze i u dvorište, bašću, a često puta i na ulicu. Kakova je tu okolina dječja takova će ona poslije i biti. Ako se igraju s dobrom djecom, bit će i ona dobra, ako sa zlom bit će i ona zla. Osobito treba djecu čuvati od ulice. Tu se nalaze djeca različite kvalitete, a često puta čuju i od starijih mnoge gadne riječi, koje nisu nikad čula od svojih roditelja, ako su oni dobro odgojeni i žive u zadovoljstvu i obiteljskoj sreći. Nu ne griješi samo ulica protiv morala, nego i društvo u koje ih roditelji vode. Pođe li dijete s ocem u razne gostione i špelunke, tamo sigurno neće ništa dobra viditi, već naprotiv sve zlo. Pođe li dijete s majkom u kino, gdje se igraju lascivni komadi neće također to na njegovo mlado srce dobro djelovati, niti ga oplemeniti. Osobito griješe roditelji ako djecu samu ostavljaju sa služavkama (kućnim pomoćnicama) i slugama, dok se oni zabavljaju noću pohađajući razne plesove i zabave. Onda djeca mnogo zla vide, koje im se zlo ucijepi u dušu i misleći samo na to kad odrastu onda to i oni čine. Majka mora što više da se bavi svojom djecom, napustivši sve što je ko djevojka uživala i brinuti se samo za svoju djecu, ako neće da se poslije kaje. U tom poslu mora ju suprug svesrdno pomagati.

Moralan mora biti učitelj odnosno učiteljica. Čim djeca porastu ostavljaju donekle roditeljski dom i polaze školu. Roditelji su dužni slati svoju djecu u školu. Škola ih dalje uzgaja i nastavlja ono što djeca kod kuće nisu mogla dobiti od roditelja. Ne radi se tu sada samo o naobrazbi duha nego i o uzgoju srca. Zato onaj, koji ih uči i uzgaja mora ponajprije sam biti dobro uzgojen i moralan. U uzgoju djece mora se učitelj kloniti i najmanje sitnice, koja bi povrijedila dječije srce. Prema tome mora biti ljubezan spram sve povjerene mu djece kao da im je on roditelj. Mora

nastojati da si stekne autoritet pred djecom, ali ne da ga se boje, već da ga ljube kao svoje dobre roditelje. Mora uznastojati da se i djeca odnosno učenici međusobno ljube, vole, potpomažu i poštuju. Zato učiteljevo (učiteljičino) oko mora neprestano budno paziti na sve što se u razredu i izvan razreda čini i događa. Šta više, mora paziti kako se i na ulici vladaju, jer ako tamo provađaju svoju silu, do takove škole slabo drugi drže i sama škola gubi ugled. A ko ljubi svoju školu i povjerenu mu djecu, toga će i djeca i narod voliti i cijeniti. Učitelj je dužan da se i izvan školskog vremena brine za svoje učenike. On mora često obilaziti kuda njegova školska djeca idu, gdje se igraju, što rade i kako se vladaju, pa neposlušne i nevaljalce ukoriti, a dobre pohvaliti. Nu taj ukor mora biti očinski, prijateljski, da dijete uvidi, da se njegov učitelj brine i stara za nj kao pravi otac i kao pravi učitelj i da ga želi što prije da na pravi put dovede. Kad to učenik uvidi, on će se popraviti i biti bolji i ako ga u roditeljskoj kući nisu mogli ukrotiti. S pohvalama opet mora biti vrlo oprezan. Ni suviše ni partaično. Učitelj je duša škole. Kakav je on, takova mu je i škola i povjerena mu školska djeca. On je svjetlo svijeta; on je so; o njemu ovisi sreća djeteta i domovine. Što vrijede za učitelje, to isto vrijedi i za u.iteljice i vjeroučitelje. Oni bi morali eo ipso kao i učitelji ljubiti svu djecu, bila ona koje mu god vjere i narodnosti. Pred djecom ne bi smjeli dizati svoje vjerne nad druge, ne bi smijeli dopustiti, da se rugaju njihovim vjerskim obredima i sličnim običajima, već ih upućivati da vole svoje a poštuju tuđe.

Igre, zabave i dobra djela. Na moralni odgoj školske djece mnogo utječu i razne igre, zabave i dobra djela. Učitelj mora kod priređivanja raznih igara paziti što više da oplemeni srce dječje. Ne smije dopustiti da se pobjednik previše uznosi dobivenim rezultatom, niti da pobijeđeni klone duhom. Mora im protumačiti da je to sve samo igra, da im se duša i srce razveseli nakon svakidašnjeg teškog školskog rada. Dapače i sam učitelj mora sudjelovati pri igri da djecu što više razveseli i potakne na intenzivniji rad kod slijedeće igre, ako je kod prve ostao pobijeđenim. I kod priređivanja raznih dobrotvornih zabava moraju sudjelovati sva djeca bez razlike vjere i narodnosti, a ne samo po želji učitelja ili roditelja neka izabrana. Duh dječji mora lebditi nad svom školom i među svom djecom u isti čas složno, u ljubavi i oduševljenju, a ne zagriženo, svadljivo i partaično. Kod priređivanja zabava u korist siromašnih im sudrugova i drugarica mora vladati sveopća ljubav, ali ljubav, da daje desnica što ne zna ljevica i da među njima vlada ona nesebična ljubav da su mogli pomoći svoje drugove i drugarice i da se svim srcem vesele tome gledajući njihovo veselje i zahvalnost. Ako budu u tom duhu zabave priređivane, škola je postigla svoju svrhu; ona je uzgojila moralno jednom takvom zabavom više nego li sa stotinu riječi nagovaranja i moralisanja.

Država i državljani. Ne samo roditelji, učitelji(ce), vjeroučitelji nego i država i njezini državljani utječu mnogo na moralni odgoj djece, a osobito školske ako se očinski pobrinu za mladež, na kojoj svijet ostaje. Učine li oni tako, mirno će moći leći pod ledinu i neće se trebati bojati, da će ih djeca poslije smrti proklinjati. Država već u tom prednjači svojim zakonima i brigom za budući naraštaj. No o imenovanju učitelja na prikladna i bolja mjesta kao i o imenovanju školskih nadzornika morala bi biti vrlo oprezna i objektivna da među učiteljstvom ne načini metež i nezadovoljstvo. Jer ako je učitelj nezadovoljan i slabo plaćen, malo će se ili nimalo briniti za povjerenu mu mladež boreći se materijalnom oskudicom i nezadovoljstvom. Građani odnosno, državljani mnogo će pripomoći moralnom odgoju uopće a napose školske djece, ako su i sami ponajprije moralni, a zatim da paze na svaki kret omladine upućujući ih i savjetujući se s učiteljem pri svakom koraku u školi i izvan škole. Primijete li kakovu neurednost kod djece, koja polaze u školu (i srednju) neka odmah to bezuslovno prijave učitelju ili starateljų škole da se počinjeno zlo što prije iskorijeni. Zato d o m i š k o l a mora uvijek međusobno u slozi, ljubavi i pravdi utjecati na mladež da joj što moralnija, bude i da danas sutra postanu pošteni građani, koji će preuzeti mjesta svojih otaca u državi kao potpuni ljudi i svjesni svoje dužnosti. Ne učine li toga oni su sami neprijatelji svoje djece, svoje domovine i neka poslije ne bacaju krivnju na druge, što je sve pošlo unatrag i kuća i kućište i dom i ognjište i djeca i od njihove djece djeca.

Rade li tako svi ovdje navedeni faktori i združno se zauzmu za moralni odgoj uopće, a napose za moralni odgoj školske mladeži, onda će kako oni tako i njihova djeca biti sretni i zadovoljni, a domovina će i njihova obitelj cvjetati, bujiti i rasti kao velebni hrast, kojemu je podloga, dobra i snažna, pa može svoje deblo i grane širiti na sve strane, da mu se još i deseto pokoljenje divi i čudi.

S a r a j e v o

Rudolf barun Moldini

BLAGOSLOV RADA

Nešto misli i dojmova nakon pročitanih knjiga

Jedan je glasoviti učenjak izrekao ove riječi: Jedino rad podaje čovjeku unutarnji mir i zadovoljstvo. Čovjek se ćuti sretnim kad je savjesno izvršio svoju dužnost. To je blagoslov što ga donosi jedino rad i koji se ne da otkupiti blagom cijeloga svijeta.

Ovo uvjerenje podaje nam volju za rad i poslovanje, ono čini da postajemo odvažnim i da se pouzdamo samo u sebe, iz njega crpimo novu snagu i okretnost, da ne podlegnemo u borbi s poteškoćama života, dočim nas nerad i naslade otupljuju i slabe ili dovode na stranputicu. U nastojanju za bezbrižnim dobitkom leži prokletstvo. Kad vjerno izvršujemo dužnosti, ćutimo se jaki, sretni i veseli. To je osobiti blagoslov, koji jednako počiva u ručnom radu nadničara kao i u duševnom radu naučenjaka i u tihom kućnom životu domaćice.

Jedan drugi pisac reče: U životu je nužno mnogo raditi: dobro i istina, samo su u radu. Rad me je odvratio od mnogo gluposti i utješio me za one, od kojih me nije mogao odvratiti.

»Radnja je začin života. Besposlenost je majka mlitavosti mrzovolje« **(Amiel).**

»Trajne sreće nema bez rada« **A. Black).**

»Ništa bjednijeg nema od ljeniva čovjeka bez posla« **(Goethe).**

»Umjerenost i rad pravi su liječnici čovjeka, posao otvara tek, a umjerenost sprečava da se ne upotrebljava na zlo« **(Rousseau).**

»Ako radiš, jer posao ljubiš, onda ćeš u tome samo za sebe plaću naći«

Z a g r e b. **J. Bobinac.**

ODGOJNO-PROSVJETNI RAD

PROSLAVA BOŽIĆNE SVEČANOSTI U ŽENSKOJ NARODNOJ ŠKOLI AUGUSTA HARAMBAŠIĆA NA PEŠĆENICI

Kao svake godine priređena je i 22 decembra 1938 u ženskoj osnovnoj školi Augusta Harambašića božićna svečanost.

Iako, radi pomanjkanja dvorane, nije svečanost mogla biti održana zajednički za cijelu školu, ipak je raspoloženje koliko same djece toliko i roditelja, koji su prisustvovali svečanosti, bilo odlično. Pojedine su nastavnice održale proslavu sa svojim razredom u svojim običajnim školskim prostorijama i tu su se pjevale božićne pjesme i prikazivali prigodni igrokazi, koji su svi redom uspjeli na zadovoljstvo malih glumica i prisutnog »općinstva«.

Tom su prilikom nadarena najpotrebnija djeca toplim rubljem i odjevnim predmetima, a sva su djeca bila darivana slatkišima. Veselje je bilo veliko, tim više što u školi ima mnogo djece, kojima siromašni roditelji nijesu mogući, da svojim mališima priređe kod kuće božićno slavlje.

Najveća zasluga za ovu u svakom pogledu uspjelu priredbu ide ravnateljici, gospođi B e a t r i c i d e L u c a, koja je uz pripomoć ostalih nastavnica brižno nastojala, da nabavi toplo rublje i sve potrebno za svečanost. Naravno, da je to stajalo mnogo truda, dok se u današnje teško doba moglo sve prirediti, sakupiti i nabaviti.

Novac za ovu priredbu namakla je Zajednica doma i škole, a i sami roditelji djece pomogli su nastojanje vrijednih nastavnica što novčanom pomoći a što radom, prema svojim mogućnostima.

Radosno uzbuđenje malih djevojčica bila je najljepša nagrada marnim priređivačima ove uspjele proslave.

BOŽIĆNA PROSLAVA ŠKOLE KRALJICE MARIJE NA SELSKOJ CESTI

I ženska škola Kraljice Marije na Selskoj cesti priredila je dne 18 decembra 1938 g. lijepu božićnu svečanost inicijativom odlične upraviteljice gospođe A d e l e L o g o m e r a c.

Mnogo vremena prije marljivo se vježbalo. Djeca su se s velikim veseljem uživljavala u svoje uloge i svaki dan prije obuke pitala svoje nastavnice: »Hoćemo li danas imati »probu?« Kako je bilo zimsko vrijeme — pogodno za dječje bolesti — dogodilo se, da su baš glavni junaci oboljeli, no našla se odmah zamjena. Samo gledajući i slušajući vježbe naučile bi male djevojčice iz prvog razreda posve ispravno uloge i mogle bi nesmetano zamijeniti svoje drugarice. No na veliku radost malih izvađača zdravlje se vratilo i svaka je preuzela opet svoju ulogu.

Pred punom dvoranom roditelja i prijatelja školske djece izveden je obilan program na opće zadovoljstvo. Redale se lijepe deklamacije i umilne narodne božićne popijevke. Osobit interes pobudila su dva prigodna igrokaza. Dražesne su bile zvjezdice s »K u m o v s k e s l a m i c e«, koje je uvježbala marna nastavnica gđa L j u b i c a L e p e š. Njezinom se domišljatošću osobito ugodno dojimala rasvjeta na čelu djevojčica. Uvježbala je i dječji zbor, koji je naročito lijepo izveo pjesmu koja se pjeva u oči Sv. triju kraljeva u Molvama.

Ugodnu badnju večer umjela su nam djeca dočarati svojim igrokazom »Pohod«. Bila je milina gledati kolikom su sigurnošću nastupala djeca prvog razreda. Osobita zasluga za to pripada gđi A l b i n i B r i k s i, koja ne samo da je uložila mnogo truda u vježbanje igrokaza i pjevanja, nego je i sama sašila nekoje kostime.

Moramo također ovdje zahvaliti i nekojim našim mamama koje su nabavile i same sašile za svoje pretstavljače doista lijepe kostime, koji su mnogo doprinijeli lijepom uspjehu izvedbe.

Možemo kazati da je priredba u svakom pogledu uspjela. Ako i nije materijalan uspjeh Bog zna kakav to je za našu periferijsku školu posve zadovoljavajući. Glavno je, da sličnim priredbama uzgojno djelujemo, da nam se djeca pravilno razvijaju u etičkom i estetskom pogledu. Postignemo li to — naše školske priredbe imaju svoju pravu svrhu.

Ljudevita Cerovac

BOŽIĆNA SVEČANOST ZAJEDNICE DOMA I DRŽAVNE NARODNE ŽENSKE ŠKOLE DAVORINA TRSTENJAKA U ZAGREBU-HORVATI

U nedjelju 18 XII u 3 sata poslije podne održana je božićna svečanost Zajednice doma i ženske osnovne škole u Horvatima sa slijedećim programom:

1) Himnu — pjevale su učenice III i IV raz. 2) Pozdravni govor — govorila je Novaković Aleksandra, uč. IV raz. 3) Kyrie eleison — otpjevale su učenice III i IV raz. 4) Čestitka gostima — recitirala je Marinić Vera uč. I raz. 5) Svim na zemlji mir, veselje — pjevale su učenice III i IV raz. 6) Ide Božić — deklamirala je Dobrovšak Tonka uč. I raz. 7) Oj djetešce moje drago — pjevala je Šimunec Tonka uč. II raz. 8) Isus je dragi sišo — deklamirala je Blaženka Hervoj uč. I raz. 9) Veselje Ti navješćujem — pjevale su uč. III i IV raz. 10) Pahuljice padaju — Božić — Tiho, tiho snijeg pada i Sretan Božić — deklamirale su učenice II razreda Mrkša Pepica, Stišćak Mara, Skočić Anka i Senčar Mira. 11) Sretan Božić — govorila je Horvatić Anka uč. II raz. 12) Priča o božićnjem drvcu — govorila je Okliješan Zlata uč. IV raz. 13) Božićna priča — igrokaz — izvađale su učenice III i IV razreda: Novosel Ružica, Lenartić Ružica, Klemar Nada, Žitnik Ljubica, Mlinarić Marija, Jakominić Branka, Talan Vera, Belošević Nada, Galina Neda i Brodnjak Štefa. 14) Zahvala odbornicima Zajednice — govorila je Martinić Josipa, uč. IV raz. 15) Radujte se narodi — Oj pastiri čudo novo i Narodi se Kralj nebeski — pjevale su učenice III i IV razr., a s njima i posjetioci priredbe.

Sve točke programa izvele su učenice vrlo lijepo, pa su roditelji i rođaci njihovi bili razdragani. Kradom je obrisana i po koja suza ganuća među posjetiocima priredbe. G. Madžarac Mile, odbornik, zamolio je gđu ravnateljicu da mu dozvoli progovoriti nekoliko riječi posjetiocima t. j. članovima Zajednice. Lijepo je zahvalio prisutnima u ime odbora na brojnom posjetu priredbe, a napose je zahvalio gospođi ravnateljici i gospođama nastavnicama, što su sa svojom školskom djecom priredile ovu lijepu božićnu priredbu. Zatim je pročitao imena siromašnih učenica, pa ih je pozvao u susjednu sobu, gdje je već čekao odbor s božićnim darovima. Razdijeljeno je: 31 par cipela, 2 zimska kaputa, 8 toplih haljinica, 2 para zimskog rublja i 3 kape. Nadarena su ona siromašna djeca, koja iz bilo kojeg razloga nisu mogla dobiti odijelo od grad. socijalnog otsjeka. Vrijedno je bilo vidjeti, kako su radosno zasjale oči nadarenih učenica, koje će moći u školu i na igru sa svojim imućnijim susjedicama o dolazećim božićnim praznicima i poslije njih.

Zora Lovrak, t a j n i c a

BOŽIĆNA PRIREDBA POMOĆNIH ODJELJENJA

Pomoćna odjeljenja uz Drž. osnovnu školu u Krajiškoj ulici i Horvatima priredila su 21 prosinca 1938 Božićnu svečanost u škol. dvorani u Krajiškoj ulici.

Sa skepsom primili smo poziv, i pitali smo: može li se u tom pogledu što postići s djecom pomoćnih odjeljenja. No iznenađenje bilo je veliko, a uspjeh izvan očekivanja.

Program se sastojao od 6 točaka: Dolazi Božić, Tri sirotice, Molitva, Dajte nam sklonište, Anđeli navješćuju dolazak Isusa, igrokaz s pjevanjem i ritmičkim vježbama, Božićno drvce s darivanjem djece i pjevanjem božićnih pjesama.

Djeca su sve točke izvađala s toliko veselja, žara i topline, da smo bili obuzeti nekim posebnim osjećajem i, mi smo se s tom djecom p o t p u n o radovali.

Naročito nas je potresao govor učenice III razreda »Dajte nam sklonište«. Ti vapaji već se slušaju godinama, ali oni, koji bi mogli što učiniti — ne mare za njih.

Darivanje djece bilo je obilno, ukusno, intimno — familijarno, a to je tako snažno impresioniralo sve prisutne.

Iz blagonaklonosti na glasoviru je pratio nastav. građ. škole gospodin B. Krnic.

Na ovom uspjelom i lijepom pothvatu čestitamo djeci i gospođama nastavnicama s molbom, da nas i drugom zgodom i opet pozovu u krug svoje »velike porodice«, gdje smo 21 prosinca zaista duboko proživjeli veličinu dolaska Onoga, koji neizmjerno ljubi sve, sve ljude: slabe, nemoćne, prezrene, bijedne i bolesne.

Prisutnik

Uzgojne iskrice

Nemoj težit za bogatstvom,
Nit za kojom veljom časti,
Te dv'je druge dovedu te
Često puta i propasti.

Nikada se ne boj, sine,
Kad ti ljudi zlo što čine,
Nakon patnja, nakon boli,
Danak sreće se pomoli.

I narod pada i narod gine,
Ali se sreće ipak dovine,
Jer narodna sila uvijek nadvlada,
Ma da kadgod i ona strada.

Sirotinjsku otri suzu
Ne s peškirom bijelim,
Nit s r'ječma, obećanjim
Već s dobrima djelim.

S a r a j e v o — *R. b. MALDINI*

NARODNE POSLOVICE

Dobro je sve znati, al je zlo sve činiti.

Dok dijete ne zaplače, majka mu sise ne daje.

Dok je glava, biće kapa.

Dok je korist, mudri, a čim šteta, ludi.

Dok si zdrav, i voda ti je slatka.

Dotjeraj mačku do duvara, pa se i ona brani.

Dragi se kamen i u smeću pozna.

Dva psa jednu kost bez svadje glodati ne mogu.

Dvije se ribe na jednoj vatri pekle, a jedna drugoj ne vjerovala.

Dvojica kada se glavnjom tuku po trećem iskre padaju.

»D o m i š k o l a« s prilogom »D j e č j e k o l o« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: J o s i p B u t o r a c, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i utuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII — **ZAGREB, OŽUJAK 1939** — **Broj 7**

SV. OTAC PAPA PIO XI

Kad sve velevlasti svijeta strastveno propagiraju naoružanje i rat do potpunoga uništenja — Suveren Vatikana — Vječnoga Rima govori, radi i moli za mir.

»Mir Kristov u kraljevstvu Kristovu.«

Papa Pio XI bio je apostol mira.

Rodio se u Desiju kraj grada Monza gdje mu je otac bio namješten u svilari. Zarana je upoznao život i rad onih, koji će u masama dolaziti k njemu u Vatikan i koje će on očinskom rukom blagosivati i naročito ljubiti.

I postavši Papa izdaje epohalnu encikliku o socijalnom pitanju, kojom zaštićuje radnika, maloga čovjeka, koji se savija pod teretom kapitalizma, izrabljivanja i nečovječnog postupka u raznim tvornicama, poduzećima, rudnicima, plantažama i traži za njega pravedan i čovječanski položaj u ljudskom društvu — položaj čovjeka. Zato na hiljade radnika dolazi u Vatikan, da vide Oca, koji ih razumije i ljubi. I baš su ti pohodi radnika bili velika utjeha Kristovu Namjesniku, a vatikanski arhivi sačuvaće dokaze ljubavi radnika i seljaka do Pija XI.

Kad su se gotovo sve tamne sile organizirale, da demoraliziraju mladež propovijedajući slobodnu ljubav i nudizam; kad se porodice pretvaraju u grobišta, a čovjek i žena gaze svoje ljudsko dostojanstvo, tada Papa Pio XI izdaje značajne enciklike o uzgoju mladeži i kršćanskom braku. Očinski poziva roditelje i mladež da po božanskim zakonima, Kristovim načelima udese svoj lični i porodični život i rad.

Na stotinu mladih bračnih parova dolaze u Rim, da prime blagoslov od onoga, koji zamjenjuje Krista na zemlji.

Kao Krist nekada tako i Papa Pio XI bio je uvijek na strani bijednih, prezrenih i progonjenih. Pravedno diže glas protiv onih, koji zaboraviše da smo »svi djeca jednoga Oca nebeskoga«. Zato, kad sva crkvena zvona navijestiše, da je umro — 10 II 1939 — Gospodar duša u Vatikanu, izriču se divni, jedinstveni sudovi o Papi Piju XI, premda su oni, koji ih izriču razne vjere i narodnosti.

»Mir među narodima, stvaranje pravednog socijalnog poretka sa slobodom i dostojanstvom za sve, to je bila stalna i jedina briga Pija XI.«

»On je branio zajedničku baštinu svih crkava protiv sotonskih snaga, koje u obliku bezbožnoga boljševizma i rasističke propagande žele pogoditi kršćanstvo u samoj njegovoj biti.«

»Ime Pija XI ostaće u našem tako opasno mutnom vremenu simbol dobrote, ljubavi i privrženosti pravu dostojanstva ljudske ličnosti.«

I Daleki Istok nije izostao u ovoj općoj žalosti:

»Pridružujemo se žalosti čitavoga svijeta radi smrti pravednoga Suverena, čijemu srcu nije bila tuđa ni jedna zemlja, koji je često pokazao brigu za Kitaj i koji ni umirući nije zaboravio moliti za toliko željeni svjetski mir.«

Njegovi diplomatksi uspjesi, njegov veliki nteres za nauku i umjetnost: katoličke univerze, papinska akademija znanosti i umjetnosti, umjetničke galerije, biblioteke, zatim njegova golema organizitorna aktivnost u pogledu crkveno političkom: misije, rad za kršćanski istok, osnivanje u Rimu zavoda »Russicum« i Orijentalni institut, sve to svjedoči da je Papa Pio XI bio velik, ne samo po srcu i plemenitosti duše, već da je bio velik i umom, muž vanrednih duševnih sposobnosti.

Otsada ova velika i značajna ličnost pripada povijesti, koja će govoriti generacijama i generacijama da je u XX vijeku Petrovom Lađom upravljao veliki Papa Pio XI, kojega je čitav svijet nazvao Ocem i apostolom Kristova mira i ljubavi.

š.

SV. OTAC PAPA PIO XII

Ispraznilo se prijestolje sv. Petra. Čitavom je kuglom zemaljskom kružila jedna jedina riječ :Papa, jedna jedina misao: Papinstvo. Milijuni bili su zahvaćeni samo jednim pitanjem: Tko će biti novi Papa? —, dok nije 2 III 1939 sa balkona crkve sv. Petra najavljeno mnoštvu naroda: H a b e m u s P a p a m P i u m XII.

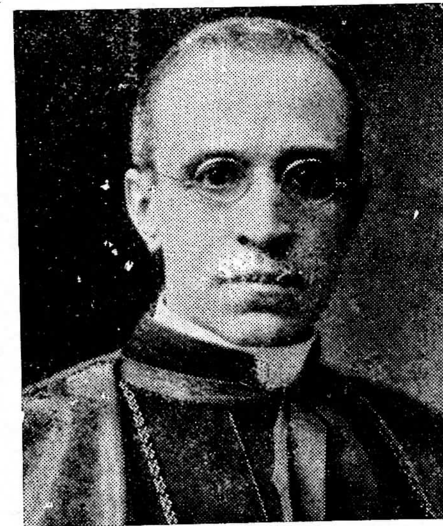
Novi Papa je kardinal Eugenio Pacelli. Rodio se u Rimu 2 III 1876, pa njegov izbor za Papu pada upravo na njegov 63 rođendan. Potječe iz poznate i ugledne rimske porodice Graziosi-Pacelli.

Nakon studija zaređen je za svećenika 1899, a 1903 postaje profesor kanonskog prava. Zbog vanrednih sposobnosti i inteligencije započeo je zarana svoju diplomatsku karijeru u Vatikanu. Povjereni su mu razni poslovi i važne službe u samom Vatikanu, a izvan Vatikana kao münchenskom nunciju. 1929 god. imenovan je kardinalom. Kada je završena njegova misija u Njemačkoj, vraća se u Rim. 1930 god. imenovan je kardinalom državnim tajnikom, a u toj službi zateklo ga i imenovanje Papom.

Izborom novog Pape zadovoljan je čitav svijet. I može biti. Novi Papa odlikuje se vanrednim svojstvima duha i uma. Čitava svjetska štampa ističe njegovu veliku kulturu, koja je plod dugih studija, njegovu političku i diplomatsku spremu prvoga reda. Napisao je mnogo stručnih djela, govori i piše deset jezika, a k tome treba istaknuti i njegova putovanja, na kojima je obišao skoro čitav svijet. Taj vanredni poznavalac prilika u čitavom svijetu, duboko i intenzivno studira sve socijalne probleme, a poznat je kao veliki prijatelj radništva.

Papa Pio XII imponira čitavom svijetu ne svojom velikom učenošću, već i svetošću života i očinskom dobrotom.

Zato je izbor Pape, što je vrlo rijetko u historiji crkve, završen već prvoga dana. I usprkos ustaljenoj praksi da kardinal državni tajnik ne biva izabran nasljednikom preminulog Pape, kardinal državni tajnik Pacelli izabran je nasljednikom Pia XI.

Ta činjenica svjedoči kolike su sposobnosti novoga Pape kad je Kolegij prešao preko tih tradicija. Današnjem svijetu novi Papa poručuje: Djelo mira jest djelo pravde. Bez pravde nema mira među ljudima, među staležima, među narodima, među državama . . .

š.

ZAŠTO JE DIJETE „OKRUTNIK I RAZBIJAČ"?

Koliko ste puta, dragi roditelji, postavili sebi ovakovo pitanje? Mnogi ste pokušavali naći ispravan odgovor! Mnogima je to uspjelo, a mnogima sigurno i nije. Možda je među vama i takovih koji na to nikada i ne misle. Na svaki način s punim se pravom postavlja pitanje o »o k r u t n o s t i« i n e m i l o s r d n o s t i«, napose o poznatoj »s u r o v o s t i« djeteta prema životinjama. S pravom se, dakle, pitamo: zašto dijete mnogo toga nemilostivo »r a z a r a«? Zašto je ono »r a z b i j a č«?

Danas kad je pedopsihologija (nauka o duševnom životu djeteta) toliko uznapredovala, objašnjeni su mnogi zakučasti problemi toga dječjeg duševnog života. Mi znamo danas zašto se dijete besprekidno igra i od kojeg je to ogromnog značenja za oblikovanje svih njegovih psihofizičkih sposobnosti i snaga.

Znademo, primjerice, zašto se, šetajući s majkom, čim kroz kućna vrata ili u dvorištu vidi stepenice, često odvaja od nje i skače po tim stepenicama nekoliko puta dolje-gore, dok majka ima strpljivosti da to gleda i čeka, ili dok zbog kojega drugog razloga ne prestaje silaziti i spuštati se niz stepenice. Danas znademo zašto i bosonogo zakorakne u

travu da ubere cvijeće, odnosno s užitkom gaca po vodi ili kod kuće grabi sve stvari? Zašto hvata vašu uru? Zašto, još maljušno i slađano, baca stvari iz jedne ruke, pa iz druge na pod i čeka dok mu ih dignete! Što je to? Koja je to i kakova pojava? Jednostavno: **čist, goli, puni interes za promatranje.** Ono hoće da sve isproba, da vidi što će se sve dogoditi u svim takovim slučajevima.

Razumije se, izvan svake je sumnje, da su i u tome izvjesna i određena ograničenja potrebna, inače bi došli do jedne krajnje i nepoželjne točke.

Mnogi se, eto, od nas sigurno više puta naljutio, što mu je dijete razbilo sat, što je razbilo lutku i igračke. Razumljiva je možda i naša srdžba i katkada naše otklanjanje, da drugi put ne dajemo mnogo toga djeci u ruke, jer je to izloženo sigurnom »razaranju«. Ima i nekih pedagoga koji stoje na stanovištu da dijete ne smije nikako lomiti i kvariti svoje igračke te traže, kako iznosi Z j e n j k o v s k i (Psihologija djeteta) »da mu ih moramo na neko vrijeme oduzeti da bismo ga na taj način kaznili i naučili biti pažljivijim«. Izgleda međutim kao da bi nam ovo pomalo i u neku ruku moglo naličiti i na one učitelje koji se stalno ljute na djecu, što su im čitanke zamazane, a kad se nekako zaborave, čujete od njih koji put i ovakove primjedbe: »Pa vidi se, da ti nikada kod kuće ne učiš čitati, kad ti je knjiga takova i uvijek kao nova. Ti nju uopće ne otvaraš«! »Joh« ako je zamazana, »kataloh« ako je čista, kao nova, »neotvarana«.

Naša je bojazan nekada i opravdana i mi se s pravom bojimo ostaviti na stolu sat, jer će ga mališan bez sumnje uzeti i, stavljati na uho, da čuje njegovo kucanje, ogledati ga sa svih strana i kušati ako može da ga otvori i pregleda svu njegovu mašineriju itd. To će sve zavisiti od doba njegove starosti, čime je dakako i u vezi njegovo raznovrsno i diferencirano interesiranje. Znamo, naime, koliko je važno poznavati i objasniti dječje interese. U stanovitoj dobi starosti dječje je interesiranje usmjereno određenim izvjesnim ciljevima. Od ranoga djetinjstva pa sve na više, uzmimo do neke zrelosne dobi mladića, mijenja se skup njegova teženja, želja i interesa za pojedine stvari, radnje i osobitosti. To je u nauci poznato pod imenom logičke gradacije dječjih interesa. Za objašnjenje ove logične gradacije interesa u novije su doba psiholozi i pedagozi uložili mnogo truda. Znameniti pedagog, pored ostalih, A. F e r r i è r e u knjizi: *L'école active* (Aktivna škola, preveo I. Opačić) temeljito je i svestrano obradio ovaj problem. Dječji se, eto, interesi mijenjaju po određenoj zakonitosti. Oni su u zavisnosti od općega dječjeg razvitka s jedne i mijenjanja njegovih životnih potreba s druge strane.

Ali da ne bi izgledalo kako suviše prelazimo u drugo područje, u pitanje dječjih interesa, ostavljamo to ovoga puta po strani, naglašujući da smo se ipak morali i toga dotaći, kako bi najprije utvrdili činjenicu i potrebu postojanja i mijenjanja dječjeg interesovanja, te iza toga uglavili biološku i psihološku potrebu »razaranja i razbijanja« a napose »surovosti« u mučenju životinja, kao činjenice izazvane rastom i životnim promjenama te intelektualnom »glađu«. Dijete je u određeno doba života zaista takovo. Tu se neda ništa pomoći. Činjenice se ne daju i ne smiju izvraćati. Tko se od nas ne sjeća kako je u stanovito doba djetinstva s užitkom potezao mačka za rep i vukao ga po kuhinji ili duž čitavog dvorišta. Tko od nas ne zna za kotrljanje, dugotrajno i »opako«, maloga šteneta po dvorištu ili u kući upravo do iznemoglosti! Još i danas se sjećam jednoga mališana, koji je, sjednuvši na stolac i došavši do lonca napunjena s jajima, lijepo i komotno jedno za drugim udarao o pod i tako cijeli tucet jaja »ispržio u kajganu«. Ili zar ne znate onoga dječaka koji je svom tati čitave gumene kotače na male komadiće do »nepreglednosti« izrezao? Tko ne zna onu mnogobrojnu djecu, koja se rastapaju od smijeha držeći podignutu jednu nogu malom jagnjetu, sileći ga tako na dugotrajno šepanje. Tko ne zna za užitke koji su u nama strujali, kad smo natakli na iglu muhu, izgazili u polju mrave, razbijali ptičja jaja, rušili gnijezda, štipali ili čak uboli iglom svoga susjeda? I još mnogo, mnogo toga!

Vidjeli smo, eto, i pravili razne druge »huncutarije« i »surovosti«, »okrutnosti i nemilosrdnosti«. Upravo »mučenje« životinja izgleda kao najmilija pasija? A kako tek i u kojoj mjeri voli da razara i razbija stvari? Treba li da o tome navodimo i druge različite primjere? Ukratko, to je, dakle, jedan čitavi i potpuni »delikvent« koji spada u zatvor ili u samicu ili u najblažu ruku pitomac za koje popravilište. — Je li to zaista tako? Gdje leže razlozi ovim »teškim prestupcima«? Gdje moramo tražiti uzroke ovome »zlu«, ovim, kažimo i ponovimo po milijun puta već ponovljenu frazu, »nemilim pojavama«?

Nemojte se, dragi roditelji, bez potrebe zbog ovoga žalostiti i zabrinjavati! Kolikogod možda za svaki i pojedinačni od ovih problema, pedopsihologija i pedagogija nisu još kazale upravo svoje posljednje riječi, ipak nam je danas mnogo toga jasno, mnogo toga shvatljivo, a mnogo toga i sasvim i potpuno obrazloženo i razumljivo. Ako se bojite da su ove »nemile pojave« vaše djece najsigurniji znaci, da će vaši mališani biti sami »Čaruge, Landru-i i Al Caponi«, jer kvasac i klice za to, kao da su već tu, onda vam se odmah i kategorično, za vaše potpuno umirenje mora glasno i otsječeno reći: t o n e s t o j i ! Nije tako! Gotovo ništa od svega toga i u toj mjeri! — Znajte, da u najvećem dijelu sve to čini dijete pod neodoljivim nagonom za istraživanjem. Ono razara bez milosrđa da bi ispitalo stvar, isprobava nešto da vidi i nađe nešto nova. »D i j e t e z b o g r a z v i t k a n j e g o v a i n t e l e k t a, i m a t u v e l i k u p o t r e b u s v a k o v r s n o g e k s p e r i m e n t i r a n j a i p r o b a n j a š t o ć e b i t i s a s t v a r i m a k a d i h b a c i i l i s k r h a. K a d d i j e t e i z g o r k o g i t e š k o g i s k u s t v a s a z n a d a s e n e s m i j e i g r a t i s a s v i m a s t v a r i m a, o n o o n d a t i m j a č e ž e l i d a s e i g r a s o n i m š t o n e p r e t s t a v l j a n i k a k a v o t p o r, p r v e n s t v e n o d a k l e s a s t v a r i m a, a z a t i m i s a ž i v o t i n j a m a« (Zjenjkovski u pom. knjizi).

Kome nije n. pr. poznata i pojava i n s t i n k t a s k u p l j a n j a kod djece. Znamo da u jednom periodu vremena sabire dijete sve što svraća njegovu pažnju. Vidimo ga kao »posjednika« čitava brda materijala: puceta, bačenog papira, kamenčića, kutijica, pa čak i dronjaka i dr. Valjda ne misli postati staretinarom? — To nije ništa drugo nego određeni jedan od njegovih nagona, jedno posebno interesiranje u spomenutoj logičkoj gradaciji njegovih različitih i mnogih interesa. Tek je, razumije se, potrebno da odgojitelji, roditelji u prvom redu, znadu za ove pojave, kako ne bi na osnovu krivih premisa, stvarali i krive zaključke. Psiholog N a g y, da navedemo poznati primjer, jedan od znanih ispitivača dječjih interesa, doveo je svoga šestgodišnjeg nećaka na gumno, da bi mu pokazao, kako se postepeno dolazi do izrađivanja kruha. Ali njegovu pažnju, navodi K o r n j i l o v (Psihologija djeteta) nije nikako privukla vršidba, već kola slame, u kojima se počeo sa zadovoljstvom prevrtati. Znači, da je potrebno budno i beziznimno računati sa stanjima dječjih interesa u zavisnosti od njihova uzrasta.

Tako obrazlažemo i dječju okrutnost, njegov razaralački instinkt, težnju za saznavanjem i istraživanjem, potrebom slobodne aktivnosti, potrebom aktivnog izučavanja svega, kao i nezajažljivom željom da sve uzme u ruke, sve isproba, ne zadovoljavajući se samo pukim promatranjem stvari. Kao što rekosmo, bojimo se ostaviti sat na stolu da ne postane »plijenom« djeteta. Razumljivo je to i jasno, da bi ga djeca besprekidno probala na sve moguće načine. To bi vjerovatno činila sve dotle dok ga ne bi pokvarila. Ona, dakle, svuda i s p i t u j u, t r a ž e i i s k u š a v a j u. Tako i kad vide malo mače ne mogu, a da ga ne prigrabe, ne mogu, a da ga ne isprobaju na sve moguće načine. Dijete upravo uživa u tome da mače pišti kad ga poteže za rep ili brkove, da mijauče kad ga tuče i svakojako »zlostavlja«. Eto kako ovu pojavu obrazlaže već spomenuti psiholog Zjenjkovski: **»Dijete ne misli da pričinjava bol i mučenje, ono se jedino predaje svojim probama, i zaboravlja da mu je u rukama živo biće. Da li samo djeca, za vrijeme igre zaboravljaju da imaju posla sa živim bićima! A mi, odrasli, kad pletemo intrige, kad se ljutimo ili fantaziramo oko živih ljudi, zar mi ne zaboravljamo da su pred nama živa stvorenja? Ne smetnimo s uma još i to da dijete vrlo dugo ne misli o unutrašnjim doživljajima drugih bića, da ih vrlo dugo opaža samo spoljašnje (kako smo rekli »projektivno«), gleda ih s polja, kao da kod njih i nema ničeg unutrašnjeg.«**

Iz toga, eto, jasno proizlazi da je u to doba dijete nekako, rekli bi, zagnjureno u sama sebe, egocentrično i dominantno zauzeto svojim osjećanjima, željama i maštanjima. Znači, da dijete ne misli o unutarnjem svijetu onih koje dira i s kojima ima posla. Njega gotovo nikada ne okupira misao, da životinji zadaje bolove. Upravo činjenica da ne misli o tome što je u unutrašnjosti, što će biti u »duši« životinje kao i želja da

sazna nešto novo, da istraži i isproba nešto, dakle da vidi, primjerice, kako će se kretati životinja kad je podigne na jednu nogu, ili kako će, što već rekosmo, mačka pištati i mijaukati kad je »muči«, objašnjava nam dobrim i možda najvećim, ako i ne potpunim dijelom svu tu razvikanu »surovost«, sve što laici nazivaju okrutnost i mučenje životinja, to, što više puta zaista graniči s neobuzdanom surovošću.

Uostalom razumljivo je čuđenje roditelja i drugih zbog ovakova dječjeg »devastiranja« stvari i okrutna ponašanja poglavito prema životinjama. Mnogi se roditelji strašno ljute i zgražaju. Boje se posljedica i pitaju: što će tek kasnije biti od njihove djece kad su sada već tako »strašno zločesta i nemilosrdna«? Ipak, dragi roditelji, niste ovdje u posvemašnjem pravu. Kao u mnogome opomene i u ovakovim slučajevima neće mnogo koristiti. Mnogi roditelji bez razloga upravo zdvajaju i u najmanju ruku drže, da ih djeca posve ignoriraju, da ne misle na njih, pa čak da ih uopće i ne vole, kad ih neće u tome da u cijelosti slušaju.

Pedopsihologija, iako srazmjerno još mlada nauka, čini se da je, kako smo to samo ukratko i letimično nabacili, i ove pojave već gotovo potpuno osvijetlila. Zar niste n. pr. nikada vidjeli dijete da i pored eventualne nesreće koja se zbila u kući, pa čak i pored smrtnog slučaja koji se u njoj nalazi, bezbrižno i veselo igra, a to nikako ne znači i ne smije značiti da je dječje srce tvrdo i okrutno, a duša nemilosrdna pa čak i pokvarena. Ni u tome nema dakako potpune jedinstvenosti. Neka su djeca manje, a druga više osjetljiva. Neka su vrlo i u velikoj mjeri osjetljiva. Ovo posljednje je, kako kaže već spomenuti Zjenjkovski, čak i škodljivo u izvjesnom periodu njegova razvitka **»jer je za razvitak djeteta važno da živi neko vrijeme samo za sebe. Ono lagano nauči ulaziti u tuđu dušu i tuđe doživljaje, i često se pravi tvrdim i ako nije tako u stvari.«**

Sve ovo, naravno, ne znači da ćemo dijete ostavljati u tome pogledu jedino samom sebi, pukoj slučajnosti i apsolutnom utjecaju bilo kakove sredine. Sve ovo ne znači, da nećemo i u tome tražiti i potrebnu mjeru i nužno usklađivanje. Ali se ne smijemo predati i dati osvojiti od uobičajenog, već toliko popularnog gledišta, da je dijete tvrdo i surovo, dakle unapred i eo ipso sasvim pokvareno. To je svakako netočno, ma koliko se priklonili, inače pretjeranom i danas znanstveno oborenom mišljenju, velikog njemačkog filozofa i pedagoga Kanta, mišljenju koje govori u izvjesnom smislu o radikalnom zlu u djetetu. Istina, dijete nije ni anđeo«, kako je u posebnom značenju mislio drugi veliki pedagog R o u s s e a u. Danas je znanstveno utvrđeno, da se dijete rađa s izvjesnim sklonostima i osobinama kako duševnim tako i tjelesnim, ali dakako zlim i dobrim, ukratko, danas je pretežno prihvaćena u nauci tzv. teorija o n a s l j e đ i v a n j u, o čemu mi dakako ovdje ne možemo posebno raspravljati.

Netočno je mišljenje o apsolutnosti, ukorjenjenosti dječje surovosti kao i to, da dijete sve razara bez milosrđa i radi razaranja kao takovog, te da muči i okrutno postupa sa životinjama i opet radi uživanja i radi mučenja i okrutnosti kao takove, dakle radi prvobitnog pomanjkanja svakoga milosrđa i zbog otsutnosti svake nježnosti srca i mekanosti duše. Ponavljamo: to je sve pretjerano i uglavnom netočno. Ovakovih se pogrešnih shvaćanja moramo riješiti i što prije sasvim osloboditi. Ove su pojave jedna od njegovih potrebnih unutarnjih stanja i raspoloženja, nešto od njegove normale u psihičkom razvitku. U tome ne trebamo gledati ni divljaštvo, ni »palikućstvo«, a ni gnjev pun zlobe. Može u tom biti ponešto i od toga. Ali kad nešto takova imade u velikoj mjeri u to doba, onda su to sigurni znakovi nezdrave društvene okoline i utjecanja rđava milieua ili, dakako, i vrlo rđava naslijeđa. Međutim u svojoj općenitosti, u svojoj normali, ove na oko toliko grube pojave, nikako nemaju to kobno značenje i ne trebaju, ako ostanu na određenoj stepenici, da zabrinjavaju roditelje.

U potkrepu svega što smo već istakli u obrazlaganju ovih osebujnih pojava stanovitoga dječjeg doba, navodimo još mišljenje poznatog njemačkog gradačkog psihopedagoga Otta T u m l i r z a : **»Prodiranje u unutrašnjost stvari, koje se većinom objelodanjuje u razaranju, čini, da se djeci često zamjera da su grozna, i da vole mučiti životinje. Ali osmogodišnja do desetogodišnja djeca nisu okrutna. Nagon na istraživanje je jedan uzrok tom razaranju bez milosrđa. Drugi se smije naći u svježem životnom čuvstvu zdrave djece, koja sama ne poznaju**

patnje, ni bolove i za tuđa čuvstvena stanja nemaju niti zainteresovanosti ni razumijevanja.« (Tumlirz: Osnove pedologije, preveo M. Šević).

Djeca, dakle, vole kretanje i gibanje, a ne mirovanje, dinamiku a ne statiku. Ona vole ispitivati, pokušavati i istraživati. Nije stoga čudo, što je neka majka, koja je po kolodvoru zdvojno jaukala, da joj je nestalo dijete kad su sišli s vlaka, te da su joj ga valjda ukrali ili da je palo pod točkove — i našto sve nije, dakako razumljivo, u očajanju dolazila, — ostala preradosno zapanjena, kad joj je mašinovođa doveo njeno dijete, pričajući joj kako je ono dugo i dugo vrijeme kod lokomotive nesamo gledalo svakojake šarafe i točkove, već i opipavalo i isprobavalo te prstima iskusilo svu masnost ulja, a rukama pokušalo čak okretati neke šarafe i točkove, itd.

Djeca, znači, vole život, doživljavanja i uzbuđenja. Vole da rade u posebnom smislu ove riječi te da troše energiju. U »Zakonu biogeneze« poznatoga naučenjaka i biologa M o o r e - a, — kad bi mogli iznositi njegove poglede i misli i dalje u ovome pravcu slijediti ove »čudnovate« manifestacije dječjeg života, — našli bi čvrsto fundirana znanstvena objašnjenja mnogobrojnim pojavama ove vrste i ovakove prirode, koji nam izgledaju i tako čudne i tako divlje, i tako zagonetne i tako surove. U stvari one sve to nisu u takovom obliku. One nisu ni u toj mjeri ni u tom smislu takove. Međutim mi ovdje ne možemo, iz razumljivih razloga, ići ni u takove pojedinosti, ni u takove dubine. Ipak se nadamo da će i ovo, ovoliko koliko je rečeno o ovome pitanju, biti dostatno i biti shvaćeno u onom cilju kako je i kojom je tendencijom izneseno. A sve to u svrhu boljega poznavanja i razumijevanja, a time i boljeg obrazovanja i odgajanja djeteta, toga, još toliko slabašnog ali dragog bića, djeteta, za koje je Goethe rekao, da je ono najbliže našem srcu.

Gospić **Mate Demarin**

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

IZVRSNA KNJIGA ZA MLADEŽ

(Svršetak)

Napredak je svakako hvalevrijedan, ali ako ga usporedimo kroz umjetničku prizmu ovih pripovijesti, s prijašnjim vremenima, onda što se općega morala tiče, on dolazi iza prošlih viteških vremena.

Iako je Daudet lirskom ustreptalošću prikazao ovdje stvari, koje su, može se reći, uzete iz stvarnoga života, iako on i kompozicijom ovih pripovijedaka ne prelazi tlo vjerojatnosti i istinskoga doživljavanja, ipak ima i u ovim stvarima mnogo romantike i idele. Ljudi i događaji, koje on ovdje prikazuje, svakako nisu izmišljeni u bujnoj mašti, nego iz slikovnice života, ali su nama puni romantike baš zato, jer su od nas daleko, njih i nas dijeli jaz godina, pa je nama danas gotovo nepojmljivo ono, što je za njih uobičajeno. Ta se konstatacija ne tiče samo fizičkih i psihičkih, nego što je žalosno i na našu štetu, nego i moralnih pojava; svakako je danas gotovo romantično ono zauzimanje siromašnoga Françoisa za jedno napušteno dijete, ili poznanika mlinara Kornija za njegovu vjetrenjaču, a ipak to nije nikakva u stvari, s humano - socijalnog gledišta, senzacija, već bi to morao biti kategorički imperativ, u Kantovu smislu svakoga od nas, ali to on danas, priznajmo iskreno, nije, jer živimo u tragično doba, kad se poštenje i čovjekoljublje smatraju senzacijom prvoga reda. Tkogod učini nešto u skladu s najosnovnijim načelima kalokagathiae, taj se već isprsava kao nekakav heroj, jer drži, da je biti pošten čovjek nekakva zasluga za koju mora dobiti odmah priznanje u obliku ordena (iako je on opet rijetkokad dobiven za stvarne zasluge). Možda je i današnji utilitaristički duh tome glavni krivac, ali je činjenica, i to žalosna i teška, da se poštenje ne smatra dužnošću pojedinaca, nego nekakovom naročitom zaslugom.

»Koza gospodina Segena« (štampana već ovdje u Hrvatskoj u jednoj zbirci) i »Tri gavrana« su pripovijesti simboličkog karaktera, kojega će djeca teško razumjeti, ali one imaju vrijednost i kao obične pripovijesti, bez obzira na to, da je baš u simbolici izražena njihova puna umjetnička snaga. U »Fotografu«, Daudet slika težak i pun neizvjesnosti život siromašnoga fotografa u velikom gradu. Početak mu je i opet u stilu većine Daudetovih pripovijesti: bivši bogataš pao je na prosjački štap, pa se mora s obitelji prehranjivati s fotografiranjem, koje mu je nekada bilo zabava. Već je istaknuto, da Daudet voli odabirati takove teme, u kojima se sukobljuju prošlost i sadašnjost.

Kako treba shvaćati poziv za spašavanjem časti, svoje i narodne, prikazano je u »Dečku uhodi«, gdje jedan dječak radi nekoliko zlatnika postaje oruđe u rukama uhode, a kad to on prizna ocu, ovaj odlazi na bojno polje braniti čast domovine i oprati ljagu sa svoga imena. Taj očev odlazak na frontu nije rezultat fanatizma nacionalne pripadnosti, nego je on posljedica prave narodne svijesti, koja je usko spojena s osjećajem čovječje časti i poštenja. To je pravi i iskreni nacionalizam, koji je tako izrađen, da je postao dio ličnosti pojedinaca, i ako tko dirne u nj, isto je, kao da je dirnuo u pojedinca - čovjeka, u njegovo poštenje i čast. Za takav se nacionalizam gine iz uvjerenja i oduševljenja, kao što svaki izgrađeni karakter gine i za očuvanje svojih drugih ideala poštenja i časti.

»Bijeg kroz noć« je pripovijest puna ljubavi djeteta prema majci, iako je nešto i suviše vidljiva nenaravna konstrukcija pojedinih događaja.

Treba naglasiti, da su sve pripovijesti u vezi sa životom, pa nema u njima ishitrenosti, fantastičnosti i ekstravagancije. Ako se za i jednu knjigu, koja je u posljednje vrijeme prevedena — nesamo u Srba, nego i u nas Hrvata — može reći, da je izvrsna knjiga za mladež, onda se može za ovu to mirne duše ustvrditi. Ona treba da se dade na čitanje djeci od petnaeste godine dalje, iako je i odrasli mogu sa zadovoljstvom čitati. Uostalom, najbolje su knjige za djecu one, koje i odrasli mogu čitati s užitkom.

Prijevod knjige je veoma čitak, a slike (crteži) M. Markovića su dobro uspjele. Oprema je svih knjiga »Kadoka« uopće veoma lijepa, elegantna i ukusna, papir je bolje kvalitete, a slova su, što kod knjiga za djecu važna stvar, krupna. U više boja naslovna strana djeluje ugodno i impresivno.

Vilim Peroš

»D o m i š k o l a« s prilogom »D j e č j e k o l o« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: J o s i p B u t o r a c, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII ZAGREB, TRAVANJ 1939 Broj 8

USKRSNE ŽELJE

Da li je ikoje doba u historiji čovječanstva toliko potresalo dušama ljudstva, kao što ovo u kojem mi živimo? Sve se odvija filmskom brzinom, čovjek pada iz ekstrema u ekstrem; još nije pravo prodro u bit jedne stvari i događaja, već je zatečen drugim. Misli se kidaju kao papirnate vezice, a nestaju kao mjehuri od sapunice.

Stotine njih nameću se čovjeku kao proroci, koji će mu donijeti »raj na zemlji«; blistava obećanja i velike nade, početak su svakoga novog djela i pothvata, a da se onda i opet sve izgubi u v e l i k o m n i š t a.

Milijuni matera sa zebnjom čekaju svaki »sutra«, koji bi im sasjekao njihove sinove ni krive ni dužne, na pozorištu ljudskoga klanja i ubijanja.

Milijuni se hranitelja dnevno opraštaju u duši svojoj od žene i djece, i s grozom gledaju u budućnost.

Tvornice i skladišta krcati su oružja i eksploziva, i samo što ne prsnu od prenapetosti i čekanja.

Gradovi se ruju i u dubinama njihovim uređuju se skloništa, a ljudstvo se opskrbljuje maskama.

Sve jasnije čuje se topot »crnoga jahača«, koji obilazi svijetom tražeći mjesto gdje da zavitla i gdje da započne kolo strahote, umiranja i uništavanja . . .

I u toj paklenskoj atmosferi, atmosferi dinamita, eksploziva i zveketanja oružja, sjeća se čovjek po hiljadu devetsto i šesti puta Uskrsnuća Onoga, koji je Ugaoni kamen, a kojega je moderan čovjek u oholosti svojoj odbacio i gradi bez Njega — na pijesku.

Hiljadu devetsto i šesti puta sjeća se čovjek Onoga, koji je utjelovljena pravednost, ljubav, istina i mir. Ali kao što je prije hiljadu devetsto i šest godina farizejska zavist i mržnja popljuvala i razapela ljubav i pravednost, tako je i današnji »napredan« čovjek sve to prezreo i postavio si devizu:

ne ljubav već mržnju
ne slobodu već nasilje

ne mir već rat
ne istinu već laž
ne pravednost već otimačinu
ne dubinu već površnost.

I tako čovjek u čovjeku dnevno razapinje i nasilno ubija božanske tragove.

I ove godine, kad će po hiljadu devetsto i šesti puta zazvoniti uskrsna zvona, potrešće se duše dobrih i, molića Uskrsloga za toliko željeni mir među ljudima.

Stotinu i stotinu gladnih i prezrenih moliće da se u svim dušama obnovi i oživi divna božanska zapovijed: l j u b i b l i ž n j e g a s v o g a k a o s a m o g a s e b e.

Stotinu gladne djece moliće za svagdanji kruh.

Veliko mnoštvo radnika-patnika uprijeće pogled u razapetoga Krista Radnika.

Želimo Uskrs! Želimo da poljima zaore snažna seljačka ruka, želimo radnika zadovoljna lica, želimo skladišta puna zemaljskih dobara, želimo obitelji građene na ljubavi, poštenju i ćudoređu, želimo škole, koje odgoj djece temelje na duhu, a ne na slovu.

Zvuci uskrsnih zvona neka unesu u duše izmučenog čovječanstva smirenje i spoznaju, da je vječno i božansko samo ono, što se gradi na ugaonom kamenu — na Kristu. -r

DIJETE I DOM

Treba priznati da danas svakako napreduje kontakt između roditelja i učitelja iako još ne u tolikoj mjeri, koliko bi bilo potrebno. Razlozi, koji koče veće zbližavanje, razni su, i o njima bi se mogla napisati rasprava za sebe. Sigurno je, da razni nedostaci u pogledu umnog i moralnog napredovanja djece, koliko se javljaju za vrijeme osnovne škole, u najviše slučaja imaju svoj korijen još u pretškolsko doba. Najneposrednije se pretškolski upliv izražava na djeci prvoga razreda, no i u svim slijedećim razredima dolazi on više ili manje do izražaja. Naravno, da se svi čini školskoga djeteta kako pozitivni, tako i negativni ne mogu ipak svesti samo na pretškolske prilike, nego i na one koje okružuju i školsko dijete. Broj faktora, koji uplivišu na školsko dijete, veći je od onih u pretškolsko doba. To su: š k o l a, u l i c a, d r u š t v o, k i n o, l i t e r a t u r a, ali najjači od sviju ostaje d o m. Za nas učitelje je važno, da upoznajemo prilike u domovima školske djece. Te prilike upoznajemo mi preko same djece, iz razgovora s njihovim roditeljima, te posjećivanjem domova. Ovo posljednje se u velikim gradovima teže i zato rjeđe provodi. Iako su često prilike u domovima takve, da nepovoljno djeluju na sveukupni duševni razvitak djece ili na pojedine njihove sposobnosti, nažalost, u najviše slučaja su te prilike takve, da ih ne mogu mijenjati ni roditelji, ni učitelji. Njihov je korijen u ekonomskim, socijalnim i kulturnim prilikama doma. Pa ipak, mnogo ima roditelja, koji kraj svih životnih teškoća i borba vrše svoj roditeljski poziv s mnogo ljubavi i požrtvovnosti, a tko to ulaže u djecu, uspjeh ne može izostati. U vezi s tim, upućeno je i ovo nekoliko redaka roditeljima u dobroj namjeri o tomu, kakvo bavljenje je potrebno s pretškolskim, a kakvo sa školskim djetetom.

a) Bavljenje s pretškolskim djetetom

Vrijeme od prve do sedme godine osnov je cjelokupnom duševnom i tjelesnom razvoju čovjeka i zato mu treba posvetiti osobitu pažnju, kako u pojedinom slučaju, tako i kao općem narodnom i državnom pitanju. Već od samoga rođenja djeteta dolaze do izražaja ekonomske, socijalne i kulturne prilike njegova doma, pa ukoliko krvno nasljedstvo raznih osebina ne unosi razlike među djecu, unose ih upravo prilike doma koje se očituju u postupcima prema djetetu od prvoga dana.

U pretškolsko vrijeme najvažnija je prva godina (kod nas vrijeme najvećega pomora). Prva godina zahtijeva prvenstveno veliku tjelesnu njegu: pravilnu ishranu (kakvoća hrane i red u obrocima), čistoću (tijela, odijela, svih predmeta s kojima dijete dolazi u doticaj), boravak na zraku i suncu (ne prenaglo i prejako sunčanje), red u spavanju, slobodne kretnje (da se ne povijaju udovi na poznati starinski način) i igranje. Dijete se počinje igrati već u drugom mjesecu svojim vlastitim rukama i nogama, te glasom. Oko petoga mjeseca počinje dijete hvatati razne predmete, hoće ih držati, ribati s njima, bacati ih, zato su već i tom djetetu potrebni laki mali predmeti za igračku. Tako se igra nastavlja i dalje, ona je uopće jedna od najvećih potreba djece osim hrane, pa igru treba od prvoga početka pomagati, jer igrom dijete razvija svoje tjelesne i duševne sposobnosti. Od prve do treće godine je drug djetetu u igri odrasla osoba koja se s njim bavi.

Za vrijeme druge i treće godine usavršavaju se tjelesne kretnje, izgrađuje govor, izoštruju osjetila i oblikuje mišljenje te ostale duševne sposobnosti. U to doba moraju se odrasli s djecom već mnogo baviti: igrati se s njima, razgovarati, priučavati ih na sitne dnevne navike, dati im potrebni igraći materijal i prostor.

Od četvrte do sedme godine potrebno je djetetu društvo istodobnih i igranje na većem prostoru. Stoga ih treba pustiti na dvorište, igralište, zabavište, uopće među djecu, jer se dijete može samo u igri (zaposlenosti) i društvu povoljno razvijati u umnom i moralnom pogledu. U to vrijeme se dijete mnogo obraća na odrasle pitanjima i važno je, da im se na pitanja odgovara. Dijete voli izvještavati o svojim radovima i onim sitnim uspjesima, pa je potrebno, da ga odrasli slušaju, jer je u tim izvještavanjima korijen lijepoga i ispravnoga

SRETNE USKRSNE BLAGDANE SVIMA SURADNICIMA, PRETPLATNICIMA I OGLAŠIVAČIMA ŽELI

UREDNIŠTVO I UPRAVA »DOMA I ŠKOLE« I »DJEČJEG KOLA«

načina govora i pripovijedanja. Dobro je, da roditelji već u to doba s djecom i razgovaraju o predmetima iz njihove okoline, jer je u toj izmjeni misli korijen oštrijega prosuđivanja. Napokon djeca te dobe rado slušaju male priče i pjesmice, pa ih ne treba na tome uskraćivati. Na tom stupnju razvoja, počinje u djeci dozrijevati svijest o dužnosti, pa im se mogu povjeriti neki manji, laki poslovi, a mogu se i privikavati na samostalnost u oblačenju i svlačenju, držanju čistoće i reda oko sebe, samo kod svega toga ne treba zaboravljati, da su djeca ipak samo djeca.

Poznato je, da se danas mnogi roditelji zanimaju za to, da li je potrebno djecu prije prvoga razreda učiti čitanju i pisanju. Kao za sve ostalo, dijete dozrijeva i za to. To dozrijevanje je individualno. Ako dijete samo traži, da mu se protumači koji znak, nema smisla zaustavljati njegov interes, nego mu se dapače mora pokazati, to je u vezi s onim pitanjima te dobe. No dovoljno je pokazati i ništa dalje. Zadavanje, značilo bi opterećivanje. Kad dijete upozna željeni znak, ono si samo dalje zadaje, dok mu je ugodno, i u takvoj igri samo sebe uči. Ako dijete i ne pokazuje interes za slova prije prvoga razreda, to ne mora biti znak umne zaostalosti i zato ga ne treba na to siliti.

Često roditelji misle, da neprestano moraju biti uz dijete sa svrhom, da ga štite, kore i ispravljaju. Razumije se samo po sebi, da prostor, na kojemu se djeca igraju mora biti siguran od svake nesreće, ali neprestana prisutnost odraslih kod igranja djece te dobe, moguće više škodi, nego koristi, jer neprestani nadzor i ispravljanje oštećuje djeci živce (neuroze), a u ćud unosi nesamostalnost, sitničavost, čangrizavost, uskogrudnost, bojažljivost i slična svojstva. Djecu treba odgajati jednostavno i slobodno obzirom na hranu, odijelo i navike, naročito one s područja društvene uljudnosti.

Kod pretškolske djece često se javlja neka n e o b i č n a t v r d o g l a v o s t, n e p o p u s t l j i v o s t i l a ž, no kako je to u toj dobi više općenita razvojna pojava, koja se manje više javlja kod sve

djece (to je u vezi s općenitim razvijanjem svijesti, napose s razvojem intelektualnih sposobnosti), roditelji ju ne mogu otstraniti nikakvim kažnjavanjem, nego time djecu samo razdražuju i uvlače u afekt. Dijete u toj dobi svoje laži nije ni svijesno, ako na nju nije okolinom upućeno, a preko tvrdoglavosti se obično najlakše prelazi kakvom malom šalom ili da se interes djeteta svede na drugo područje.

Napokon maloj je djeci potrebno veselje i vedrina, a i to stoji do načina postupka odraslih. Samo tu vedrinu ne treba zamjenjivati s onim glupim maženjem po kojemu se hoće udovoljiti svakoj najmanjoj i neopravdanoj dječjoj želji.

b) Bavljenje sa školskim djetetom

Početak škole je za dijete početak nove životne epohe s novim, povećanim društvom, novim autoritetom (učiteljem) i novim dužnostima. I u tomu se svako dijete ne može jednako dobro i brzo snaći. Brzina snalaženja zavisi s jedne strane o svojstvima djeteta, s druge strane o metodi učitelja. Svakako, normalno razvijeno dijete u intelektualnom, moralnom i socijalnom pogledu (ovdje se ne misli socijalan položaj roditelja, nego ponašanje jednoga djeteta prema drugomu) lako će se uživjeti u nove prilike, u protivnom slučaju će škola već od prvoga dana zadati i roditeljima i učiteljima brige. To uživljavanje u školu ne postizava se grubim sredstvima, jer ona djecu još više uplaše. Tu pomaže samo prijateljski način i hrabrenje.

Općenito škola od prvoga razreda zadaje roditeljima ponajviše briga u pogledu izrađivanja domaćih zadaća, teškoća u učenju s tim u vezi slaboga napretka u školi, ponašanja i dječjega društva.

Teškoće oko izrađivanja domaćih zadaća kreću se najviše oko toga, ako se zadaje previše zadaća, što je danas, u doba novije pedagogije po svoj prilici rjeđe, jer je velika aktivnost prenešena na samu školu. Ako dijete ne razumije zadatka, onda ga i ne može izraditi. Treba ga uputiti da kod zadavanja pazi, pa ako i unatoč pažnje još ne razumije, neka zamoli učitelja da mu protumači. Ako pojedino dijete nikako ne shvaća stvari nakon toga, što je tu istu stvar shvatila velika većina djece, onda postoji sumnja, da je to dijete moguće umno slabije nadareno. Na te razlike u nadarenosti mora danas i škola uzeti obzir, pogotovo u pogledu domaćih zadaća. Od sviju đaka se ni u osnovnoj školi ne može tražiti jednak rad. Darovitom djetetu ne treba ništa pomagati, jer će postati nesamostalno. Ipak je dužnost roditelja da se i u tom slučaju zanimaju za rad djeteta, jer je i samom djetetu to zanimanje milo, pa mu daje poticaja za dalje. Slabiju nadarenost kod djeteta mogu roditelji još i prije osnovne škole primijetiti. Takvom djetetu treba pomoći, ali treba utjecati preko volje i čuvstva, da djetetu stvar omili, pa da ipak postane koliko toliko samostalno. Nikad se neki dječji nedostatak ne smije (osim slučaja gdje se radi o potpunoj abnormalnosti) držati nepopravljivim, samo s djecom treba imati mnogo strpljivosti i zgodan način. Za to je opet mnogo više prilike u kući, gdje se radi o nekoliko djece, nego u školi, gdje ih je mnogo s raznim sposobnostima i gdje se vrijeme mora razdijeliti među sve.

U pogledu teškoća kod učenja treba ponajprije ustanoviti, u čemu su te teškoće: u shvaćanju, pamćenju ili izražavanju, pa prema tome, u kojoj funkciji se ona nalazi, treba ju otstraniti, liječiti. Što dijete ne razumije, treba mu lako shvatljivim načinom protumačiti. Teškoće u pamćenju obično su spojene s tim, ako se previše zadaje, ako je građa nezanimljiva i ako ju dijete ne razumije. Zato pamćenje treba razvijati najprije na kraćim, a poslije na malo dužim pjesmicama s lakim stihovima. Štiva i nisu zato, da se uče napamet.

Govorom se teško izražava ono dijete, koje ne poznaje građu, ima kakvu organsku pogrešku u govoru ili nema razvijenu sposobnost govora, a to je propust još iz pretškolskog vremena. Pismeno izražavanje je stvar nadarenosti i školske metode s korjenom metode pisočitanja iz prvoga razreda. Risanje je prvenstveno stvar nadarenosti, ali i vježbe.

Velike poteškoće zadavaju u školi i u domu t. zv. teško odgojivi tipovi djece svojim nesocijalnim držanjem i pogreškama u moralnom karakteru. Ocjenjivanje dječjih moralnih pogrešaka nije lako, jer treba razlikovati pogrešku kao razvojnu pojavu (to može biti laž) od pogreške koja se javlja kao posljedica upliva okoline. Razvojna pojava koja nam se čini kao pogreška, nestaje, kad nestaje i razvojnoga stupnja s kojim se ona javlja. Drugačije je s pogreškama koje nastaju pod uplivom okoline. I te se pogreške mogu vrlo uspješno otstranjivati, samo roditelji moraju biti u prvom redu svijesni da one postoje i gdje im je uzrok. Te se pogreške liječe najbolje dobrim primjerom, jer obično nastaju oponašanjem lošega primjera.

I školskom djetetu potrebne su igre samo na većem prostoru i u većem društvu. Uz učenje i igru može školsko dijete vršiti i mnoge manje kućne ili gospodarske poslove, ali se tu treba čuvati svakoga opterećivanja. Osim toga i školsko dijete ima potrebu da razgovara, da pita i da izvještava o svojim školskim i vanškolskim doživljajima. Ako roditelji ne pokazuju interes za životni krug djeteta, pa nemaju strpljivosti slušati njihove izvještaje ili odgovarati na njihova pitanja, djeca se prestaju na njih i obraćati, traže izvan kuće osobe koje izlaze ususret toj njihovoj potrebi, a te osobe mogu često biti vrlo nezgodne, pa iskorišćivati dječje povjerenje. Napokon ne treba zaboraviti, da je opći vidik školskoga djeteta mnogo širi nego pretškolskoga i da on danomice raste pod uplivom škole, stoga je potrebno i mnogostranije bavljenje sa školskim, nego s pretškolskim djetetom. Njega treba polako i uporedo sa školom uvoditi u razna životna i kulturna područja, ali, naravno, ona koja odgovaraju njihovoj dobi. Tu spada rad, književnost, glazba, polaženje muzeja, izložbi, šetnje, izleti i sl.

Uz namjeru, da se istakne ono, što je općenito potrebno u bavljenju s jednom i drugom navedenom dobom, potrebno je istaknuti, da sasvim isti postupak u svakom slučaju ipak ne vrijedi, jer je svako dijete drugačije, prilike doma su različite, a razne su i školske metode. Namjerno ili plansko bavljenje s djecom bezuvjetno je potrebno, samo ono ne smije biti nametljivo niti dresura, jer nam mora biti cilj, da odgajamo čovjeka. Gdje majka nema vremena da se sama bavi pretškolskim djetetom, neka ga šalje u zabavište (u cijelom Zagrebu nemamo ni jedno javno, gradsko, besplatno!) ili sklonište. Što se tiče bavljenja sa školskim djetetom, ukoliko se opažaju nedostaci u pogledu umnog ili moralnog napretka, potrebno je savjetovanje s učiteljem, da se ustanovi, kakve je naravi taj nedostatak, gdje bi mu mogao biti uzrok i kojim sredstvima bi se mogao otstraniti. Zajednička briga i zajedničko djelovanje roditelja i učitelja može imati sjajnih uspjeha, ali samo u tom slučaju, ako zbilja dođe do srdačnog i iskrenog kontakta između obiju strana. Gdje je kontakt samo službene naravi, pod silu, tamo izostaje i jedno od najvrednijih sredstva u odgoju i obrazovanju školskoga djeteta.

Zagreb **Lj. Godler**

ODGOJNO-PROSVJETNI RAD

ZAJEDNICA DOMA I OSNOVNE ŠKOLE U BOGOVIĆEVOJ ULICI U ZAGREBU

Rad ove školske godine

Poslije kratkoga prikaza rada ove Zajednice iz prošle škol. god. u ovogodišnjem 3 broju našega lista, s pregledom početka djelovanja te Zajednice u ovoj škol. god., nastavljen je dalje taj rad takodjer istim smjernicama i jednakim marom kao i svih prošlih godina. Ova je Zajednica osnovana prva u Zagrebu, god. 1929, i tako sada navršava desetgodišnjicu svoga djelovanja, koje je u svima godinama bilo neprekidno i mnogostrano, kako je to redovno prikazivano u našem listu, te više dobrih i uspješnih ustanova potječu iz njezina rada, u korist kako opće prosvjetnu tako i socijalnu, zdravstvenu i poučnu, a naročito stalnim obavještavanjem o školi i školskim potrebama između doma i škole, kao i sve jačim zbližavanjem ovih dvaju činilaca u zajedničkom nastojanju na školskom obrazovnom i odgojnom radu.

Zajednica i škola održaju redovno godišnje roditeljske sastanke, kako skupne tako i razredne, s prikladnim i aktuelnim predavanjima, filmskim prikazima u vezi sa školskim životom i unapređenjem u zdravstvenom pravcu, zatim filmovima kulturnim i nacijonalnim itd. I ove god. su 29 oktobra 1938 održani I razredni roditeljski sastanci, s obavještavanjem između roditelja i nastavnika o djeci, na osnovu čega se u svakoj škol. god. daju djeci četiri puta godišnje Obavjesnice o napretku i vladanju te uzgojnim prilikama, a koje su Obavjesnice posebnoga tipa ove škole i Zajednice, s bilježenjem svih potrebnih opažanja i primjedaba o djeci tokom školske godine.

Zatim je 23 decembra 1938 održan I skupni godišnji roditeljski sastanak Zajednice, kome su predloženi izvještaji o radu u prošloj škol. god., posebno i izvještaj o održanim đačkim ferijalnim kolonijama P. c. k. i Zajednice u Skradu i u Selcu god. 1938, kao i program rada u ovoj škol. god. Tada je obnovljena i uprava Zajednice, u smislu pravila, koja je u ovoj godini sastavljena ovako: pretsjednik ing. Dušan Zlokas, potpretsjednik dr. Vladimir Varićak, zatim Nikola Cvijanović, Milenko Čavić, Ruža Ivković, Vojislav Marković, Aleksa Nikšić, Janko Pavić, dr. Mirko Radović, Milan Teodorović, Teodor Vojnović i pukovnik Miloš Živanović, kao članovi upravnog odbora, a Petar Rajčević, Sreten Kostić i Đuro Branisavljević, kao članovi nadzornog odbora; poslovođa škol. upravitelj Jovan Milojević, tajnik učitelj Branko Skendžić, blagajnik članarine učiteljica Nevenka Borđoška. Zajednica je član Saveza zajednica doma i zagrebačkih osnovnih škola od njegova osnutka.

Uprava održaje redovno sjednice, u kojima se raspravljaju sve potrebne stvari. a usto djeluje stalno, i u vezi sa Zajednicom, školski odbor Podmlatka crvenoga krsta i pododbor za đačke ferijalne kolonije. I ove god. vođena je naročita briga o socijalnom pogledu, pa je što od strane grad. socijalnog otsjeka što po drugim ustanovama, kao i prihodima same Zajednice, obdareno u zimskoj pomoći odjećom i obućom 110 siromašne školske djece; isto tako se i ove godine iz pomoći grad. socijalnog osjeka u školskoj kuhinji prehranjuje dobrim ručkom dnevno 50 najsiromašnije školske djece, a prošlih velikih školskih praznika poslano je na oporavak u đačka ljetovališta u Skradu i u Selcu 30 siromašne djece, što besplatno što uz malu naplatu.

Uz pomoć roditelja i Zajednice u ovoj škol. god. održane su, dalje, još vrlo uspjele školske svečanosti na dan 1 decembra 1938, ujedno s proslavom dvadesetgodišnjice Ujedinjenja, zatim svečanost na dan Sv. Save i svečanost Štrosmajerova dana; dalje će škola učestvovati u programu proslave godišnjega dana Podmlatka crvenoga krsta mjeseca aprila, u maju će se prirediti Majčin dan sa dječjim sijelom i zabavom, a takodjer i uobičajena završna školska proslava na Vidovdan. Od naročitog je značenja održavanje đačkih ljetovališta i oporavilišta ove Zajednice u Skradu u Gorskom Kotaru i u Selcu u Hrv. Primorju, koja se priređuju ove godine, kada će se skromno proslaviti i desetgodišnjica njihova stalna i korisna rada, u Savskom banovinskom odboru P. c. k. Tom će se prilikom obilježiti na vidniji način i sve nastojanje Zajednice kako na unapređenju zdravstva djece u tim ljetovalištima uopće, u minulih deset godina, tako i staranje Zajednice oko popravka zgrada osnovnih škola u Skradu i u Selcu, posebno i uvođenjem higijenskih uređaja u tim školama, korisnim i za ljetovališta i za tamošnje stanovništvo; pored toga što su te škole, materijalnom pomoći Banske uprave Savske banovine, posljednjih godina snabdjevene prema svima modernim zdravstvenim i drugim potrebama u Skradu je uz školu sagrađena još i jedna nova, posve savremeno uređena kuća za potrebe ljetovališta, uz uređenje školske okoline itd. Prema programu glavnog odbora i Savskog banov. odbora P. c. k. ti će uređaji biti ove god. uvršteni u rad Kraljeve petoljetke, u djelovanju P. c. k.

Da se taj rad ferijalnih komisija istakne također i od strane roditelja i djece o desetgodišnjici kolonija predviđena je juna ove godine poučna i propagandistička ekskurzija P. c, k. pa ško-

le i Zajednice u Hrv. Primorje i u Gorski Kotar, s posjetom tim đačkim ljetovalištima u Skradu i u Selcu, a sa svrhom upoznavanja toga lijepog našeg gorskog kraja i divnoga nam Jadranskoga Mora, kao i unapređenjem samoga turizma u Hrvatskoj. Tom će se prilikom prirediti i izleti u Hrv. Primorje te u krasnu okolinu Skrada, kao što će se u toj ekskurziji, koja će trajati četiri dana, djeca ujedno i odmoriti i oporaviti, a i proživiti posve životom kako se provodi stalno u samim kolonijama. Na ovu će se ekskurziju primiti učesnici i s drugih zagrebačkih škola, uz iste uvjete i povlastice, a sav trošak, tj. putovanje i stanovanje te hrana i izleti, kao i kupanje na moru, stajat će po djetetu Din 100, za roditelje i druge odrasle Din 180—200 (učesnici sa režijskim i besplatnim željezničkim kartama uz odbitak željezničkog puta).

ĐAČKA FERIJALNA LJETOVALIŠTA I OPORAVILIŠTA P. C. K. U SKRADU KOD DELNICA I U SELCU KOD CRIKVENICE

U sastavu Savskog banovinskog odbora P. c. k. priređuje Zajednica doma i osnovne škole u Bogovićevoj ulici u Zagrebu poznate đačke ferijalne kolonije u Skradu u Gorskom Kotaru i u Selcu kod Crikvenice u Hrvatskom Primorju pa će se ta ljetovališta održavati i ove godine u oba ferijalna mjeseca, jula i avgusta, istim načinom kao i prošlih godina.

Kolonije traju prvoga mjeseca od 3 jula do 1 avgusta, a u avgustu od 1 do 22, pa ko želi da dade svoje dijete u koje od ovih ljetovališta, prema tome da li mu je potreban gorski kraj ili more, može da se prijavi upravi tih kolonija u navedenoj školi, gdje će dobiti prospekt i ostale upute. Za prvi mjesec plaća se u Skradu Din 600 do 700, u Selcu Din 700 do 750, prema dobi djece, a za drugi mjesec razmjerno; u ovoj svoti uračunati su putni i svi ostali troškovi.

Prošle škol. god. prikazana su u našem listu u posebnim opširnim člancima ova dva naša turistička mjesta, zajedno s ovim ljetovalištima, a ove god. prikazan je posebno lijepi đački život u tima kolonijama prošlih ferija, kada je u oba ljetovališta proboravilo 300 đaka, većinom iz Zagreba i Savske banovine, kao i znatan broj još iz drugih banovina, dok je u minulih devet godina u ovim ljetovalištima bilo preko 1.200 djece, koja su se s ljetovanja vraćala redovno i zadovoljna i osobito oporavljena. Upute se daju i telefonom škole 60-04. Ova se ljetovališta kao solidna i uzorna u svemu preporučuju kako našim roditeljima tako i svima ustanovama za zdravstveno zbrinjavanje djece o velikim školskim praznicima.

»Dom i škola« s prilogom »Dječje kolo« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Josip Butorac, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

MJESEČNIK ZA PROPAGANDU ZAJEDNICE DOMA I ŠKOLE

Godina VIII — ZAGREB, SVIBANJ-LIPANJ 1939 — Broj 9 i 19

KRIK ZA MAJKOM

U svijetu je ponestalo srca, osjećaja, plemenitosti, nježnosti i topline. Izbila je surovost kao vulkan. Nemilosrdno se gazi preko lješina, ismjehivana je svaka bol, suza i najsvetije tradicije. Svijetom vlada hladan pokvaren razum, koji ne pozna »sentimentalnosti«, već reže i ubija.

Ponestalo je u svijetu srca i skladnosti između srca i razuma. Hladnoća dominira, a toj hladnoći u svijetu doprinjela je i žena svoj dio.

Ona je dosada upotpunjavala svojim svijetom osjećaja, ljubavi i nježnosti onaj drugi svijet muškaraca, svijet razuma, aktivnosti i politike. To je mogla da čini upravo u savršenom opsegu, jer je poznala i priznala samo jedan zakon — dijete, a misterij majčinstva duboko ju je zahvatio. Znala je, da taj misterij stavlja ženu-majku izvan vremenske prolaznosti i, da ona živi u generacijama i generacijama. Njen život se nastavlja u neprekinutom stvaranju, u krugu vječnosti. Sve one vrednote, koje nosi žena duboko u svojoj duši majčinstvom procvatu, jer dijete ne probija samo majčino krilo, već i majčino srce. Žena kao majka živi za čovjeka, osjeća za sve slabe i nemoćne i, majka je tisućama, koji su vezani za njeno srce. I zato u umjetnosti u stotine i stotine varijacija dolazi do izražaja ideja majka i dijete kao nešto opće — čovječansko. Majčinstvo je prvi i uzvišen poziv žene. Fizički porođaj djeteta, to je tek prvi stupanj njene velike zadaće, ali onaj drugi tj. duhovni porođaj djeteta još je značajniji i dublji. On je od otsudne važnosti za pojedinca, društvo i čitavo čovječanstvo. Majka usađuje kulturu u dušu djeteta, a time i u dušu naroda. Ona je prema tome čuvarica i njegovateljica narodne kulture. Ona je majka genija, umnika, svetaca, junaka...

Značajna je španjolska poslovica: »Ruka koja ziba koljevku, ziba i čitav svijet« — znači, sve što živi, giba se i miče, djeluje, stvara — rođeno je od žene.

A danas?

Žena je zabacila svoj prvobitni poziv i zamjenila ga njegom svih vrsta

psića i pasa. Ona je svojoj uzvišenoj svrsi pretpostavila modu, vitku liniju, šport, kavanu i emancipaciju. Pljunula je na sve ono, što miriše na dušu i, postala je samo predmet zabave, lutka, koja kad ostari i istroši se, svršava vrlo bijedno. Moderna žena neće više da bude »starinska majka« i »stroj za rađanje«.

Od te strašne zaraze nijesu pošteđena ni naša sela. I ona izumiru. Kraj bogatih njiva, polja, blaga i kuća, nema djece. Žene su odbacile svoj prirodni poziv i postale su samo radne sile, koje rade za ono malo jesti i za koji taj svileni dronjak. Bijednice!

Kolike su već stradale ubijajući i sprečavajući svoj porod. Zemlja je naša puna nepoznatih malih humaka, ali umiru i žene — izrodi naroda!

Ako u svijetu uopće postoji kakvo pravo, a to postoji jedno jako prirodno pravo — pravo djece na majku. To pravo i značenje toga prava dobiva u zadnjim decenijima sve dublji smisao. Današnji krik za majkom, nije samo krik s nacionalnog stanovišta, već je to krik radi kulture, radi oplemenjivanja duša, radi srca, kojega je u svijetu nestalo, jer je žena prestala biti ženom i majkom.

Sloboda, pravo, narodne zastave — sve su to lijepe tekovine, ali postoji činjenica da nećemo imati koga da nam nosi zastave i uživa te tekovine. Nemamo majke, koje će ucijepiti u duše ljubav za narodne ideale i spremnost umrijeti za narodne svetinje. Moguće gradimo naopako odozgo umjesto odozdo, izvana umjesto unutra. Čovjek stvara samo čvrsti zid oko unutrašnje truleži, demoralizacije, bijede i neimaštine. Zaboravlja da je baš ta unutrašnja kriza prouzročila pad mnogih na oko moćnih država, zaboravlja i to, da narod koji nema djece, prirodno sam od sebe nestaje.

Čitav svijet čezne za ženom-majkom, majkom u pravom smislu, jer je čitav svijet jedno siromašno i bespomoćno dijete. Čezne za majčinom ljubavi, nježnosti, želi da otpočine na njenim grudima i, nađe smirenje u sebi i, sa svima oko sebe.

Š.

KAKO IMA DJELOVATI ŠKOLA NA DOM U UZGOJNOM POGLEDU?

»Čovjek postaje ono, što od njega učini odgoj.« Platon

Pitagora je proglasio odgoj glavnom potporom naroda, a roditelje pravim uzgajateljima njihovim. On je uzeo za prve i prave uzgojitelje-roditelje; tako razumijevamo i mi svi, jer je priroda obdarila roditelje djecom, to im je ta priroda i naložila da se brinu o tjelesnom i duševnom dobru svoje djece. — Roditeljska je briga svoju djecu odgajati, pa to roditelji i čine. Roditeljska je dužnost svoju djecu podučiti, što im je potrebno za život. Zato im treba djecu podučavati. Pošto to oni sami ne mogu, ili ne znaju, ili neće; taj posao obavlja učitelj, komu su roditelji povjerili svoje dijete. On je zamjenik njihov, a jer je zamjenik roditelja, to on ima iste dužnosti, koje i roditelji: on uzgaja njihovu djecu. Jest, učitelj obučava i uzgaja djecu raznih roditelja, a što čine roditelji, kad su predali dijete učitelju, brinu li se oni za daljnje dječje uzgajanje? O da, deveta ih briga za to! Blaženi su što su taj jaram s ramena jednom dignuli; neka sad učitelj dalje radi! To je nemarnost, to je lijenost naših roditelja, koju im svak uviđavan mora u grijeh upisati. Kako da je ne upiše u grijeh učitelj, njihov zamjenik. To je ona glavna točka, koja dom od škole razdvaja.

Koliko puta čujemo nepravednih prigovora: »Moje je dijete gore iz škole izašlo, nego je u nju otišlo; zašto je išlo u školu?« Ne poznaju jadnici ili neće da poznaju zlatne riječi Sokratove: »Nauči se poznavati sama sebe« ili one: »Vidi trn u tuđem oku, a u svom ne vidi grede!« Često se događa da roditelji napadaju učitelje, zašto im ne kazni dijete zato, što je kod kuće, na ulici ili gdje bilo nemirno, živahno ili neposlušno. Znade li učitelj za to, ne pitaju, samo mu upisuju u dužnost, kažnjavati takove postupke. Zašto su onda roditelji? Nisu li oni prvi nadziratelji svoje djece? Da li učitelj ima veću vlast nad djetetom od roditelja, kad dijete nešto uradi pred samim roditeljima? Ako je pak dijete nešto nedozvoljeno napravilo u školi pred učiteljom, onda je učitelj pozvan da pogrešku ispravlja. Napokon, učitelj nije i ne može biti svagdje, na ulici, u kući itd. On ima i drugih svojih dužnosti. Kad bi se učitelj time bavio, onda bi bio policajac.

Ima raznih načina po kojima bi učitelj mogao složiti dom i školu. Njemu bi trebalo, kako neki zahtijevaju, drugi postupak s bogatijom djecom, a drugi s djecom intelektualaca, drugi sa srednjim staležom, a opet drugi s najnižim.

Iz iskustva svoga, a i drugih, dade se mnogo primjera nabrojiti, koji ovo potvrđuju. Jednima će učitelj ugoditi, kad njihovu djecu svaki čas hvali i drugoj postavlja za primjer; drugima, ako ih čim više i češće obasiplje s raznim pohvalnicama; trećim, ako im poklanja razne stvari; četvrtima, ako njihovu djecu zadržaje u školi, pa makar i do večeri, jer su im kod kuće nepotrebna — suvišna, (ali to samo nekoliko puta); petima će opet ugoditi, ako njihovu djecu često ispitiva o kućnim prilikama. — Ima takovih primjera i previše. — Evo jednog doživljaja: U mjestu sam bio ne samo učitelj, nego i pretsjednik aprovizacije. Primivši tu čast odlučio sam sirotinju potpomagati, a onima, koji mogu raditi, pribaviti zaposlenja. Imao sam teških časova i mnogu gorku progutati. Dođe jednom susjed moleći potporu. Poznavao sam ga kao lijenčinu. Kazavši mu svoje principe, poslao sam ga liječniku. »Budeš li bolestan, dobićeš potporu, ali meni se čini da možeš raditi«. Kako me je taj pogledao, neću nikada zaboraviti! »Kad bi htio raditi, ne bi k Vama dolazio« — odgovori drzovito. — »Ali ću nastojati — nastavi on, — da Vam se odužim«. — Za nekoliko dana moradoh kazniti sina toga lijenčine. On je iza toga polazio školu još osam dana, onda prestane. Rekoše mi učenici da je bolestan. Odlučih ga posjetiti. Međutim doznadoh da njegov otac obilazi kuće i svagdje pripovijeda, kako sam mu namlatio sina tako, da je sada bolestan. U kratko vrijeme iza toga, puče glas da je dijete umrlo, i da će ga otac secirati. Savjest mi je bila čista, pa sam mirno podnosio sve klevete. Mnogi su vjerovali ocu, koji je sabrao lijepu svotu za pogreb. Neprijatelji se vesele, prijatelji me sažaljevahu, a moji plakahu. Slijedeći se dan pročulo opet, da je dijete živo, i da je otac iz osvete pronio lažnu vijest. Dječak je poslije nekoliko mjeseci opet polazio moju školu, ali sasvim se promijenio. Bijaše revan i miran, pa sam ga vrlo rado imao. Posljednji dan škole u kasno doba, pokuca neko na vrata moga stana. Otvorih vrata. Tko? Onaj isti koji me je toliko ogovarao i spremao se na osvetu. Molio me je za oproštenje, govoreći: »Ja sam krivo učinio. Žalim! Ljubav Vaša prema mome sinu umirila me je. — Molim Vas primite ovu čuturu za uspomenu. Ako ju ne primite, onda me prezirete«. — Tu čuturu imam i danas, koja mi je mila uspomena i koja me sjeća na ono doba kad sam prvi put iskusio, da se i najgori čovjek može popraviti. To neka dobro pamti svaki učitelj!

Želi li učitelj svakome roditelju ugađati, onda bi trebali za svako dijete posebno sredstvo, da postignemo sklad doma i škole. Nastaje pitanje: jesmo li izabrali pravi put, ako tako postupamo, ili ne. Kakovim se posljedicama možemo nadati? Onaj učenik, koga smo često hvalili, a na jednom ga prestanemo hvaliti, dapače ga sad moramo moguće pokuditi, jer je to zaslužio, ocrniti će nas pred roditeljima na koji mu drago način; tako postaje licumjerac, prema tomu beznačajnik. Takovim načinom ne smijemo pribavljati ljubav i povjerenje školske mladeži i njezinih roditelja. Takova ljubav, takovo povjerenje nije stalno, ono je kao pjena na moru.

Ja mislim, da će biti jedino tamo sklad u domu i školi, gdje učitelj znade mudro, pošteno i pravedno zadobiti ljubav i povjerenje sveukupne školske mladeži; to će jedino dobiti nepristranošću. U školi neka je učenik, bio on sin bogataša ili siromaha. Učitelj neka se čuva da se ne prenagli ni nagradom ni kaznom, jer djeca jako dobro znaju, tko je u školi prvi, tko zadnji. — Koliko se puta događa da roditelji više vjeruju svome djetetu, svome golubu, zlatu, srdašcu, pa će još učitelja pred djete-

tom opsovati. Učitelju, ne budi ni u najmanjem pristran! Ljubi svu povjerenu ti mladež jednako! Ne odgajaj puzavca, ne trpi tužakanja. Budi prema svima jednako pravedan! Budi pravi otac povjerene ti mladeži! Kad učenici opaze tvoje pravedno upravljanje i rad, zavoliće te. A kad te zavole djeca, zbliženje doma i škole je postignuto.

Senj. I. S.

ZA NAŠE GRADSKE I SEOSKE MAJKE

Drži djecu svoju čistu, da ti budu zdrava i vesela

Ako je već za dojenče opće priznato pravilo, da se mora svaki dan kupati, ne treba ni većoj djeci ovu blagodat uskraćivati. I u drugoj godini života treba dijete dva tri puta na sedmicu kupati, a veća djeca tamo do 14 godine treba da se svake subote okupaju. To ne smije da bude preteško majci i ostalim ženama u kući. Par lonaca vruće i par škafova mrzle vode lako ćeš nabaviti, salij vodu u veliku parenicu i u nju strpaj mališe (u gradu u kućnu banju) neka se čeprkaju po vodi. Da vidiš, kako će biti veseli! Kad su se dobrano nakvasili, lijepo ih otrljaj sapunom i toplom vodom, pa onda u čisti krevet, jer i kreveti treba da se presvlače najmanje svakih 14 dana. Sutradan u nedjelju ujutru lijepo ih preobuci u svježe rublje i čiste haljinice, lijepo ih počešljaj, pa će ti se srce smijati od veselja, kako će djeca biti lijepa. Pazi, da ti djeca ne budu ušljiva! Za momčiće je lako, njih možeš ljeti i do kože da ošišaš, ali djevojčice treba svaki dan dobro pročešljati, i to barem dva tri puta na nedjelju i gustim češljem. Ujutru kad djeca ustanu, treba da se svuku gola do pasa pa da operu ruke i umiju lice, vrat, uši i prsa sapunom i svježom vodom. Pošto se operu, moraju se i dobro ručnikom (peškirom) osušiti. Uči djecu već zarana da vrše svoju potrebu u zahodu, a ne da gade svuda okolo po dvorištu. To je ružna navada! Čista su djeca najbolje ogledalo uredne majke.

Ne pusti malo dijete da puže po podu, da se ne zarazi!

Ima male djece, koja teško prohodaju, jer imadu mekane kosti, pa se ne mogu dugo da uspravno drže. Majke obično ovaku djecu danju metnu na pod, da ne padnu iz kreveta, pa ta djeca pužu okolo i ovako se zabave, jer im majke nemaju kad, da cio dan na njih paze. To je veoma zao običaj, i ja sam tvrdo uvjeren, da je od toga mnogo djetence umrlo! Pomislite samo na podove u našim seljačkim kućama! U mnogim su stanovima podovi od nabijene ilovače, ili druge zemlje. Takav je pod hladan, a zaprljan do zla boga. Cio dan se po njemu pljuje i hrače, ovuda skaču pilići, a po gdjekad i praščići, ovdje imade žohara i buba, na cipelama se donosi u kuću blato i gnoj s dvorišta i ulice, a nikad se taj pod ne pere, jer se zemljani pod i ne može prati. Sad pomisli, kako tvoje dijete, tvoja uzdanica i nada, po tome smradu svojim ručicama tacka i capka, pa ih onda prinosi ustima, a pobira tu i različne otpatke, jer malo dijete sve prinosi ustima. Nije li Božje čudo, da se takvo dijete ne otruje?! Čuvaj, dakle, malo dijete, kakogod znaš i možeš, samo ga ne pusti da puže po podu, a ako vidiš, da ne može prohodati, nosi ga liječniku, da mu dade lijek od kojega će kosti ojačati, jer to se može.

Hrani valjano djecu svoju, da im dobro bude na zemlji

Ne može dijete da jede sve, što odrasli ljudi i težaci jedu. Već mi se ponovno desilo, da sam morao vaditi djeci iz zadnjega crijeva kliještima i prstima tvrdi čep blata, što im se načinio od prosenice. Za malu su djecu od 1—2 godine najbolje mliječna jela: riža i griz na mlijeku kuhano, pa trenci i različne kašice i krupice, bijela kava sa žemičkom ili bijelim kruhom, pa i samo mlijeko. Dobre su različne čorbe, juhe od pileta ili kokoši, pa i od govedine s ukuhanim krpicama ili rezancima, rižom i krumpirom, pa onda meko kuhano jaje, kuhano voće, šljivin pekmez na kruhu, bijeli domaći sir i slično. Veća djeca već mogu svašta da jedu, ali i kod njih ipak moraš paziti, da ne jedu ostatke od predašnjega dana. I kod jela neka djeca budu uredna: »Kako pri jelu tako pri djelu«. Jelo se ne smije na brzu ruku progutati, nego ga treba dobro prožvakati. Ne valja ni to, da se dijete za ručka igra s mačkama ili okolo gleda, nego treba da uredno jede, da mu se jelo ne ohladi. Glavni obrok za djecu treba da je ručak, a za večeru je dovoljno, da jedu, bijelu kavu (mnogo mlijeka, a kave malo) s kruhom ili drugo što lagano; bolje će spavati.

Ne daj djeci vina niti ikakva opojna pića.

Vino, rakija, pivo, medica, sve su to ljuti otrovi i za odrasle, a kamoli za djecu. Opazilo se, da djeca ostanu malena i kržljava, ako piju vino ili rakiju, a i učitelji svega svijeta slažu se u tome da djeca, koja kod kuće dobivaju opojnoga pića, u školi slabo napreduju, jer im pamet oslabi. »Ni za guske sijeno, ni za djecu vino«, stara je poslovica, pak treba da je se i mi držimo i da je dobro upamtimo. Za djecu je voda i mlijeko, i neka ne poznaju drugoga pića do ovoga.

Dijete mora dovoljno spavati.

Djeca redovno trebaju mnogo više sna, negoli odrasli ljudi, jer se ona tek razvijaju a i povazdan mnogo skaču, pa se umore. Za malu je djecu, najbolje da idu spavati, kad i kokoši, a i veća djeca treba da samo večeraju, a najkasnije u devet sati u krevet. Ujutru đaci dabome moraju ustati dobrano prije negoli što će u školu, da se mirno mogu da urede i da ne otrče natašte od kuće, jer ne valja da gladni sjede cijelo dopodne u školi. Manja djeca mogu već i dulje da ostanu u krevetu, ali glavno pravilo neka ti bude: ako se dijete ujutru probudi, pa vidiš, da ne može više spavati, onda je najbolje, da se digne i uredi, jer lijenjenje po krevetu ne valja. Ako ti je ikako moguće, udesi tako, da svako dijete ima svoj krevet. Vjeruj, tako je mnogo bolje i zdravije!

Podaj svome djetetu najbolji red u kući

Ne zapostavljaj ga i ne psuj ga i ne ruži pogrdnim imenima, a ako si nezadovoljan, ne zlostavljaj ga i ne cendraj nad njim, da ne postane i ono zlovoljno a možda i tužno i zlobno. Ako hoćeš da ga malo provitlaš, pazi dobro čime ćeš udariti! Nikada po glavi, nikad batinom, već jedino tankom šibom! Ne daj im loš primjer ni na koji način i ne govori pred svojim djetetom sramotnih riječi. Ne pusti dijete da čeka na obroke, ne smetaj ga, kad uči, a daj mu prilike, da svaki dan napiše svoje zadaće i nauči. Prozrači sobu u kojoj će djeca spavati, a kad legnu i pozaspe, ne radi u sobi i ne viči, da imadu mira otpočinuti. Uopće priučavaj djecu već zarana, na najveći red, čistoću i urednost, jer kako se za mala nauče, takvi će i poslije biti. Mnogi će na to reći: Pa zar je dijete prvo u kući? — a što su onda stariji? A ja ću na to: Jest, tko hoće djecu da valjano odgoji, da ih postavi na svijet valjane i zdrave dušom i tijelom, taj mora da im se sav žrtvuje, da ima uvijek pred očima, da je to dijete samo nastavak njega samoga i da na mlađima svijet ostaje. Ni o kome nije Isus Krist s toliko ljubavi, s toliko milja govorio, kao o djeci: »Što učinite ovim malenima, učinili ste meni!«

Ne tjeraj djecu na teški rad

Baš danas kad to pišem, bila je jedna seljanka kod mene sa svojim dječarcem od 11 godina. Dobio je kilu, prodor crijeva u mošnju. Pita ona mene, od čega je dijete moglo da dobije kilu. Velim ja: Što ja mogu znati! Valjada je jako kašljalo ili se drukčije napinjalo. Veli opet ona: Da nije od toga, što je teška drva nosio? »Eto ti ga na«, rečem, znao sam ja, da ćete vi bolje znati, od čega je siroče dobilo kilu, negoli ja. Vidite, to vam je posljedica, što upotrebljavate djecu za poslove, za koje nijesu. Dosad vam je nosio teška drva, a sad ste ga nakazili, pa vam ih neće nikad više nositi. To vam je eto korist. A što ona? Slegne ramenima: »Što ću mu ja! Siromasi smo, pa moramo svi da radimo.« »Jest, vjerujem, da ste siromasi, ali vidite odsad ćete biti još veći siromasi, jer vam taj dečko neće više biti za teški rad.« Ovaj primjer neka bude dovoljna opomena roditeljima, da se mala djeca ne smiju upotrebljavati za poslove za koje nijesu podesna. Djeca, koja idu u školu, neka se bave samo školom, a kad su baš slobodna, mogu da idu na pašu, ali i to samo veća djeca, jer je već mnogo nejačko dijete i na paši nastradalo bilo da su ga izbole krave, bilo da se trčeći za njima nahladilo i dobilo upalu pluća. Dobar gospodar nikad neće upreći mlado konjče i učiti ga da vozi. Prije navršene treće godine, nipošto, jer drukčije mu se pokvare noge te neće biti ni za što. Eto tako i dijete treba čuvati pa kad svrši školu, onda ga polagano priučavati poslu, a kad navrši 16 godina, onda će moći već prilično da radi, ali i onda još pazi, da ne radi na silu više, nego što može.

Odijevaj djecu prema dobi godine

Vidim kadikad malu djecu, gdje zimi po snijegu, skaču bosa i golokraka okolo. Dobro, štoviše to je vrlo dobro, ako su djeca od malena već na to priučena. Neće se moći tako lako prehladiti. Ali na đake treba da pripaziš, kako ćeš ih obući. Đak sjedi po dva tri sata, u toploj sobi, da se ne miče. Zrak je ugrijan od peći, što se loži, i od sile đaka, što zajedno sjede. Ako sad đak izađe iz vruće školske sobe, a bos je, ili nema kaputića, da se zagrne, a ima kući daleko sat i više, e onda se ipak može da prehladi, pa će ti oboljeti. To vrijedi i za veću djecu što polaze gimnaziju.

Čuvaj djecu od zaraznih bolesti

Čim čuješ, da je gdje u susjedstvu bolesnik svejedno kakav, ne pusti svoju djecu ni pod živu glavu onamo, a ne puštaj ni djecu iz one kuće, da pohađaju tvoju djecu. Djeca su vrlo osjetljiva, jer su još nježna pa mogu vrlo lako da se zaraze. I ako ti koje dijete u tvojoj kući oboli, smjesta ga odijeli od ostalih, da ne dolaze s njim u doticaj, dok ti liječnik ne reče, da je pogibao minula. Ako čuješ, da je gdje u susjedstvu neko obolio od priljepčive bolesti, ne idi ni ti tamo, ako imaš djece, da ne preneseš bolest svojoj kući.

Svako se dijete mora da cijepi

Djeca se cijepe obično u prvoj godini života, no ako nije bilo prilike ili je bilo bolesno pa preslabo, onda svakako potraži svoga uredovnog liječnika, općinskoga ili kotarskoga, pa ga moli, da ga cijepi naknadno. Kasnije se djeca opet cijepe u školi i svom strogošću moraš pripaziti, da ti se dijete ne izmakne cijepljenju, a ako je oprošteno od polaska škole radi kakve mane i sam ga odvedi u školu, kad dođe liječnik, ili ga k njemu odvedi, da i ono bude po drugi put cijepljeno (kalomljeno). Tako ćeš onda biti sigurna, da ti neće oboljeti od crnih koza (boginja).

Četiri glavne dječje stvari:

1) Čistoća,
2) Hrana,
3) Red,
4) Trijeznost.

Sjetite se roditelji često ovih četiriju glavnih dječjih stvari, pa ne ćete nikad pogriješiti.

Po doktoru H a s l i n g e r u priredio **Rudolf barun Maldini**
S a r a j e v o.

ODGOJNO-PROSVJETNI RAD

PRVA PRIČESNA SVEČANOST — NA DRŽAVNOJ NARODNOJ ŠKOLI »KAPTOL« U ZAGREBU

Dana 18. V. 1939. priredjena je na Kaptolskoj školi prvopričesna svečanost. Užareni snopovi jutarnjih sunčanih zraka, pozlatili su toga dana bijele vijenčiće, koprene i opravice naših razdraganih Prvopričesnika.

Već u 8 sati ujutro nanizali su se od škole do franjevačke crkve redovi uzbudjenih roditelja očekujući, kada će krenuti povorka iz škole u crkvu. Glazba, koja jekom svojih skladnih akorda sakuplja mališane, uzbudila je miran Kaptol. Svud svečano raspoloženje. Srebrno zvonašce sa franjevačke crkve pozdravilo je povorku. Povorka kreće. Historijska školska zgrada kao da je majestetično još više istakla svoju paradu, ponosna na svoju dječicu i na ovaj religiozno uzgojni momenat. Ministranti svečanog izgražaja nose križ. Tri andjelka u zagrljaju nevinih koprena, nose Sv. kalež simbol današnjega Božanskog slavlja. Svećenici u bogatom ornatu asistiraju vjeroučitelju O Ciprijanu, koji u svoj svojoj skromnosti, danas užarenih obraza stupa sretan, zadovoljan i ponosit. Iza njega uz starodrevnu školsku zastavu stupaju prvopričesnici. Svečana lica, uspravna hoda, kao voštane svijeće s kojih treperi osjećajni religiozni plamen nevinih očiju. Ponosni pogled učiteljskog zbora podržava taj svečani izražaj, dok sa strane pločnika sve to prati roditeljska suza sreće, osjeća snažni kucaj roditeljskog srca. Usne prebiru molitvicu jakog religioznog zamaha za sreću i mir čeda svoga.

Božji hram dočekao je sav okićen Prvopričesnike. U mirisu cvijeća, tamjana i svete vode, prima Prvopričesnike Spasitelj u slici dobrog pastira. Blagim pogledom umilna ih susreće, a u akordu snažnih orgulja razabire se nježan prizvuk: pustite malene k meni — I dodjoše pred žrtvenik: »Zdravo Tijelo Isusovo«.

U melodiji franjevačkih orgulja, uz koje se je privila osjećajna ruka O Pankracija, izazvala je skladna pjesma franjevačkih bogoslova milinu osjećajne pobožnosti i suzu roditeljske sreće.

Nad bjelinom koprena i opravica djevojčica i dječaka, poigrava se sunčana zraka štono proviruje kroz rozetu glavnog oltara, a u zadahu tamjana i opojnosti duše, osjetiše svi da se približuje Tijelo Isusovo. Most ljubavi preko kojeg u taj svečani čas u osjećajnosti tihe molitvice predjoše Prvopričesnici Spasitelju — bijaše O Ciprijan. Prvopričesnici primiše Isusa.

Glazba je razdraganu dječicu otpratila u školsku dvoranu, gdje im je po požrtvovnim gospodjama priredjema zakuska. Kako je zajednica domaćeg ognjišta i škole na Kaptolu uvijek manifestirana u svakom plemenitom nastojanju, tako je i ova zakuska dječici, bila bogati dar, koji je potenciran dakako iz posebnog poštovanja prema O Ciprijanu. Skladna glazba policijskih službenika pokazala je svoje umijeće u počast Prvopričesnika dajući time izražaja i svom religioznom osjećanju.

Po podne u počast Prvopričesnika priredjena je u franjevačkoj dvorani: »Prvopričesna svečanost«. Franjevačka je dvorana bila dupkom puna. Po svom ukusnom i tehničkom uredjaju, koja je kao kazališna dvorana najljepša iza dvorane velikog našeg kazališta, zaista pruža posjetnicima ugodno raspoloženje. Priredbu su posjetili uz ostale preč. gg. kanonici: S. Korenić, Kr. Pećnjak, E. Šlumpf te veleč. g. O Teofil, O Klarencije, gradski školski nadzornici g. Josip Butorac i Mirko Markulin, pretsjednik Zajednice doma i škole Nikola Jagatić, potpretsjednica Marijana Arko i drugi.

U vrlo svečanom raspoloženju pozdravlja goste Ilčić Zora uč. IV c r., dok Sudec Božidar, Bublik Jelka, Marko Branica i Drnovšek Alenka Prvopričesnici i prvopričesnice govore vrlo lijepom predavanju o sreći Prve svete pričesti. Dvoglasno pjevanje učenika III i IV razreda pod ravnanjem učitelja g. Fučića bio je izvor ljepote, nježnosti i skladnosti.

Pričesna živa slika (režija gdjice S. Leml) bila je vrhunac religioznog raspoloženja. Andjeli su (uč. I i III razr.) ljupko i svečano okruživali lik nježnog i milog Isusa (Tonkres Armide uč. IV d).

Religiozni igrokaz »Mali apostol« u 3 čina od O Ciprijana Vupore, dao je lijep socijalno odgojni momenat u snažnom izražaju praktičnog katolicizma.

Otac (Šega Želimir, uč. IV b) u svojoj ozbiljnoj ulozi domaćine uz majku (Majer Martu uč. IV c) izveli su vrlo dobro svoje uloge dajući lijep primjer svojoj djeci. Kćerke (Linke Vera uč. IV c i Dujmović Branka uč. IV d) bile su vrlo dobre. Verica je u svojoj dosta dugoj ulozi jako dobro iznijela ozbiljnu i marljivu učenicu, dok je Branka svojom otvorenom naivnošću i veselošću vrlo ugodno zabavljala goste. Prijateljice (Drnovšek Saša uč. IV c, Mrkša Ankica uč. IV d, Markulin Biserka uč. IV c) vrlo su dobro odigrale svoje uloge i nijesu se dale zastrašiti od služavke Rezike (Blaži Katica uč. IV d), koja je izvrsno odigrala hudu Reziku.

Režiseri igrokaza gdje. Božić Paula i Ketig Zora, po odvijanju samog igrokaza i rutini izvrsnih pretstavljača zaista su uložile mnogo truda i svog umijeća. O. Gabrijel kao scenograf u svojoj poznatoj požrtvovnosti pokazao je istančan ukus.

Učiteljski je zbor sa upraviteljem g. Telišmanom u poznatoj srdačnosti pružio svim posjetiocima ugodno raspoloženje.

Svima učesnicima, na neizbrisivom užitku i njihovom trudu oko te svečane priredbe, neka je svako priznanje.

Z a g r e b dne 24 svibnja 1939.

L. K a p t o l s k i

PROSLAVA MAJČINA DANA U OSNOVNOJ ŠKOLI U BOGOVIĆEVOJ ULICI

U nedjelju 14 maja o. g. proslavila je ova škola sa svojom Zajednicom te školskim Podmlatkom Crvenog krsta Majčin dan i Dječje dane vrlo svečano, uobičajenim načinom, u dvorani školske zgrade u 17 i pol sati. Svečanost je dupkom napunila veliku dvoranu, koju su ukusno okitila sama djeca, a majke su spremile bogat buffet, luku sreće i sve drugo da ova priredba uspije što bolje u moralnom i materijalnom pogledu. Proslavu su posjetile i gđa supruga vršioca banske dužnosti Olga Mihaldžić te gđa komandanta armije Ana Jurišić, uz znatan broj i drugih gostiju, kao što su prisustvovala sva školska djeca i svi dječji roditelji.

Prvo je izveden odlično birani program svečanosti, koji je otvoren govorom škol. upravitelja Jovana Milojevića o majci, djetetu i porodici u našem narodu u prošlosti i u današnjici, te o zadaći majke i porodice u sadašnja burna i teška vremena na smirivanju strasti i zala među ljudima, i očuvanju narodne i opće ljudske budućnosti ispred mutne

današnjice. Zatim su djeca recitirala pjesme o majci, od kojih je naročito ubrala odobravanje mala Mirjana Varićak predavanjem Čika Jovine pjesmice »Mamina mala«. Poslije toga je krasno izveden igrokaz Lazara Borđoškoga »Na Majčin dan«, u priredbi Jovana Milojevića; igrokaz je s pjevanjem pjesmi majci i sa ritmičkim prikazom »Igra cvijeća«, uz klavirsku pratnju, izazvao najdublji utisak, a izvodili su gđa Mira Beličević, kao majka, te učenice i učenici Mirjana Dančuo, Veljko Šuput, Bogoslava Nikšić, Vladimir Bunjac, Dušanka Kušaković, Jasminka Drezgić, Živadin Arsić, Branko Jovanović, Desanka Jovičić, Ljubica Šobta, Tatjana Lukasević, Nedeljka Rajić, Branka Rakijaš i Smilja Zagorac, kao i školski dječji troglasni zbor. Iza toga je u odjeljku »Zdravlje i radost naše djece« prikazano nekoliko crtica iz života u đačkim ferijalnim ljetovalištima P. c. k. ove škole u Skradu i u Selcu, u čast desetgodišnjice rada tih ljetovališta ove god.; taj je dio otvorio učenik Vladimir Ivković govorom o ovim ljetovalištima i njihovoj desetgodišnjici, zatim je recitirano Jadranskom moru i Gorskom kraju, te su još na opće dopadanje izvedene gimnastičke vježbe s pjevanjem, i uz pratnju klavira — »Vozila se po moru galija« i »Na planincah solnčece sije«, čime je završen prvi dio svečanosti, na što su djeca veselo povela igru »Kraljevo kolo«.

U drugom dijelu nastala je dječja igranka, koju su vodili izvrsno na klaviru učitelj Julije Ričl i učenik Milan Skendžić na harmonici; nastalo je razdragano dječje veselje, uz pjesmu i ples, što su prihvatili i nastavnici i roditelji. U isto je vrijeme otvoren bogat i jeftin buffet majki, kao što se i radosno izvlačila dječja »luka sreće«, te je ona začas bila potpuno razgrabljena. Tada je priređena svoj školskoj djeci lijepa zakuska, poslije koje je izveden još manji šaljivi dječji program, također na svestrano zadovoljstvo. Prvi je dio programa vodio Jovan Milojević, a drugi Branko Skendžić, odlične dječje zborove Svetislav Cvejić, dok su gimnastičke vježbe priredili Bogdanka Karakašević, Mira Beličević i Milan Milojević. Ova je zabava završena u najvećoj radosti nad uspjehom u svima pravcima, u 21 sat, a za sve uspjehe najveća zahvalnost pripada dječjim majkama, na čelu sa gđama pretsjednika i potpretsjednika Zajednice doma i škole Brankom Zlokasa i Silvom Varićaka te Smiljom Čavica.

PROSLAVA DANA PODMLATKA CRVENOG KRSTA I MAJČINOG DANA NA DRŽ. NAR. ŽENSKOJ ŠKOLI DAVORINA TRSTENJAKA U ZAGREBU — HORVATI

Dana 14 maja 1939 god. održana je na ženskoj školi u Horvatima svečana proslava Dana Podmlatka Crvenog Krsta i Majčinog dana. S velikim veseljem očekivale su taj dan sve učenice škole i s mnogo ljubavi učile su i vježbale svoje uloge za nastup. I konačno svanuo je taj željno očekivani dan. Prostorija, gdje se nalazi pozornica vrlo je uska i nepodesna za javne nastupe djece, pa se ne može reći da se posjetioci ugodno osjećaju obzirom na tjesnoću i sparni zrak, koji ih okružuje. Pa ipak je posjet bio rekordan. Sve do najmanjeg kutića bilo je ispunjeno publikom. Roditelji i prijatelji djece došli su svejedno u velikom broju, jer vole svoju djecu i poštuju rad njihov i njihovih nastavnica, a osim toga ugodno se pozabave.

Program je započeo pjevanjem Državne himne, a onda su slijedile ove točke:

1. Nastavnica Jelisaveta Georgijević govori o postanku i značenju Crvenog Krsta. 2. Molitva mlađana Crvenog Krsta od Ljube Brgića govori Mrkša Josipa, uč. IIa raz. 3. Crvenom Krstu od Ljudevita Krajačića, pjevaju uz harmonij uč. IV. raz. 4. Pozdrav majkama, govori Lubej Štefa uč. IV. raz. 5. Dječica majkama od I. Malinarića, pjevaju uz harmonij uč. IV. raz. 6. Mala lijenčina, deklamira, pjeva i pleše Palfi Ilonka, uč. Ia raz. 7. Sirotani od Jovana Udickog govori Sviben Bibijana uč. IIb raz. 8. Ja sam član Podmlatka Crvenog Krsta od Jovana Malezanovića, govori Senčar Mira uč. II a raz. 9. Mala Vlasta, deklamira Blažić Štefica uč. Ib raz. 10. Legenda o milosrđu od Mladena Širole govori Brodnjak Štefa uč. IV raz. 11. Majčica moj anđeo, pjeva Dobrovšak Tonka uč. Ib raz. 12. Majčin dan od Tomislava Rukavine, recitira Bauer Elza uč. IIa raz. 13. Mala pucica od Dragutina Domjanića, deklamira Gospodarić Ljerka uč. Ia raz. 14. Naša premila mama od B. H. Vilimanovića, deklamira Stišćak Mara uč. IIa raz. 15. Siroče od Jovana Udickog, recitira Bartolec Ruža uč. Ia raz. 16. Vu plavem trnacu od Đure Prejca, pjevaju učenice IIIb i IV raz. 17. Majci u čast i slavu od Karle Kolesarić, igrokaz u 2 čina, izvode učenice IIIa i IIIb raz.: Bačić Blaženka, Kostanjšek Ružica, Jakominić Branka, Vrbanić Katica i Žafran Marija i 18. Marijo svibnja kraljice, pjevaju uz pratnju harmonija učenice svih razreda.

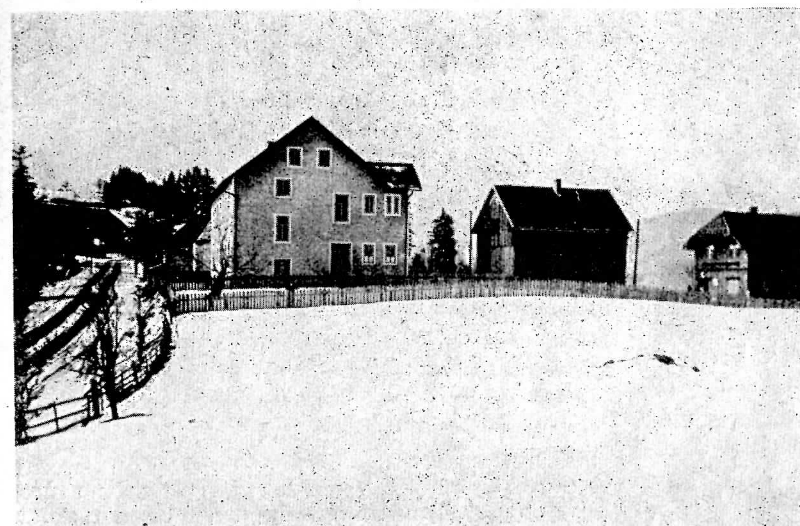
Posjetioci su sa velikim interesom saslušali program i od srca su se nasmijali šaljivim točkama. Poslije proslave razišli su se roditelji i članovi Zajednice svojim kućama ,a odbor se povukao u pokrajnu sobu, gdje je održana zaključna sjednica ove školske godine uz prisustvovanje učiteljskog zbora sa gđom ravnateljicom Alojzijom Vinski, koja se je srdačno zahvalila odboru Zajednice na marljivom radu u ime svoje, nastavničkog zbora i svih učenica svoje škole.

Tajnica: **Zora Lovrak.**

RODITELJI, ŠALJITE SVOJU DJECU U ĐAČKA FERIJALNA LJETOVALIŠTA I OPORAVILIŠTA P. C. K. U SKRADU KOD DELNICA I U SELCU KOD CRIKVENICE!

(Desetgodišnjica uspješnog rada ovih kolonija)

U sastavu Savskog banovinskog odbora P. c. k. priređuje Zajednica doma seca, jula i augusta, istim načinom kao i prošlih godina. Te se kolonije priređuju narednih ferija već desetu godinu, u svakom su pogledu prvorazredne i osobito pogodne, s najljepšim i najzdravijim položajem te uz najzgodnije saobraćajne veze. Hrana je u njima izvrsna i obilna, u pet dnevnih obroka; nadzor i higijenski uvjeti su na najvećoj visini, kao što je u svemu zbrinuto za ugodan boravak u ovim ljetovalištima, uz prikladnu razonodu i sigurno đačko oporavljenje. Prostorije su za stanovanje i za sve ostale potrebe u tamošnjim školama, kao i u drugim zgradama u neposrednoj blizini škola, osobito podesne i zdrave, na mjestima bez prašine i punim sunca, uzornom čistoćom i snabdjevenošću te najljepšim poretkom u svakom pravcu; u prostorijama je posljednjih godina uveden sav konfor, svima modernim uređajima, uz vodovod s osobito zdravom gorskom pitkom vodom, s električnim osvjetljenjem i novim kupatilom u Skradu, dok se u Selcu djeca kupaju u

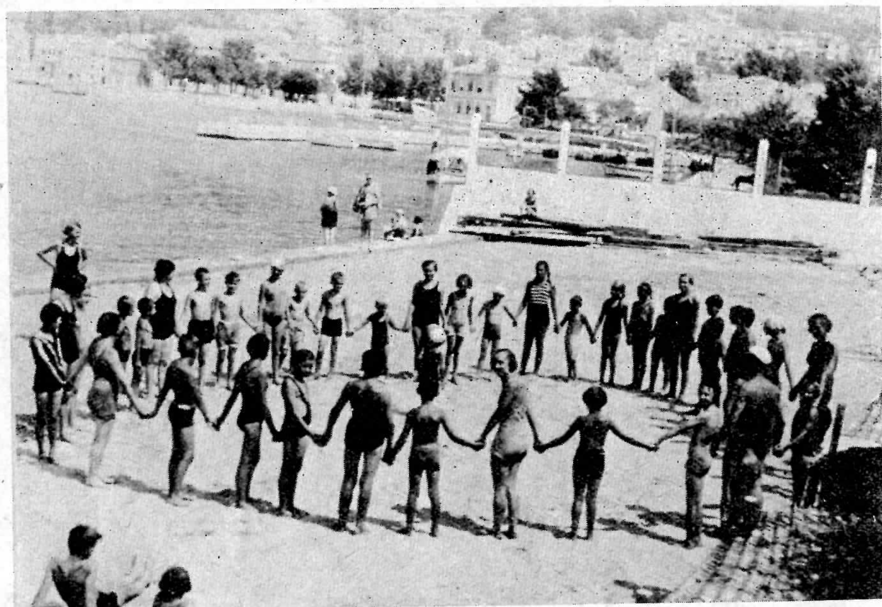
Skrad (u snijegu): Lijevo školska zgrada, u sredini nova vila u dvorištu škole — stanovi kolonije; desno vila mjestnog liječnika, ujedno liječnika kolonije.

i osnovne škole u Bogovićevoj ulici u Zagrebu poznate đačke ferijalne kolonije u Skradu u Gorskom Kotaru i u Selcu kod Crikvenice u Hrvatskom Primorju, pa će se ta ljetovališta održavati i ove godine u oba ferijalna mje- vrlo lijepom općinskom kupalištu s izvanrednom pješčanom plažom. Prostorija je svuda dovoljno i za prijem većega broja učenika i učenica različnih škola, a u Skradu je ove godine dovršena i nova kuća za potrebe kolonija,

uređena također najmodernije. U oba mjesta su lijepa igrališta i uređaji za lake sportove, kao i ostalu korisnu zabavu; provode se redovno šetnje i boravak u šumama, na moru i jedrenje, zatim laka gimnastika, izleti u prekrasnu okolinu u oba mjesta itd.

Kolonije traju prvoga mjeseca od 3 jula do 1 avgusta, a u avgustu od 1 do

Prošle školske godine opisana su u našem listu u posebnim opširnim člancima ta dva naša turistička mjesta, zajedno s ovim ljetovalištima, a ove godine prikazan je posebno lijepi đački život u tim kolonijama prošlih ferija, kada je u oba ljetovališta proboravilo 300 đaka, većinom iz Zagreba i Savske banovine, kao i znatan broj još iz dru-

Selce: Grupa naše kolonije u kolu na morskoj plaži pored kupališta; pozadi u sredini škola, lijevo iza drvoreda prva zgrada, i desno od škole treća velika zgrada kod parka (Dom) — stanovi naše kolonije.

22, pa ko želi da dade svoje dijete u koje od ovih ljetovališta, prema tome da li mu je potreban gorski kraj ili more, može da se prijavi upravi tih kolonija u navedenoj školi, gdje će dobiti prospekt i ostale upute. Prvi mjesec plaća se u Skradu D 600 do 700, u Selcu D 700 do 750, prema dobi djece, a za drugi mjesec razmjerno; u ovoj svoti uračunati su putni i svi ostali troškovi. Novac se vraća ako dijete izostane iz kolonija. Djeca mogu provesti u ljetovalištima i oba ferijalna mjeseca, odnosno prema potrebi svoga zdravlja mogu boraviti izmjenično u jednom i u drugom ljetovalištu, a u čemu je naročito zgodna blizina ovih ljetovališta kako među sobom tako i svima vezama od Zagreba.

gih banovina, dok je u minulih devet godina u ovim ljetovalištima bilo preko 1.200 djece, koja su se s ljetovanja vraćala redovno i zadovoljna i osobito oporavljena. Upute se daju i telefonom škole 60-04. — Ova se ljetovališta kao solidna i uzorna u svemu preporučuju kako našim roditeljima i školama tako i svima ustanovama za zdravstveno zbrinjavanje djece o velikim školskim praznicima.

NARODNE POSLOVICE

Ono stvar vrijedi, po što se može prodati.

Po redu se i u vodenici melje.

Pošalji luda na vojsku, pak sjedi te plači!

VAŽNE UZGOJNE POUKE

Duh dječiji hoće uvijek da bude zabavljen. Stoga se treba pobrinuti, da se na zgodan način rastrese. Djeca vole osobito različite igre. Te igre treba često mijenjati, jer djeca ne mogu dugo izdržati u jednom zanimanju. Za djecu su najzdravije igre na polju, kadgod to vrijeme dopušta. Osim toga vole djeca pripovijetke, priče, basne i igre s lutkama, koje razvijaju njihovu živahnu maštu. Iz priča treba ispustiti sve ovo što kod djece pobudjuje strah (vukodlake, vještice, itd.), da se ne plaše zbog toga u tami ili noću u snu.

Djeca se često tuže na svoje drugove roditeljima. Roditelji moraju djecu saslušati i to pažljivo. Jer ako ih otjeraju, onda si djeca silom pravo izvojšćuju, tako da dolazi i do tučnjave. Onu djecu, koja se tuže iz navike i bez potrebe, treba na tu pogrešku upozoriti ili ih kazniti.

Što je za razvoj biljke svjetlost, to je za djecu ljubav. Kad djeca iz prirodjenog nemira, koji ih sili, da razvijaju svoje mišice, često učine kakvu štetu na odijelu ili na predmetima, ne treba ih stoga odmah kazniti. Ko odmah bez promišljanja kažnjava djecu nanosi djeci nepravdu. Pošto nisu svjesni nikakve krivnje ranjava im se čustvo pravednosti. Tako gube roditelji i svoj ugled. Puno je pametnije, da se dijete pouči, kada nešto pogriješi, kako da ubuduće izmakne šteti. Istom ako se nepažnja više puta opetuje treba dijete kazniti i to tako da mu se zabrani igra. Gdje dijete pokaže dobru volju, onda opraštanje vodi k cilju. Čestim nepravednim kaznama otvrdne često djetinja ćud, tako da mu je onda svejedno hvalilo se ili kudilo.

Ako ponašanje djeteta podje krivim putem ne smije se to ponašanje naglo silom mijenjati. Takav postupak može donijeti velikih šteta, jer se mlada ćud može sasma slomiti. To je isto kao kad bismo jednoj masi koja se giba, udarcem dali naglo drugi smjer. Iskusni ljudi mijenjaju put polagano. Isto tako treba i djecu polagano voditi iz zla na dobar put.

Roditelji pokapaju svoj ugled, ako rade nedosljedno, danas nešto zabranjujući, a sutra dopuštajući. Isto treba zabaciti obećanja nagrada, jer djeca tako dodju do toga da na svakom koraku nešto zahtijevaju.

Ako hoćemo da djeca sačuvaju mirnu ćud, moraju odrasti u takoj obitelji gdje vlada sklad. Stoga moraju roditelji sve izbjegavati što narušava kućni mir. Česte svadje medju njima truju djetinju ćud. Na žalost se mnogi roditelji toliko zaborave, da pred djecom predbacuju jedno drugom nelijepe stvari, pogreške ili mane.

Kod djece treba koliko je više moguće štediti čustvo nježnosti. Tako često neoprezni roditelji napadaju svoju djecu pred stranim ljudima, pa čine da postepeno u njima otupljuje čuvstvo časti. Ako se takav postupak ponavlja, tada je djeci svejedno, što misle o njima drugi ljudi. Čuvstvo je nježnosti najbolji čuvar časti.

Znameniti faktor u uzgoju jest častoljublje, koje potiče djecu na natjecanje. Kod nepokvarene se djece više postigne hvalom nego ukorom. Častoljublje mora ipak počivati na dobrom temelju. Kad htjednu djeca da postignu hvalu doušivanjem i drugim nelijepim sredstvima, ocrnjujući druge da se sami pokažu u ljepšem svjetlu, treba ih ukoriti i poučiti.

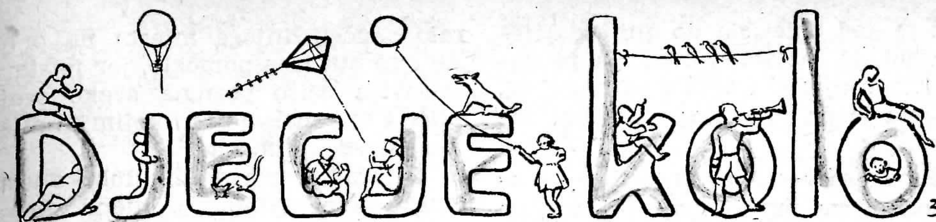
Česte i teške kazne zavode djecu na laž, jer u laži traže utočište da izbjegnu kaznama. Jao, ako im to uspije, jer će se tada naviknuti na laž, a laž je početak svih zala. Stoga neka se djeci oprosti ako otvoreno priznaju svoju pogrješku.

Njega poštenja. Ako djecu razmazimo dajući im sve što zažele, onda ona nastoje da se domognu svake stvari, osobito igračaka druge djece. Stoga ih treba rano uputiti u pojam vlasništva, kao i u to kako se nešto može steći molbom ili zamjenom.

Ako je vrijeme neprijatno, djeca se moraju zabaviti lakim kućnim poslovima pri čemu se vježbaju u strpljivosti i stječu iskustva. Najbolje im je pokazati onaj posao, koji zahtijevaju i poučiti ih kako će ga svršiti s najmanje muke, u najkraće vrijeme i najtočnije. Ko se u mladim godinama navikao marljivo raditi, taj će uvijek kasnije raditi, pa makar ga to i najvećeg truda stajalo. Pouke ne mogu nadomjestiti iskustva.

Maldini.

»D o m i š k o l a« s prilogom »D j e č j e k o l o« izlazi svakog mjeseca osim srpnja i kolovoza. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: J o s i p B u t o r a c, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16. — Telefon 74-03. — Godišnja pretplata 25 dinara, pojedini broj 3 dinara. Novac se šalje na zagrebačku Filijalu Poštanske štedionice na br. ček. računa 37.365. — Plativo i tuživo u Zagrebu. — Tisak Stečajnine Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Polanović, Ilica 131.

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA”

Godina VIII — ZAGREB, RUJAN 1938 — Broj 1

MJESEC RUJAN

Eto došo mjesec rujan!
Je li vam je, djeco, nujan,
Kraj što vidim praznicima
I u školu poć' vam svima.

Školsko zvono već se javlja
I milo vas sve pozdravlja,
Da se knjizi posvetite,
I da marno svi učite.

Godinicu da i ovu
Sve u zdravlju, radu novu,
Sretno, djeco, izučite,
I svoj razred dovršite.

Sarajevo — *R. b. MALDINI*

MALE PRIČE

Leptir

Mali, modri leptir pao je u bašči na bijeli cvijet.

Zvonko se do njega šuljao lagano, oprezno i na prstima.

— Ostavi ga! — kliče mu sestrica. — Vidiš kako je nježan i lijep. Ti ćeš mu istresti modri prah s njegovih krila, a možda zgnječiti i leptira.

— Neću ga ostaviti; leptiri ne daju nikakove koristi našoj bašči, štoviše, oni su štetni.

Dječak se već sasma približio. Uto poskoči djevojčica i zadrži bratovu ruku.

Leptir se diže, zaleprša i sjedne ravno na svilene pramove sekine kose.

Ali tek začas, a onda poleti dalje sretan po bašči.

Djevojčica zaplješće ručicama i na njezino oko pade odbljesak velike sreće.

Bila je uvjerena da joj je modri leptir htio iskazati svoju blagodarnost što mu je čas prije spasila život — —

Pravda u gnijezdu

Tri mlade lastavice u gnijezdu, koje još nijesu znale letjeti, očekivale su čeznutljivo svoju majku. Ostavila ih je i pošla da za njih potraži hrane.

Ona se dosta brzo povraćala gnijezdu i svaki je put drugom ptiću stavila hranu u nejaki kljunić. No

kad je god doletjela do gnijezda, jedna mlada lastavica otvarala je neprestano kljunić i turala se naprijed. Hotjela je da je zapane svakiput zalogaj.

Stara se lastavica nije dala smesti od ovoga proždrljivog ptića nego je i dalje po redu donosila hranu za svoje mlade.

Tada se ono pohlepno ptiče izguralo s posljednjega mjesta na prvo. Ali i to mu nije pomoglo, jer je stara lastavica očito poznala svako svoje ptiče i upamtila je red kojim je dijelila uhvaćene mušice.

Osjećaj je pravde bio duboko usađen u srce majčino, a njena skrb i ljubav bila je za svu njenu djecu podjednaka...

Samobor **Bogumil Toni**

Pred berbu

Ide, ide jesen: vinogradi zore
i novo se žito u daljini zlati
Sutra ću u berbu. Već za rane zore
krenućemo sretni: otac, ja i mati.

Znamo, da nas djedo nestrljivo čeka
i da će nam rado sve najbolje dati,
te da će nas — ganut — dočekat
s daleka
kao da smo mlađi i kićeni svati.

Jer dobar je djedo, a marljive ruke
njegovo su blago. I sad sve mu muke
bogata će jesen da milosno plati.

O, već čujem, kako svud se pjesme
ore!
Sutra ću u berbu... Već za rane zore
krenućemo sretni: otac, ja i mati.

Zagreb. *ZVONKO KUHAR*

PJESMA O STAROJ VRBI

1

Rijeka je bila mutna i žuta. Ona se tromo valjala kroz polje šumeći tužno i zloslutno. Ljudi su stajali na obalama, gledali u nisko, sivo nebo, stezali čvršće kapute oko sebe na hladnu vjetru, mislili i šutjeli. Kiša je daždila po njihovim starim, masnim šeširima.

Stara, grbava vrba pod mostom, kojoj su godine izbrazdale koru, a jesenji vjetrovi okljaštrili grane i odnijeli posljednje lišće, nagne tešku glavu nad valove upitavši poluglasno:

— Otkuda ste došli, prijatelji?

Valovi zašumiše jače. Jedan se, velik i jak, ispeo nad sve ostale i prsnuo nad njima u dug, tanak mlaz žute vode, koja lizne hladnim jezikom crvotočnu vrbinu koru.

— Izdaleka dolazimo i daleko odlazimo. Tko bi mogao shvatiti i pratiti naš put? Ne, ti to ne možeš razumjeti. — Val ode dalje, a preko mosta prijeđoše kola puna oguljenih jelovih balvana, pa škripa drvena mosta nadglasa šum rijeke.

— Kako je to krasno i lijepo: putovati, lutati, vidjeti svijeta! Rado bih pošla s vama, da me mati zemlja nije okrutno svezala uza se, pa se ne mogu ni maknuti s mjesta. Takav je moj zao udes!

Valovi protegnuše svoja vitka, zmijolika tjelesa nad vodenom površinom. Sunce radoznalo proviri kroz jedan rastrgan oblak zamočivši u rijeku sjajne, zlatne prste.

— Otrgni se od zemlje, prezri majku i domovinu, kao što smo je mi prezreli! — savjetovahu valovi vrbi. — Ima li išta ljepše na svijetu od putovanja? Kako ti ništa, baš ništa ne znaš!

Vrba žalosno spusti glavu.

— Ne mogu, drugovi, ne mogu. Za zemlju sam prikovana kao rob. Davši mi život ona me je zasužnjila i nikada me ne pušta od sebe. Uklela me je mati zemlja, da godinama stojim na istom mjestu, a mene mame daljine i nepoznati svijet, koji mi se čarobno osmjehuje prolazeći uza me. Ne mogu.

— Zar baš nikako ne možeš? — sućutno upitaše valovi zastavši na čas uz nju i zaokruživši mosne stupove mutnom pjenom.

— Ne mogu! Nikako ne mogu!

Vrba spusti glavu, kao da joj je otežala od priznanja, a valovi krenuše dalje zažuborivši još jedanput za oproštaj.

Sunce se snuždi i zađe za oblak, da sakrije suze, što mu se pojaviše u očima.

2

Dogodilo se, da je noću pala velika, plaha kiša s olujom i grmljavinom, pa je rijeka pred zoru nabujala, kako još nikada nije. Ona navali postostručenom snagom na vrbu, već klonulu i slabu od starosti, koja se više nije mogla braniti. Iščupala ju je zajedno s korijenjem i ponijela sa sobom.

— No, stara, dobra prijateljice, kako ti je sada? — upitaše je mutni valovi, što bodro i samosvijesno poskapivahu oko nje i nad njom. — Ostvarena je tvoja davna želja. Istrgnuta si iz materina ropstva i izjednačena s nama, pa jesi li sada sretna i zadovoljna? Ploviš u susret suncu i daljinama!

Ali vrba nije odgovarala.

Ona više nije mogla ništa odgovoriti.

Rijeka joj je te noći zajedno s korijenjem iščupala i srce, koje je priraslo uz zemlju, pa je sada s valovima putovalo hladno, bezživotno drveno truplo kome je sve bilo svejedno. Oni su uzalud žuborili oko nje i uzalud je zapitkivali i uznemirivali upozorujući je na ljepote krajeva, uz koje prolažahu, jer je vrba bila mrtva. Nije više mogla ništa ni čuti ni vidjeti. Bilo je prekasno.

Zaprešić **Ivo Kozarčanin**

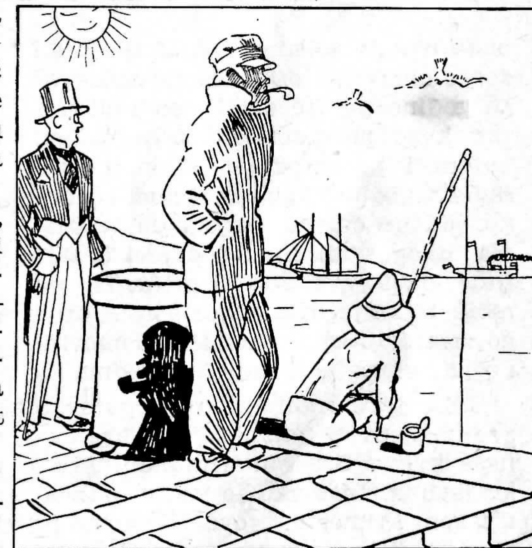
Ne kloni

Kad ti suza s oka ronu,
Kad ti tuga srce pije,
Ti ne zdvajaj i ne kloni;
Ne reci, za živjet nije!

Već ko junak sa mejdana
Ti se digni u visine;
Iza crnih, tmurnih dana,
Ljepše sunce opet sine.

R. b. MALDINI

Slika s pogreškama

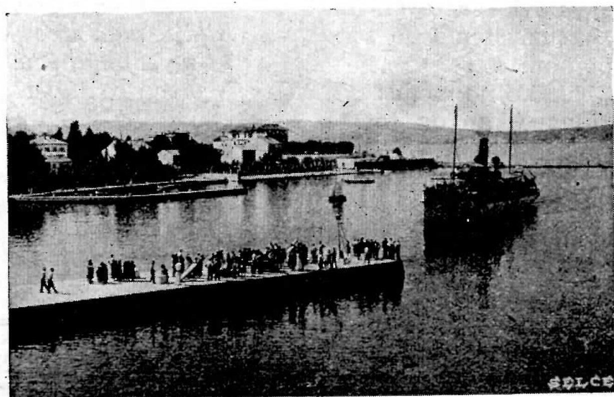
Ko će naći više pogrešaka

PRVI PUT PREKO GRANICE

Mali dječak Egon je svršio treći razred. Može se reći, sretno je on dijete. Njegovi su roditelji bogati ljudi i živu u jednom našem velikom gradu. Egon ne zna ni za kakve druge brige, osim jedne jedine: da uči za školu. Zato je njegov život pravo veselje, kao da mu sja uvijek sunce i kao da trči stalno kroz vrt u kojem i zimi i ljeti cvate i miriši cvijeće. Njemu je lako i učiti za školu, jer ga ništa u tom ne sprečava. Uvijek sit i dobro obučen, a osim toga svega, svake godine putuje daleko od roditeljske kuće po domovini željeznicom, autom i parobrodima. A kad svrši školska godina, Egon nosi kući redovno odličnu ocjenu, jer na putovanjima mnogo vidi, mnogo čuje i doživljuje, pa to sve u školi priča, što ne može biti njegovim siromašnim drugovima, koji za sve što se u domovini događa saznaju iz knjiga i novina.

Egon je s roditeljima proputovao sve najljepše i najznačajnije krajeve naše države. Bio je u svim planinskim krajevima. Ljetovao je već u dalmatinskom Primorju, a ovog ljeta bio je u tihom i krasnom morskom kupalištu, u Selcu, koje se nalazi na gornjem Jadranu, u Hrvatskom Primorju.

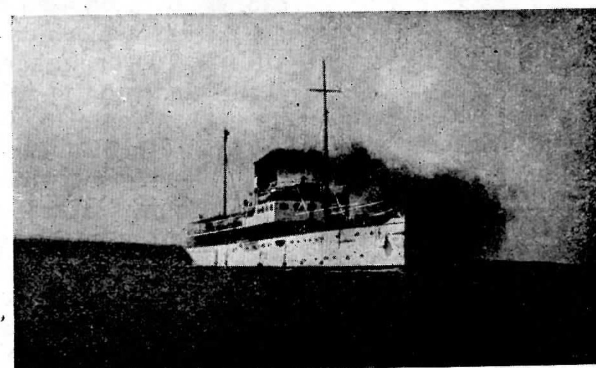
Egon je ovdje bio cio vrući mjesec juli i toliko je toga doživio i vidio, da će imati vazdan što da priča u četvrtom razredu. Eh, što će ga slušati drugovi, koji su cijele praznike proveil kod kuće i kupali se u koritima i lavorima! Slušaće ga i učitelj, jer i njemu nije moguće sve ono vidjeti što vidi i doživi Egon. Plaća mu nije velika, a obitelj mu je brojna, pa ostaje kod kuće u vrućem velikom gradu, u kojem se pod vrelim suncem asfalt topi.

Egon je ovih praznika doživio neobično mnogo toga na divnom, plavom Jadranu! Plivao je daleko i dugo; ronio je duboko; pocrnio je na suncu kao Crnac iz Afrike, Vozio se barkom na jedra svaki dan. Jednom je noću boravio s ribarima na čamcu u ribarenju. Došao je jednog dana vojni hidroavion. Egon je uhvatio veze s mehaničarom i ovaj mu je dopustio da sjedne u aparat. Poslije toga došla je i naša ratna mornarica. Egonovu je tati uspjelo da su Egona i njega pustili na jedan veliki ratni brod da ga razgledaju. U luci je jednog dana pristala i podmornica. To je za Egona bio rijedak doživljaj! Zapovjednik ih je podmornice poveo u utrobu tajanstvenog broda pod vodom i oni su razgledali podmornicu.

Nije nam moguće sve Egonove doživljaje nizati, jer se žurimo da vam ispričamo onaj njegov doživljaj koji ga je svega toliko uzbudio da nekoliko dana zbog njega nije mogao pravo ni jesti ni spavati! Egon se s tatom spremao na izlet velikim i lijepim bijelim parobrodom čak preko granice, u inozemstvo! Prvi put će Egon ići u drugu državu! Preći će granicu, to nije šala! I nije čudo, da se taj izlet očekivaó s tolikim uzbuđenjem. Neobično je kod toga izleta u drugu državu i to što će se sve to izvršiti u jedno popodne. Egon će ručati u svojoj državi, pa i večerati će u njoj, a u drugoj državi će pojesti samo kavu ili sladoled. Kako je to moguće? Zato, jer Egon ide parobrodom na izlet u Opatiju, u Abbaziu, u glasovito i krasno morsko kupalište, koje je nedaleko našeg grada Sušaka, ali je poslije svjetskog rata pripalo pod Italiju.

Nekoliko dana unapred prijavio je Egonov tata sebe i Egona za taj izlet. Uplatio je za vožnju za svakog po pedeset dinara i predao svoju i Egonovu legitimaciju s fotografijom.

U petak popodne došao je kao snijeg bijel parobrod. Egon ga je fotografirao svojim fotoaparatom. Odvezao ih je. Egon je sjeo posve napred na kljun parobroda i tako se vozio cijelim putem. Dječak ima kovrčastu dugu kosu i ona mu je na vjetru lepršala. Srce mu je burno udaralo od sreće. Disao je naglo i uzbuđeno. Oči su napeto motrile sve oko sebe i daleko u daljinu. Iznad njega su letjeli galebovi. Oko broda plovile su male barčice. Njihov parobrod je snažno rezao vodu i ona je šumila. Stali su u Crikvenici i Kraljevici. I u ovim kupalištima je ušlo mnogo izletnika. Parobrod je pun ljudi. Egon je ispred svih njih na kjunu. On je prvi! On vodi dolje, a kapetan gore iznad njega, na svom mostu!

Nakon vožnje od tri sata ugleda Egon u daljini, na drugoj obali Opatiju. Srce mu je još burnije udaralo! Eto granice! Eto druge države! Što je parobrod plovio dalje, palače, ljetnikovci i hoteli postajahu sve veći i veći i za čas dva, Egon je već s parobroda mogao ustanoviti da će Abacija biti rijetko lijepo ljetovalište. Parobrod je pristao. Most je prebačen. Egon potrči, ali ga otac uhvati za ruku:

— Stoj! Nisi kod kuće! Tu je tlo druge države.

Kapetan parobroda je prvi izišao i rukovao se sa stranim činovnicima. Dugo je trebalo dok su oni pregledali sve spiskove i puštali jednog po jednog putnika na svoje tlo. Tu su stajali stražari u crnim odorama i bijelim rukavicama. Iza njih pazio je na putnike i vojnik u zelenoj odori.

Egonu je bilo predugo čekati. Bio je nestrpljiv. Pitao je oca:

— Što bi bilo, da potrčim iz parobroda na obalu i ravno u grad?!

— O, stražari bi vikali, trčali za tobom. Možda bi i pucali!

— Zašto, oče?!

— Činio bi im se da si sumnjiv, da si neki izbjeglica ili špijun... Osim, ako ne bi imali obzira što si još dječak...

Egon je odlučio da neće bježati. Tješio ga je s obale priprost čovjek na hrvatskom jeziku. Egon se začudio. Otac mu je razjasnio:

— To je Istra. Tu živi našeg naroda nekoliko stotina tisuća. Vidjećeš, svuda ćeš moći pitati našim jezikom. Čak ni novac nećemo morati mijenjati! Sve ćemo, što budemo kupovali, plaćati u našim dinarima! Nećemo ih morati mijenjati u talijanske lire.

SKRIVAČICA

Ovo je dvorac iz priče. U njem stoluje star i moćan kralj. — Ko će naći, kralja?

Egon dođe konačno na red. Zakorači preko mosta. Stupi na tlo druge države i odahne. Tu u blizini prodaju se dopisne karte i marke. Prvo mu je bilo da piše majčici u domovinu iz inozemstva, premda će je vidjeti još večeras, prije nego karta stigne.

Otac je imao pravo. Egon je govorio u trgovini našim jezikom. Trgovkinja mu je tako i odgovarala. On je kupio krasnu dopisnicu za majčicu i zelenu marku, na kojoj je bio naslikan talijanski kralj. Vlastitim nalivperom napisao je majci:

»I u drugoj državi ljubi Te Tvoj sin Egon«. Tata se na karti potpisao. Egon je napisao naslov i naznačio da karta mora da ide u Jugoslaviju. Tad je bacio kartu u poštansku škrinjicu i zaputio se s ocem u glavnu ulicu Abacije.

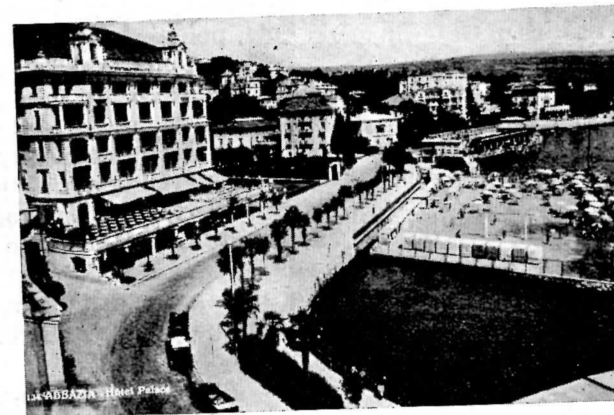
Tu su krasni dućani. Tu vrvi svjetina pločnicima. Automobili i autobusi jure na sve strane. Zaudara benzin. Egonu se ne čini da je u ljetovalištu, nego u glavnoj ulici svog velikog grada u domovini. Uzaludno se muči da sazna što piše na dućanima, na kućama. Sve su to talijanski natpisi. Egonov otac dosta razumije. Upozorava Egona na jedan golemi natpis, koji kaže: »Vođa ima uvijek pravo«. Otac tumači Egonu da se to odnosi na ministra pretsjednika države Italije, na Mussolinija. Čudno je to Egonu, i on ne razumije očevo tumačenje sasvim.

Obilaze oni dalje mjestom. Egon se čarobnog mjesta ne može da nagleda! Kud se god okrene, svagdje visoke starinske raskošne palače, svagdje divni perivoji puni rijetkog drveća i cvijeća. Umorili su se i sjeli su na terasu jedne kavane, koja je tik mora. Dolazi konobar. Otac Egonov pita:

— Parlato kroato?

— Si, si, sinjore, — odgovara konobar. Tu su njih dvojica pojeli sladoled. Egon se ogledavao oko sebe. Vidio je da ostali gosti nisu crni od sunca. Obučeni su luksusno. Na sebi imadu mnogo zlata i briljanata. Plešu uz glazbu već popodne. Nokti su svim ženama na rukama i nogama crveno bojadisani. Kosa na glavi drukčije bojadisana. Otac je Egonu razjasnio:

— Abacija je mondeno ljetovalište. Malo je tu ljudi došlo da promijene zrak, da se kupaju i sunčaju. Tu su se skupili najveći bogataši iz svih država, pa jedu, spavaju, igraju na karte i uz glazbu .To je svijet koji

ništa ne radi. Živu od prihoda svoga velikog imanja...

Čudno je to sve Egonu, koji se u svojoj domovini smatra sinom bogatog oca. On sve ne razumije, a nema ni vremena za razmišljanja. Žuri se da poliže odličan sladoled, pa da pođu dalje razgledavati grad i da ne zakasne na parobrod. Egonov je otac platio u dinarima. Konobar ih je rado pokupio i zahvalio:

— Gracia!

Sad je otac odveo sina na široki trg. Tu je najbučnije i najprometnije. Otac je pošao u delikatesni dućan da kupi nešto majci na dar, a Egon je ostao vani da promatra talijanske autobuse i talijanske policaje. Nasred trga bio je krasan vodoskok, koji je Egona privukao. On skokne na čas do njega, da ga vidi. Još koješta ga je tu zanimalo, a kad htjede da se vrati, uznemiri se, jer ne zna u koju će ulicu od tolikih, koje se ovdje križaju. Žuri se on, upravo trči čas u jednu, čas u drugu. Traži delikatesnu radnju, traži oca, ali ne nalazi ni radnju ni oca. Pita policaje:

— Gdje je, molim vas, delikatesna radnja?

— Non kapišo, — odgovaraju mu oni i sliježu ramenima.

Policaji i činovnici ne govore ovdje Egonovim jezikom. Egon je u strahu. Na časove mu hoće i suze da udare na oči. Trči glavnom ulicom, trči sporednim ulicama. Eno ga u parku, ali oca nigdje! Egon je blijed. Sad, na, glasno će zaplakati tu u tuđini!

Što će biti, ako oca ne nađe! Otac će otploviti u domovinu k majci, a on, Egon, će ostati ovdje u tuđini, u drugoj državi bez putnice i bez legitimacije .U noći će ga uhvatiti policaji. Strpaće ga u zatvor. Ko će ga spasavati? Sigurno konzul iz Fiume. O, koliko će biti muke i strke. Ne! Ne, Egon to neće da doživi! On se opet vraća u glavnu ulicu. Trči na trg. Nigdje ne može da nađe onu radnju! Nigdje ne susreće oca. Sunce je već zašlo za goru. Nije li to tulila ne-

ka lađa?! Egon vrisnu tu na trgu kao ranjen i pojuri k moru. Trči kao bez duše uz obalu, uz luksusne kavane gdje se svira i igra. On ništa više ne vidi ni ne čuje. Bježi kroz veliki park kao da ga vihor nosi i — sreća! Ugleda pristanište i na njemu njihov parobrod s državnom zastavom. Parobrod je već pun izletnika. Jao! Zar već odlaze bez njega?! Zaista! Mornar na palubi zvoni o veliko zvono. Egon juri nizbrdo na pristanište i viče:

— Stanite! Stanite!! Još sam ja ovdje!, čekajte!...

Egon je na pristaništu. Otac njegov je na mostu. Čeka ga sav blijed i nesretan. Egon hoće da se ocu baci u zagrljaj, ali ga zadržaše talijanski činovnici. Pitaju ga:

— Egon?

— Da. Ja sam Egon. Zalutao sam i zakasnio. Oprostite!

— Gracia, rekoše činovnici i pustiše ga, precrtavši njegovo ime na spisku.

— Gdje si sine? Što je s tobom? Kuda si odlutao? Svi smo ovdje. Parobrod je još samo tebe čekao! Tako govori otac Egonov, ali mu sin ne može ništa da odgovara. On je sretan što je u očevu zagrljaju. Gubi se u suzama i ne može riječi da kaže.

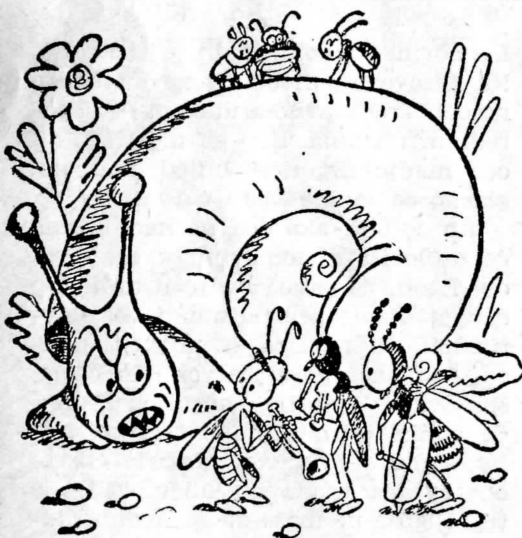
Parobrod krenu. Otac tješi i miluje Egona. Dječak se smije i u duši mrzi granicu i ne razumije zašto je sve to?! Eto i tamo su ljudi, drveće, cvijeće, isti zrak i sunce. Između parobroda i drugog tla je razmak od nekoliko centimetara. I zbog tih nekoliko centimetara razmaka toliki spiskovi, policija, vojnici, kontrola, strah, sumnje i nevolje! Čemu granice i ko ih je izmislio, ljutio se je Egon i molio oca, da mu to sve razjasni. Otac je pokušao. Držao je predavanje na palubi parobroda, koji je jurio morem noću. Predavanje o granicama bilo je tako zanimljivo i tako jasno Egonu, da je odmah u početku, naslonjen na oca, slatko zadrijemao i prenuo se u Selcu, gdje ih je majka na pristaništu čekala.

— Kako je, sine, bilo u inozemstvu?! Pitala je majka i ljubila Egona.

— Kao da sam lijepo i ružno sanjao, rekao je Egon umorno i pospano i završio za večeras: — I onda, majčice, samo da mi je znati, ko je izmislio te granice?! Nisam smio potrčati iz parobroda u svijet. Nisam smio iz svijeta utrčati u parobrod! Spiskovi, legitimacije, činovnici i policaji! Mrzim granice! Neću više tako brzo u inozemstvo, majčice! Uz tebe je najljepše!

Zagreb — **Mato Lovrak**

— Bježite odavle! Na mom se dvorištu ne smije igrati!

VELIKE BRIGE

— Krasne su vam ribice! Čim ih hranite?

— Mravljim jajima!

— Tako! Mekano ili tvrdo kuhanim?

Gavran

»Kvar! Kvar!«
Grakće gavran,
Mudar i star.

Jutros je rano
Glad osjetio.
U polje kukuruzno
Hrlo poletio.
Na zeleni klip je sjeo.
Ha — ha!
Nije ga smeo
Strašila lik ukočen
Što malo dalje
Odjeven u tralje
Strši ustobočen...
»Kvar! Kvar!«
Gavran je star,
A prnjavo strašilo
I ovog je puta
Promašilo...

Crni se gavran
I danas usmjelio:
Jakim je kljunom
Dva klipa obijelio,
Te zoblje, zoblje,
I trpa, trpa —
U grlo nezasitno...

Još čas — i već bježi
Poput okretna tata
Do svoga jata
Kreštavo grakćući
Lukav i star:
»Kvar! Kvar!«

Zagreb — ŠIME FUČIĆ

NAŠA PRIMORSKA MJESTA I GRADOVI

TROGIR

Trogir, po grčkom nazivu Tragurion (Kozji grad), utemeljen je po grčkom plemenu Issa, koje je već u IV stoljeću prije Krista osnovalo na dalmatinskoj obali više svojih naseobina. Glavnije su bile Vis (Issa), Stobreč i nekoliko njih u Kaštelanskom zalivu.

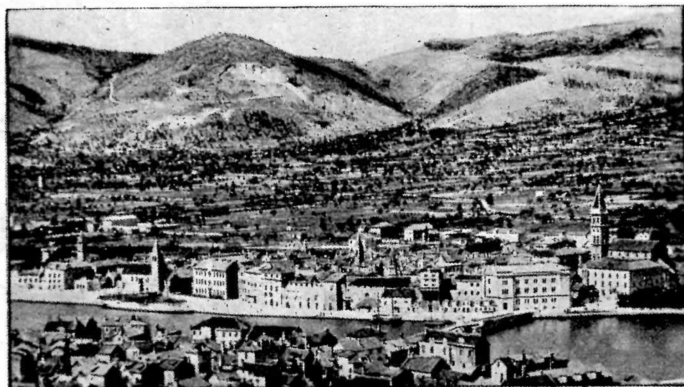
Grad leži u zapadnom uglu Kaštelanskog zaliva, u uskom i plitkom Trogirskom kanalu, na malom otoku, što je nekada bio odvojen dok je danas sasma pripojen kopnu. Pred njim leži otok Čiovo s kojim ga spaja pomični most.

Stara povijest Trogira malo se razlikuje od povijesti drugih naših primorskih gradova. Ipak je Trogir imao uvijek prednost u svojoj samoobrani i odolijevanju pred navalama raznih naroda i plemena, kao Avara, Slovena i drugih, što se ima uglavnom pripisati njegovom zgodnom položaju. Pored Bizanta, bio je neko vrijeme podređen hrvatskim i ugarsko-hrvatskim kraljevima, a onda Veneciji za-

državajuć pri tome uvijek svoju općinsku samoupravu. Venecija je konačno 1420 godine posvema zavladala njime, pa je tako i on imao da dijeli sudbinu ostalih dalmatinskih gradova.

Grad je uglavnom sačuvao svoje nekadašnje lice sa starim uskim ulicama, zgradama i spomenicima od kojih su nekoji još uvijek dobro sačuvani. Sve mu to daje one osebujne odovjekovječio domaći umjetnik, glasoviti Radovan (1240). Isto je tako na glasu i unutrašnjost crkve iskićena dlijetom i kistom ondašnjih čuvenijih majstora i umjetnika. Ističu se oltari, kipovi svetaca i razni ukrasi u kamenu i drvu, a znamenita je nadgrobna ploča bana Šubića.

Pored stolne važnije su stare crkve sv. Barbare, sv. Dominika, samostanska crkva sv. Nikole, crkva i sa-

like privlačivosti kao jednom od naših najsačuvanijih historičkih gradova na moru. Njegove stare crkve, zvonici, lože, trgovi, gospodske palače, gradska vrata, stari bedemi i dr. najbolje nam posvjedočuju o sjaju, bogatstvu i raskoši njegovih nekadašnjih gospodara, koje su danas zamijenili siromašni težaci, skromni trgovci i obrtnici te ribari i mornari.

Od svih trogirskih starina ide prvenstvo stolnoj crkvi iz XIII stoljeća, s njezinom nadograđenom krstionicom i kapelom sv. Ivana Orsinia, pokrovitelja mjesta, a onda predvorjem, ložom i lijepim trgom na kojemu se nalazi utvrda stare sudnice i općinska zgrada. Ova je crkva u stanovitim svojim pojedinostima pravo remek-djelo starog umijeća. Osobito joj je lijep portal (glavni ulaz) s likovima Adama i Eve, apostolima i prikazom života Isusa Krista, što je sve

mostan Franjevaca na Dridu te samostan sv. Križa u kojem je sada lječilište za malariju.

Nekada je imao Trogir, što u gradu što na susjednom otoku Čiovu, 32 crkve, od kojih su još mnoge dobro sačuvane.

Čuveni su i trogirski tornjevi i utvrde, među kojima se ističe takozvani Satni-toranj s likom sv. Sebastijana, zatim toranj sv. Marka kao i toranj u kojemu danas borave sestre Benediktinke, a onda utvrda Kamerlengo, sagrađena od Mlečana u XV stoljeću.

Inače ima Trogir i lijepih starinskih kuća i palača u kojima su nekada trogirski plemići i gospari provodili vrlo udoban i raskošan život. Osobito su dobro uščuvane palače porodica Cippico i Stafileo. I te i sve ostale zgrade nastavaju danas skromni Trogirani zamijenivši sjaj njihovih

nekadašnjih gospodara svojom skromnosti, radinosti i skrbnim životom.

I ovako mogli bismo nastaviti nabrajajuć samo starine grada, što i jest njegovo glavno obilježje.

Trogir broji oko 4000 duša, a sijelo je općine i svih važnijih državnih

Iz sela Prapatnica, što se diže podalje gradom, lijep je pogled na sam grad, na prekrasni Kaštelanski ili Solinski zaliv te na obližnje i udaljenije otoke.

Uz naš biser na sjeveru Rab, Trogir je biser naše istočne Jadranske

Trogir, Javna loža — nekada sudnica — lijevo jedan dio općinske zgrade

ureda. Opskrbljen je zdravom pitkom vodom i električnom rasvjetom.

Trogirani su poznati kao vrsni i uzorni poljodjelci. Lijepo obrađena polja uokolo samoga grada, pa sve tamo do ruševina starog Segeta, posvjedočuju nam najbolje da tu živi narod, kojemu je od starih tekovina grada ostala samo uspomena na njegovu prošlost, slavu i veličinu, dok ga danas prehranjuju jedino njegove žuljave ruke.

U potonje doba stala se u Trogiru lijepo razvijati i brodogradnja. Grade se poglavito čamci, sportske jedrilice i manje lađe. Grad polako stupa i u redove naših klimatsko-zimskih boravišta, osobito rado posjećivan od domaćih i stranih naučenjaka i ljubitelja starina. Ima lijep park, morsko kupalište i nekoliko dobro uređenih hotela.

obale, osobito obzirom na svoje znamenitosti, što su ih vjekovi podigli u ovom ubavom kutiću našeg plavog Jadrana.

Šibenik. **JOS. A. KRALJIĆ**

Mali ribolovci

Slavko su i Branko
ko ribari slovili,
ali danas ništa
nisu baš ulovili.

Sve su prošle ribice
kraj njihove udice.

Vele da je u tom krivica,
jer je bio kraj njih Ivica,
on da štapom uvijek maše
pa se ribe plaše — —

Samobor *BOGUMIL TONI*

PUŽEVA KUĆICA

Doživljaj triju dječaka u ljetnim praznicima

Po podne u vrtnoj sjenici. Kroz lišće vinove loze, kojim je sjenica obrasla, sunce se tu i tamo prokralo u hladovinu oko nas. Pred nama je stô s rasutim listovima romana što su ga njih trojica nedavno dovršila u društvu sa mnom. Vijećamo posljednji put prije mog odlaska s ljetovanja u grad. Pročitavši roman ponovno, dječaci raspravljaju o predgovoru kojim će ga popratiti.

»Lako ćemo za nj«, reče Ivica. »Spomenućemo u predgovoru neke zgode iz romana, pa da vidimo neće li biti dosta zanimljiv...«

Milan se ne slaže s tim prijedlogom.

»Ustrašićemo djevojčice«, veli on, »ako iz uvoda razaberu išta od strahota kojih je roman pun«.

»Da, roman je prilično krvav«, smije se Ivica. »I krvlju smo ga trebali napisati...«

»Krvlju na ogorjelom platnu od jedara s gusarskog nekog broda...«

»Podijeljen je na toliko glava, koliko glava pada u njemu«, nastavio je Ivica.

»A kosti od žrtava što u njemu pogibaju?« pita Milan »Ima ih više nego li stranica na kojima je napisan...«

Najposlije se javlja i Braco.

»Briga mene za djevojčice! Roman je pravi dječački, pa osim dječaka ne treba ga niko čitati...«

Ali Milan se nečemu domišlja.

»Ne! Moraju ga i djevojčice zavoljeti«, veli on. »I njima je potrebna hrabrost... Sramota je, kazaćemo u predgovoru, ako su bojažljive poput puževa...«

»Puževi nijesu kukavice«, usprotivi se Braco. »Njima ne može ništa na svijetu da utjera strah u kosti...«

Tako se oni prepiru jednako živo i veselo poput vrabaca što cvrkuću oko sjenice.

Složili su se napokon u tome da bi njihov mali roman ipak mogao i djevojčicama dobro doći. Prikaz o pogibiji harambaše Paunka i njegove družine za ženski je svijet prava škola hrabrosti. Pa i druge neke stranice, pročitane na primjer uoči polaska zubaru, biće djevojčicama od nesumnjive koristi.

Ali, sjetivši se puževa, dječacima pada na um da se roman zove »Puževa kućica«. Čemu tako bezazleno ime, kad je roman ispunjen samim strahotama? To bi svakako morali objasniti predgovorom.

Milan i opet prigovara takvu mišljenju.

»Saznaš li sve zanimljivije iz uvoda«, umuje on, »čemu ćeš onda čitati sam roman?«

Braća ga pobijaju svojim razlozima. Dječaci se raspalili vičući u sav glas. Zaokupljeni pitanjem, hoće li ući puževa kućica u predgovor, oni su na me posve zaboravili. Dotle ja proživljavam iznova dojmove, probuđene čitanjem romana, pa gledam i slušam:

Šuma — noć; granje stenje lomeći se pod medvjeđim teškim stopama; čuje se dahtanje zvijeri koja se postojano približuje...

Braco, kad smo kod čitanja naišli na to mjesto, stresao se sav.

Jeza ga, reče, podišla.

Brrr...

*

Dječaci u sjenici? Pa tih starih mojih znanaca sjetiće se i poneki od čitatelja moje knjižice »Tri dječaka«. Prije nekoliko godina opisah u njoj doživljaje iz ranog djetinjstva vesele trojice koja se sad prepiru o puževoj kućici.

Vidi se na prvi pogled da su se dječaci odonda mnogo promijenili: ponarasli su i ojačali. Oni su, ja to znam, od onih dana mnogošta novo iskusili. Prikupili su, i nesamo u školi, svakakva — pa budimo iskreni — i kojekakva znanja. Te zdrave i snažne dječake zanima sve što se vrijedno pažnje zbiva u njihovoj okolini. Oni nesamo da to prate promatranjem iz prikrajka, već po mogućnosti učestvuju i sami u događajima. Usto ponekad izvode vragolije kakvih mi stariji ne možemo ni zamisliti.

Eto, tako je bilo moguće da su svojim doživljajem namaknuli obilnu građu za roman radi kojega se sastajah s njima cijelog ljeta u vrtnoj sjenici.

Da, bez njih možda ne bih imao što pisati...

Surađujući sa mnom kod opisivanja njihovih pustolovina pokazali su se vrlo marljivi, a u mnogome i jako samostalni. Tako su, na primjer, sasvim sami odredili natpise pojedinih poglavlja u romanu. To im je bilo lako učiniti. Pročitali su svu silu priča, pripovijedaka i stripova. Iz njih su ponajljepše natpise prosto prepisali.

Smije li se to činiti?

»Na krštenju su nam dana imena«, opravdavaju se oni, »koja nijesu samo naša. Zašto da i više pripovijedaka nema istog natpisa? Glavno je, da im sadržaji nijesu jednaki...«

A da je sadržaj njihova romana posve nov, o tome su duboko uvjereni.

*

Vijeće trojice, dok smo mi ćaskali o koječemu, odlučilo je ovako:

Puževe kućice ne treba u predgovoru; šta više, ne treba ni predgovora, roman će objasniti sam.

Ali oni se ne protive da namjesto predgovora ostane pred romanom — znate li što?

Predgovor o predgovoru...

Taj što ste ga pročitali.

I

TRI ZMAJA

Mrka oblačina, nalik na grdna gmizavca s razvaljenim raljama, provukla se između zvijezda do blistava mjesečeva pladnja. Posegnula je za njim bijelo usijanom jezičinom i progutala ga halapljivo. Cio se noćni kraj zamračio poput sobe kad se uveče ugasi svijeća u njoj. Grane drveća kao da su življe zašumjele u nastaloj tmini.

Pokraj puta na kraju sela stoji stari dom naših dječaka. Prozori su na njem otvoreni, pa noćni vjetar lupa jednim prozorskim krilom. Baš u istom trenutku kad je mjeseca nestalo s neba, razlijegne se kroz jedan od prozora očajan dječački vrisak:

»Avaj! Što ću jadan? U pomoć...«

Tom tjeskobnom vapaju pridruži se neki ženski glas:

»Jao! Razbojnici! Moja dječica...«

Potom se začuli ustrašeni neki glasovi, trčanje bosih nogu, uzbuđeni šapat, pa opet nastao jezivi muk.

»Kakva se to grozota zbila pod krovom časnog ovog doma u mračnoj ovoj noći?«

Tako bi se upitao sa strahom zadocnio prolaznik da se u to doba desio gdje u njegovoj blizini.

(Nastaviće se)

Zagreb **Josip Cvrtila**

NARODNE POSLOVICE

Ako znamo šta je bilo, ne znamo šta će biti.

Ako i živimo u pojati, ne grizemo slamu.

Ako ima mnogo posla, ima i dana.

Ako je zboreno, nije stvoreno.

Ako jezik ne izlaja, glava ne isklima.

Koka

Sav zaplakan
mali Bata
ručicam lamata . . .
Po dvorištu,
na buništu,
žutu koku hvata . . .

— Što je, Bato?
Zašto koke
rasprši mi mlade? —
pita mama,
al' se nama'
na glas smijat stade!

Jer mu koka,
žutooka,
parčem kruha prnu.
A naš Bato,
baš u blato,
za njom jadan srnu!

P. Obrež

LJUBO BRGIĆ

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

NAJVESELIJI DAN U PRAZNICIMA

Meni je bio najveseliji dan, kada je tata rekao idemo pred djeda. Kad je tata došao iz službe, onda smo se spremili, pošli i došli na stanicu. Evo vlaka! Najedanput evo djeda. Svi smo veselo bježali pred njega. Djed nam je donio svega. Alaj smo bili veseli! Mi smo lani bili kod njega. Tamo nam je bilo lijepo. On je bio veseo kad smo ga dočekali. Pripravili smo mu svega.

Danica Mandić, uč. IV b žen. raz. Jakićeva ulica

JUTRO U GRADU

Sunce izašlo je veće,
Smetlari pobiru smeće.
Piljarice na mušterije čekaju,
Milostivicam nuđaju.

Oko njih mušice igraju,
Ulični svirači sviraju,
To je jutro u gradu bijelome,
U Zagrebu milome.

Gregurić Nada, uč. IV b raz. škola Fr. Račkoga, Zagreb

ЈУТРО

Прошла је ноћ, а дан почиње свитати. Петлови су већ одавно објавили долазак јутра. Пробуђене птице весело цвркућу. Земљорадници оставише спаваћу собу, нахранише стоку, па су отишли на рад. Сунце је изашло и оно је пробудило оне, који још нису устали. Пчеле су изашле из кошница и траже меда по цвећу. И голубови траже хране по дворишту и пољу. По пољима и оранцама свуда блиста роса. Оно што је у прошлој ноћи увенуло то се сад освежило. Људи који су били синоћ од рада уморни, сад су свежи и орни за рад. И животиње су веселије, само леништине и болесници још спавају.

Коста Вардић, уч. осн. шк. у Тителу.

ВЕЧЕ

Сунце залази, а облаци близу њега се црвене. Спустило се вече. Велика је врућина нестала, хладан ветрић ћарлија, а траву почиње роса покривати. У ваздуху небројене мушице се играју, птичице у жбуну вечерње песме певају, а пчеле стижу у кошнице и све се спремају на спавање. Још веселије су крекетале жабе, зујале бубе и летели слепи мишеви. Свитац почиње увече светлити. Радници се враћају својим кућама. Сви су од реда уморни и спремају се на спавање. Али пре спавања треба да вечерају, јер су огладнели. После добре вечере, очитају вечерњу молитву и легну.

Јелена Берток, уч. IV разр. у Тителу.

SLUŽBA MOG TATE

Moj je tata namješten već 14 godina kod tvrtke »Bele Polaka nasljednici«. Mojem tati je najteže kad pada kiša, a on nosi željezo. Njemu je najlakše kada ide urednim dužnicima po novac, a lijep je dan. Moj tata teško služi kruh. Ujutro se mora rano ustati i rano otići od kuće. Kad dođe na večer kući, uvijek veli: »Oh, kako sam umoran, čim se najedem, odmah idem spavati«. Hvala dobrom tati!

Julka Ermenc, uč. III b žen. raz. Jakićeva ulica, Maksimir

NAŠ PUT U SPLIT

Ranom zorom krenuli smo s vlakom iz Zagreba u Split na izlet. Vozili smo se poljima i gorama. Na obroncima gora bilo je snijega koji se svijetlio na suncu. Prolazili smo tunelima i zavojima. Napokon iza jedne velike planine pokazalo se naše drago more. Obuze nas radost i veselje.

No naskoro smo vidjeli rasvijetljen grad Split. Na moru se svijetlili parobrodi svi u sjaju, a u daljini sjajili su se svjetionici.

Prolazili smo gradom puni sreće.

Palme su nas okruživale, a parobrodi su dolazili sa svih strana. Ujutro drugi dan išli smo u crkvu sv. Dujma pred kojom je veličanstven spomenik Grgura Ninskog staro-slavenskog biskupa.

Na vratima je sahranjena kćerka Bele IV. Pogledali smo Dioklecijanovu palaču. Na palači ima četvera vrata: zlatna, srebrna, gvozdena i mjedena.

Uz more je cara Dioklecijana obala s koje je još ljepši pogled na more. Poslije podne pošli smo na Marjan vrhunac iznad Splita.

Na Marjanu je muzej i zoološki vrt. Drugog dana krenuli smo s parobrodom u grad Trogir.

S parobrodom smo se vozili kroz mnogo Kaštela. Kad smo došli u Trogir, vidjeli smo most koji se sklapa. U Trogiru je znamenita stolna crkva. U njoj smo pogledali mnogo znamenitih stvari koje su im darovali hrvatski kraljevi. Jedan dio od svoje haljine dao im je Bela III, koja je urešena s briljantom i biserom.

Kad smo se vratili iz Trogira poslije podne išli smo na kupalište Bačvice.

Na večer smo se vratili s vlakom u naš Zagreb.

Štefičić Ankica, uč. IV raz. u Jakićevoj ulici

U RIBARNICI

M ismo išle u ribarnicu i tamo smo vidjele mnogo živih i mrtvih riba. Veselila sam se kada sam dobila ribu. Vidjeli smo soma. Somovi su bili živi. Somovina je skupa. Djevojčice nisu smjele dirati ribe.

Cerar Josipa, uč. škole Kraljevića Andrije.

NA MORU

Ja sam bila na moru kod svoje tetke. Tamo mi je bilo jako lijepo, uvijek sam se kupala i igrala. Moja tetka je učiteljica. Ona me pitala račun i pisanje. Tamo na Hvaru je i moja baka. Ona ima dvadeset kokoši i petnaest pilića. Baka jako kašlje. Moja tetka ima malo dijete. Ja sam se s njim uvijek išla šetati i vozila ga u kolicima. On se zove Matuška.

Borislava Tocilj, IV razr. škole u Jakićevoj ulici

BIJEDA

Teško onome tko živi u bijedi. Bijeda je najveće čovječansko zlo. U bijedi žive mnoga djeca i roditelji. Teško majci koja je bolesna, oko nje djeca još nejaka, te traže kruha, a nema i ne znadu što znači ne imati i što je bijeda. Ima djece koja su još malena ostala bez roditelja, te moraju okolo prosjačiti i čekati na tuđu milost i nemilost, te tako žive u velikoj bijedi. Majka teško gleda svoje dijete u bijedi, te bi mu svoje krvi dala samo da ga spasi. Zato i mi djeca moramo gledati kada su nam roditelji u bijedi, da ih izbavimo. I bližnjemu moramo pomoći.

Dominko D. Nada, učenica III raz. v. n. š. Franje Račkoga

ZVONI ŠKOLSKO ZVONCE

Zvoni školsko zvonce
Bim, bom, bim, bom, bam!
Sad počela, djeco,
Već je škola nam!

Ja se dragoj školi
Od srca veselim;
Ja sad svima vama,
Sretan početak želim!

Školicu ja moju
Uvijek jako volim,
Pa od dragog Boga
Sad blagoslov molim.

Vjera Ljubičić, u. II. razr. I. žen. real. gim. u Zagrebu.

MOJ PAS

Moj pas se zove Toto. On je miješane pasmine štakoraša i jazavčara. Ja sam ga donijela od moje bake iz Đakovštine. Kad sam ga donijela, bio je vrlo malen, a sada je već narastao. On se jako veseli kad se vratim iz škole kući, tako da me skačući svu zamaže. Onda ga mama istuče, a on cvileći pobjegne pod divan. To se događa svaki dan.

Elvira Frey, uč. IV r. škole J. J. Štrosmajera u Varšavskoj ulici

MOJ SAN

Ja sam sanjala da smo išle sa učiteljicom u grad. Kad smo došle do stanice, onda smo ušle u vlak. Onda se gospođa naslonila na prozor, pa je pala iz vlaka. Vlak ju je smrvio. Mi smo jako plakale. Preksutra joj je bio sprovod. Mi smo joj nosile mnogo cvijeća. Jako smo plakale. Bili su mnogi tate i mame na sprovodu. Sanjala sam da su bili Svi sveti, onda je išao naš razred našoj gospođi na groblje. Na groblju se pokazala smrt, i onda je naša gospođa ozdravila. Mi smo se jako radovale. Ne daj, Bože, da naša gospođa umre.

Kušter Draga, uč. III b žen. razr.

U TRŽNICI

Mi smo bile s gospođom u tržnici. Tamo smo vidjele mnogo Bugara i seljaka s voćem i povrćem. I moja mama prodaje povrće.

Zorica Horvat, uč. II a raz. škole na Botićevu trgu u Zagrebu.

ŽALOSTAN DOGOĐAJ

Kod nas se dogodilo nešto žalosno. Umro je Adili Tulek tata. Ona je jako plakala. Kad je došla u školu i pripovijedala nam što se dogodilo, a nama je bilo žao.

Danica Mandić, uč. II mješ. raz. Jakićeva ulica

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1. Vito previto pred svačiju kuću savito.
2. Sto braće jednim pasom opasano.
3. Nit se peče niti kuha, a najbolje je za jelo.
4. Zašto pijevac zažmiri, kad pjeva?
5. Kad je krava najteža?
6. Tko ne vidi nikada svoje kuće iznutra?

RAČUNSKA ZAGONETKA

7. Čika Perino nasljedstvo

N. Kirić

Čika Pera, koji je bio vinarski trgovac, imao je tri sina. Poslije smrti sinovima ostavi, između ostalog, u nasljedstvo i 21 bure od kojih je u 7 bilo samo polovina vina, 7 punih vina, na kraju je 7 buradi bilo prazno. Kako su sinovi morali to podijeliti, tako da svaki dobije jednaku količinu vina i jednak broj buradi, ali vino da ne pomiješaju.

ZA DOBRE RAČUNDŽIJE

8. U školi ima 120 učenika i učenica. Učenika je više za čitavu stotinu nego učenica. Koliko je jednih, a koliko drugih?

9. Koliko je teška cigla koja važe 1 kg. više polovicu svoje težine?

ODGONETKE

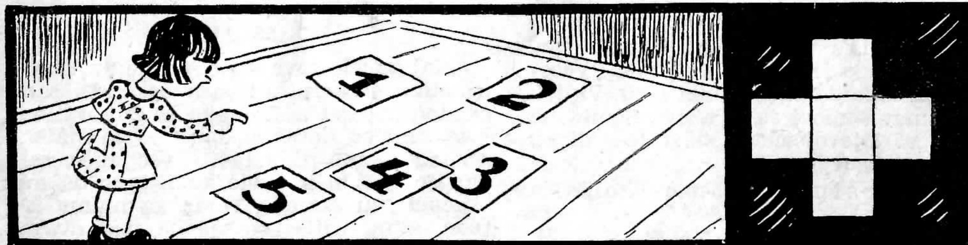
zagonetaka iz 10 broja »Dječjeg kola«. VII godišta.

1. Sjekira — 2. Plug — 3. Jaje — 4. Lakomac ima tri ruke, jer on jednom daje, a dvjema uzima — 5. Ko je više dužan nego ima, taj ima manje od ništa — 6. Jaje — 7. Četiri mačke — 8. Vol, oko, lov.

Odgonetali: Wieser Jelka (1—4, 7, 8), Kolarić Ivo (1—8), Mihić Katica (7, 8).

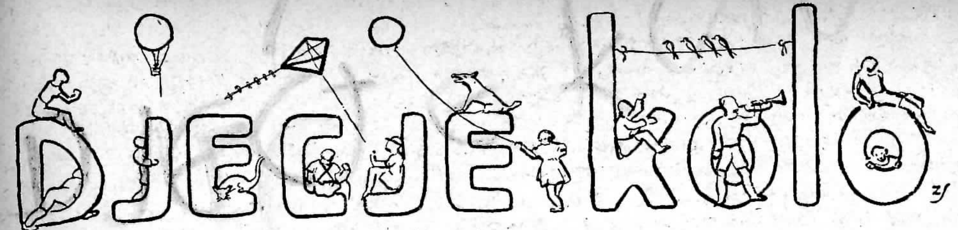
Nagradjeni: Kolarić Ivo (naliv pero).

Djeco, surađujte u svom »Dječjem kolu«! Dobri odgonetači mogu dobiti lijep dar.

Ova je djevojčica dobila zadaću da pomeće ovih 5 brojaka u 5 bijelih četvorina tako, da zbroj okomito i vodoravno bude isti.

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA”

Godina VIII ZAGREB, LISTOPAD 1938 Broj 2

JESENSKO SVANUĆE

Siromašna žita snivaju o kiši
i u noći bdiju bez ikoga, sama.
Da li prhnu ptica — skrivena —
iz tama,
ili je to drhtaj, glasniji i viši?

Široka su polja pod još širim nebom,
i nemirno strepe pred novim
granućem.
Kroz tri klanca ide u zanosu vrućem
zlatna, mlada jesen, da daruje hljebom.

Prošetavši srcem vinograda rujnih
zasta, malo nujna, s blagoslovnom
rukom.
A sunce se diže nad nebeskim lukom
blago, prije burâ i danâ olujnih.

Zagreb *ZVONKO KUHAR*

NAŠA PRIMORSKA MJESTA I GRADOVI

HERCEGNOVI

Hercegnovi je jedan od naših najljepših gradića u čuvenom Bokokotorskom zalivu, u tom našem jedinstvenom stovarištu prirodnih ljepota kakvima ima malo para u čitavom svijetu.

Gradić se smjestio u dnu prvog zaokretaja u taj čudnovati vijugasti morski rukav dižući se od mora uzbrdo do visine od 60 metara.

Prolazeći kroz tjesnac između poluotočića Vitaljina i Luštica zaustavlja se i odmara očarano oko na vršcima guste šume maslina, lovorike, paoma, limuna, narandži, oleandra, plodnih kedra i drugog tropskog stabarja, u kojoj se bijeli ponosni Hercegnovi. Ogromna je to zelena i mirišljiva kita na kojoj se poput cvjetića bijele ukusno izgrađene, čiste i vedre kuće marnih i naprednih hercegnovskih stanovnika. Kad su limuni i narandže u cvatu, mještani moraju pozatvarati prozore, da ih preoštar miris ne opije.

Temelje gradiću udario je g. 1382 bosanski kralj Stjepan Tvrtko I, pa je po njemu bio prozvan Sv. Stjepan. Pod tim imenom bio je poznat do g. 1448, kad ga je njegov sinovac Stjepan Vukčić-Kosača, nazvan herceg sv. Save, znatnije dogradio, proširio i uljepšao. Njemu na uspomenu prozvan je kasnije Herceg-Novi.

Hercegnovi bio je u staro doba na glasu kao vrlo važna trgovačka točka, preko koje se odvijala trgovina u bosansku državu, u sam Kotor, a onda dalje do Dubrovnika i Budve. Ne manje važan bio je i u vojničkom pogledu sloveći kao jedna od najjačih odbrambenih utvrda i zapreka neprijateljima koji su dolazili s mora i s kraja u namjeri da ga, kao polaznu točku na grad Kotor, podjarme i da tako zagospodare čitavim zalivom. Opasan velikim i debelim bedemima, kojima danas već i nema traga, odolijevao je dugo tim nasrtajima, dok nije konačno 1483 godine podlegao nadmoćnim Turcima u čijoj je vlasti ostao sve do god. 1538. Hercegnovi je teško snašao tursko ropstvo, pa je dan 12 jula 1538, kad ga je zauzelo savezničko španjolsko-mletačko i papinsko brodovlje, bio za njegove stanovnike dan slavlja, dan odmazde i pobjede krsta nad polumjesecom.

Španjolcima je bila prva briga da gradić urede i jače utvrde. Po njima su popravljene napola porušene gradske zidine, a pored toga sagrađena i nova utvrda, koju narod na uspomenu tih burnih vremena još i danas nazivlje »Španjola«. Utvrda je bila s gradićem spojena podzemnim putem, da se u krajnoj potrebi može opskrbljivati hranom, vodom i drugim nužnim stvarima za vojsku.

Hercegnovi

Turci međutim ne mogoše nikako da pregore gubitak Hercegnovoga i već naredne godine dojedri pod gradić njihovo brodovlje, pod zapovjedništvom Hajradina Barbarosse, i osvojiše ga. Tako oni i opet zagospodariše onim važnim uporištem Boke Kotorske i ostadoše u njemu sve do god. 1687. Turski pisac Evlije Čelebije piše da je Hercegnovi imao u to doba 3080 kuća i više tvrđava sa 130 topova. — God. 1687 zauzeše ga Mleci uz pomoć papinskih i malteških brodova i do 8000 junačkih Dalmatinaca.

U njihovoj vlasti ostao je sve do raspada mletačke republike. Poslije toga dijelio je sudbinu ostalih naših gradova na moru sve do svjetskoga rata i našeg konačnog oslobođenja i ujedinjenja, kad je konačno prešao u vlast naše države.

Od tada je Hercegnovi preporođen i pomlađen pokročio znatnijim korakom napretku i osvojio si jedno od prvih mjesta u nizu naših gradića na donjem Jadranu. Lijepe kuće, hoteli i ljetnikovci nanizali su mu se na uzbrdici, u nekoliko redova i pojedince ističući se svojim bjelilom i ukusnom gradnjom. Između zelenih nasada, drvoreda i cvjetnjaka. Mjesto broji oko 1600 duša našeg jezika, katoličke i srpsko-pravoslavne vjere. Po zanimanju su zemljoradnici, trgovci, mornari i ribari. Sijelo je sreza, općine, kotarskog suda i vojnih vlasti. Pored osnovne škole ima i nižu realnu gimnaziju. Nedaleko crkve sv. Antuna, podignute god. 1710, nalazi se u nekadašnjoj palači knezova Burovića ženski samostan a u njemu građanska škola, dok uz samu crkvu franjevački samostan. Važnija je župska crkva sv. Jerolima, koju je dao podignuti mletački providur Jerolimo Corner odmah poslije zauzeća Hercegnovoga, dok je staru crkvicu sv. Ane na uzvisini izvan grada dao sagraditi god. 1538 zapovjednik španjolske posade Feranta Gonzaga, koji je uz nekoliko članova svoje porodice u njoj pokopan. Vrlo su lijepe srpsko-pravoslavne crkve sv. Arkanđela Mihovila, na glavnom trgu, te župska crkva Vaznesenija Hristova u predgrađu Topoli, a do nje crkvica sv.

Hercegnovi: Manastir Savina

Đorđa u kojoj se nalazi nadgrobna ploča grofa Vladislavića, tajnog savjetnika ruskog cara Petra I. Ovaj je grof najveći darovatelj pravoslavnih crkvi i jedan od viđenijih širitelja srpsko-pravoslavne vjere u onom kraju. — Najvažniji je ipak srpsko-pravoslavni manastir »Savina«, u predgrađu istog imena. Drži se, da ga je dao sagraditi sam sv. Sava. Nedaleko manastira diže se na povišem mjestu crkva sv. Save, pa otud i ime predgrađu »Savina«. Uz sam samostan nalaze se dvije crkve, koje su obje posvećene »Uspeniju Bogorodice«. Vrlo su stare, pogotovo manja, za

koju se drži da je građena još u srednjem vijeku. U ovim se crkvama nalaze dragocjenosti što su tečajem vijekova u njima pohranjene. Tu je i ljudska ruka, okovana u srebru, za koju se drži da je pripadala srpskoj kraljici Jeleni, a tako i križ sv. Save, isto tako okovan u srebru. Pored lijepih i skupocjenih slika i ikona, od kojih nekoje potječu čak iz dinastije Nemanjića, čuva se u bogatoj manastirskoj knjižnici čuveni rukopis sv. Save »Krmčija«.

Od starijeg dijela Hercegnovoga spomenućemo predjel »Ispod Murava« sa svojim lijepim nasadima murava otkud mu i ime. Tu je najomiljelije sastajalište i odmaralište mještana. U novijem dijelu važnija je glavna »Pijaca« s općinskim domom.

O ovom našem lijepom gradiću pisao je posljednji meksikanski car nadvojvoda Maksimilijan: »Prvi utisak što ga na me učinio Hercegnovi bijaše čuđenje što se u našem zavičaju bolje i izbliza ne poznaje ova čarobna pitomina. Svak u zanosu nekom trči u Nicu, Fiorenciju i u druge krajeve Evrope, a niko živ i ne sanja da u istoj nam ćesarevini (onda Austriji) ima predjela gdje izdašno raste pod vedrim nebom svako milje i bilje, i gdje je ljepota izdašno rasturena koliko igdje na krugu zemaljskom...«

Čuveni pak srpski pjesnik Ljubomir P. Nenadović, zanesen njegovom ljepotom, pjevao je o njemu ovako:

Novi čudno mesto, puno svakog čara,
Novi u svem svetu nema ravna para!
Kraj mora priroda čudo učinila:
Što najlepše mogla to je satvorila.
Kudgod oko bacim, na levo, na desno,
Sve je namešteno divno i čudesno.
Neapolj sam gledo, o večeri bleda!
Al ovakog nigde ne nađoh pogleda.
I čudim se suncu kako može zaći
Kad lepote ove neće nigde naći.

Šibenik JOS. A. KRALJIĆ

Kiša

Tiho, tužno dobra kiša lije,
krovove nam jednoliko rosi.
Dok uz prozor vjetar lišće nosi,
u mraku netko suzu krije.

Pada kiša sumorna i sjetna,
i u duši nema više mira.
U krošnjama, sama i nesretna,
jesen pjesmu jadovitu svira.

Priča kiša: U daleku kraju
jedna plava kraljevna ukleta
živi dane u čemernu vaju
odijeljena od cijelog svijeta.

Njene oči rosno su zelene,
kose su joj svilene i plave,
pa kad mjesec prospe modre sjene,
savija ih u krunu vrh glave.

Svake noći sama tako čeka,
na grebenu, uz obalu mora,
kad će stići iz kraja daleka
vitez hrabar preko devet gora.

Sav u srebru i žeženu zlatu
on će rukom razbiti tvrđavu,
odnijeće je na krilatu hatu
k sebi u dvor kroz daljinu plavu.

A vjetar joj nosi vlažne kose.
Pod grebenom šumi pusto more.
Magla krije proplanke i gore.
Prazne ceste nikoga ne nose — —

Sat za satom priča tako kiša
i tiho se na krovove lije.
Dok joj priča postaje sve tiša,
naše srce sve glasnije bije.

Zagreb

IVO KOZARČANIN

KAKO JE MAGARAC DOBIO SVOJE IME

NARODNA PRIČA

Kad je Bog svijet stvorio sakupio je bio sve životinje i svakoj je životinji dao njezino ime. »Tvoje će ime biti »konj«, tvoje »lav«, tvoje »kurjak«, tvoje »medvjed«, »lisica« — i tako je nekolicini rekao njihova imena. Poslije im je zapovjedio da se drugi dan ponovno sakupe i da svaki ponovi svoje ime kako bi se uvjerio da li je svaki zapamtio svoje ime ili ga je zaboravio.

Magarac je onda još dosta uredna životinja bila; nije imao dugačke uši i Bog mu je bio dao neko lijepo ime; poslije ga je otpustio s ostalim životinjama, da i on sutradan dođe i da kaže svoje ime.

Kad su se životinje drugi dan sakupile i pred Boga došle, svaka je znala da kaže svoje ime, samo je magarac zaboravio. Bog se na to rasrdi, uhvati ga za uši i tako ih povuče da su se odmah rastegle.

— Dakle ti, magare, zar si tako brzo zaboravio tvoje ime?

Od toga vremena siromah je dobio ime »magarac«, a uši su mu do vijeka ostale velike.

Prir. Nikola Kirić

Na paši

Na dugom pašnjaku pokritom ćilimom
šarnoga cvijeća i drhtave trave
pasu se jaganjci sviloruni, bijeli,
pasu se konjići i pitome krave.

Pastiri nestašni, dječaci maleni,
svirale su svoje stavili na usta,
bez njihove svirke i srca radosna
bila bi i polja dosadna i pusta.

Kraj pašnjaka potok rominja tihano,
grmići mu broje srebrne talase,
zasićena stada do njega silaze
i žeđ svoju ondje neutažnu gase.

A onda se tromo vraćaju u sela,
korake im sumrak lagano omata,
na nebu plavome planula su svijetla:
svjetlucavih zvijezda poput čista zlata.

Samobor

BOGUMIL TONI

PUŽEVA KUĆICA

Doživljaj triju dječaka u ljetnim praznicima

(Nastavak)

Bilo je kasno sinoć u mraku kad su škrinula vrata u sobi gdje je Braco s otvorena prozora izgledao kola s braćom. To je ušla majka sa zapaljenom svjetiljkom. Donijela je kaputić za svog dječaka, jer je mislila da mu je hladno u samoj košuljici.

Braco, prišavši k majci, počeo se umiljavati oko nje.

»Čemu«, reče u sebi, »svjetlost u sobi? Njemu, dok mjesec sja, ne treba druge svjetiljke«.

Poslije predvečernje bure s kišom nebo je s oblacima nalik na jezero pokriveno ledenim santama, između

»Proljećanci« poslije igre

kojih se vješto provuče sjajan mjesečev čun.

Soba je puna njegovih blistavih otsjeva.

»Dobro«, veli majka i utrne svjetiljku. »Ali kaputić moraš obući. Prehladićeš se...«

Dječak i sam osjeća kako mu se ispod tanke košuljice koža ježi od večernje studeni.

Ipak uvjerava majku:

Ne, neće se prehladiti. Sad je konac lipnja, a on da oblači kaput? Braća bi ga ismijala...

On kihne.

»Eto vidiš«, kaže mu majka.

Ona ne razumije čemu se Braco opire da obuče kaput. To je stoga, misli on, što majka nije nikad bila dječak. Ali danas će joj učiniti sve po volji.

Uzima stoga kaput i oblači ga. Obuze ga prijatan osjećaj topline.

»No, zar nije ovako bolje?« pita majka.

Odlazi smirena.

Kaput! razmišlja Braco. Obućeš ga, i bude ti odmah kao da dolaze u pohode neki otmjeni, dosadni rođaci Postaješ nespretan, svečano ukočen i glup. Grlo kao da ti se već steže od bojazni da ti ne umakne kakva riječ radi koje te kasnije — ko zna zašto — majka poziva na odgovornost.

On bi htio da dočeka braću bodar, slobodan u kretnjama i radostan. Kao mio i poželjan drug, a ne poput kunjala iz zapećka, s prstom u ustima.

Braća mogu da stignu svakog trenutka. Jutros je otac otišao s kolima pred njih na udaljenu željezničku stanicu. Vraćaju se iz grada na ljetne školske praznike. Već dvije godine polaze tamo gimnaziju. Braco, još uvijek pučkoškolac, zaželio se njihova društva. Uzbuđeno ih čeka cio dan.

Sve je već spremno za njihov dolazak.

Evo, i prostrt se sto za njih bijeli na mjesečini. Da, njih dvojicu, Ivicu i Milana, čekaju nestrpljivo i ti ta.

»Proljećanci« na izletu u Gračanima

Molitvica

Bože, koji šalješ sunce
da probudi cvijeće,
daj pošalji Ti i meni
jedan tračak sreće.

Ti me vodi ovom stazom
što se život zove;
daj usliši moga srca,
Bože, želje ove.

Daj pošalji zraku sunca
da mi srce zgrije
da mi ono uvijek vjerno
za dom mili bije.

Zagreb *IVO SOKAČ*

njuri s ubrusima, za njih miriše cvijeće u vazi, ljeskaju se podnosi s kolačima i voćem.

U dječačkoj sobici već su raspremljeni krevetići sa svježom i mirišljivom posteljinom.

Radi njihova dolaska, stari je dom pun blagdanske radosti.

I orasi oko kuće kao da šapću:

»Doći će, doći...«

*

Braco je jutros htio s ocem na put, ali se predomislio. Mogla bi ga ustrebati majka, pa je ostao kod kuće, da joj se nađe pri ruci. Pomoći ću joj kod hvatanja pilića, na sjeniku će potražiti jaja za kolače, vode će s bunara prinijeti. Biće poslušan i koristan.

I zbilja se pokazao tako uslužan, i toliko se vrzao po kuhinji, da ga je majka najposlije zamolila, neka ode bilo ma kamo ,da joj ne smeta u poslu.

Našao se u brizi čim će ispuniti dan. Ali nikakav mu posao nije polazio za rukom. Pratila ga nedaća jedna za drugom.

U dvorištu je nehotice pričepio rep starom Garovu. Pseto mu je zubima ukliještilo list na nozi. Da se nije na vrijeme udobrovoljilo, bila bi potekla krv.

Na potoku zagrezne do koljena u mulj, pa smoči hlače.

Pakosni neki grm u šumi zahvati mu čaporcima košuljicu.

Braco se zlovoljan vratio kući. Ručak mu nije prijao, požalio je, što nije otišao s ocem.

Najposlije se sjeti, pa načini tri zmaja od papira. Na svakom od njih napisa krupnim potezima kista ovako:

DOBRO DOŠLI!
BRACO

Popeo se na brežuljak nad selom. Duvao je povoljan vjetar. On pusti zmajeve prema onoj strani odakle će doći braća. Gledao ih je dugo kako plove u daljinu, kako se kolebaju na vjetru i kako postaju sve manji. Postali su napokon maleni poput mušice, a najposlije izgube mu se s vida iščeznuvši negdje nad šumom.

Krivo mu je, što se nije mogao povesti na kojem od njih.

*

Mjesec se sklonio za krošnju starog oraha. Crna je sjena zastrla prozor s dječakom koji se počeo boriti sa snom. Braco je izmoren od uzaludna iščekivanja, prestao slušati hoće li se oglasiti kotrljanje kolesa u daljini. Glava mu klonu na ruke od kojih je udesio udobno uzglavlje na prozornici.

Probudi ga škripa kotača i rzanje konja. Pogleda dignuvši hitro glavu. Eno ih! Na putu su pred kućom...

Ali tamo — razabra odmah — ne stoje kola, već neka kočija s podignutim krovom, osvijetljena crvenim plamičkom petrolejke što je majka drži u ruci.

Ne, to nije otac došao s braćom... Čiča neki silazi s kola kočije pa pokriva konje biljcima. Iz kočije izlazi neka djevojčica. Braco je s prozora, zakukuljenu tamnim ogrtačem i licem okrenutim od njega, ne može prepoznati. Zatim iz kočije izlazi druga djevojčica. Prilazi Bracinoj majci da je pozdravi. Dječak začuje poznat glas. To je Vera, kći ljekarnika iz susjednog sela. Eno još jedna djevojčica! Najzad izlazi neka gospođa. Mrak se ispuni glasovima kao dvorište pijukanjem pilića kad ih kvočka ujutro izvede iz kokošinjca.

No, pogodile su, pomisli Braco, i došle su baš u pravi čas...

Čavrljanje se vesele noćne družbe pronijelo dvorištem, pa ga sad približuje kući.

Hodnik već ozvanja od lupe koraka, veselih glasova i smijeha.

Otvaraju se vrata sobe u kojoj se nalazi Braco.

»Braco! Gle Brace! Dobar večer Braco!« uzvikale se djevojčice opazivši dječaka kad je stigla njegova majka sa svjetiljkom.

On se smješka u neprilici.

»Gle, pa je sve spremno za nas«, klikne Vera promatrajući prostrt stô. »Ti si nas zbilja pozvao.«

Jedna djevojčica ima u rukama jednog od zmajeva što ih je Braco poslije podne pustio s brežuljka u zrak.

»Primile smo tvoj poziv«, smije se ona pokazujući Braci napis na zmaju od crvena papira.

»Baš ti hvala«, govori mala debeljuškasta djevojčica, koju je dječak ugledao kad je prva izašla iz kočije.

Ona objašnjava:

»Znaš, ti si učinio da se ovako lijepo svršava naš izlet...«

Bracu su zaokupile djevojčice, pa mu sve tri u jedan mah pričaju kako je došlo do toga, da se sad nalazi u njihovu društvu.

Iz njihova pripovijedanja s mukom razabire da su one zajedno s majkom pohodile ruševine Bršljanovca, starog grada u šumi. Tim ih je izletom majka nagradila za dobar uspjeh u prošloj školskoj godini. Pred večer ih je zatekao pljusak u šumi. Put se od kiše pokvario. Tada su na sreću ugledale Bracina zmaja, koji se zapleo među granjem nekog visokog stabla. Kočijaš ga je odanle skinuo, pa su pročitale ljubazan Bracin poziv. Da je taj bio baš njegov, o tom nije bilo nikakve sumnje. Ima samo jedan Braco u cijeloj okolici, a ko je on, to je svakom poznato.

»I, dabome, mi smo se odazvale rado«, reče jedna djevojčica, »kad smo vidjele da nas baš ti zoveš...«

Braco nešto promumlja što nije mogao niko razumjeti.

»Pa ćemo sad lijepo večerati«, osmjehne se Vera.

»I prenoćićemo kod vas«, završi jedna od sestara.

Braco pomisli u sebi:

»Da! A kad stignu moja braća, naći će prazne zdjele. I kad budu htjela na počinak, neće imati gdje leći. Za sve to moći će zahvaliti meni, a napose mojoj — pameti...«

Ta misao, da je baš on svemu kriv, mučila ga najviše.

Kada se uopće što nezgodno desi, ko je redovno po srijedi?

Uvijek — on... Da, Braco... On...

Seke su opazile da se dječak nešto snuždio, pa su se zabrinule.

»Da možda nijesmo ipak došle u nevrijeme?« upita ga jedna bojažljivo.

»Možemo otići«, reče druga.

A treća doda sjetno:

»Makar je hladno i noć...«

Braco se nasmiješi. Ne, nijesu prijazne djevojčice ništa skrivile. Ne bi bilo lijepo kad bi se ljutio na njih...

»Što vam samo ne pada na um?« reče on. »Naš dom je gostoljubiv dom...«

Znao je da govori istinu, pa se osjeti ponosan.

*

Poslije večere, koja je gošćama jako prijala, pošlo se na počinak. Djevojčice su zaposjele krevetiće u dječačkoj sobici. Gospođa je ljekarnikovica pošla s majkom u spavaonicu, a Braco je ostao da spava na divanu u gostinjskoj sobi.

Njemu se po glavi vrzla jedna misao.

Što se dogodilo s jednim, crvenim zmajem, to zna. Ali što s drugima dvama? Sa zmajem plavim i žutim...

To pitanje ga mučilo i za spavanja, pa je usnio noću ovaj san:

Upravo kao što je to sinoć bilo, on opet izgleda s prozora kada će doći kola s braćom. Najednom opazi kako u mraku nešto gmiže po putu kao neka mrka oblačina. Braco zna: to dolazi zmaj previjajući se poput goleme gusjenice.

Neman se zaustavlja pred kućom i razvaljuje odvratne ralje nalik na otvor neke kočije.

Iz ralja izlaze djevojčice dvije po dvije.

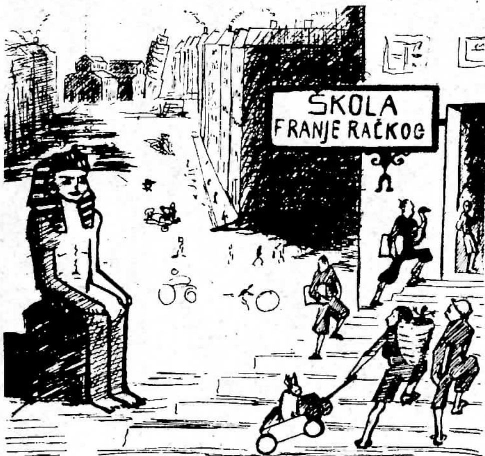
One idu u redu kao na procesiji.

Ulaze u dvorište, u vrt, u kuću...

(Nastaviće se)

Zagreb JOSIP CVRTILA

Slika s pogreškama

Ko će naći više pogrešaka

Stara ura

Sa ormara
ura stara
viče u sav glas:
— Tik — tak —
tik — tak —
Gdje je Ivo, mali Ivo
vjetretrenjasti đak.
Sad ću tucnut dvanaest sati,
a on knjige cijelo vrijeme
nije htio da se lati.
Tik — tak — tik — tak —
neka znade svak
da je Ivo, lijeni Ivo,
nevaljali đak.
Bog zna gdje se sada igra,
skače, vrti kao čigra.
A knjige je ljut
bacio u kut.
Ali neka, neka, neka,
nagrada ga zato čeka,
iza vrata — očev prut.
Tik — tak — tik — tak —
neka znade svak,
da mi nije mio
baš nikada bio
nevaljali đak.

Betina *GABRIJEL CVITAN*

Zečija skupština

Jedan zekan stari
Kad je mjesec sjao,
Drugovima svojim
Pouku je dao.

Učio ih svemu
Što trebaju jesti
I kako će jadni
Od pasa zagrepsti.

»Čuvajte se! — reče —
Od lukave lije.
Rod naš od nje nikad
Baš siguran nije!

Jastreba se bojte!
On vreba iz zraka.
Najviše se bojte
Čovjeka opaka!«

U taj časak nešto
Zašuška u travi.
Pobjegoše zeke
U najvećoj stravi.

Zagreb *ŽARKO JANČIĆ*

»Proljećanci« na prvoj izložbi dječje i omladinske knjige

Malo šale

PROBA

Mali Ivica: Evo, gospođo Klarić, mama Vam je poslala punu košaru svježih gljiva, pa ih možete još danas za ručak skuhati.

Gospođa Klarić: Otkuda to, da je tvoja mama najednom postala tako darežljiva?

Mali Ivica: Hja, znate, ako Vami poslije jela ne bude zlo od njih, onda će ih mama sutra i nama kuhati.

IZBRBLJAO SE

Dečko (proseći): Molim Vas udijelite mi nešto! Ja sam sasvijem napušten od svakoga. Otac mi je umro u sužanjstvu, a mati mi leži na samrti u bolnici. Pa, ako dođem kući praznih ruku, izbiće me na mrtvo ime.

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

PROŠLO JE LJETO!

Ljeto je prošlo
I bliži se kraju,
A to već mala
Dječica znaju.

Jesen nam stiže
Dolazi bliže,
S njom naše brige
I nove knjige.

Trebamo sad učiti,
Dok je zato vrijeme
Da snosimo lakše,
U starosti breme.

Ankica Prosenjak (Ćutanec)

PRAZNICI

Lijepi i bezbrižni praznici su prošli. Počela je škola. Osvježeni i odmoreni vratili smo se da opet marljivo nastavimo s učenjem. Ja sam svoje praznike provela kod kuće i bilo mi je vrlo lijepo. Često sam išla na šetnje s mojom bakom. Nedjeljom sam išla na misu s mojim prijateljicama. I tako su prošli moji praznici.

Zorica Anđelka Jandrić, uč. III. raz.

UMRLA JE IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ

Kad je odzvonilo, odmah nam je gospođa rekla: »Koja se što sjeća o Braci Jaglencu i sestrici Rutvici«. To smo zato pripovijedale, jer je umrla Ivana Brlić-Mažuranić. Ona je tu priču izmislila. Pisala je mnogo prekrasnih knjiga za djecu. Najljepše knjige je ona pisala, pa su ju zvali »Kraljica priča«. Ja tako rado čitam njezine priče. I naša nam ih je gospođa čitala. Sada nam čita »Šegrt Hlapić«. Slava Ivani Brlić-Mažuranić!

Ljubica Šnajder, uč. IV. raz. osn. šk.

Dodatak uredništva: Dobre nekrologe o pok. Ivani Brlić-Mažuranić poslale su nam još ove naše marljive suradnice: Đ. Štromar i M. Kovačić.

PISMO PRIJATELJICI

Draga Anđela! Žao mi je što si opet otišla u Liku. Znam da si Ti žalosna za nama, ali znam da si ne možeš pomoći. Kako Ti je? Jesi li zdrava? Je li Ti tamo u Lici jako ružno? Da li dobro učiš? Drada Anđelo, opet dođi što prije k nama. Ti si nam pisala ultim maja, pa nismo znale što je to. Od srca te ljubi

Hajgl Štefica

NA IZLOŽBI AUGUSTA ŠENOE

Kako se uđe na vrata izložbe, vidi se pjesma Zagrebu od Augusta Šenoe. Mene su zanimale one lijepe pripovijetke. Bilo je mnogo originala. August Šenoa izrađivao je lijepe slike. Dosta smo se zadržali kod sobe Augusta Šenoe. U sobi je pisaći sto, a na stolu igraće karte zavezane sa zastavom. August Šenoa je umro tako reći s perom u ruci. Ova izložba je posvećena 100-godišnjici rođenja Augusta Šenoe. Slava Augustu Šenoi!

Darinka Popović, uč. IV. raz. osn. šk.

Dodatak uredništva: Još su nam lijepe člančiće o Augustu Šenoi poslale ove naše suradnice: Pepica Vrbanić, Marija Anić, Marcela Kovačić, Ljubica Šnajder i Hilda Urban.

MOJA MACA

Imam malu mačkicu, a zove se Laca. Dobila sam ju kad sam prošle godine došla s mora i jako ju volim. Ja sam njezina pomajka i moram se za nju brinuti da ima vode i jela. Ona se znade grepsti i gristi, a pogotovo kad se u nju puše. Jednom su bila otvorena vrata od smočnice, a u zdjeli puran, i ona se došuljala neopaženo i pojela skoro cijelu bocu. Kad je majka to vidjela, bila je jako ljuta i macu je istukla. Morala je cijeli dan biti na balkonu bez svega. Ona pak je mijaukala, jer je na balkonu hladno, ali joj to nije ništa pomoglo. Uvijek se mota pred nogama, pa joj i stanemo na rep ili capu. Navečer kad skinem cipele i čarape, ona bježi za mojim nogama i penje se na njih. Kad nanjuši meso mijauče i stane na zadnje cape i moli ko mali psić, a ako ne dobije odmah, skoči na sto, ali čim primim šibu, bježi brzo pod peć. Moja se maca zna špekulati po cijeloj kuhinji i zna visoko skakati, a zna se zavući u moj krevetić, pa lijepo spava. Kad ujutro pijemo mlijeko, dobije i ona u svojoj zdjelici, pa ako je prevruće, vuče zdjelicu prema sebi, dok najzad sve ne prevrne i za kaznu ne dobije više. Ja ju i kupam, a ona se dreči i bježi van iz vode, a kad se okupa, izgleda ko mali pas. Ona je po leđima bijela a prednje cape su joj kraće, a kad tko dođe k nama, svatko joj se čudi i kaže: »Kakova je to čudna maca« ili »Takove mace još nisam vidjela« ili »To nije obična maca nego angora!« itd. I tako je moja maca zbilja malo čudovište.

Tartaglia Ruth, uč. IVb raz.
Botićev trg

STOGODIŠNJICA MAKSIMIRA

Došao je dan kada je Maksimir navršio 100 godina. Zagrepčani slave 100-godišnjicu našeg dragog Maksimira. Maksimir je krasan perivoj. Po jezeru su lađe plovile s lampionima. Slon je šetao po aleji, a kada je zasvirala glazba, slon se poplašio, pa je pobjegao. Mi smo bili u Zoološkom vrtu. Ujutro je bila sv. misa u kapelici sv. Jurja, a naveče su bacali rakete. Živio naš dragi Maksimir. Ja idem uvijek s tatom u Maksimir. Po aleji su gorjele svjetiljke.

Nevenka Kokotović, uč. IV. raz. osn. šk.

STOGODIŠNJICA MAKSIMIRA

Maksimilijan Vrhovac dao je urediti ovaj naš krasni Maksimir. Ove godine slavi Maksimir svoju 100-godišnicu otkako je uređen. Zato danas dne 3 rujna pod odmorom išle smo u Maksimir. Išle smo u paviljon. Tamo smo govorile pjesmice. Ja sam govorila pjesmicu što sam sama izmislila:

Maksimire dragi,
Mnogo svake sreće,
Da nam tvoje granje
Nitko ne posiječe!

Budi nam još ljepši
Nego što si sada,
Da pod svakim hrastom
Bude uvijek hlada!

Ivanka Bakrač

Dodatak uredništva: Još su nam lijepe sastavke o stogodišnjici Maksimira poslale ove učenice: Ivanka Horvat, Štefica Štefičić, Hilda Urban i Đurđica Štromar; — ali na žalost ne možemo sve uvrstiti u list zbog ograničena prostora.

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1. Crven viža u bukaru (vrč) cijedi.
2. Četiri brata idu po svijetu, nikad jedan drugog ne vidi.
3. Djed sjedi za plotom, ne boji se pasa, već kokošiju.
4. Tko je vikao, da ga je sav svijet čuo?
5. Tko je psu najsličniji?
6. Tko ide natraške?

7. Računska zadaća.

Tri trgovca poduzmu zajedno neki posao. Trgovac A uloži u posao 478.24 d; trgovac B uloži za ¼ više nego A; trgovac C uloži za ½ manje nego A i B zajedno. Koliko su sva tri uložili?

8. Brojčana križaljka

2	6	7	1	4
5	4	1	8	2
4	3	3	3	7
8	4	2	5	1
1	3	7	3	6

Popuni s brojkama ovih 25 četvorina tako, da dobiješ okomito, vodoravno i unakrst broj **20.**

ODGONETKE ZAGONETAKA IZ 1 BROJA »DJEČJEG KOLA«

1. Cesta; — 2. Snop; — 3. Med; — 4. Jer zna note napamet; — 5. Kad stane na nogu; — 6. Puž; — 7. Jedan je dobio: 3 puna, 1 polovinu i 3 prazna; drugi: 2 puna, 3 polovine i 2 prazna; treći: 2 puna, 3 polovine i 2 prazna; — 8. 110 učenika i 10 učenica; — 9. 2 kg.

O d g o n e t a č i: Brezovac Stjepan (1—9); Markulinčić Marijan (1—8); Golubić Mihovil iz Remetinca (1—8); Tepeš Mirko (1—9); Grgac Marica (2 do 8); Antolić Martin (1—9).

N a g r a đ e n i: Brezovac Stjepan (knjigu); Tepeš Mirko (20 boca Radenske); Antolić Martin (naliv-pero).

MUDRAČINA

M a t i Sine, jesi li ti uzeo jabuku, što je bila tu na stolu?

S i n: Ne, mama.

M a t i: Pa, ko ju je onda mogao uzeti? A da je ti nisi pojeo?

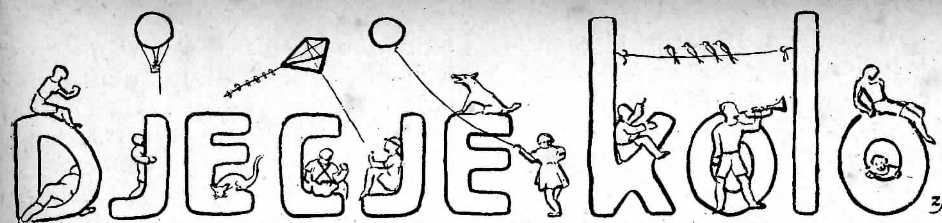
S i n: Ne, mamice. Ja ću je istom kasnije pojesti.

DJETINJSKI

U č i t e l j: Bili mi, Tomice znao kazati, koliko je to četiri puta pet?

T o m i c a: Nažalost, gospodine učitelju, ni ja to ne znam.

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA”

Godina VIII — ZAGREB, STUDENI 1938 — Broj 3

NAŠE KOLO

Mi smo djeca malena
svoga roda nada,
mi smo djeca vesela,
mi smo čeljad mlada.

Dugo kolo vrtimo
zemlji oko kruga,
naglo ga zavrtimo,
neka bježi tuga.

Hoja, hopa, hopšasa
mi smo djeca mlada,
mi smo djeca vesela
svoga roda nada!

ČIKA NIKA IZ VRBIKA

MALA BEBA PLAČE

PRIKAZ S POZORNICE

L i c a : Beba i četiri dječaka

(Prije no što se digne zavjesa, čuje se plač malog djeteta. Kad se zavjesa digne, ono plače tiše, i kao da se stidi publike, pokriva lice rukama i natraške ide u kut pozornice. To plače Beba, koja je stara tri godine, a pretstavlja je sposobna mala djevojčica koja još u školu ne ide. Ako nema takve, može biti i školsko dijete, samo da bude malog uzrasta. U najgorem slučaju može da bude i mali dječak, obučen u košuljicu male djevojčice, s papučama na nogama i vunenom zimskom kapom na glavi natučenom. Beba u kutu jače zaplače, jer ide)

P r v i d j e č a k (koji jede bananu. Grubo i podrugljivo oponaša plač djevojčice): Beeeeeee! . . . Šta tuliš kao tele? Mekećeš kao koza: m-e-e-e-e-e! (Beba uvrijeđena vrišti plačući.) Vrištiš kao da te kolju: iiiiiiii! . . . Siguran sam da se dereš bez razloga. Daću ti ja, šmrkavice jedna, nekoliko vrućih, da barem imaš zašto bečati. (Uzme je za ruku, povuče napred i udari je nekoliko puta po debelom mesu. Beba jače plače.) Sad se deri! Sad barem imaš zašto. Beeee! . . . M-e-e-e-e-e! Iiiiiii! . . . Evo ti banane! (Baci joj ljuske i odlazi.) Uh, što ne volim ovakvu malu balavu djecu koja samo beče i tule cio dan i noć. Ja sigurno nisam takav bio! (Odlazi, Beba plače tiše,

diže ljusku od banane i baca je gnjevno za dječakom. Beba sakriva oči i povlači se u kut pozornice, a onda opet jače zaplače, jer ide)

Drugi dječak (koji je zaduben u čitanje iz sveske kriminalnih, gangsterskih romana. Već je skoro prešao pozornicu, kadli Beba upravo zavrišti. On se trgne, smota svesku u džep i priskoči Bebi. Sve radi kretnjama detektiva.) Zašto plačeš mala? Jesi li izgubila dinar? (Beba kima glavom.) Hajde da ga tražimo. (On traži, Beba dalje plače.) Ti nisi izgubila dinar, zar ne?! (Beba niječe glavom.) Pa, naravno, ja sam to odmah mislio. Imadem ja odličan detektivski nos! Ti si zalutala. Ti si se izgubila. Znadem ja što se tada čini! Uzeću te za ruku i odvešću te mom prvom stražaru. On će te odvesti na upravu policije i tamo ćete tvoja mama naći. Ja ću tako spasiti jedan ljudski život i dobiću pohvalu. Idemo! Daj ruku! (Beba neda ruke i plače jače.) Ne boj se! Ja nisam razbojnik! Pogledaj! (Izvrne kaput i pokaže joj znak.) Ja sam tajni detektiv u civilu, strah i trepet svima razbojnicima! Možeš se u mene pouzdati! Idemo, daj ruku! (Beba uzmiče i plače.) Ha! Sada znam što je na stvari! Ti nisi zalutala, zar ne? (Beba niječe glavom.) Tebe je jedan zločesti dječak istukao, zar ne?! (Beba potvrđuje glavom.) Eto vidiš, kako ja sve pogađam! Ja imadem odličan detektivski nos. Nije čudo, jer sam učio u školi Šerloka Holmesa! Ne boj se, ja ću tvog progonitelja pronaći i uhvatiti. Mojem oštrom detektivskom oku ništa ne izmakne!... Moja detektivska vještina je prvoklasna! Samo me pogledaj! (Vadi revolver sa čepovima iz džepa na hlačama desnom rukom, a lijevom električnu džepnu lampicu i bez riječi oponaša detektiva, koji traži u noći svjetiljkom lopova. Skriva se u zasjedu, breca se, prebacuje se na drugu stranu. Sve radi bez riječi, samo se čuje dah. Beba prestaje plakati i promatra ga.) Ha! Čuju se sada zaista neki koraci!... To je taj, kojeg tražim. To je krivac! Došao je čas obračuna! (Spremi se s revolverom u zasjedu.)

Prvi dječak (ulazi i jede naranču. Beba zaplače, kad ga vidi.) Beeeeee!... Još tuliš, balavice jedna! (Drugi dječak skoči mu na leđa.) U pomoć! U pomoć!!

Drugi dječak: Daću ti ja pomoći, razbojniče!

Prvi dječak: A to si ti, fakin jedan! Ne bojim se tebe ni tvog pišivog revolvera.

Drugi dječak: A da vidimo, bojiš li se mojih detektivskih mišica! (Ulete dječaci jedan drugom u šake, rvu se, bacaju se, dok drugi dječak konačno ne pobijedi. Beba jeca i motri borbu. Kad ga je oborio, klekne mu na prsa i vadi iz džepa uzicu.) Sada ću te, gangstere jedan najokrutniji, svezati. Evo ovako! Diži se sada i napred! Ravno na policiju! Ne oklijevaj!! Tornjaj se napred! (Udara ga nogom.) Beba, ne plači! Idi kući svojoj mami! Ti si osvećena, divna djevojko! (Publici) Ja sam detektivska zvijezda prve klase! Ko me treba, neka me samo nazove telefonski. Stanujem na polju iza Ljubljanice, pod zemljom, u jednom sanduku. Telefonski broj mojeg tajnog boravišta je: 00-000! (Odlazi. Beba zaplače, kao da je kolju, jer dolazi)

Treći dječak (koji udara lako u nogometnu loptu kao da »dribla«. Stane, uzme loptu pod pazuh i priskoči Bebi): Zašto plačeš, mala?... Hajde, kaži mi!... No, pa zašto mi ne odgovaraš?!... Sigurno si negdje na ulici mamu izgubila!... Hajde, idemo tražiti tvoju mamicu! (Beba se opire.) Nećeš da ideš?! Daj barem progovori! Hoćeš li da te odvedem u tvoj stan? Reci mi gdje stanuješ?! Tvoja će se mamica veseliti kad te dovedem kući. Daj ruku! (Beba se opire.) Zar ni kući nećeš?! Pa što je to s tobom?! Zašto me mučiš?! Vidiš, meni je žao tako male djece. Ja ih uvijek branim. Želim da im pomognem! Reci mi barem jednu riječ! Pa ti ne znaš ništa drugo nego plakati! (Pogleda na ručni sat.) Žao mi je, ali više se s tobom nemam vremena zabavljati. Skoro će četiri sata, a ja moram biti točno u četiri sata na nogometnom igralištu na treniranju. (Beba prestaje plakati.) Vidiš, sad si ljepša kad ne tuliš! Reci, zanima li te nogomet?! Znadeš li ko je prvak Jugoslavije?! Joj, zaboga, pa ti nemaš ni pojma o nogometu! Hoćeš li da ti pokažem? (Beba kima glavom.) Dobro! Evo, gledaj! Ovdje će biti vrata gola. (Označuje ih kapom i kaputom.) Ja ću biti vratar. Tebi evo lopta, pa pucaj u gol, a ja ću braniti! Siguran sam da mi nećeš zabiti ni jednoga gola!... Hajde, pucaj! No, što čekaš! Udri!! (Beba baci loptu rukama.) Hu, zaboga! Pa ti ne znaš u gol da pucaš?! Zar ti živiš na Marsu, a ne na ovoj zemlji, na kojoj nema čovjeka koji se ne bi razumio u nogomet?!... Ali, čekaj! Ja ću te naučiti pucati u gol! Stani ti ovamo na vrata, a ja ću pucati. Tako! Dobro. Sada pazi i brani!! Pucam!!! (Udari loptu nogom, a ova sruši bebu. Ona ponovno zaplače.) Nemoj plakati! Ja te nisam htio udariti! Sad vidim da nisi za nogomet. Daj mi ruku! Idemo u dućan da ti kupim bombona! (Iza kulisa udara četiri sata. Treći dječak se brecnu, pograbi loptu, kapu i kaput i viknu.) Oprosti, beba, nemam vremena! Tuče četiri sata! Biću kažnjen, ako ne dođem točno na treniranje! Gledaj da se utješiš sama! Zbogom! (Otrči. Beba plače najjačim vriskom, jer dolazi)

Četvrti dječak (koji odmah skoči do nje i diže je, pa joj čisti ko-

Skrivačica

Gdje je mlinar?

Lovac Vlado

Sa puškom o ramenu
stupa mali Vlado,
valjda se je plijenu
danas mnogom nado.

Prolazi kraj močvare,
možda će na žapce
ili će iz živice
pucati na vrapce.

Da će biti lovine
i izgled mu kaže:
za šešir je stavio
pero od kuraže!

Samobor

BOGUMIL TONI

šuljicu. Srdačan je, zabrinut, mio, topal.): Zašto plače mala, draga bebica? Ma nemoj plakati, jer je meni tako žao! (Beba jače plače.) Oh, pa što da radim? Hoćeš li, da te odvedem kući? Igraćemo se loptom. Gledaj je kako je lijepa! (Vadi iz džepa malu šarenu loptu.) Zar se ne voliš loptati?!... Dobro, onda ću ti čitati ovu krasnu knjigu. (Pokazuje joj lijepu knjigu koju je imao u ruci.) Još plačeš! Pa što da radim?! Kako da te utješim?! Znaš šta! Hodi k mojoj kući. Moja će mamica tebe očistiti i oprati. Ona će ti dati nešto fino papati. Dobićeš pekmeza od marelica. Ili ćeš dobiti kompota od trešanja! Da, sve ćeš dobiti, samo nemoj više plakati! (Beba još plače.) Ha! Sada znam što ću učiniti! Ako prestaneš plakati, otići ćemo mojoj mamici. Ona će mi dati pedeset dinara. Sad ću se ja s tobom odvesti u grad na tramvaju. U Ilici ćemo šetati. U bazaru ćemo kupiti tebi veliku lutku, koja spava i koja govori »mama«. Jesi li sada zadovoljna?... Ako te noge bole, ja ću te odnijeti na leđima. Hoćeš li?!... Joj, zaboga, pa ti još uvijek plačeš! (Beba kiše.) Ti kišeš! Pa ti si nazebla! Hodi žurno k mojoj mamici, ona će nam skuhati finog vrućeg čaja!... Ne ideš?! O, kako mi je žao! Vidiš, i ja plačem. (Dječak oponaša plač. Beba ga motri i umiruje se pomalo.) Tako, mala bebice! Sad te još više volim. Daj da obrišemo suzice! Evo rupčića! Tako! A sada nosić. Puhni! No, jače! Fino, sad je sve u redu... Sad mi reci kako se zoveš. Zoveš li se Anđela? Možda ti je ime Biserka? Ma zašto mi nešto ne kažeš?! Zar ti mene ni malo ne voliš? Vidiš, a ja bi sve za tebe učinio samo da ne plačeš i da budeš vesela! (Beba jeca.) Aha!! Ti si sigurno siroče na svijetu, pa se skitaš po ulicama gladna, žedna, gola i bosa?! Ti sigurno nemaš tate?! Mama ti je umrla, zar ne?! Joj, to je strašno i žalosno! Idemo brzo mojoj kući. Ostaćeš zauvijek kod nas. Tata će se moj veseliti. Mamica će te moja ljubiti. Ti ćeš biti moja seka. Ja ću mami pomagati, kad te bude hranila. Kuhaću ti mlijeko, nadrobiću u njega žemljicu, pa ću te malom žličicom hraniti. Onda ću te polegnuti u zipku. Sad ću te ljuljati i pjevaću ti. (Pjeva kiticu, dvije neke uspavanke.) Ti ćeš zaspati dubokim snom, i u snu ćeš rasti, rasti i tako ćeš nam jednog dana narasti velika, velika!! A kad svršiš građansku školu, daćemo te izučiti za krojačicu. Onda ćeš si sama sašiti krasne haljine! Bićeš prava velika gospojica, pa ćeš se jednog dana udati! (Dječak se srdačno nasmije, Beba isto tako i pljesne rukama.) Ti pristaješ! Ti više ne plačeš! (Čučne.) Hajde! Popni mi se na leđa, da te odmah odnesem mojoj mamici. (Beba se pope na dječakova leđa i ogrli ga oko vrata toplo i umiljato.) Tako! Idemo sada! Zbogom! (Kad su bili na kraju pozornice viknu)

B e b a: Ne! Neću!

Č e t v r t i d j e č a k: Što ti je sada?! Zašto nećeš da te odnesem?

B e b a: Ja imam taticu. Ja imam mamicu. (Govori mazno.)

Č e t v r t i d j e č a k: Pa zašto si onda tako dugo i tako očajno plakala?!

B e b a: Isla bi kuci, a bojim se peseka! On laje: av, av, av, av! I oce mene glisti!...

Č e t v r t i d j e č a k: A, ti se bojiš peseka! I zato si toliko plakala! A ja mislio da si siroče, da nemaš roditelja i da ćeš biti moja seka!

B e b a (dječaka na leđima ogrli jače): Ja tebe jako volim!

Č e t v r t i d j e č a k: No, kad je tako, onda je opet sve u redu! Hoćeš li da te na leđima odnesem tvojoj mamici?

B e b a: Hocu... Molim!... (Vani se čuje kako pas laje.) Cuj peseka! Ja se bojim!

Č e t v r t i d j e č a k: Ne boj se ništa! Ja ću te braniti! Idemo mamici koja je već u brizi zbog tebe. Primi me čvrsto oko vrata! Tako! Napred!!! (Odnese Bebu na leđima. Zastor se spušta.)

MATO LOVRAK

U jeseni

Iz mokroga luga
U selo se krade
Jesenja tuga...

Noću, danju
Maglene tralje vise
O golom granju;
I oko ljudi se pletu
Iz srca i očiju vabeći
Umor i sjetu...

Oblaci kišom suze.

Nižu se jesenji dani
Tmurni i zaplakani...

*

Al snijeg će pasti
I zasuti dolove;
U nepovrat stjeraće
Jesenje bolove.

Zagreb *ŠIME FUČIĆ*

KONJ

Bio seljak i imao konja vranca. Konj lijep, ugojen i brzoteča. Na daleko nije mu bilo para. Kod sviju pogdjekoja mana, samo kod Blijeska ni mane ni prigovora. Svi mu priznavali prvenstvo, a to je seljaka osobito radovalo.

— Ne bih ga dao ni za oko u glavi, — govorio ponosno stari Dane. — Ma ni za oko — ni za ćesarevu kesu.

— Dao bi ga, Dane, kad bi ti na stolu zveknuli taliri.

— Ni onda; znam ja što Blijesko za mene vrijedi.

I tako bi Dane uvijek odgovarao, kad bi se povela riječ o njegovu konju.

A konj kao da je sve to razumio, umiljavao se svom gospodaru, tapkao

razdragano kopitima po ledini i rzao veselo, ko da pjeva.

Nadošli Dani i teški dani: nerodica, bolest i smrt u kući. Kao da su se sve nesreće odjednom survale na njegov dom. Ponestalo i novca, pritisla oskudica, a u vjerovnika oči sve to veće i požudnije. I sve na račun lijepog Blijeska.

Ali Dane ga neda. Sve prije, ali konja nikako. Bez njega mu ne bi bilo života.

Vjerovnici naposljetku stali gubiti ustrpljivost, prijetiti mu i tražiti svoje.

I jednoga jutra zatutnji muklo bubanj na Daninu dvorištu. Cijelo se selo sleglo oko njegove kuće i vrtova.

— Daj, Dane, konja! — vikali mu prijatelji. — Sve će on pokriti, a ostaće ti kuća i zemlja.

— Nedam ja njega, srce mi s njime sraslo, svisnulo bi.

— Žrtvuj ga, rane će zacijeliti!

— Živinče je!

— Ostaće ti i za drugoga! Blijesko nije obično konjče!

I tako redom. Svi na Danu, a Dane ni da čuje... A kuća i vrtovi već u tuđim rukama.

Konj milo pogleda svog gospodara, zarže veselo, ko da je medom začinio, i približi mu se ponosno dižući glavu i svoje razdragane vitke noge.

— Nedam ja tebe, Blijesko moj zlati, nedam ja tebe — uzdahne starac ovijajući mu ruke oko vrata. A onda odjednom poskoči, kao da se u njemu probudila mladost, zajaše svoje jedino dobro i podignuvši u zrak šešir vikne glasom punim sjete i zanosa:

— Zbogom selo i seljani, zbogom zemljo težena i kućo rođena!... Idem u svijet; moj me Blijesko neće napustiti... Idem!... Zbogom!

Seljani prosuziše a kupci Danina imanja zadrhtaše.

— Stani, Dane! — priskoči jedan prihvativši svojom snažnom rukom napete uzde na razigranom konju. — Neka ti je kuća i zemlja!... Čovjek, koji ni u najtežim časovima ne zatajuje prijateljstvo i harnost svojoj životinji, nosi u sebi zlatno srce i plemenitu dušu. A takova treba poštivati!

Dane se okrene, protare si oči i pomilovavši svog konja reče:

— Ne, prijateljstvo i harnost ne otkazujem nikada. Moj Blijesko to znade, zadao sam mu riječ, a zadana riječ mora da je čovjeku sveta. Do groba ostaćemo zajedno.

Konj i opet veselo zarže, a Dane se sagne na sedlu, zagrli ga i zaplače.

Sunce se pomaljalo iza oblaka osvjetljujuć taj najljepši prizor što ga je ikada doživjelo ono ubogo Danino seoce.

Šibenik. *Jos. A. Kraljić*

Varavi san

Lisica i lasica —
Susjedice dv'je —
Imale su ovu noć
Iste lijepe sne.

Vidjele su zečiće
Bijele kao snijeg
Kako su doskakali
Baš pod ovaj brijeg,

Gdje ih one čekaju
U taj tihi čas,
Al odjednom začuju
Da je blizu — pas.

Pa kako su skočile
— Bilo ih je strah —
Nesta sna i zečića
Sve u jedan mah...

Rimske Toplice *JOSIPA RADOŠEVIĆ*

PERAST

Ulazeći kroz tjesnac Verige u posljednji zavijutak čuvenog Bokokotorskog zaliva, oko se odmah zaustavlja na nekada važnom i slavnom naselju, dok danas gotovo napuštenom i umirućem Perastu.

O postanku se Perasta malo znade, ali sudeći po njegovu imenu, sva je prilika da je postojao već u ilirsko doba. Od tada je često mijenjao svoje gospodare među kojima su bili i vladari naše krvi. Kao predstraža staroga Kotora bio je uvijek prvi na udaru, čim bi se u tjesnacu Verige pomolile neprijateljske lađe. Prema tome je bila i sudbina Kotora u dobrom dijelu vezana uz uspjehe starih Peraštana u odbrani svog mjesta i završnog rukava Bokokotorskog zaliva. Kad su Turci god. 1539 zagospodarili susjednim Risnom, a nešto kasnije i Orahovcem i Glogovcem, odrvao im se Perast i ostao i nadalje u vlasti mletačke republike kojoj su njegovi stanovnici bili vrlo odani i vjerni. Mlečani su znali cijeniti tu privrženost svojih podanika, pa su u znak priznanja postavili 12 Peraštana kao čuvare zastave generalnog zapovjednika njihova brodovlja.

Najveće je zlo starog Perasta bilo u tome, što nije bio zaštićen bedemima, po primjeru ostalih primorskih gradova, pa je tako bio izložen još češćim napadajima i pljačkanju svojih brojnih neprijatelja, a u prvom redu Turaka iz susjednih naselja. Najžešći napadaj od Turaka preživio je 15 maja 1654, kad su oni sa svojom silnom vojskom, pod zapovjedništvom vojskovođe Mehmet-age Rizvanagića navalili na grad, da ga upokore i unište. Peraštanima je međutim poslužila sreća i turska je vojska bila hametom potučena a zaglavio je tu i sam Rizvanagić. Tu pobjedu nad nadmoćnom neprijateljskom vojskom pripisivahu Peraštani čudotvornoj Gospi

Perast

Perast: Gospa od Skarpjela

od Škrpjela, pa joj u znak harnosti posvetiše dan 15 maja kao blagdan, što se od tada redovito slavi svake godine.

Do polovice XVII stoljeća bio je Perast neznatno mjestance. Njegovi su se mješćani bavili poglavito pomorstvom, ribarstvom i brodogradnjom, koja je bila tu osnovana već u XIV stoljeću. Istom u drugoj polovici tog stoljeća naglo je ponarastao i pridigao se do vrhunca svog blagostanja. Brojio je tada oko 1500 stanovnika, što je bilo u ono doba i za ondašnje prilike vrlo mnogo. U Perastu je tada vladala veselost i bujao život pun sjaja i bogatstva.

U to je doba sagrađen i krasan zvonik. 55 m visok, jedan od najljepših u Dalmaciji. Uz zvonik bila je zasnovana i crkva, ali joj je izgrađen samo stražnji dio, što se još i danas vidi. Taj se zastoj pripisuje padu mletačke republike kad je i Perast počeo ponovno nazadovati i propadati tako, da je do danas spao na manje od 500 žitelja, a taj se broj još uvijek stalno smanjuje.

Uz sam zvonik stoji danas župna crkva sv. Nikole, jedna od najstarijih u mjestu, u kojoj se čuva skupocjeno crkveno ruho i nakit nekada cvatućeg gradića. Tu je i čuveni srebrni križ kao i baldakin iz doba borbe Peraštana protiv Turaka (XVIII stolj.), pod kojim su u slavlju i veličanju Gospe od Škrpjela ophađali gradom i stvorili svoj zavjet o neprekidnom blagdanu 15 maja.

Pokraj crkve nalazi se općinski dom, a u njemu mali muzej starina i slika iz drevnih vremena. Tu je i slika glasovitog slikara Peraščanina Tripe Kokoljića, koja pretstavlja njega samoga. Druga je njegova slika uspomena na ono doba, kad su stari Peraštani, kao prokušani pomorci, slovili kao učitelji i odgajatelji stranih pomoraca. Slika pretstavlja Marka Martinovića Peraštanina kako na poziv ruskog cara Petra Velikoga drži šesnaestorici ruskih boljara predavanje o moru i pomorstvu. Čuven je i mač, koji je tu pohranjen. Drži se, da ga je Peraštanima poklonio hrvatski ban Petar Zrinjski u znak priznanja za njihova junaštva.

Spomena je vrijedan po svojoj osebujnoj izgradnji osmerokutni zvonik uz kojega je i grobnica starog Peraštanina, barskog nadbiskupa Andrije Zmajevića. Na sjevernoj strani grada

Perast: Otok sv. Jurja

vide se još i danas, uz mnoge druge ruševine njegove nekadašnje velebne palače.

Od svega, što još uvijek čini Perast važnijim mjestom na našem Jadranu, jesu njegova dva otočića, naravni sv. Jurja i umjetni Gospe od Škrpelja. Posjeli su pred mjestom poput dviju zatravljenih lađa.

Otočić sv. Jurja, sa starim visokim čempresima, grobnica je starih Peraštana, prvih graditelja susjednog otočića Gospe od Škrpjela. Na ulazu u samo groblje nalazi se grob Fra Frana, nesrećnog tobdžije Slovenca, koji je u Napoleonovo doba služio u francuskoj vojsci. Tužan spomen na nesrećni slučaj, što se tu zbio povodom jednog opsjedanja Perasta po francuskom bojnom brodovlju. Tobdžija je Slovenac dobio nalog od svojih poglavara da otvori topovsku paljbu na grad, kako bi se u njemu upokorili uzbunjeni stanovnici. Top zagruva a čas kasnije oglasi se u Perastu mrtvačko zvono. Ne potraja dugo, a s njegove se obale otisne mrtvačka lađa noseći nečije mrtvo tijelo pod čemprese na otočiću sv. Jurja. Čim je lađa pristala uz otočić, opazi nesretni Slovenac na nosiljkama svoju mrtvu vjerenicu koja je nastradala povodom njegove paljbe na grad. Zaprepašten i rastužen zaplače gorko, jaukne bolno, a onda odloži svoju vojničku odoru, da je zamijeni pokorničkom fratarskom mantijom. Od tada je ojađeni Slovenac ostao kao Fra Frane na otočiću mrtvih sam među čempresima i lutao po njemu poput pustinjaka sve do svoje smrti.

O postanku otočića Gospe od Škrpjela priča se ovo: Na mjestu gdje je danas taj umjetni otočić, bio je negda samo suri greben, koji je poput zuba stršio iz mora...

Jednoga jutra pođoše dva mlada Peraštana, dva braba Mardešića, u ribolov i pristaše sa svojom lađicom uz taj greben. Odjednom ugledaše na njemu lijepu sliku Gospe. Pripisujuć to nekom čudu i čuvajuć tajnu uzeše sliku i pohraniše je u svom domu. Ne potraja međutim dugo i jedan od braće naglo oboli i umre. Drugi brat, nazrevajuć u tome prst božji, preplaši se, pohiti mjesnom župniku i otkrije mu tajnu o Gospinoj slici. Župnik preuzme sliku i dade je uz crkvene svečanosti i obrede prenijeti u župsku crkvu sv. Nikole. Ali eto i opet čuda: slika je odjednom nestala. Tragajući

za njom, nađoše je na onom istom grebenu, odakle su je braća Mardešići donijeli u grad. Ovo se čudo protumačilo kao volja i nalog s neba, da se slika ostavi na grebenu i da se tu podigne doličan hram čudotvornoj Gospi.

Kako se međutim na malom grebenu nije moglo graditi, odlučiše pobožni Peraštani da se tu ponajprije sagradi otočić, a da se istom onda podigne na njemu zasnovana crkva. I rad je započeo; mučan, tegoban i dug. Peraštani ne sustaše. Njihove lađe zaređaše ustrajno i smjelo utapljajuć neumorno i dalje uz greben otočića svoje tovare ogromnog kamenja. Stvoriše pače i zakon odredivši dan u godini, kad su svi peraščanski brodovi morali da saspu po jedan tovar kamenja u nezasitne morske dubine. Prohujali su vijekovi dok je konačno iz mora izbio umjetni nasipani otočić i na njemu sagrađena crkva. Peraštanima nije međutim ni to bilo dosta, pa još i danas grade i dograđuju to svoje čudovište, taj jedinstveni umjetni otočić na našem Jadranu. Svaki je njihov novi brod dužan, da se prije isplovljenja iz luke oduži čudotvornoj Gospi s bar po jednim tovarom kamenja. Na uspomenu pak dana, kad su to morali da čine svi brodovi, ponavlja se taj običaj svake godine na dan 22 jula. Toga se dana otisnu u isti čas od obale starog Perasta svi njihovi brodovi, krcati kamenjem, da uz pratnju, molitvu i pjevanje svećenstva i pučanstva saspu uz zasebne crkvene obrede svoje tovare uz bokove Gospina otočića i da ga tako dograđuju i proširuju.

Crkva je na otočiću pravo čudovište kista glasovitog slikara Peraščanian Tripe Kokoljića. Strop i stijene upravo su joj prekrivene skupocjenim slikama i zavjetnim uspomenama peraščanskih mornara. Tu je i do tisuću urezbarenih pločica od srebra, što sve pretstavlja neprocjenjivo blago. Kao primjer navešćemo, da su Englezi za samu jednu oveću sliku nuđali toliko engleskih funta (lira sterlinga), koliko bi ih trebalo da se slika posvema njima prekrije. Ali Peraštani ni da čuju: nema tog blaga, koje bi moglo da to otkupi i naplati.

Na glavnom se oltaru čuva još i danas ona ista čudotvorna slika, koju su braća Mardešići ponijeli s grebena. Pored toga ima u crkvi i raznih mramornih kipova, čudesnih gobelina i drugih ukrasa i nakita.

Sve to nagomilano blago pod Gospinim krovom čuva jedan jedini stražar, stari Peraščanin Marčinko, već gotovo pola vijeka. Uz njega je samo njegov vjerni pas, koji se nikada ne dijeli od otočića. On je tu da uz starca čuva Gospino blago, silne milijarde i golemo djelo neumornih i zaslužnih Peraštana, po kojima će njihovo mjesto živjeti i onda, kad ga više ne bude.

Šibenik. *Jos. A. Kraljić*

Um i srce

Nikad nemoj činit ono
Što ti srce tvoje želi,
Nemoj metat ni na zvono
Što ti pamet samo veli.

Tekar kad se oba slože
Onda jurni napred, sine!
Onda samo rad tvoj može
Da te digne u visine.

Sarajevo *R. b. MALDINI*

PUŽEVA KUĆICA

(Nastavak)

Galame, ciče, smiju se kao za odmora na školskom dvorištu.

Ali Braco se smije:

»Izlazite!« viče prema zmajskoj glavi. »Izlazite makar do sudnjega dana! I ma koliko vas izišlo, vi ne možete ustrašiti našu — gostoljubivost...«

Braco se najednom diže uvis.

— — — — — — — — — — — — —

Noć; mračna sjena zgrade među jablanima koji šume.

To je željeznička stanica u J.

Pred njom na kolima drijema čovjek.

Braco zna: to otac čeka dolazak vlaka.

Konji u mraku — čuje se — žvaču sijeno.

Vonja negdje katran, što li?

Najednom jeziv šum u prašini na nevidljivu putu.

Pomicanje odvratna gmizavca: jasno, odmjereno, postojano...

Najednom: crna se sjena primakla kolima.

Braco se ledi od užasa.

Znade što će se zbiti:

Zmaj će progutati kola, konje i oca s njima...

Dječaku na usnama zamire krik.

On gubi svijest...

— — — — — — — — — — — — —

Po željezničkim se tračnicama protegla orijaška neman.

Razjapila je mračne ralje poput kakove bezdani.

Ona vreba žagreći zelenim očima.

Upravlja ih niz tračnice u noćni mrak.

Lupa — tuk... Lupa — tuk... Lupa tuk...

Niz željezničkih kola, nalik na tamnu vrvcu s vatrenom prugom osvijetljenih prozora, munjevito hrli ususret nemani...

Braco, očajan, trči uz prugu vičući:

»Avaj! Što ću jadan? U pomoć...«

U vlaku su njegova braća.

Vlak ulazi u ralje nemani kao u neki tunel...

— — — — — — — — — — — — —

Braco se budi. Sav je u znoju. Na čelu osjeća blagu jednu ruku.

»Što ti je?« čuje poznat glas. »Vičeš kao da te kolju... Probudio si gospođu ljekarnikovicu. Uzvikala se i ona. Misli, u kući su razbojnici...«

Majka se nadnijela nad dječaka pa ga miri.

Ali on još uvijek drhće od straha.

»Gdje su?« šapće uzbuđeno.

»Braća? Na sjeniku su. I otac je s njima...« »Došli su?«

Prije pola sata. Zakasnili su jutros na vlak...«

Braco se smiruje. Majka ga ljubi u čelo. Priteže mu pokrivač preko otkrivenih ramena. Dječak se voljko proteže i smješka se samom sebi.

»Baš sam se ustrašio«, šapće majci.

»Nešto si ružno sanjao?«

»Da, strašno... Tri zmaja... Jedan je progutao vlak...«

»Kakvi zmajevi? Nema tu nikakvih zmajeva... I uopće ih nigdje i nema...«

Ali dječak ne odgovara.

U tišini se čuje njegov odmjereni dah.

Majka se vraća u spavaonicu. Na nešto je stala bosom nogom. Na nešto hladno i ljigavo kao zmija. Lecnu se ustrašeno, ali se odmah sabra. Sagnu se i potraži rukama što li to leži na podu.

Bio je vlažan vrbov prut od zmaja što su ga djevojčice donijele sinoć.

»A rekla sam dječaku da zmajeva nema...« Nasmiješi se:

»Ah, da on zna...«

(Nastaviće se.)

Zagreb **Josip Cvrtila**

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

PAS I PILE

Naš pas Pinči svakog dira.
To vam je vrlo lakom pas.
Nikome on neda mira;
Svakom otme zalogaj vas.

Ali jednog dana
Kukavički strada;
O tome pričati
Ja ću vam sada.

Malo pile dobilo je sira,
Čim to vidje Pinči,
Već u njega dira.
Otme njemu zalogaj
Na svoju nesreću, vaj!

Pile, premda malo bilo,
Skočilo psetu na glavu;
Kljunićem po njušci ga bilo,
Dok nije izgubio slavu.

Sramotno morade Pinči
Ispustiti masni sir,
I nakon toga bio je
Opet na dvorištu mir.

Dubravka Fijember, uč. osn. škole u Trnju.

JESEN

Već cvijet i trava vene,
A hladan vjetar piri;
Već nestale su laste
I šareni leptiri.

Već žuto lišće šušti;
A jutrom magla pada;
Već sitna kiša sipi
I jača studen vlada.

Već sada svud se brinu
Dobrog srca ljudi,
Siromaci da ne ginu
Kad jako zastudi.

Vjera Ljubičić, uč. II. raz. I ženske real. gimnazije u Zagrebu.

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1) Niti tkano nit predeno, bijelo, a o klinu visi.
2) Nasred polja lonac vrije, nitko mu ne podjaruje.
3) Na panju dvije kvrge.
4) Što je jače od vode?
5) Što radi toranj, kad na njega sunce svijetli?
6) Zašto se hvataju zecovi?

7) Dosjetljivica

Lovac opazi tri vrane, opali pušku, jedna padne, — koliko ih je ostalo?

8) Zagonetna četvorina

Sastavio Mikulić Ivica

a	a	a	a	utvrda
a	a	d	k	zmijurina
l	l	r	u	rastaljena ruda
u	v	v	v	divjak

Ako ova slova dobro poredaš, dobiješ uspravno i vodoravno iste riječi.

ODGONETKE ZAGONETAKA IZ 2 BROJA »DJEČJEG KOLA«

1) Vino; 2) Godišnja doba; 3) Glista; 4) Magarac u Noinoj lađi; 5) Pas; 6) Užar, rak; 7) A je uložio 478.24 d, B 597.80 d, C 538.02 d ili sva tri skupa 1614.06 d; 8)

2,	6,	7,	1,	4
5,	4,	1,	8,	2
4,	3,	3,	3,	7
8,	4,	2,	5,	1
1,	3,	7,	3,	6.

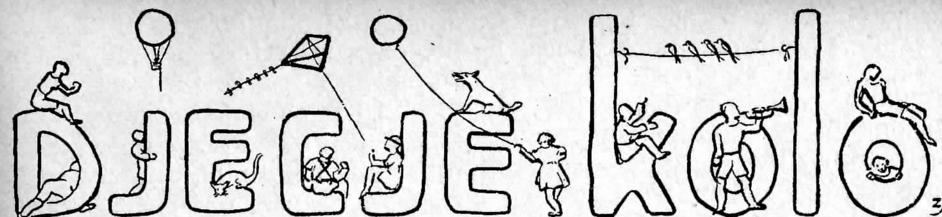
Odgonetači: Brezovac Stjepan iz Valpova (1, 3, 5, 6); Antoš Mira (1—7); Vrkljan Velimir (1, 3, 6, 7, 8); Kušec Marica (1—6, 8); Koren Drago (1—8); Stanković Josip (1—7); Prosenjak Ankica i Vlad. (1, 3, 5, 6, 7, 8); Golubić Mihovil (1—6).

Nagrađeni: Antoš Mira (peraljku); Koren Drago (njihaljku); Stanković Josip (pet boca Radenske kiselice).

DAREŽLJIV

— Djeco, izgubio sam deseticu. Ako je nađete, vratite mi je; a ako je ne nađete, neka bude vama.

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA"

Godina VIII ZAGREB, PROSINAC-SIJEČANJ 1938-9 Broj 4 i 5

U BADNJOJ NOĆI

Nad štalicom zvijezda je stala,
A štalica mala
U zlatu je sjala,
Gdje ljubav se rađala sama.
Sa visinskog mira i dâlja
Pastiri pohitiše listom
I klečeć do sveta tri kralja
Sveđ skrušeno moleć pred Hristom:
O Isuse, smiluj se nama!

O Hriste, o svemožni Bože!
Tvâ ruka sve ravna i kreće,
Tvâ mudrost sve znade i može,
Pogledaj na dolinu suza
I ulij nam ljubavi čiste,
Izbavi nas iz grešnih uza
I povedi u luku sreće,
O silni i veliki Hriste!

I danas u toj svetoj noći
Pokleknimo do praga svoga,
Dok duša je ljepša i mlađa,
Dok ljubav se božanska rađa,
Što svijetom će velebna poći,
I molimo velikog Boga:
Blagoslovi puteve naše
I Zemlju nam čuvaj, o Bože!
Osvijetli nam u mračnoj duši:
Da braća se nemirna slože!
Da sunce nam zasja u tmuši,
Ko jednom što velebno sjaše,
I osvježi oči nam bistre,
Gdje svjetlost se gubi, tama —
Pogledaj nas, predobri Hriste,
I smiluj se nama!

Šibenik. Jos. A. Kraljić.

VESELI BADNJAK

Na kraj sela G. živio je siromah Joso s četvero nejake djece. Bio je vrlo pošten i vrijedan. Imao je malu kućicu i bašticu. Oko kuće je bilo sve čisto i uredno. Njegova je kućica bila uvijek okrečena. Svi su ga bogatiji seljani zvali sebi na posao. Najviše je radio kod veleposjednika Franje Štrajmana koji nije imao djece a bio je prema sirotiniji pun milosrđa.

Nastala je zima. Posao je stao. Siromah Joso išao je po selu i pomagao seljanima nasjeći i dovesti drva.

Primicao se Božić. Sav novac, što je zaradio, potrošio je dok je odjenuo sebe, ženu i djecu.

Božić je pred pragom. Osvanuo je i Badnjak. Po selu skiče prasci, jer svaka kuća kolje pečenicu i sprema se da što bolje i ljepše dočeka i provede velike praznike.

Josina je žena ustala toga dana još ranije. Umijesila je kruhove i ispekla. Ispekla je i nešto sirotinjskih kolača, da djeca osjete da je Božić. Skuhala je graha, malo suhe ribe i suhih šljiva. Zaklala je gusku i kokoš, da se makar na prva dva dana Božića s djecom omrse.

Noć se polako spuštala... Pečenice su već pečene, te se uz pucanje unose u kuću.

Nastala je noć. Puške prašte po cijelom selu. Znak je, da se unosi božićna slama.

Siromah Joso i njegova žena okupili djecu oko sebe. Otac uzeo veću košaru slame, a majka zapaljenu svijeću i uz pjevanje božićne pjesme unesoše slamu u svoju toplu siromašnu sobicu. Otac prosipa slamu, a djeca se uz pjesmu valjaju po njoj.

Majka postavi stô, donese posnu juhu od graha, zatim malo kuhane suhe ribe i kuhanih šljiva.

Poslije molitve sjedoše za stô. Kad su počeli večerati, začu se zvonjenje saonica sve bliže i bliže i stadoše pred Josinom kućom.

Joso proviri kroz mali prozorčić i reče:

»Ženo, nečije sane stoje pred našim vratnicama«, — i htjede izaći da vidi tko je. Dok je izlazio iza stola, začu se kucanje na vratima. »Slobodno!« Reče Joso i u isti se čas pomoli na vratima veleposjednik Štrajman sa slugom, koji je nosio dvije oveće košare. »Sretan Božić!« Reče Štrajman i obojica zađu u sobicu. Joso, žena i djeca, ukočili se od čuda.

»Dragi Joso«, — poče Štrajman. — »Došao sam evo da čestitam Tebi i Tvojoj obitelji ove svete praznike. Bilo vam sretno! Ti si pošten i vrlo vrijedan, a kraj toga siromašan. Poštenje i vrednoću treba nagraditi. Znam, da nisi u stanju da prirediš i provedeš Božić sa svojom obitelji kao drugi, a meni je dragi Bog dao obilno, pa sam Ti evo priredio i donio božićnicu, da sa svojima sprovedeš u veselju kod punog stola«.

Kad je to rekao, stavi sluga pred njih pune košare. Joso i žena se pogledaše, a djeca razrogačila oči. Joso mu se sa uzbuđenjem zahvali. Dok je govorio, trgoše mu suze radosnice na oči. Kad je to vidio Štrajman, navališe i njemu suze. Obrisa oči i oprosti se. Svi ga ispratiše sa zahvalnošću.

Kad su otvorili košare, zanijemili su od čuda. Tu je vina, rakije, komad pečenice, kobasica, kruha, kolača i raznog voća.

Dok su oni vadili iz košare, djeca su veselo skakutala oko njih. Kad su sve izvadili, Joso uzdahnu i reče: »Hvala Ti, dragi Bože, koji ne zaboravljaš sirotinju!«

To veče topile su se grudi od milja svima u Josinoj kućici. Iz kuće je to veče kao nikad do danas, dopirala vesela božićna pjesma iz dubina razdraganih srca, kao zahvalnost dragome Bogu.

Zagreb. **Žarko Jančić.**

Božić maloga naučnika

Pred Božić je. Vlak iz grada juri,
daleko mu dim se mrki diže,
snijeg se gusti uzduhom nalijeće,
sve je bijelo kud ti oko siže.

A u vlaku, među putnicima,
stisnuo se jedan dječak mali,
kraj prozora šutke u dalj gleda,
u oku mu radost se zrcali.

Gazda mu je privolio želji,
pa sad dječak svojoj kući kreće
da uz oca, majčicu i braću
može slavit sveto badnje veče.

Prepuno je njegvo srce sreće,
o staklo je prislonio čelo,
u duši mu uskrsuje živo
njegov domak, njegvo drago selo.

Pa u duši gleda bor sred sobe
što iz šume donio ga djeda
koji pjesmom božićnom počinje,
k stolu uvijek prvi od svih sjeda.

Sluša zvuke božićnih zvonova
što se čuju sred polja i gore,
od djetinstva njegova u domu
ti mu zvuci tako milo zbore.

Sve to, sve to uskrsuje redom,
duši njegvoj tako toplo sije,
al' vlak ovaj što ga kući vozi
danas ni čas dosta brz mu nije!

Samobor. *Bogumil Toni*

SRCE

Nešto prije podneva vratile se kući seke Nada i Vjera. Doveo ih je otac, bojeći se, valjda, da ih ne bi putem, od škole do doma, zahvatio koji jači zamah vjetra i zanio ili čak bacio na zemlju. Tek što su uletjele u kuću, stadoše pripovijedati, dakako obje najednom, kako je bilo u školi, kako bura žestoko puše, kako su se morale čvrsto držati jedna za drugu a obje za tatu a da ih ovaj silni vjetar nekuda ne zanese ili ne baci. Dado ih je isprva rastvorenih ustiju slušao i, kad su već mnogo toga ispripovijedale, poče i on pričati ono što je kroz zamagljena stakla na prozoru vidio. Primi seke za ruku i odvede ih do prozora te im stane pokazivati valove kako se bjelasaju i lome o stijenje i klisure na obali prskajući uvis bijelim rastrganim pjenušavim mlazovima.

— Vidjele smo mi to, vidjele. Ali da si ti bio dolje na obali, tamo bi tek pravo vidio kako valovi mlate i buče kao da će sve raznijeti. A kako visoko prašte tamo valovi i razlijevaju se u sitnoj bjelušavoj pjeni. To bi morao vidjeti! Joj, kako je to krasno, Dadiću! Je li, tata, po ovakvom nevremenu brodovi, a ni parobrodi ne mogu ploviti?

— Mogu i ne mogu. Ako ih nevrijeme zahvati na otvorenu moru, onda moraju da plove i da se bore s vjetrom i valovima.

— Joj, tata, kako to mora biti opasno! Gle, gle, koliko su ti valovi i kako vjetar prašteći diže iz morske površine onu bijelu vodenu prašinu kao da je netko prosuo bijelo brašno.

— E, da, djeco moja, težak je često puta život pomoraca, težak, a

osobito onda kada brod zahvati ovakovo nevrijeme!

— Ali oni znadu plivati, pa bi se spasili, ako bi valovi brod slomili ili vjetar zanio — primijeti mlađa seka Nada.

— I ja znadem plivati — upadne u riječ Dado.

— Da se netko s tonućeg broda spasi, treba doplivati do obale. A zar ne vidite kako valovi hite jedan za drugim, kao da se utrkuju, i udaraju u obalu? Ko da se tamo spasi? Valovi bi njime udarili o grebene i on bi, na dohvatu obale, poginuo... Ako može, onda se brod skloni u luku, ne može li, jer je daleko od luke, tada mora da se bori i udaljuje od obale na otvoreno more — uputi ih otac.

— Da!

— Joj, tata, kako se moraju njihove mame za njih moliti Bogu da ih sačuva od nesreće! — nastavi Nada.

— I mame i djeca — pridoda Vjera.

— E, da, jer oni plove morem da njih prehrane; je li, tata? — priupita Nada.

— Da, djećico moja! Oni na moru, drugi na kopnu rade, da opskrbe sebe i svoje — pouči ih otac.

— Tata, svi moramo raditi, kazala je mama — javi se Dado.

— Da pritečemo u pomoć onome koji pomoći treba — ozbiljno pridoda Nada.

— Pa, eno, gledale smo danas kako je nekoliko ljudi priteklo u pomoć onom starom mornaru Nikoli da mu pomogne osigurati, privezati čamac u luci a da mu ga valovi i silni zamasi vjetra ne zanesu na obalu — upozori Vjera.

— Da, vidjele smo, vidjele! A što bi siromah stari Nikola, kad bi mu ono uzburkano more bacilo čamac na ono kamenje? Čime bi zasluživao kad ne bi čamca imao? On s tim čamcem vozika po moru kupališne goste i tako zaslužuje da se prehrani — nadopuni Nada.

— Siroma' onako star naprezao je sve svoje sile da osigura čamac. Nije mario što mu more prelijeva noge: on je samo gledao u svoj čamac. Kako je drhtao na onom vjetru i zimi — govorila je Vjera.

— Nije ovo prvi put što ga je more prelilo: doživio je on mnogo, mnogo toga. Oplovio je sva mora i obale i, eto, ni sada, pod stare dane ne može da se odaleči od mora — napomenu otac.

— Ali na ovoj zimi, tata? — upita Dado.

— Ništa mu se, Dado, neće desiti: obikao je on na to.

— Joj, zaboravila sam na moju bebu. Sirotica, smrznuće se! Treba da ju postavim pokraj peći da se od ove zime ne smrzne — najednom će Nada i otrči u pokrajnu sobu.

Dado se zagleda za njom. Korakne, podigne ruku kao da će je zaustaviti, ali ona već bijaše odmakla.

— Moja beba, moja beba! — tugovala je Nada vraćajući se iz pokrajne sobe, držeći za ruku iznakaženu bebu. — Gledajte, gledajte kakva je moja beba! Rasparana je na leđima i sve je iz nje isipalo, a raspor je koncem prošiven. Moja beba, moja beba! — jadikovala je Nada. — To je sigurno učinio Dado.

— Da vidim tu tvoju operiranu bebu! — zapita otac.

Nada pruži ocu bebu. On je stane ogledavati. Zaista: na bebinim je leđima bio veliki raspor sašiven velikim nespretnim šavovima. Bebin je trup bio skoro prazan, a kroz onaj je raspor sipila na pod pilotina.

Dado se nasloni o zid, gurnuo je ruke u džepove svojih hlača i upro pogled u pod.

— Dado, jesi li ti to učinio? — zapita otac.

Crven do ušiju šutio je isprva Dado, a onda podigne oči, zagleda se u oca, poleti k njemu, obujmi ga rukama oko pasa i reče:

— Ja sam, tata, tražio srce.

— Što? — priupita otac. — Što si tražio?

— Tražio sam srce — ponovi tiše Dado.

— Srce?! — začudno će otac.

— Mamica imade toplo, dobro srce. I ja imadem — srce. Mamino srce čini: tuk-tuk-tuk. Beba je zvala mamu, pa sam mislio da i ona imade toplo srce. Ona nema ni srca ni krvi, nego pilotinu i neku malu željeznu spravicu — završi Dado i poleti prema mami koja je uto ušla u sobu.

— A zašto Nada plače? — zapita mama.

— Plače, jer je Dado izvršio operaciju na njezinoj bebi da bi našao toplo srce. Evo, pogledaj! — reče otac pružajući mami bebu. — A umjesto srca, kaže, da je u bebi našao pilotinu i nekakvu željeznu spravicu koja, kad se pritisne, kriči — mama.

— A zato me Dado, kad sam se jutros vratila kući, pitao za srce!

— Da, mamice, ja sam tražio i u bebi dobro, toplo srce onakvo kakvo je tvoje, koje čini: tuk-tuk-tuk.

— I zato si uništio moju lutku! Ti još ne znaš da samo ljudi imadu srce a ne i lutke. Ala si smiješan, Dado — kroz suze dobaci mu Nada.

Slika s pogreškama

Ko će naći više pogrešaka

— Ali tvoja je lutka zvala »mama« — upozori je Dado.

— Da, jer je u njoj bila namještena spravica. I kadgod bi se ta spravica pritisnula, rekla bi »mama« — pouči ga Vjera.

— Ali srce nije imala — opet će Dado.

— E, moj sine, koliko njih izgovara riječ »mama« a nemaju dobrog, toplog srca kakvog si ti tražio u bebi — reče otac.

— No, seko, oprosti Dadi za ovaj put što ti je pokvario bebu. On je tražio srce — govorila je mama.

— ...a našao je željeznu spravicu — upade mami u riječ Nada.

— A koliko puta ćete i vi tražiti dobro, toplo srce i mjesto njega naići ćete na »spravice« koje, kad se pritisnu, breče »mama« — upozori ih otac. — Nego, seko, dođi da ti tvoj braco položi uho na prsa i čuje da i ti imadeš dobro, toplo srce.

Seka Nada posluša. Braco položi svoju glavicu, obraslu bujnom plavom kosom, na sekina prsa. Čas je prisluškivao, a onda je stao desnim kažiprstom zamahivati onako kako je čuo da kuca sekino srce.

— Ima, ima, seka, dobro, toplo srce. Ono čini: tuk-tuk-tuk kao i mamino — reče Dado držeći i dalje glavu na sekinim prsima.

Seka se nasmiješi i stane rukom gladiti Dadinu kosu i reče:

— I ono ti, braco, prašta što si mi poništio bebu. Tražio si srce u bebe, a evo našao si ga u tvoje seke, Dadiću!

— I oni ljudi, što su pohitali da spase čamac staroga Nikole, imali su dobro i toplo srce, je li, seko? — upita Dado, pridignuvši glavu, držeći seku za ruku.

— Jesu, Dadiću — odgovori seka grleći bracu.

Sušak. **Frano Katarinić.**

Iz tetine smočnice

Napravio noćas Mišo
puno kvara,
pa je na njeg silno ljuta
teta Mara.

Načeo joj pečenice
i pojeo sir,
sve raščupo djevenice,
baš najljepši bir.

Biće zato malo smoka
preko zime,
osladio jer se mišo
odveć njime.

— Jadan li ćeš i nesretan,
mišo, bit!
Na te će se naše tete
srdžba slit.

Il' u lovku, il' u šape
moraš past;
naučićeš što to znači
teti krast.

Sve mu tako prijete djeca,
al' ne mari on,
— ili ni sam ne razumije
podrugljiv im ton;

pa im samo odgovara
iz rupice: ci... ju!
ko da veli: ta pustite
s mirom miju!

Split *KRSTO MIHOTIĆ*

Jednome nestašku

Evo slike jednog dečka
Nestaško se zove,
Uvek smišlja i izvađa
Smicalice nove.

Zadirkiva sve po redu
Starije i jače,
A kada ga oni zgrabe
Dere se i plače.

I uvečer, kad već legne,
Iz kreveta skače,
Mati misli da sin spava,
On navlači hlače.

Al u školu rado ide
I sve dobro znade,
Stoga biće valjan čovek
Mnogo ima nade.

To je opis tog Nestaška —
Al sad moji đaci,
Pogodite pravo ime
Ako ste junaci!

LABOR

ČESTITAR

Osvanula je Stara godina s gustom maglom koja je bila preko cijeloga dana. Uveče je bila još gušća, tako, da se nije ništa vidjelo.

Poslije večere sjedili smo i slušali radio, čekajući Novu godinu. Poslije dočeka i međusobnog čestitanja, pošli smo na počinak. Uto se začu lupa na prozoru. »Tko je?«, upitah glasno, ali se nitko ne javi. Upitam još par puta, ali odgovora opet ne dobih a lupa ne prestaje. Ugasim svjetlo, dignem zastor i pogledam kroz staklo ali ne vidim ništa. Upitam opet: »Tko je?« — Tišina je... Lupa je prestala. Pričekam još malo, ali se sve primirilo. Spustim zastor i zapalim svjetlo. Čim sam zapalio, stade opet lupati u prozor.

To me razljuti pa viknem: »Tko je? Javi se! Šta hoćeš?« Lupa se opet ponovi. Dignem ljutit brzo zastor, a imam šta i vidjeti. Divan češljugar stoji izvana na uskoj prečki od prozora i krilima lupa, jer mu je bilo teško tako stajati.

Otvorim polako prozor, pružim ruku i uhvatim ga. Bio je uplašen. Srce mu je jako lupalo. Bio je divne boje. Glava, prsa i krila kao krv crvena i malo išarana. Držeći ga u ruci, tepao sam mu od milja. Siromah. Sigurno je pobjegao od sove, te noćne grabljivice, a pošto je bila gusta magla, doletio je na osvijetljeni prozor da se spase. Gledao me je uplašenim svijetlim očicama, a ja sam ga tepajući pitao: »Ti si sigur-

no došao k meni da mi čestitaš Novu godinu? Pa hvala ti zato!« Dok sam mu govorio, miškolio se u mojoj toploj ruci. Kad se malo umirio, odnesem ga u predsoblje i metnem ga na klinčanicu.

Nova je godina svanula vedra. Ustanem i uzmem češljugara. Malo sam ga milovao, poljubio ga u crvenu glavicu, otvorio prozor i pustio ga, zaželivši mu sretan put. Veselo je odletio s moga dlana i stao na prvu granu drveta pred kućom. Zacvrkutao je veselo, kao da je tim htio kazati: »Hvala ti, što si mi spasao život!« U sebi sam osjećao neku posebnu radost, kao da sam učinio neko veliko djelo.

To mi je bio prvi i najmiliji čestitar toga dana.

Zagreb **Žarko Jančić**

Zima

Stara baba zima
bijelu bundu ima,
ide preko brijega,
nosi sobom snijega.

Kruta babo stara,
vatra čuj puckara
kod nas sred ognjišta
— ne možeš nam ništa.

ČIKA NIKA

KUĆICA NA LEDINI

(Početak većeg djela u rukopisu pod naslovom: Tomo Grlica)

O takovom jednom tihom i veselom čovjeku, o nepoznatom radniku i iskrenom rodoljubu, koji je spasio Sretnu Zemlju od propasti, ispričat će vam ova knjiga.

Sretna Zemlja imade, kao i sve druge zemlje negdje u sredini svoj glavni Grad ili Prijestolnicu. Osim njega imade nekoliko Velikih Gradova u naprednom i bogatom dijelu države. Svi ovi gradovi spojeni su državnim cestama. Po njima dižu prašinu seljačka kola, luksusni i teretni automobili kao i teški autobusi. Uz cestu, koja spaja dva najljepša i najkulturnija grada, nalaze se kao obično brzojavni i telegrafski stupovi. Sa svake su strane ceste iskopani jarci za otjecanje vode, a iza njih livade, oranice i šume. Ali, nađe se, uz tu cestu malih komada zemlje koje seljaci ne obrađuju. To su male ledine s par grmova trnine i kupine. Na njima u rano proljeće cvate bijela tratinčica. U ljetu pjeva slavulj u grmu. Kad mraz padne zoblju ptice zrele trnine. Te su ledine uz cestu kao oaze u velikim pustinjama. One nisu ničije vlasništvo. Pripadaju svima ljudima u okolici. Na njima se zaustavljaju putnici pješaci i prosjaci. Sjedaju na ledinu da se odmore i da pojedu što iz svojih torbaka. Izuju se i peru noge u jarku uz cestu. Sunčaju se na toplom proljetnom suncu. Svlače se do gola iza grma i pretražuju odjeću pred sumnjivim uljezima. U ljetu prospavaju u hladu ispod grma najveću podnevnu vrućinu, a u jesen se zaklanjaju u zavjetrinu pod grmlje i lože vatru da ugriju ozeble prste i sprže na prutu komad slanine. Taka mjesta uz cestu nisu čista. Umorni pješaci i prosjaci ostavljaju iza sebe tragove: masne papire, pepeo, prastare čarape i obojke, gaće u raspadanju i nemoguće cipele i šešire. Vjeruje se čak, da tu ostaju u travi istresene buhe, dok ih ne rasprši oluja i gromovi, ili ne uništi prvi mraz.

Eto, tom cestom, mogli ste jednog proljetnog dana vidjeti čudnu sliku. U mala kolica upregnut siromašan čovjek s jedne strane i njegov sinčić, star oko dvanaest godina, s druge strane. Kolica odotrag gura žena. Na kolicima je natovareno nešto bijednog pokućstva a na njemu sjedi mala djevojčica, koja još tepa i koja cucla palac.

Seli ova obitelj dalje svoju imovinu i traži zarade na drugom novom mjestu, da se prehrani i održi na životu. I tu, uz ovu cestu, stadoše na jednoj ledini da se odmore, da nešto pojedu, da se izuju, da peru noge i da malu djevojčicu polegnu na jastuk na sunce da malo prospava kako ne bi bila cendrava na daljnjem putovanju.

Umornoj, napaćenoj ovoj obitelji toliko se svidjela ova ledina uz cestu, koja ne pripada nikome, koja je vlasništvo svih ljudi, da su ostali na njoj cio topli proljetni dan. Mala seka je predveče zaspala i nije se dala probuditi. Dječaka su boljele noge. Otac i mati odluče zbog svega toga da prenoće na ledini. Zapalili su vatru i polijegali oko nje i zaspali. Toplo proljetno jutro ih je probudilo. Umili su se svi u jarku. Dječak je skočio do obližnjeg sela i kupio mlijeko. Majka je skuhala doručak na vatri. Djevojčicu je omamilo vrelo mlijeko i svježi zrak i ona nije pristala na putovanje kamenom cestom. Zijevala je pospana i tražila da je ponovno polegnu na travu na jastuk. To malo djetešce se nije probudilo dok nije u selu podne zazvonilo. Otac i mati ne mogoše ni toga popodneva otputovati dalje. Pa, niti popodne, jer se još nije dječak iz sela vratio, kamo je odmah poslije doručka odlutao.

Već je bilo pet sati poslije podne, kad je dječak doprašio posred ceste, skočio preko jarka, banuo pred roditelje znojan i prašan te viknuo:

— Bio sam cio dan u školi!!!

Bilo je veliko iznenađenje roditelja i veselje sekino, koja je imala na glavici vjenčić od tratinčica. Dječak je ispripovijedao roditeljima, kako se vrzao oko škole, kako ga je učitelj, sijedi stari gospodin, opazio i pozvao. Djeca su se sakupila i njega je bilo stid kazati, pred njima tolikima, kako ne zna odakle je i kuda ide, pa im je rekao da su se nastanili tu na jednoj ledini u blizini sela, uz cestu. Učitelju je rekao da je u prijašnjem mjestu polazio četvrti razred. Pitao ga je računati. Znao je i učitelj ga smjesti u četvrti razred. To je malo selo i mala škola. Jedan učitelj uči sve razrede u jednoj sobi. Učitelj je dječaku dao sve potrebne školske stvari. Zadana mu je i zadaća i on bi je, kao vrijedan đak, morao izraditi i sutra ujutro odnijeti u školu i pokazati, a onda kao pošten čovjek sve priznati učitelju nasamo, zahvaliti se i oprostiti. Sve će to biti teško učiniti, jer je tako lijepo u školi, među djecom i slušati blago pričanje sijedog učitelja, a putovati i skitati se teško je, mučno je i nije za ljude koji su osjetljive duše i imadu mnogo stida i poštenja u sebi.

I tako, ova bijedna i poštena obitelj, ostade još jednu noć na ledini radi dječakove zadaće, Otac je zapalio uveče opet suhog granja i dječak, koji se je zvao Tomo, privukao se bliže vatri, bliže svjetla. Bacio se potrbuške na travu i pisao zadaću po kamenoj crnoj pločici. Pisao je zadaću i jecao i jecao. Suze su kapale na ka-

menu pločicu i brisale Tominu zadaću. Zaspao je Tomo na pločici.

Ujutro je isprašio odjelce, umio se u jarku i lijepo očešljao svoju crnu i kao šubara gustu, kosu. Seka je na svom jastuku plakala i molila da braco ne ide nikuda. Upravo u taj čas, kad je seka plakala, i kad se Tomo, uređen, umiven i očešljan kao svaki drugi đačić, opraštao od roditelja kao da odlazi od kuće u školu, prošla je cestom mimo njih krasna gospodska kočija. U njoj se vozila neka gospođa. Kad je opazila siromašnu obitelj na ledini, bacila im je jedan novčić. On pade u travu, ali niko ne skoči po njega. Otac je škrgutao zubima, a Tomo je ogrlio majku i šaptao:

— Idem u selo, majčice . . . Idem u školu . . . Čekajte me ovdje na ledini . . . Hoćete li uzeti onaj novčić?... Majčice, zar ne, mi nismo prosjaci? Je li da nismo prosjaci?! . . .

Tomo je otišao cestom u školu. Njegovi su ga čekali na ledini, ali — cio dan. Tomo je opet došao popodne iz škole na ledinu i dobio novu domaću zadaću. Nije bilo zgode da se nađe nasamo s učiteljem i da mu sve prizna i da se oprosti. Tomo je ovako odavde išao sedam dana u školu. A kad se deseti dan vratio iz škole, imao je što vidjeti! Otac i mati su uzeli dva radnika, iznajmili kola i za nešto malo gotovine, što su imali za najveću nuždu, kupili su građu porušene neke stare kućice u selu. Svu građu su dovezli i do noći podigli na ledini drvene temelje, stupove i na sve stavili slamnati krov. Eto, Tomo je našao svoju kućicu na ledini! Za nekoliko dana dobila je kućica zidove od pruća i od zemlje. Na zidu do ceste bila su dva prozorčića. Na dugom zidu do juga osvanula su vrata. Bio je tavan i na njemu mali prozorčić. Ma, bila je to prava kuća! Na tavanskom prozorčiću je već cvrkutao vrabac, a pod strehom su započele dvije laste graditi gnijezdo.

Tomo je sada dolazio u školu iz prave kuće. Nije bio skitnica i prosjak. Kad je zadaću radio, sjedio je na pravoj stolici i za pravim stolom. I večerao je tu za stolom, a onda je legao na spavanje u pravu postelju, a sekica u kolijevku. Jutrom bi se umivao u lavoru, češljao bi se pred zrcalom, pozdravio tatu i mamu, poljubio seku i izišao na prava vrata iz kuće i malo, iz želje, zalupio njima. Tomina majka i otac odlažahu naizmjence u selo na posao kao poljski radnici. Dobivali su plaću u novcu i hrani. Nije potrajalo dugo, i kad se Tomo vratio jednog popodneva iz škole, našao je svu ledinu ograđenu jednostavnom drvenom ogradom. Sada je imao dvorište i više nikome bogatome nije padalo na pamet da s ceste iz kočije ili automobila baca u njihovo dvorište prosjačke novčiće. Sad je Tomo mogao trčati svojim dvorištem. Mogao je za školu izračunati površinu svoga dvorišta, a ako mu ko ne vjeruje, neka dođe i vidi! Pa i dođoše mu neki drugovi dječaci, ovako nedjeljom, na igru, u njegovo dvorište. Tomo je bio sretan. Eto, i drugi dječaci trče njegovim dvorištem i skaču preko njegova plota!

Još to nije bilo sve. Tomo je jednog dana došao iz škole i u kutu dvorišta našao mali kokošinjac. U njemu je bilo gnijezdo od slame. Jedna je koka na njemu snijela jaje, a druge su koke čeprkale po dvorištu i tražile kukce i crve. Pijetao, pravi, veliki i odvažni pijetao, bio je s njima, a kad je spazio Tomu, skočio je na plot, udario krilima i glasno zakukuriknuo. Tomin je pijetao i rano u zoru u kokošinjcu kukurikao. Njemu su se odzivali pijetli iz sela. Tomo je bio radostan kao nikada dosad u životu! Otac se njegov razvedrio i upravo pomladio. Majka je nedjeljom, kad je

Pade kiša — stjera miša

Poljskoga je miša
Sa šetnje po njivi
Potjerala kiša.
Nema kišobrana,
Pa se mijo žuri
Do svojega stana.
Ni čizama nema;
A zapljušti l' jače,
Zlo se miji sprema . . .
Kako li će kući
Do gležanja blatom
Sve postajkujući?!
Mijo skupi snagu
Da bi kako stigo
Svome kućnom pragu,
Te bez kišobrana
I bosonog dođe
Jedva do svog stana.
Šibala ga kiša,
I on, jadnik, budne
Mokar — poput miša . . .

Zagreb ŠIME FUČIĆ

ostajala kod kuće, kuću mela, spremala i glasno, lijepo pjevala. Laste su pod strehom dobile mlade. Jedna je kvočka po dvorištu vodila male žute piliće. Majka ih je hranila kukuruznom kašicom, a koke zrnom. Majka je znala toliko prosena zrna prosuti po dvorištu, da ga koke nisu ni pojele. Tomo je uvidio da bi se još neko tim prosom mogao posve pristojno prehraniti. On je dobio od jednog druga u selu dvije prave, nježne, tople i mile grlice: mužjaka i ženku. Otac im je napravio od pruća krletku. Tomo je grlice držao pod kućnom strehom preko dana a uveče ih je nosio u kuću i krletku stavljao na tavanske stepenice. Grlice su divno gukale: Grgu! . . . Grgu! . . . Grgu! . . ., i slatko su se smijale: Hihi! . . . Hihi! . . . Hihi! . . .

Sad su se i njihovoj kući navraćali prosjaci i oni bi im udijelili sitni novčić, jaje ili komad kruha. Jednog je dana došao stražar. Imao je snažnoga pasa. Nije ih tjerao mačem iz kuće van. Naprotiv! Rekao je ocu »Dobar dan«. Predao mu je nekakav spis. Otac se potpisao i uplatio nešto većim novcem. Stražar je opet pozdravio i otišao.

Kuća je eto, bila i službeno priznata, jer je stražar dobro za sobom zatvorio vrata da mali pilići ne izađu na cestu.

Tomina kuća je doživjela i jedno veliko iskušenje. Jedne noći je sa zapada nahrupila silna oluja. Vjetar je udarao o kuću sa svih strana. Gromovi su iznad njih bjesnili. Pljusak ju je polio, ali joj se nije ništa dogodilo. Ostala je na mjestu. Nikakve štete nije na njoj bilo. I kokošinjac je stajao u svom kutu. I lastavičjem gnijezdu ništa. Tog jutra, poslije bure,

došao vrabac i vrabica i uselili su se u slamnati krov Tomine kuće.

Uz rijeku raste tako povisoko drvo. Polovica debelih i razgranatih žila je pod vodom, a polovica u obali. Drvo pupa, cvate, lista i na njemu vise sazreli plodovi. Oni su teški, otkidaju se od grančica i padaju u vodu. Ne tonu. Voda teče i nosi ih. Neki se zaustave uz kakav stari panj i ne mogu dalje. Voda ih neprestano polijeva i oni od vlage istrunu i propadnu. Druge zahvati riječni vir i odvuče ih duboko u rijeku. Tamo se zapletu u žile ili ih udavi riječni mulj i tako propadnu. A neki plodovi otplivaju daleko i sretno se prilijepe uz čistu obalu. Obalna zemlja je puna vlage. Sunce toplo grije. U sjemenki zametak oživi, nabubri, nadme se i rastvori vrata sjemenke. Pruži korijenje i zarije ga u zemlju. Tu nađe mnogo hrane. Korijenje se zarije duboko u zemlju a stabljika skoči hrabro uvis. Izraslo je tako uz riječnu obalu novo mlado drvo.

Eto, upravo tako oživješe na ledini uz cestu Tomo, njegovi roditelji i mala seka. Tomo je svako jutro trčao bosim nogama posred ceste u selo, u školu i za njim se dizao oblačak prašine. Tomo je svako popodne dotrčao, posred ceste iz škole kući veseo, klikćući, pjevajući ili fićukajući.

Zagreb **Mato Lovrak**

Stipica konjanik

I našega Stipice nagrađen je mar:
Dobio je od tate jedan lijepi dar.

To je konjic drveni, prekrasan mu lik,
Sad će postat Stipica pravi konjanik.

Ispunio davni se njegov željni san,
Jer će konja jahati cio Božji dan.

Gle, kako ga ponosno hvata za ular
I hitro ga posjede — kakav, djeco, čar!

Pa mu lako pogladi zatim svijetli vrat —
Sad će hitro da skoči njegov mali at.

Zaljulja se konjic lak, ali skuha sos:
Skotrljo se Stipica i razbio — nos!

Zavalje *ZVONKO CRNKOVIČ*

NAŠA PRIMORSKA MJESTA I GRADOVI

KORČULA

Od naših primorskih gradića na južno-dalmatinskim otocima jedan je od najvažnijih Korčula. Leži na sjevernoj strani otoka Korčule, u krasnom zalivu Luka.

O postanku se Korčule priča da ju je poslije pada Troje ustanovio neki Trojanac Eneja, koji da je u borbi s drugim Trojancem Antenarom bio pobijeđen i u bijegu došao na otok Korčulu gdje je udario prve temelje gradu. Po drugom pričanju bio je pobijeđen Antenar, pa je on na bijegu pred Enejom došao na naš Jadran i osnovao taj grad. Ovo potonje tvrde i današnji Korčulani. Da li je to tačno, nije znanstveno dokazano. Vjerojatno je samo, da je Korčula postojala već u X stoljeću, dok je posvema sigurno da je to bilo u XIII stoljeću.

Najstariji stanovnici otoka Korčule, poslije Ilira, bili su Grci, koji su na njemu živjeli nekoliko stoljeća prije Hrista. Oni su otok nazvali, zbog njegovih tamno-zelenih šuma, Korkyra Melaina (Crna Korčula). Priča se, da su na otoku zakopali silno blago i da o tome postoje pisane knjige koje njihovi potomci brižljivo čuvaju.

Hrvati su se naselili na otoku u IX stoljeću. Bili su to stari Neretljani, prvi stanovnici poslije iseljenih Grka. Od tada je bio otok uglavnom uvijek napučen našim življem. Prema tome je i Korčula jedan od naših najslavenskijih gradića na moru.

Korčula je inače vrlo često mijenjala svoje gospodare. Pored Ilira vladali su njome Rimljani, Genovežani, zahumski knezovi, hrvatski i ugarsko-hrvatski kraljevi, Frankopani, srpski kraljevi, bosanski kralj, dubrovačka republika, Austrijanci, Englezi i Mlečani.

Od Turaka je bila opsjedana god. 1571. Priča se, da je tom prigodom čudotvorna Gospa (Majka Božja), stojeći na izloženom mjestu »Puntinu«, podigla krilo i u nj primala ubojite topovske kugle, kojima su Turci nastojali porušiti grad. Preneraženi Turci okaniše se opsjedanja grada i u bijegu otploviše u široko more.

Inače je Korčula u davnini dosta pretrpjela i od kuge, koja je tu harala. Zastrašeni su Korčulani palili svoje domove, da se tako obrane od te nemile pošasti, pa se još i danas vide mnoge ruševine za koje se tvrdi da potječu od tog doba.

Stara je Korčula bila opasana visokim i debelim zidinama, sa četiri jake kule na uglovima, što još i danas dijeli stari od novijeg dijela današnjeg grada. Pored tih ostataka stare prošlosti ima u gradu bezbroj raznih spomenika i starina, što nas potsjeća na njegovo nekadašnje blagostanje, slavu i sjaj. Ističe se katedrala sv. Marka iz XIII stoljeća sa svojim prekrasnim pročeljem, kipovima i slikama čuvenih majstora kao i svojom bogatom zbirkom dragocjenosti. Pred crkvom strši uvis venecijanski stup iz god. 1515. Znamenit je i stari korčulanski zvonik, a onda crkva Svih Svetih sa svojim starinama, mnoge druge crkve i kapelice, južna vrata grada s kulom iz XV sto-

lјeća, palača gradskog kneza, u kojoj je danas općina, te druge ponosne zgrade nekadašnjih plemića. Vrlo su lijepe i uske starinske ulice sa svojim mostovima, koji spajaju suprotne kuće u visini prvog sprata, kao i Loža na pristaništu gdje se nalazi drugi ulaz u grad. Pored toga spomena

Trg Kralja Petra I Oslobodioca ili ulazna vrata u grad preko stepenica »Punta«

je vrijedan dominikanski samostan s crkvom sv. Nikole na zapadu kao i franjevački samostan na otočiću »Otok« ili »Badija« sa svojom crkvom i starinama.

Korčula ima i dva zasebna muzeja starina, u kojima se čuvaju razni znamenitiji spomenici iz daleke prošlosti grada.

Grad se napose ističe svojim lijepim nasadima crnogorice i parkovima. Na rubu je mjesta veliki Park Kralja Aleksandra, jedan od najljepših na Jadranu, dok nad gradom, kod stare engleske tvrđave sv. Vlaha iz god. 1813), Novi Park. Od šetališta najljepše je ono, koje vodi alejom 300-godišnjih čempresa, kao i šetalište na Strossmayerovoj obali.

Od trgova najvažniji su: Trg 21 aprila 1921, Trg Kralja Petra Velikog Oslobodioca i Trg Kralja Aleksandra.

Grad ima dva lijepo uređena kupališta: Kupalište »U Luci« i plaža »Velika Pržina«. Ističu se svojim bijelim, sitnim i poput baršuna mekanim pijeskom.

Korčula je na glasu i poradi svoje vrlo lijepe viteške igre s mačevima »M o r e š k a«, što se igra svake godine, 29 jula, već od XII stoljeća. Korčulani se time vrlo ponose i ne misle nikako da napuste taj svoj stari običaj.

U mjestu su dvije osnovne škole: jedna državna mješovita i jedna privatna ženska; dvije građanske: muška i ženska, zatim zanatlijska, zabavište i mornarska škola Kraljevića Tomislava, u kojoj se pripravljaju ponajviše djeca naših pomoraca, svjetioničara, lučkih peljara i iseljenika za pomorsku službu na brodovima i parobrodima. Škola ima i svoj školski brod »Mornar«. Na otočiću »Otok« (»Badija«) drže fratri nižu gimnaziju sa pravom javnosti. Pored ovih škola osnovane su za šačicu doseljenih Talijana, talijanska osnovna škola i zabavište.

Korčula je sijelo kotara, općine, sreskog suda i drugih ureda. Ima više lijepo uređenih hotela i gostiona, električnu rasvjetu i gradsku glazbu.

Korčulani su na glasu kao vrsni brodograditelji, pa su na istočnoj

strani grada podigli 12 dobro uređenih brodogradilišta.

Spomenućemo ovdje, da je u Korčuli rođen g. 1254 čuven putnik i istraživač Marko Polo, koji je prvi od Evropljana istražio istočnu Aziju. Bio je najmiliji savjetnik mongolskog osvajača Kitaja Kublai-khana.

Ali od svega čime se može Korčula najviše podičiti jesu ipak njene prirodne ljepote: šumoviti krajevi, nasadi maslina, narandži, limuna, paoma, oleandra, aloja i kaktusa. Datulje sazrijevaju. Sve je to u cvatu gotovo kroz cijelu godinu tako, da se o Korčuli može gotovo ustvrditi da je grad vječitog proljeća.

Korčulanski konao, posut malim otocima, jest jedan od najljepših u cijelom našem Primorju.

Cijela okolica Korčule osebujna je igra prirode, gdje su nanizane ljepote, kakovima nema na daleko para. Lijepa sela po obalama i u uvalama naliče na bijele galebove, koji su tu posjeli da se odmore i nagledaju sve one raskoši, kojom je obdaren ovaj kraj a nad kojim kraljuje starija i novija Korčula odrazujuć se

Ulazna vrata u katedralu

ponosna i lijepa u plavom moru našeg opjevanog Jadrana.

Š i b e n i k. **Jos. A. Kraljić.**

PUŽEVA KUĆICA

Doživljaj triju dječaka u ljetnim praznicima

(Nastavak)

II

ZAČARANO ZRCALO

Kalif Roda? Pa to je — sjećate li se? — onaj radoznao bagdadski vladar što je zajedno sa svojim vezirom u prilično nezgodno vrijeme zaboravio neku latinsku riječ. Zapamtili su samo jedan od njenih slogova, i taj su bez uspjeha ponavljali: mu-mu-mu . . . Braco se čudio njihovu lošem pamćenju. »Mutabor! Pomisliš samo na mutavca i na bor, pa će biti nemoguće da ti ta riječca ikad ispadne iz glave!« On je neće zaboraviti, pa poživio makar i stotinu godina. Bilo mu je ipak kanda suđeno da ljuto postrada baš radi latinštine. Zaslugom svoje braće postao je smješniji od onoga kalifa i vezira što su klepetali u neprilici dugim kljunovima čudeći se svojoj nesmotrenoj zaboravljivosti. Psina, koju su braća izvela s njime, raskrvarilo mu srce. »Željno sam ih iščekivao tolike mjesece, sedmice i dane . . .

Kako mi je samo jučer bilo? A oni se podruguju sa mnom . . .«

Ah, Braco! Kako li bi tek tvoja duša protužila — kad bi ti znao što te još čeka od njih . . .

Ujutro poslije noći, u kojoj su se vratila braća, majka nije dopustila da Ivica i Milan smetaju mališana u spavanju. Znala je, kako je slabo proveo noć. Kad se Braco napokon sam probudio, male su gošće sa svojom majkom već otputovale, a braća su otišla nekamo u šumu. Pošao je da ih traži, no nije ih mogao naći.

Sva su se trojica satali tek o podne kod ručka, a pravi razgovor o svemu, što su doživjeli u vremenu nakon posljednjeg rastanka, započeo je poslije objeda, u voćnjaku za kućom.

Pod starom se kruškom smjestili na klupama uz drven sto.

»Braco, što je to jučer bilo sa zmajem?«

Tako je upitao jedan od braće.

»Poslao sam ga pred vas«, — odgovori mališ, — »a on se vratio s kočijom punom djevojčica«.

»Kazivale su nam o tome. Obradovao ih je jako tvoj poziv baš kao da je zbilja bio njima namijenjen«.

Braco im ispriča sve o zmajevima, pa i svoj san o njima. Dječaci mu se nasmiju od srca. Milan reče:

»Ti si u snu pametniji negoli kad si budan.«

Ivica prihvati:

»I te kako pametan! Mogao bi naslijediti našeg seoskog starješinu.«

Braci se nijesu milile te riječi, a zašto, saznaćete kasnije.

Potom su Ivica i Milan pričali o zgodama iz đačkog svog života u gradu. Braci su se na trenutke pričinjali jako sumnjivi. Ne sporazumijevaju li se oni očima o nečem što kriju pred njim? On se uznemiri, ali pokuša ipak odbiti neugodne misli.

»Ne! Nije lijepo što ih sumnjičim: oni su pošteni dječaci«, — reče u sebi.

A braća su pričala dalje. Nekog čarobnjaka, kazivali su, vidjeli su proljetos u gradu. Vješt čovjek! Teško je i zamisliti da su moguće majstorije što ih je on izvodio. Ali spomenuće neke, makar će Braco držati da su lažljivci.

»D u g i n a k o k o š«, reče Ivica, »bilo je najčudnovatije . . .«

»Ona što je snijela sedam pisanica?« — prihvati Milan. »Da! Ko nije vidio, neće vjerovati«.

Bracu je zanimalo što će oni pričati o toj koki.

»Kakva je to d u g i n a k o k o š?« upita on.

Pa naoko je to, rekoše braća, sasvim obična kokoš. Živa, ne možda načinjena. Orpingtonka, nalik na mamine kokoši te vrste. Zoblje zrnje iz čarobnjakove ruke. Kadgod je on pogladi rukom, koka čučne i snese po jednu pisanicu dok ih ne bude sedam. Svaka je pisanica u jednoj od boja od kojih je sastavljen dugin pas. Zato se koka i zove d u g i n a kokoš.

»Pa što bude s tim pisanicama?« pita Braco.

Što bude? Čarobnjak ih, nastavljaju braća, poslaže u neku kotaricu. Koka sjedne na pisanice pa neko vrijeme kvoca. Zatim ustane, zalepeće krilima, pa sađe na sto kod kojeg čarobnjak izvodi svoje vještine. Iz pisanice su se međutim izlegli pilići. Čarobnjak ih vadi iz kotarice, a koka ih brižno sakuplja oko sebe.

»Pilad pijuče,« kazuje Milan, »pa s majkom obiđu sto. Vrate se u kotaricu zajedno s kokom i on ih pokrije krilima.«

»Zaboravio si kazati ono najvažnije« — smješka se Ivica pa nastavlja: »Dok pilići obilaze oko stola, oni rastu i mijenjaju se tako da se u kotaricu vraćaju kao sedam odraslih pjetlova.«

»Istina je«! potvrđuje Milan. »A u kotarici bivaju opet sve manji.

Molba svetom Nikoli

Evo šaljem, Svetitelju,
Tebi želju vruću:
Da darove Ti doneseš
I u našu kuću!
I lani si bio kod nas
Dok sam bila mala.
Slatkiša si donesao,
Zato kličem: Hvala!

Sad u prvi razred idem
Dobra sam u školi.
Čitam, pišem i računam,
Pa me svatko voli.
Ti si dobar, pa ćeš doći.
Zato se veselim!
Kraj smokava i slatkiša
Ja još lutku želim!

Z a g r e b *ŽARKO JANČIĆ*

Najposlije je, kad se koka digne sa svog legla, kotarica je opet prazna«.

Braco se zamišlja. Vidio je i on po vašarima svakojakih čuda što ih prave neki spretni obmanjivači. Ovo što je čuo, nekako mu se ipak ne sviđa. Braća međutim čekaju što će on reći.

»Pa svašta biva na svijetu«, reče napokon trgnuvši se iz misli.

Licima njegove braće kao da je opet munula sjenka sumnjiva smješka.

»Sedam pijetlova, velikih, u nekoliko trenutaka«, — naglas razmišlja on. »Put od jajeta do kreste i krune na glavi traje kod običnih pijetlova nešto duže vrijeme. Da, ali čarobnjak . . .«

»Eto vidiš,« prekide ga Milan, »sjetio si se i sam.«

Potom Ivica priča kako je bio čarobnjakov pomagač.

»Zašto baš ti?« pita Braco.

To može biti samo onaj, kazuje Ivica, ko je jako spretan. A on je ponešto nalik na onog bricu iz narodne priče što je obrijao zeca u trku. Ruka mu je hitra i lagana. Braco će se o tome, ne vjeruje li, već osvjedočiti.

Braco se brani:

»Nijesam rekao da ne vjerujem.«

Čarobnjak je Ivici poklonio začarano zrcalo kao nagradu za njegovu pomoć. To je zrcalo Ivica donio sa sobom. Pokazao ga rado i Braci. Zrcalo je naoko sasvim obično, ali su neobična njegova svojstva i čarobna moć.

»Vidjećemo«, veli Braco.

I dječaci odlaze u kuću da razgledaju čudan čarobnjakov poklon.

Braco je u sobi sam. Prisluškuje kako braća trče kroz hodnik, nešto uzvikuju na dvorištu, nečemu se smiju u sav glas. Najposlije se čuje samo cvrkut vrabaca. Preleti — čuje se — poneki golub u blizini prozora.

Dječak odahne. Sad pomišlja brzo na posao.

On zaključa sobna vrata. Prilazi zatim k ormaru, spušta se na koljena pa iz povlake pri dnu ormara vadi začarano zrcalo što su ga braća tamo spremila prije nekoliko trenutaka.

Sa zrcalom u ruci dječak se smjesti na naslonjaču.

Vidjeće se sad, misli Braco, hoće li se ispuniti što su dječaci kazivali.

Na zidu više divana visi slika u pozlaćenom okviru. Prikazuje bujan vrt. Neka vitka gospođa u starinskim haljinama ubire s drveća plodove nalik na naranče i dobacuje ih u kotaricu što je drži u rukama blijeda djevojčica krupnih crnih očiju i sitnih usana. Iza krošanja drveća bijeli se u pozadini nekakav dvorac.

(Nastaviće se.)

Z a g r e b **Josip Cvrtila**

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

MRTVOJ MAJCI

Nema tebe, majko više,
Nestalo je za me sreće.
Božja volja uzela te
Među anđele i svete.
Pusta sad je kuća naša,
Žalost u njoj sada vlada.
Nema tebe koja si nas
Razveselit uvijek znala.
Grobni humak ostao je,
I križ malen sav pun cvijeća,
A u srcu uspomena
Da nas, majko, na te sjeća.

Šurbek Nada, kitničarka, uč. III raz. stručne škole

DOLAZI SV. NIKOLA

U predvečerje sv. Nikole sjede brat i setra uz toplu peć. Već se polako spušta noć a njihovi roditelji se još nisu vratili kući. Na ulicama su se počela paliti svijetla, dok je u sobi postajalo sve tamnije i tamnije. Seka je radila ručni rad, a njezin mali braco upravo je risao školski zadatak: »Sveti Nikola i Krampus.« Risao je sv. Nikolu i dvoje djece koja kleče pred njim. Tada prozbori braco: »Znaš, seko, ja ne vjerujem da će nam darove koje smo željeli od svetog Nikole, on donijeti.« Seka odloži ručni rad i kaže: »Kako ti to misliš?« »Tako«, — odgovori brat, — »kako bi mogao sv. Nikola saći s neba i donositi darove? Ja to neću nikada vjerovati. Neću i neću. Pričali su meni drugovi da to roditelji plaše djecu da budu dobra.« Seka odgovori bratu: »Samo ti nemoj vjerovati. Kad će sv. Nikola zakucati na vratima i otvoriti ih, onda ćemo vidjeti da li dolazi sv. Nikola, ili ne dolazi s neba.« Uto se na hodniku začuju teški koraci i zveket lanaca. Braco problijedi. Vrata se širom otvore i unutra dojuri krampus koji htjede bracu uhvatiti i baciti u koš. Sada se pojavi stari sv. Nikola i upita djecu kako se zovu. Zatim otvori veliku knjigu i potraži njihova imena. Onda kaže: »Seka je dobra kako vidim da piše u knjizi i ona će zato dobiti lijepi dar.« Onda izvadi iz košare veliku lutku i dade joj, a uz to i bombona. Zatim otvori drugu knjigu u kojoj su bili upisani samo dječaci i kaže: »Braco nije bio baš jako dobar, ue to on ne vjeruje u sv. Nikolu. Krampuse, on je tvoj.« Krampus veselo skoči, ali braco stane plakati i moliti: »Dragi sv. Nikola, biću dobar, uvijek ću biti dobar.« Tada se sv. Nikola smiluje i kaže: »Za ovaj puta ti opraštam, a da me se sjećaš, ostavljam ti jednu lijepu knjigu,« Kad je sv. Nikola otišao, braco je bio sretan i veseo i više nije nikad sumnjao u sv. Nikolu.

Mira Plivelić, uč. IV raz. osn. škole

KOD GLAVNOG KRIŽA

Bio je Dušni dan kad smo išli na groblje. Posjetili smo mnoge grobove. Došli smo do Glavnog križa gdje su gorile mnoge svijeće. I ja sam zapalila dvije svijeće. Tamo se pale svijeće zato, jer ko ne zna za grob svoga pokojnika, onda zapali svijeću, pa kao da je zapalio na groblju svojih dragih. Na Glavnom križu pišu ove riječi:

»Blago onima, koji stanuju u kući Tvojoj, Gospodine! — Slavit će te u sve vjeke vjekova!«

Kod Glavnog je križa gorila vatra od silnih svijeća. Križ bio je sav okićen, s vijencima i kitama svakakvoga cvijeća.

Štefica Štefičić, uč. IV b žen. raz. škole, u Jakićevoj ul.

SV. NIKOLA

Ide sveti Niko
Sedam sati tuče
U daljini krampus
Teški lanac vuče.
A dobra dječica
Čekaju u sobi,
Pa da sad vidimo
Ko će što da dobi...
A zla djeca misle:
»Nema više lijeka,
Jer nas bogme sada
Šiba i koš čeka.«

Marinković Katica, uč. IVb raz. škole A. Harambašića

U BADNJOJ NOĆI

Uz toplo ognjište stisnula se seka i braco, majka je šivala, a otac je otišao po darove u grad. Bila je badnja noć. Snijeg je tiho pršio. Djeca su nestrpljivo čekala očev dolazak, ali ga dugo nije bilo. Majka se zabrinula, jer nije bilo oca jošte kod kuće. Djeca pak, kad bi vjetar zalupnuo vratima, skočila bi misleći da dolazi otac. Najednom neko zalupi vratima i pred njih stupi otac umoren od duga puta. Djeci je donio mnogo lijepih darova, pa su djeca bila vrlo vesela. Poslije večere zapjevaše:

Narodil nam se kralj nebeski...

Sloković Vera, uč. IVb raz. škole Augusta Harambašića.

U SLOVENIJI NA SVI SVETE

Ja sam bila za vrijeme Svih Svetih u Sloveniji na Bledu. Tamo mi je bilo lijepo. Išli smo na Ribensku goru. Pod Ribenskom gorom je Sava Bohinjska. Nekoliko sati dalje je Sava Dolinska. One izviru ispod Triglava, a sastaju se kod Radovljice, pa odonuda teče Sava. Sa Ribenske gore vidi se Bohinjsko jezero. Mamin brat nam je pokazao gdje je Italija, Madžarska i. t. d. S te gore vidi se krasno Triglav pun snijega. Na toj gori raste samo smreka. Bili smo na starom gradu i na Stolu. Na Stolu je bilo puno snijega. Išli smo na Bledsko jezero. Na tom je jezeru na sredini crkva. Po tom jezeru smo se vozili s čamcem. Do te crkve ima s jedne strane 99, a s druge 77 stuba. Ta crkva ima 3 oltara: glavni i dva mala oltara. Bledsko jezero je duboko 60 m. Bili smo i na groblju. Zapalili smo stotinu svijeća. To groblje je na brdu oko crkve pokraj naše kuće. Tu je spomenik palim vojnicima. Baka, tata, sestrična i nećakinja su zakopani na tom groblju. Na Sve Svete je mamin brat pjevao na groblju.

Danica Mandić, uč. IV raz.

SNIJEŽAK PRŠI

Pahuljice male
Po brdu i dolu
Iskitile grane
Na drveću golu

Klize saonice
I dječicu nose
A ona se šale
I zimi prkose.

Slavica Cazin, uč. IV raz. škole u Varšavskoj ulici

BOŽIĆ JEDNE OBITELJI

U kući neke bogate obitelji, sve se veseli i raduje rođenju Isusa Krista. Nasred sobe je okićeno božićno drvce. Pod božićnim drvcem ima mnogobrojnih darova za djecu. Tu kleče roditelji s Ivicom i Zlaticom i pjevaju one lijepe božićne pjesmice. Još ne dovrše, kad Zlatica pride drvcu, te stade čitati: »za Ivicu«, »za Zlaticu«. Zlatica uzme svoje darove, a Ivica svoje. Veselju nije bilo kraja.

Rođenju Kristovu se veseli svaki stvor. Dok bogataši imaju svega u izobilju, siromasi nalaze utjehe u molitvi i na taj način pokazuju veselje na taj veliki blagdan.

Pavelić Ivanka, uč. IV. raz.

SVETI NIKOLA

Nikolinje već je eto tu,
To veseli dobru djecu svu.
Svako dijete, koje zločesto je,
Od krampusa dobiće svoje.

Ko popravit se dotad neće htjeti,
Pred Nikolu stupit neće smjeti.
Nikola je dobar starac sijed,
Dobroj djeci uvijek mio djed.

On će svakom donijeti dara,
A zločeste hoće da pokara.
Mnogo toga donijeće i nama,
Sve će donijet što mu veli mama.

Čić Ankica, uč. I raz. više narod. škole Janka Draškovića u Zagrebu

O PSU MEDI

Tata i ja kupili smo jednog malog psa. Mi smo njega odnijeli u Liku, mojoj baki, kada su bile ferije. Dok sam bila tamo, ja sam se s njim igrala. Drugu godinu kad smo bili opet kod bake, on je narastao veliki. Tata kaže, da je to ovčarski pas. Mi ga zovemo medom.

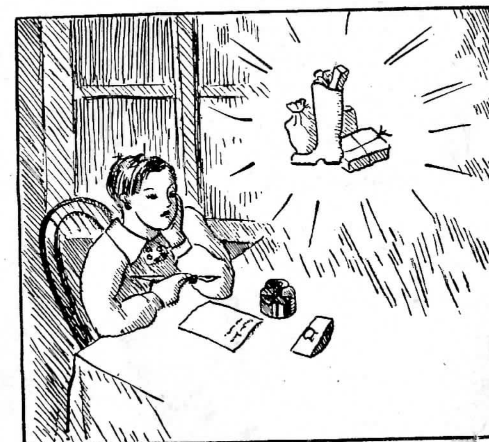
Hećimović Ankica, uč. III a raz. škole na Botićevu trgu.

SV. NIKOLA

Evo nam svetog Nikole!
Djeca se dobra vesele,
Daje im mnogo darova
Koje si djeca žele.

Evo i crnog krampusa!
Od njega se djeca boje,
Da ih ne bi odnesao
U paklene dvore svoje.

Marijana Šutej, I razr. više narod. škole.

SVETI NIKOLA

Sva se djeca vesele
Toj dragoj, sretnoj noći
Kad će sveti Nikola
Na zemljicu doći.

Sva djeca se vesele
Tom starcu bijele brade
Sva dječica mole ga
Da im dare dade.

Sva djeca jedva čekaju
Taj pogled mio, blag,
Jer njega samo oduvijek
Svi imaju rad...

Posavec Katica, uč. I raz. više narodne škole

JESEN

Žuto i crveno osušeno lišće pokrilo je zemlju svojim šarenim pokrivačem. Bijela se magla počela spuštati i obavijati zemlju svojim bijelim i prozirnim velom. Šume i lugovi su opustjeli i onijemili. Nestalo je živih boja mirisnog i šumskog cvijeća i pjevanja veselih ptica.

Zorica Anđelka Jandrić, uč. III raz. osn. škole

KOD GROBA PALIH VOJNIKA

Na Dušni dan bile smo s gospođom na Mirogoju. Najdulje smo bile kod groba palih vojnika. Slavica je Belković metnula vijenac palim vojnicima. Skoro je svaka curica bacila cvijeće njima na grob. Ti su vojnici pali u svjetskom ratu. Njihove su kosti metnuli sve u jedan grob. Oni su umrli u ratu jer su morali kao vojnici ići boriti se i ubijati i druge siromake, koje nisu ni poznavali. Pomolili smo se za pale vojnike i rekle smo: »Slava im!«

Marica Medved, uč. IV raz.

Dodatak uredništva: Primili smo i za ovaj broj »Dječjeg kola« lijepih pjesama, pričica i opisa od naših marljivih suradnica i suradnika, ali kako nemamo dosta mjesta, to ne možemo sve uvrstiti i tiskati u listu, pa ćemo im napomenuti samo imena: Pavelić Ivanka, Jandrić Zorica, Šurbek Nada, Prosenjak Vladimir i Ankica, Kušter Vera, Urban Hilda, Štromar Đurđica, Šnajdar Ljubica itd. Gradivo je ovih suradnica posvećeno sv. Nikoli, Svim svetima, slavnim pokojnicima itd.

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1. Živo, pliva vodom, a bez kosti je.
2. Žlica masla svemu svijetu dosta.
3. Mrkonja i plavonja po nebu se vijaju, pa se svijetu prijete.
4. Što ide bez kosti na tavan?
5. Što se kroz zid grije i kuha?
6. Što ne može voda odnijeti?

7. KRIŽALJKA

Sastavila **Gobec Tuga,** Zagreb.

1

2

Prirodna pojava.
Ptica grabilica
Vodena životinja
Dijete
Začin
Pokrajina
Turski bog

Od 1—2 otok na Jadranu.

ODGONETKE
zagonetaka iz 3 broja »D. K.«

1) Slanina kad se suši; 2) Mravinjak; 3) Uši; 4) Vjetar koji pravi od nje valove; 5) Bljeska; 6) Za uši; 7) Nijedna; 8) Kula, udav, lava, Avar.

Odgonetači: Jandrić Zorica (2, 3, 7, 8); Golubić Mihovil iz Remetinca (1—6,8); Marojević Pavica (1—5, 8); Kesić Drago (1—8); Agić Mirko (2—8).

Nagrađeni su: Golubić Mihovil (knjigu); Kesić Drago (10 boca Radenske); Agić Mirko (loptu).

ŠALJIVO PITANJE

Koliko je polovina od osamnaest? (Odgovor u slijedećem broju).

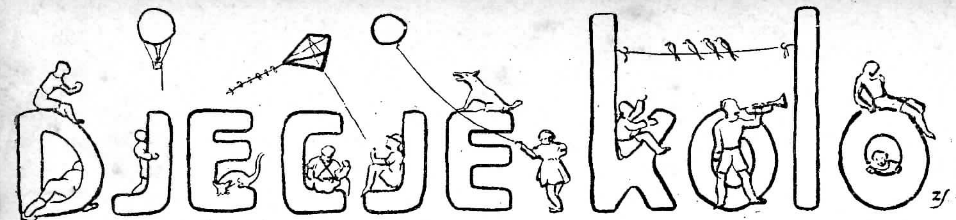
KAKO SE KAŽE?

Priča se za Rockefellera, da je već kao dijete imao mnogo smisla za novac. Jednog je dana dobio od ujaka zlatnik, a da ni riječ nije rekao na to.

— Kako se kaže? — upozorila ga majka.

Mališ na to brzo odgovori:
— Molim još jedan!

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA"

Godina VIII ZAGREB, VELJAČA 1939 Broj 6

Očeva uspavanka kćeri

Zamro je vjetra huk. Tamno vino toči
crna ruka noći u tvoje plave oči.

Šuti drevna šuma. Iz šareni cvjetna veza
maše ti lisnatom granom bijela sestra breza.

Od čovjeka vuk je bolji. Plemeniti hrast
spušta nad tvoj život svoj zaštitnički rast.

Svijetom teče krv. U oblaku smrti i dima
tvoje malo srce bridi beskonačna zima.

Za grumen žežena zlata sestra brata kolje.
Strašno urlaju zvijeri kroz ojađeno polje.

Dobro je spavati. U snu niz kućna leđa crna
teče mjesečno srebro. U šumskoj zabiti srna

sjeća se tvoga smijeha nad vrelom bistre vode.
Plavi leptiri po cvijeću za tvojom srećom brode.

Sitne te ptice slave u rosnu sagu lista.
Kosu ti sjajem kiti sunčana zraka čista.

Tužna i mračna večer. Teško je biti žena.
Vjetar je slomio sinoć zelenu glavu klena.

Pred tvojim dragim životom krvave ljudske stope.
Bojim se za tebe. Spavaj. Divlje kiše škrope.

Zaprešić — *IVO KOZARČANIN*

LOVKO

Ne znam ni sam kako je ono lijepo i milo pseto došlo do ovakova imena, kad ga još nikada nije bilo u lovu, a niti je bilo lovačke pasmine. Biće da su mu to ime izabrali zato, što je u igri lovio crne vrane, kad bi gladne i ozeble padale na bijelu livadu njegovih gospodara što se pružala baš pred njihovom velikom kućom na brijegu.

U početku su pred »Lovkom« bježale na obližnje voćke, jer nisu znale zašto ih lovi, ali kad su se uvjerile da je to samo jedna »Lovkova« zimska igra, nijesu više širile i podizale svoja crna krila već su ga okružile kao jedno crno kolo i svojim jakim kljunovima probijale zamrznuti snijeg ne bi li došle do bilo kakovog zalogaja.

Dešavalo se i to da su ga okružile i onda kad je bio kod svoje zdjelice čekajući strpljivo i pristojno neće li što ostati i za njihove želuce. Lovko nije lakom, pa iza njega uvijek nešto ostane i za njegove crne prijateljice. Kad se najede mirno legne na svoje određeno mjesto i čuva kuću, a vrane odlaze u šumu u svoja gnijezda.

Ali kad osvane dan svetog Valentina, koji naviješta seljacima rano proljeće, oglasi se topli jug i uz svoju čudnu pjesmu odnosi snijeg da može toplo sunašce izljubiti svoje milo prvo cvijeće, bijeli kukurijek, bijele zvončiće, visibabe i zlatne jaglace što veselo gledaju u njegove žarke i tople oči, jer su i sami zlatni kao sunce.

Rano proljeće veseli i Lovka, jer može do obližnjeg potočića da se napije gorske vodice, kad se poigrava onim kamenčićima pod njegovim sitnim slapovima.

Nu brzo se vraća kući i pod jabukom osluškuje svaki šum i korak, pa njegovi gospodari uvijek znadu kada tko ide k njima.

Samo ne laje na prosjake, jer ih pozna po njihovim tužnim očima i po njihovim blijedim obrazima. Dešava se da u prvi mah zalaje i na prosjaka, ali čim se uvjeri da se zabunio liže im ruke i noge kao da se izvinjava.

— Neće vam ništa, javi se gospodarica, a prosjak se samo ljubazno smiješi i odgovara:

— Neka samo laje, zato je pas.

O, kako bi Lovko bio sretan kad bi tako govorila i ona gospoda što dolaze početkom ljeta u kuću njegovih gospodara, da se u njezinu svježem miru odmaraju ili liječe.

Ovi bi čudni ljudi htjeli da ih Lovko čuva, a kad on u tamnoj šumskoj noći vrši svoju dužnost i laje kadgod što sumnjiva vidi ili čuje, već se čuju nezadovoljna prigovaranja:

— Ah taj nesretni pas opet laje i neda nam spavati.

Mnogi mu ne daju lajati ni poslije ručka kad malo prilegnu, iako u to doba prolazi dosta ljudi kraj njihove kuće kad se vraćaju s rada ili ako dolaze kući da prodaju kakovo voće, jaja ili perad. Jednog dan dojadilo boležljivim i starim ljudima Lovkovo lajanje, pa se dogovorno prituže njegovu gospodaru:

— Lijepo je kod vas u svakom pogledu, samo nas smeta vaš pas. Od njegova lajanja ne možemo spavati.

— Gospodo moja, — odgovori gospodar, — pas mora lajati, pa zato zaista ne znam kako da vam ugodim.

— Dajte ga u drugo selo, — predloži jedna starija gospođa.

— Barem dok smo mi kod vas, — doda druga.

— To je najbolje, — potvrdi jedan boležljivi stari gospodin.

— Teško mi je, — govorio je gospodar, — ali kad mora biti — učiniću što želite.

Na našemu se brijegu
danas živo smuče,
dva dječaka brzo su
izašli iz kuće.

Pa gledaju, gledaju
dok snijeg sitan vije
i žale što nemaju
kao drugi skije.

Došli su na misao
(i bez svake laske)
sanjkaju se majstorski
na dvije stare — daske!

Samobor — *BOGUMIL TONI*

Slijedećeg popodneva spavali su svi gosti kao djeca, a jednako im je bila laka i cijela noć. Ustali su mnogo ranije i kod kave razgovarali samo o tome: kako je lijepo kad nema »tog pasjeg lajanja«.

Ali dok su ovi ljudi uživali u gluhoj tišini ove mirne kuće, ubogi je Lovko tužno cvilio u dvorištu jedne seoske kuće onkraj željezničke pruge, kamo ga je smjestio njegov gospodar da ne budi njegove goste.

Teško ga je ostavio u tuđim rukama i gladeći mu dragu glavu govorio mu kao djetetu:

— Ne plači, mali moj! Opet ćeš ti doći k meni, samo se strpi, jer tako mora biti!

Lovko nema razuma, pa njegova glavica ne shvaća, zašto ne smije čuvati svoju kuću i svoje gospodare, ali Lovko ima srce koje osjeća za njih veliku ljubav i vjernost, jer da nije tako, zar bi bilo u njegovim milim crnim očima toliko suza?

Kako ima i dobru pamet ne može ih zaboraviti, pa se tako jedne noći opet stvori u dvorištu svoga nezaboravnoga gospodara da mu čuva njegovo dobro.

Od velike sreće veselo laje i vrši svoju dužnost kao nikad prije. Ubogi Lovko ni ne sluti da će mu baš to lajanje pokvariti sreću.

— Opet je tu, — nasmiješi se gospodar, jer je još uvijek bio budan.

— Zaboga, šta ćemo sad? — prestraši se njegova žena, — opet će probuditi goste!

— Nema druge, — odgovori gospodar, — moram ga brzo odvesti natrag, pa će gospoda misliti, da su o Lovku samo sanjali.

Teško je gospodaru otjerati svoje vjerno pseto, pa ga zato na lijep način dozove u kuću, a zatim ga kao u kakovoj noćnoj šetnji otprati preko pruge sve do one kuće na brijegu.

— Pripazite, molim vas bolje na moga Lovka, — govorio je gospodar ukućanima, — jer me eto opet doveo u napast. Ja ću vam pošteno platiti vašu brigu.

— Budite, gospodine, bez svake brige, — odgovori domaćin. — Mi smo mu svi dobri, pa će se priviknuti i neće bježati, a u najgorem slučaju držaćemo ga na lancu.

Tako je i bilo. Lovko nije bježao, jer nije mogao. Bio je na lancu. Svi su ga žalili, jer je dan i noć cvilio.

— Siromašni Lovko, — žalila ga domaćica. — Čovjek koji je na lancu zna, zašto je na lancu, a sirota životinja na lancu toga nezna, i zato više trpi.

Jedne noći savlada je tolika samilost za Lovka, da ga je kriomice sama digla s lanca i pustila da ide kud hoće.

Tako se opet našao pred vratima svojih gospodara, koji nijesu znali,

da je tu dok nije veselo zalajao ko da kaže:

— Ja sam vaš Lovko, otvorite mi!

— To je ipak malo previše, — rasrdi se sneni gospodar i pođe van da otjera Lovka, dok se nijesu probudili gosti.

Nu Lovko se nije dao tjerati. Ležao je na zemlji kao mače, i lizao ruku u kojoj je bio nemio korbač.

Gospodaru klonu ruka i nijedan udarac ne pane na leđa njegova vjernog čuvara.

— Nema ti spasa, — govorila mu žena, — moraš ga odvesti gore dok ne bude prekasno.

— Ovog puta borme ne ću, — bunio se gospodar, — ali vijaću ga ovim korbačem sve do pruge, a dalje će već sam otići.

— Već mi je tih gostiju preko glave, — jadikovala je gospođa, — jer poradi njih moramo ovako postupati s našim vjernim psetom. Ako se još jedanput vrati, ja ga više ne dam otjerati.

Ali gospodar nije ni čuo njezine posljednje riječi, jer je već ganjao Lovka preko svih polja i livada kao da je pred njim najgori neprijatelj, a ne njegov najvjerniji prijatelj.

Sav iznemogao vrati se kući bez Lovka. A bijedni Lovko ne gleda više za svojim gospodarom, nego u najvećem strahu bježi u pravcu kuće na brijegu. Morao je još prijeći preko željezničke pruge koja se sjajila na mjesečini kao srebrena zmija.

Ali najedampet se snuždi i stane, a onda mirno položi svoju crnu glavicu na hladne šinje...

Opazi ga čuvar pruge i hoće da ga makne s tog opasnog ležaja, ali Lovko se neda ni dodirnuti, samo leži i reži.

U daljini se čuo šum lokomotive, ali ni taj strašni šum ne pokrete Lovka. Čuvar pruge više nije imao vremena da se brine za jedno »ludo pseto« i brzo krene onamo kud ga zove dužnost.

Lokomotiva uleti u stanicu, a Lovko je dočeka na onom istom mjestu kud ga je dovelo njegovo ranjeno srce.

U tom času nešto se smotalo pod jednim kotačem zaustavljene lokomotive. U prvi čas mislili su željezničari, da je nastradao — čovjek, ali kad su s fenjerima osvijetlili prugu prepoznali su u onoj crnoj masi — Lovka.

Lokomotiva mu je odrezala glavu, a u njegovim otvorenim očima ljeskale su se dvije male suze kao dvije male zvijezde.

*

Kad su gospodari doznali, kako je svršio njihov vjerni Lovko, rasplakali su se za njim kao za djetetom.

I gostima je bilo teško. Nijesu mogli zaspati cijelu noć. A stari gospodin iz Bačke neprestano je uzdisao:

— Što bih dao, da opet čujem njegovo lajanje.

— Nikada više! — jecala je gospodarica i jedva dočekala onaj dan, kad je u svojoj kući opet ostala sama sa svojim mužem, koji više neće da čuje ni za kakovo pseto, jer ne može prežaliti Lovka.

Rimske Toplice

Josipa Radošević.

MALO ŠALE

ŠTO JE OTAC

Učitelj: Što je tvoj otac?
Đak: On je mrtav.
Učitelj: A što je prije bio?
Đak: Živ.

U ZOOLOŠKOM VRTU

Stranac: Jeste li uvijek kod lavova?
Čuvar: Ne! Ja spadam k majmunima.

ŠALJIV ZADATAK

Napiši brojku sto s jednom nulom samo!
Odgovor u slijedećem broju)

Mala čuvarica

O našemu kraju
zna već svaka ptičica.
O našemu kraju
ima jedna pričica.

U susjede naše
crni psić se nalazi.
Dugim repom maše
i dobro se snalazi.

To je ženka mala
— ne pitajte, kolika.
Pa da bude šala,
zovemo je Tolika.

Pokraj plota čuči,
ili tapka travicom.
Ko da nešto uči,
miče crnom glavicom.

Pitate, što uči
ta mala čuvarica?
— Da laje, da buči
veli gospodarica.

Nu ona je plaha,
ugrist neće nikoga.
Zato nema straha,
da se boji ikoga.

Pa ni djece tuđe,
kojom kraj obiluje.
I bilo tko uđe,
taj Toliku miluje.

To je osokoli,
jer što ćete: mala je...
Ona svakog voli,
ni na kog ne zalaje.

Zagreb *ZVONKO KUHAR*

MARTIN

Dnevno kasni u školu. Čim se velika kazaljka na školskom satu, koji visi nad učiteljevim stolom, počne približavati brojci IV, na hodniku čuje se lupa i struganje Martinovih velikih cipela. Evo ga! Kuca na vrata, otvara i prilazi stolu. Običaj je, u mojoj školi, tko zakasni mora da kuca na vrata, priđe stolu i kaže zašto je zakasnio.

Prvih dana, priznajem, nisam pridavao puno pažnje tom Martinovu kašnjenju; jer znao sam da imade kod kuće mnogo neprilika. Majka mu leži bolesna. Par dana ispričava se. Nisam ni slušao što govori. I tako je to išlo danimice. Danas odlučih dobro poslušati zašto Martin kasni.

Kazaljka k brojci IV — evo Martina. Kuca, i ulazi. Crven u licu, sav zaduvan, prilazi k stolu.

»Go... gospodine uči... učitelju, ... zakas... sam ... posluži... (guta riječi, a na očima cakle mu se suze) ... vao sam... gospod... Radoslava...!«

»Koga?!«

»Gospodina Radoslava.«

»Tko je to, ... gospodin Radoslav?«

»Znate, ... onaj... što nadgleda u šumi radnike. Stanuje u mojem susjetstvu, kod Zubića... Ja mu dnevno donosim vodu i čistim cipele...!«

»E, Martine, ... ali, ti si đak...! Izostaješ od škole, ... kasniš!... To tako ne ide!...«

»Moram to da radim, gospodine učitelju! Poznato vam je, da mi majka leži bolesna. Otac, ništa ne šalje; zaboravio je u Americi brzo na nas; moram da se brinem za majku i sebe! Gospodin Radoslav obećao mi je za taj posao kroz mjesec dana 200 dinara, a to je za nas dvoje mnogo. A, dobar je to gospodin. Dao nam je dovesti iz šume puno drva,

a dao mi je evo i ove okovane cipele. Nešto su mi prevelike, ali cijele su!«

»Sve je to lijepo, Martine, ali znaš, što mene jako zanima?«

»Što?« — zaleti se Martin.

»Kako to, da ti kasniš uvijek 20 minuta, ni manje ni više?«

»Čujte, moram da toliko kasnim; jer gospodin Radoslav ustaje u 8 sati i onda istom mogu da donesem vodu i čistim cipele. Poslije toga bjež u školu. Kako vidim, sve to traje oko 20 minuta«, — ispričao je Martin nešto sigurnije.

»Martine! Znam, brineš se za bolesnu majku, ali gubiš u školi! Neka gospodin Martin ustaje 20 minuta ranije. Upozori ga!«

»Bojim se ja to njemu reći!«

✶

Martin nije više kasnio.

✶

Još nešto o Martinu!

Martin bijaše toliko zaokupljen brigama i poslom, da je to bilo za njegove umne i tjelesne sile i previše. Bolesna majka, gospodin Radoslav, neimaština, škola i drugo. Nije čudo, što je Martin došao u školu i jedan četvrtak, kad je školski sedmični praznik, ali zakasnio nije.

Evo čujte, kako je to bilo!

Četvrtak. Točno u 8 sati ulazi Martin u učionicu. Ja sam radio neke školske poslove. Začuđeno uđe, stade se osvrtati po učionici; jer u njoj nema nikoga. Sjedne na svoje mjesto.

Ja šutim, hotimično šutim. Šuti i Martin. Već mu je dosadno, a kako i ne; nitko ne dolazi; ogledava se lijevo, desno; zavlači se pod klupu, nešto traži. Ja, samo da ne puknem od smijeha. Što li će biti? Prošlo je već dobar sat, kad li će Martin:

»Gospodine učitelju, da li sam ja danas »uranio«, ili »prekasnio«...?!«

»Moj Martine, danas si se ti »zabunio«. Danas je četvrtak, danas nemamo škole.«

»Eee, ... ma, znate, ... ja sam si tako nešta mislio, čim sam ušao u školu. Čudno mi je bilo što sam ja prvi, a inače sam posljednji... Sve su to krive moje brige, kojih imadem toliko, da nisam znao koji je danas dan«, ... uzme torbicu i ode.

Čepelovac MARTIN FUĆEK

Danko

Mali Branko ima druga,
crnog psića zvanog Danko;
Uvijek vam se voli šalit
taj naš mali nevaljanko.

Evo, Braco ide spavat
čarape polako svlači
pokraj peći Danko gleda,
misli: Što to znači?

Braco ne zna što će biti
pa već tiho slatko sniva...
Čarape oblači Danko,
Pa se zlobno osmjehiva...

Kada zora jutrom svane,
na noge vam Braco skoči;
imale su grdnu šalu
njegove da vide oči.

Po dvorištu pseto Danko
s čarapama trči, skače;
Branko mu se grozi, viče,
ali pas je pas — pa šta ćeš?!

Zagreb *IVO SOKAČ*

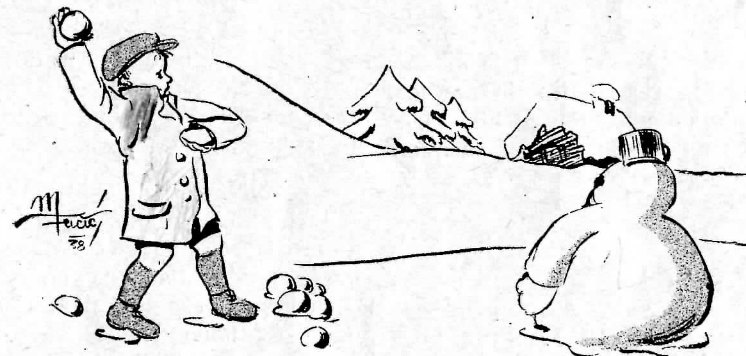

Na zrak

Kad na puste bregove
Visok snijeg legne;
Kad zahuji vjetrina,
I led zemlju stegne:
Ne boj mi se studeni,
Nek ti mraz ne smeta,
Da ti vedro proljeće
Na licu procvjeta!...

Zagreb *ŠIME FUČIĆ*

CJEPAČ

I staro i mlado u našem mjestu poznavalo je Janka, cjepača drva.

Već ranim jutrom stupao je on ulicom na posao. Koračao je odmjerenim korakom, držao se važno ko rijetko ko. Malo je bilo kuća gdje ne bi Janko kojiput cijepao ili pilio drva. No nije to bio jedini razlog što su ga svi poznavali. Više su ga poznavali, jer se znalo da s Jankovom glavom nije baš sve onako u redu.

Kad je polazio jutrom na rad nijesu istom morali ljudi biti na prozoru da saznadu ko to polazi ulicom. Janko se sam pobrinuo za to. Razgovarao je bučno, ljutio se na smetlare da nisu valjano očistili ulicu; na žene koje su prodavale hljeb, da ga preskupo prodaju; na zvonara da je prekasno jutros zvonio na pozdravljenje. Našao je on uvijek razlog da može galamiti. A ako nije nikoga našao na ulici komu bi se mo-

gao potužiti na bilo koji nered, onda je sam ljutito i glasno prigovarao svačemu. Neko će ga, valjada, ipak čuti!

Kad se najjače žestio, dovoljna je bila koja dobra riječ prolaznika, i već je bio stari Janko raznježen.

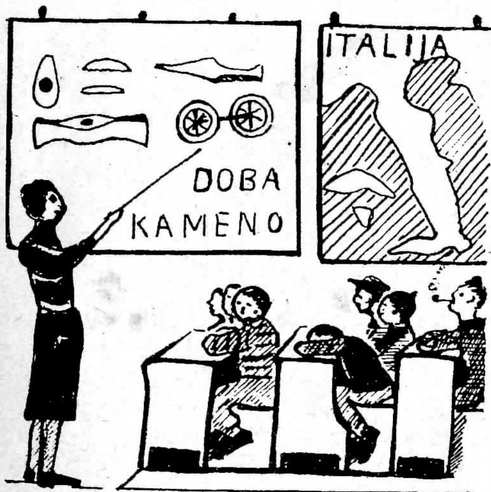
— Pravo imate Janko, pravo! Vi znate, kakav treba da je red u mjestu! — povladio mu ko putem da ga umiri. Janko je to jedva dočekao.

— Pa da prošao sam ja, hvala Bogu, svijeta. Bio sam u Americi. Bio sam ja i vojnik i naučio kako se svako mora da drži reda i propisa.

Pri tome se dobrodušno smiješio, što mu evo i drugi priznavaju da je njegova riječ na pravom mjestu. Bio je u devetom nebu od sreće. Lice mu sjalo od zadovoljstva.

Janko je svaki dan nešto našao zbog čega se bunio. No sve se to nije previše kosnulo njegova srca. On je sipao prijekore, jer je držao očito da mu je to svakidašnja dužnost. Ali je bilo nešto drugo što ga je znalo ujesti za sve i posve ga obezumiti.

Slika s pogreškama

Ko će naći više pogrešaka

Trebalo je da mu samo koji nevaljali dječak zavikne iza ćoška:

— Janko, gdje vam je sjekirica?

I onda da vidiš kako je pobjesnio stari cjepač. Takovo ga pitanje pogađalo u živac; njegovo uzbuđenje doseglo je kod ovakoga povika do vrhunca.

Uzalud su mu ozbiljni ljudi savjetovali, neka se ne osvrće na ovake izazove, neka ide svojim putem kao da ništa ne čuje. Nevaljalcima će njegova šutnja dosaditi, pa će i oni jednom zamuknuti.

Ali si Janko nije dao soliti pamet.

— Ja da šutim, govorio je u srdžbi Janko, komu da šutim? Zar ovoj derišćadi koja me uznemiruje na svakom koraku. Ne znaju ovi zeleniši da sam ja bio u Americi, da sam bio vojnik i znam što je red i propis...

A juče je došlo skoro do teže nesreće, jer je jedan dječak koji se nalazio u društvu svojih drugova, povikao Janku:

— A gdje vam je sjekirica?

Stari je cjepač pomahnitao. Stao je psovati i proklinjati. U svom bijesu bacio je među dječake svoju sjekiricu. Dječaci su se razbježali, ali je sjekira pogodila Milana Račića, valjanog i dobrog učenika, sina jedne siromašne udovice. Sreća je bila u nesreći da je oruđe zgodilo Milana u donji dio noge i da ga je sjekirica zahvatila svojom tupom stranom.

Dječak je pao i gorko zaplakao od bola. Dječaci su se brzo skupili videći ranjenoga druga i povedoše ga kući. Jedino je među njima manjkao Mato Obranović. Taj je i skrivio čitavu nesreću, jer je on bio onaj koji je raže- stio Janka svojim povikom. Mato to nije prvi put učinio, unatoč svih opomena starijih ljudi da ne dira u Janka.

Redar je odveo Janka na općinu. Htjeli su ga predati i sudu, ali napokon, što će i sud s ludom glavom kakvu je

nosio Janko. Neki su tvrdili da bi Janka valjalo poslati u zavod za umobolne.

Nevaljaloga Mateka kaznili su u školi i kod kuće, a najviše je bio kažnjen što je nevin nastradao zbog njega drug mu Milan.

Janka su jedva uvjerili da je od njegove sjekirice stradao skroz nevini dječak.

On sad galami kako će Mato prvom zgodom osjetiti njegov štap na svojim leđima.

Ali mu Mato još do danas nije došao na oko.

Samobor BOGUMIL TONI

ZAŠTO?

Pitanja od Čike Žarka

1. Zašto je na visokim planinama hladno i ima snijega i usred ljeta, makar su planine bliže suncu nego ravnice?

2. Zašto nam je hladno, kad se kupamo, pa izađemo iz vode?

3. Zašto zimi vidimo paru iz usta a ljeti ne?

4. Zašto, kad pirimo u vatru, ona bolje gori, a kad pirimo u žlicu vruće juhe, ona se ohladi?

5. Zašto svlačimo kaput kad nam je vruće?

6. Zašto ljeti nosimo tanko odijelo a zimi deblje?

7. Zašto se ljeti nose svjetlija odijela, a zimi tamnija?

8. Zašto se prehladimo kad sjedimo na vlažnoj zemlji?

9. Zašto je ljeti hladnija ulica kad se polije vodom?

10. Zašto je u podrumu ljeti hladno a zimi toplo?

(Tko od učenika(ca) IV, V i VI razreda najbolje odgovori, dobiva za nagradu lijepu knjigu. Mogu i stariji da pomognu kod rješavanja.)

NAŠA PRIMORSKA MJESTA I GRADOVI

KAŠTELA

Sedam sivih sokolova na pitomoj obali Kaštelanskog ili Solinskog zaliva; sedam starodrevnih Kaštela pod strminama Kozjaka i Biranja. Poređali se uz samo more, od Solina prema Trogiru, jedan za drugim, među zelenilom vinorodnog kraja, gdje su u ravnini stražarili na obranu od nasrtljivih Turaka: Kaštel Sućurac, Gomilica, Kambelovac, Lukšić, Stari, Novi i Štafilić.

Dolaskom Hrvata bila su podignuta na kaštelanskim obalama mnoga manja naselja. Uz nje sagradiše si razni hrv. knezovi svoje dvorce i zadužbine, dok solinski i rimski patriciji svoja lijepa ljetovališta i odmarališta.

Osnivanjem samih Kaštela započelo se dolaskom Mlečana u ove dalmatinske krajeve. Mlečani su dopuštali pojedinim plemićkim porodicama da si uz samo more sagrade svoje dvorove ili Kaštela. K njima se onda doseliše i seljaci iz svojih nezaštićenih zaselaka i zapuštenih sela, da se u utvrđenim Kaštelima zaštite od navale Turaka i drugih neprijatelja, pa su tako nastala uz Kaštela i kaštelanska

sela. Otud i ime onom kraju Kaštelanska rivijera (primorje).

Najstariji kašteo, Kaštel Stari, podignut je godine 1476, a dao ga je sagraditi trogirski plemić Koriolan Cippico. U ovom kaštelu, koji je već posvema opustio, vide se još i danas uske ulice sa značajnim sredovječnim ulazima u bivše dućane starih Kaštelana.

K a š t e l N o v i sagradio je Koriolanov sinovac Pavo Cippico god. 1512, K a š t e l Š t a f i l i ć plemić Stjepan Štafilić, K a š t e l L u k š i ć plemić

Kaštel Nehaj

Vitturi, a K a š t e l K a m b e l o v a c splićanin Franjo Kambij.

U Kaštel Lukšiću dobro je još uščuvan sam kašteo, u kojemu su bile lijepe grobnice njegovih davnih gospodara. Tragovi im se vide još i danas. Ima i nekoliko lijepih slika iz XVI stoljeća. U župskoj crkvi tog naselja nalazi se i raka (grobnica) sv. Arnira, biskupa splitskog, koji je bio ubijen od seljaka iz splitske okolice, kad je jednom zgodom birao po njihovim selima desetinu (deseti dio poljskih proizvoda), što mu je u ono vrijeme po crkvenim propisima i pripadalo. Seljaci se upriješe i ne htjedoše dati od svoga, pa je tako došlo do pobune, u kojoj je nastradao ovaj bogoljubni biskup. Njegovo mrtvo tijelo preneseno je iz Splita u Lukšić god. 1833.

U ostalim Kaštelima malo je što uščuvano od njihovih starina, što bi bilo spomena vrijedno.

Idući iz Kaštel Lukšića prema Kaštel Starome, prolazi se mimo ruševina dvorova nekada čuvene plemenitaške porodice Capogrosso, a ponešto dalje uz malu kapelu u kojoj je grobnica nesrećnih i opjevanih dalmatinskih ljubavnika Miljenka i Dobrile.

Granicu između Kaštela i trogirske općine označuje gorostasan hrast, koji je tu zasađen u davnini od starih kaštelana. Tu nedaleko vide se i ostaci nekad slavnog »Bihaća«, gdje su u VIII i IX stoljeću gospodarili razni hrvaski knezovi.

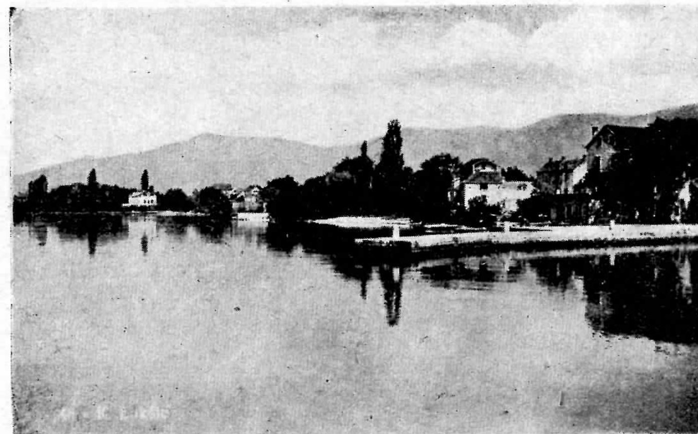
Kaštelanski plemići dugo su gospodarili nad Kaštelima, što je seljacima naposljetku dozlogrdilo tako, da su ih jednom prigodom protjerali s njihovih imanja. Kraj toj neslozi i trvenju učinili su Francuzi, kad su njihove čete zaposjele kaštelansko primorje.

Kaštelanski zaliv zaštićen je od sjevernih vjetrova divnim i uvijek zelenim brežuljkom Marjanom kod Splita i slikovitim obalama sučelice ležećeg otoka Čiova, pa je njegovo podneblje smirenije i podesnije za razne nasade, od kojih nekoji ne mogu da se održe

Kaštel Gomilica

već u njegovoj nedalekoj okolini. Tu vrlo dobro uspijevaju narandže, rogači, bajami, smokve, palme, aloje, oleandri i dr. Kaštelanske se obale i ina-

Kaštel Lukšić

če ističu svojim zelenilom obrađenih polja, nanizanih vinograda i lijepo uređenih perivoja i parkova, što podaje kraju onu osebujnost ljepota i čara, koja je na sebe privukla pažnju domaćeg i stranog svijeta u tolikoj mjeri, da je čuveni filmski glumac Harry Piel, zanesen time, izjavio, da je to najpodesniji kraj za naš budući jugoslavenski Hollywood, gdje bi se imali snimati naši filmovi i tako graditi naš napredak i u toj današnjoj novijoj grani umjetnosti, prosvjećivanja i zarade.

»Cijeli Kaštelanski kraj ima izgled divnog parka, koji je tu podigla pri-

roda očarana ljepotama položaja, mora i sunca«, izjavio je jedan njemački turista, kad je nekom zgodom proputovao kroz našu Dalmaciju.

Kaštela su opskrbljena zdravom vodom iz vodovoda i električnim osvjetljenjem, pa nije ni čudo da tu niču lijepi i otmjeni hoteli, pensioni, vile i razni domovi. Tu je zasnovan dom Jadranske Straže iz Ljubljane i dječji dom Dravske banovine. Nešto podalje, između sela Nehaja i Divulja, što je još uvijek u oblasti Kaštelanske rivijere, dižu se lijepi domovi željezničara i poštara. Na tom istom mjestu imao bi, prema zamisli Harry Piela, da nikne i naš Hollyvood.

U Kaštelima je lijepo kupališno žalo, gdje će s vremenom sigurno biti podignuta i brojna naša kupališta, koja po svom položaju i zelenom zaleđu neće nimalo zaostajati za drugim našim naprednijim kupalištima na Jadranu.

Kaštelanski kraj naš je ponos, jedno naše osebujno odličje na razgaljenim grudima mora i primorja naše lijepe Dalmacije, što je već zapaženo i u stranom svijetu doličnom paskom i priznanjem.

Šibenik. *Jos. A. Kraljić.*

Žabac

Kre . . . kre . . . kre . . ., ljudi,
I mene evo
Da bi vam koju
I ja zapjev'o;
Moja vam pjesma
Baš nova nije,
No ipak, mislim,
Pjevat se smije!
Uostalom, ljudi,
Tko slušat neće,
Tu nema mjesta; —
Neka se kreće!
U mojoj bari
Svijet vam je bolji,
Tu ja pjevam
Po svojoj volji.
Slobodan jesam,
Skačem kud hoću,
Samo to ne smijem
Da činim noću . . .
Za lijepih dana
Sred žarkog ljeta
Veselje pusto
I kod nas cvjeta:
Trčemo, skačemo,
Vičemo, plačemo,
Bucamo vodu,
Tapkamo po podu;
Kukce vrebamo,
Jer hrane trebamo!
A pod noć se smirimo,
Tek glavom virimo,
Kad uto ti eto
(Ah, sjeme im kleto!) —
Dolaze ljudi,
Pa love nas žabe
I rukama hitro
Iz vode nas grabe . . .
I tako cijelo
Proljeće i ljeto
Love nas uvijek
Sebi za jelo! . . .

Jesen kad počne
Tad nastane mir;
Mi žabe u mulju
Slavimo pir!
Na kopno ne smiješ,
U mulju stoj,
Pa ako imadeš,
Kukčiće broj!
I pjesmi mojoj
Tad dolazi kraj;
U mulju među žabam
Ja uživam raj.
A tek kad zima
U pohođe dođe,
Onda je strašno
I gadno ovdje . . .
Zima se primiče,
Hladno je meni
Sad moram ići
Na počinak sneni
I pozivljem žabe
I drugove moje
Nek spavaju sanak —
U zemlji je bolje! . . .
Vam, »dragi ljudi«
Ostavljam odu
I odlazim od vas:
Duboko u vodu . . .
Na ljeto novo,
Kad sine granje,
Čućete opet
Moje pjevanje!!! . . .

Metković *RATKO SCIPIONI*

PUŽEVA KUĆICA

Doživljaj triju dječaka u ljetnim praznicima

(Nastavak)

Tu sliku Braco mora uhvatiti u svom zrcalu. Pažljivo će je promatrati. Kako dugo, ne zna ni sam. Ni braća mu toga nijesu znala kazati.

On mora, gledajući u zrcalo, izgovarati jednu riječ. Latinska je i glasi »pacijencija,« a braća kao gimnazijalci znadu da ta riječ u našem jeziku znači s t r p l j i v o s t. Pomete li se Braco u izgovaranju te riječi, čarolija će izostati, pa u zrcalu neće ništa naročito vidjeti.

Braća kažu da im dosad pokus sa zrcalom nije uspio nijednom. U njih, vele, ima više »sapijencije« negoli »pacijencije«, to će mu razjasniti drugom zgodom.

Oni su mu još kazali da vjerojatno neće ni on uspjeti.

Braco se smješka u naslonjaču.

Neće uspjeti? Nije im ništa odgovorio. Ni zašto na svijetu ne bi im priznao da će uopće išta pokušati s tim zrcalom.

Rekli su mu da će u zrcalu najednom ugledati kako ona gospođa i djevojčica oživljavaju na slici. I gospođa će zbilja trgati plodove, zbilja će ih bacati u kotaricu, i govoriće sa svojom kćerkom. Tog trenutka Braco treba da se okrene prema njima, i one će se, ustrašene, upustiti u razgovor s njim. Biće očajne, što ih je vidio žive, pa će mu obećati nešto neobično lijepo samo da šuti o tome što je vidio. Kakvo će biti to obećanje, uvjeriće se sam.

Da, to je gotovo nemoguće, kazala su braća.

Ali, najposlije, ko zna? Zrcalo im je poklonio čarobnjak. On je i sam izveo mnogo toga što se protivi zdravom razumu. To su na svoje oči vidjeli nesamo oni, već i drugi ljudi, pametniji od njih.

Nemoguće? umuje Braco. Pa i jest, nema sumnje o tom. Ali u njega je već odavno bio takav osjećaj da predmeti u sobi, likovi na slikama, da ptice i druge životinje bivaju sasvim drukčije i da govore među sobom kad nema ljudi u njihovoj blizini.

Kao da im je već i čuo glas: tih, sjetan, i nalik na zuj žica na guslama, što se gdjegod budi u tišini pod nevidljivim nekim dodirom.

Eto, braća su otišla. U šumu, razumije se, bez koje oni kanda ne mogu biti. Zvali su i njega. Umoran je, rekao im je on, od loše prospavane noći, pa će ostati kod kuće.

Zapravo se htio uvjeriti što je na stvari s tim tajanstvenim zrcalom.

Možda su se dječaci dosjetili njegovoj namjeri?

Primili su sasvim ozbiljno njegovu ispriku.

On se, udobno zavaljen u naslonjač, neprestano smješka samom sebi. Zar je zbilja moguće da se dao na takav posao? Eto, on glavom, on — prevejani Braco, pilji neumorno u sliku gospođe u zrcalu, i što čeka? Ko bi to rekao! Moglo bi se povjerovati da će gospođa i djevojčica sa svih slika na svijetu u jedan mah progovoriti prije negoli bi Braco pristao da učini što sad zbilja čini . . .

On, očiju izbuljenih u zrcalu, strpljivo šapće:

»Paci-jenci-ja . . . Pa-ci-jen . . .«

Probudila su ga zvona sa seoske crkvice. Protrljao je oči razgledavajući se oko sebe. Ono zrcalo leži na sagu pored naslonjača. Braco ga opazi pa se sjeti kako su mu se zamorile oči od gledanja u nj. Vjeđe su mu počele podrhtavati sklapajući se protiv njegove volje, a likovi gospođe i djevojčice, gledani kroz nemirne trepavice, počeli su poigravati kao da zbilja oživljuju. Činilo se da je već sasvim blizu trenutak u kojem će se zbiti očekivano čudo, kad mu se najednom desilo nešto čim je bio cijeli pokus upropašten.

Počeo je odjednom ovako plesti jezikom:

»Papi . . . sapi . . . jenci . . . jen...«

Pomiješao je slogove onih dviju latinskih riječi čuvenih od braće, pa je prestao razlikovati što kojoj pripada.

»Ništa zato,« utješi se on »drugiput ću bolje pripaziti . . .!

Zadrijemao je pa usnuo. Sad se, nakon valjada podrug sata spavanja trgnuo oda sna na glas zvonara. On se sjeti da to zvoni na pogreb starog čiče Mate.

Braco je čiču poznavao kao jednog od najstarijih ljudi u selu, obnevidjela i gluha od mnogih godina. Bio je to sitan i poput ovce sijed starčić, i otkad ga dječak pamti, uvijek je bio jednak. Starac je, rukama oslonjen na štap u sve vedre dane od rana proljeća do kasne jeseni sjedio na suncu pred kolibicom svoje porodice. Smrt mu je bila tiha i laka: usnuo je za stolom poslije ručka i nije se više probudio.

»Pričekaću na sprovod«, pomisli dječak, »pa ću se pomoliti za ispokoj starčeve duše . . .«

On skoči iz sobe kroz prozor, izađe iz dvorišta na seoski put pa domala skrenu s njega stazom između voćnjaka i vrtova prema crkvi.

Pričinilo mu se u jednom trenutku da zvona nekako neobično zvone. Poposta i prisluhnu. Nema sumnje — zvona skladno i odmjereno ponavljaju: papi . . . sapi . . . jenci . . . jen . . .

»Budalaština!« reče Braco. »To meni još uvijek zuje u ušima one riječi što sam ih tako dugo ponavljao«.

Doskora je zaklonjen od sunca krošnjom stare lipe, ugledao sprovod na putu što iz sela vodi uz crkvu na groblje. Pogrebna je povorka napokon počela prolaziti pored dječaka. On ju promatrao sklopljenih ruku šapćući neku molitvicu.

Pogrebnici, lagano i ozbiljnih lica idući za križem na čelu povorke, nijesu se isprva obazirali na našeg mališana.

Ali najednom su se neki od njih uznemirili. Počelo je sve više njih i sve češće pogledavati na Bracu. Njihova, dotada mirna i sabrana lica, stala su čudno mijenjati. Nema sumnje, ono što se na njima odrazilo, bio je smijeh.

Dječak se uzbunio. Vrijeđalo ga što ljudi ne shvaćaju kako su se sjetili u nezgodon čas da budu veseli. Komu je do smijeha, neka ide u svatove, a ne na pogreb.

»Ali oni se smiju tebi!« munu mu glavom. »I ti treba da se ukloniš.«

Župnik, idući pred lijesom, pogledao je također dječaka i zakimao dva tri puta glavom s očitim negodovanjem.

Mališ se prekriži pa se požuri kući.

Pogledavši se u onom istom zrcalu što mu je u snu palo na sag i ostalo tamo do njegova povratka s pogreba, dječak je odmah razabrao čemu su se ukopnici smijali.

Tako dakle! I u tome je bila ta čarolija sa zrcalom! Jasan mu je sad i ugurzuski izraz lica u braće što ih je vidio u pogrebnoj povorci.

»I jest, lagane ruke u Ivice«, prizna Braco samom sebi. »Nije uzalud rekao da bi mogao zeca u trku obrijati«.

Ivica! Da, samo on je bio kadar izvesti ovo:

On se popeo kroz prozor dok je Braco spavao na naslonjaču; on je Braci načinio crnilom brkove i bradu da je postao nalik na razbojnika sa slika u dječjim knjigama; on će najposlije tvrditi da je to sve krivo samo čarobno zrcalo i njegova tajnovita moć . . .

Braco lupi zrcalom o pod te se razbilo u stotinu komada.

Sjeti se da razbito zrcalo donosi nesreću.

Zar zbilja? Pa neka bude. Ali njemu je neće.

Predveče se i braća vratila kući. Začaranog zrcala nije spominjao nitko. Braco je bio nešto šutljiviji nego inače, samo ponešto mrk i ozbiljan.

Dječaci su bili već u krevetima kad se Milan sjeti pa reče:

»Zbilja, Braco, da ne zaboravim! ‚Sapijencij' znači: s v e u g l a v i . . . To sam ti obećao kazati . . .«

Braco pošuti časak pa odgovori:

»U Ivice i u tebe baš neće biti mnogo te soli . . .«

»Misliš?«

»Šale su vam naime dosta — neslane. Ali, tko šta radi, preda nj pada . . . Neko će i vama zasoliti . . .

Pa nakon stanke završi:

» . . . i bez soli . . .«

(Nastaviće se)

Z a g r e b **Josip Cvrtila**

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

PJESNIKU RIKARDU KATALINIĆU JERETOVU K 70 ROĐENDANU

Dragi gospodine Kataliniću!

Mi u čitankama čitamo Vaše pjesmice. Kažem Vam da su vrlo lijepe. Sad u zimi deklamiramo pjesmicu »Snijeg«. Čitamo Vaše pjesmice i pričice iz časopisa. Na moje veliko začuđenje saznao sam iz novina da slavite već 70 rođendan! Zato Vam iskreno želim mnogo sreće i zadovoljstva.

Srdačno Vas pozdravljam

K r e š o V a r l j e n, učen. III a raz., Zagreb, Selska cesta.

ŽIVOT BEZ MAJKE

Naša porodica nije čitava zato, jer nam manjka ona, koja nam je najpotrebnija i najmilija, naša majka. Naša je majka umrla od sušice. Ja sam još bila mala, pa ne poznam svoju majku. Najstarija sam, a imadem još brata i sestru. Moj tata radi na željeznici. Ima malo plaće, ali nastoji da nas, kako najbolje može, oblači i brine se za nas. Tata ode svako jutro na posao, a ja se moram ustati da priredim kavu i da mu brat poslije odnese. Onda moram sve pospremiti i skuhati ručak. Kada skuham ručak, pripremim za tatu tanjur da jede kada dođe kući. Mi ručamo i otiđemo u školu. Kada se vratim iz škole, moram skuhati večeru, a kada sve uredim, onda idemo svi skupa večerati. Brat i sestra idu spavati, a ja uredim posuđe i idem spavati. Tata ide poslije večere za poslom, a kada se vrati kući, ide spavati.

V o s t n e r V e r a, uč. I b raz. viš. nar. škole u Gundulićevoj ulici.

ZADNJA BOŽIĆNA SVEČANOST U OSNOVNOJ ŠKOLI

U nedjelju 18 ovog mjeseca održala se svečana priredba u osnovnoj školi. U našem razredu smo mi držale priredbu. Naša gospođa je najprije držala govor. Moja mamica je bila s mojom tetkom i s njima jedna poznata gospođa i još mnogo gospođa. Onaj čin, u kojem sam ja prestavljala, zvao se »Ljubičina božićna želja«. Bio je i naš ravnatelj i njegova gospođa, također bio je i naš kateheta. Poslije priredbe dijelili su se darovi. Svaka djevojčica dobila je dar. Ta priredba je lijepo ispala. Za tu priredbu smo posebno pisale programe. Meni je kazala gospođa Mendel da ako ju ne budem pozvala drugi puta, da će me psovati. Također smo imale u razredu lijepi bor. Meni se najviše sviđala Kušter Vera kada je rekla: »Joj od sreće al bi štucal«. Ja sam bila lutka. Ja mislim da više ni u jednom razredu neću biti tako sretna. Sve su se djevojčice okitile grančicom bora. Gospodin ravnatelj nam je čestitao.

Zora Fijan, uč. IV. b žen. raz. u Jakićevoj ulici, Maksimir.

✱

Dodatak uredništva: Isto ovako lijepe sastavke o zadnjoj božićnoj svečanosti primili smo sa iste škole i iz istog razreda još od ovih učenica: Marcele Kovačić, Mileve Bobić, Mileve Potočnik, Đurđice Štromar, Štefice Štefičić i Ivanke Batroč.

MOJ BOŽIĆ

Ja se nisam veselila na Božić, jer je tata došao pijan, pa je tukao mamu. Mama je zvala u pomoć. Mi smo svi plakali, a i nato se mali Duško rasplakao. Tada se tata još bolje rasrdio, pa ga je bacio van na snijeg, ali srećom nije mu se ništa dogodilo, nego se malo ogrebao na prstu. Tata nam je istrgao bor i bonbone nam je bacio u peć.

A. M., uč. IV. b žen. raz.

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1) Čeketalo čekeće, brat mu kosti premeće, k sebi zove žive, spominje mrtve.
2) Drugoga odijeva, a sama je gola.
3) Gospa u dvoru, a kose joj na dvoru.
4) Što je na tornju najviše?
5) Što dolazi najprije u crkvu?
6) Što ne može sunce obasjati?

7) **TAJANSTVENA POSJETNICA.**
Sastavila Ankica Čić, Zagreb.

DOLA MIŠKO
ZAGREB

Dom i škola

8) **KRIŽALJKA.**
Sastavio Božo Crnković, Zavalje.

P	R	S	T	I	dijelovi ruke
R	A	T	A	R	poljodjelac
S	T	A	N	A	žensko ime
T	A	N	A	D	ubojita zrna
I	R	A	D	A	sultanov nalog

Vodoravno = okomito.

ODGONETKE ZAGONETAKA IZ 4 I 5 BROJA DJ. K.«

1) Pijavica; 2) Sunce; 3) Oblaci; 4) Dim; 5) Jaje; 6) Hlad; 7) Kiša, orao, riba, čedo, ulje, Alah-Korčula.

Odgonetali: Jandrić Zorica-Anđelka (2-7); Golubić Mihovil iz Remetinca (1-7); Savić Milan (1-7); Katić Emilija (2, 4, 5, 6, 7); Tkalčić Ivica (1-7).

Nagrađeni su: Golubić Mihovil (knjigu); Savić Milan (naliv-pero), Tkalčić Ivica (20 boca Radenske).

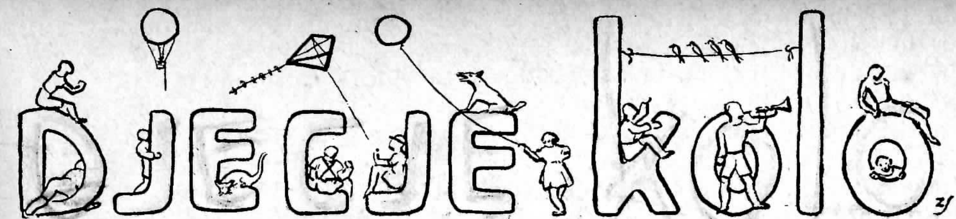
ODGONETKE
zagonetaka iz kalendara »Dom i škola« za 1938-39.

1) Puž; 2) Kad će prestati; 3) Adam i Eva; 4) Pokvare se ako se prenatrpavaju; 5) Ogledalo; 6) U, Krk, zlato, Kandija, tamburica, U radu je spas, prepelica, Zdeslav, vepar, Gaj, s = U radu je spas.

Odgonetači: Crnković Božo iz Zavalja (1—6); Golubić Mihovil iz Remetinca (1—4); Jandrić Zorica-Anđelka (1—5); Žerjavić Rado (6); Rakić Manojlo (1—4, 6); Rubeša Pavica (1—6); Petrović Pero (1—5).

Nagrađeni su: Crnković Božo (ličku kapu), Rubeša Pavica (20 boca Radenske), Jandrić Zorica (knjigu).

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA”

Godina VIII ZAGREB, OŽUJAK 1939 Broj 7

Padni, kišo, s neba dolje
I natopi naše polje,
Da nam srećno i na vrijeme
Proklije sve žitno sjeme,
Da izraste svaka klica
Oko naših kolibica!

Probij, sunce, magle sive
Ogrij naše drage njive,
Zrnje da na žitnu vlatu
Nalik bude suhu zlatu,
Da sazori tečna hljeba
Koliko nam svima treba!

Zagreb *ŠIME FUČIĆ*

SIROMAH IVAN

Izvan grada živila je siromašna obitelj Franje Dobrića s troje muške djece. Otac je bio radnik a majka pralja. Često su bili bez posla te je oskudica bila u svemu velika. Događalo se da ni kruha nisu imali dovoljno. Stanovali su u baraci od dasaka, oblijepljenim blatom. Zima je za njih bila strašna jer je sjever prodirao u sobicu sa svih strana, a drva nije bilo. Njihov se ogrjev sastojao od granja i suvaraka što su djeca s roditeljima sakupila po obližnjoj šumi. Limena je pećica brzo gutala te suhe grane i grančice. Dok je gorilo, bilo je i toplo.

Najstariji sin Ivan polazio je četvrti razred. Bio je već odrasliji dečko, jer je kasnije pošao u školu.

U školi je bio miran, poslušan, pažljiv i vrijedan. Zato sam ga volio i nastojao da mu ublažim bijedu. U

školi je dobivao objed, a pred Božić opet obuću i odjeću. Kad sam mu uručivao darove, oči su mu svijetlile od radosti. Nije nikad propustio, da se ne bi zahvalio na daru.

Kvršio je četvrti razred s vrlo dobrim uspjehom. Kad sam mu predao svjedodžbu, pogleda me milo i upita: »Što ću sad, gospodine?« — »Zar ne bi mogao ići dalje u građansku školu?« — Upitam ga. — »Ne mogu, jer sam siromah!« — »Pa ja ću se zauzeti za tebe, da dobiješ sve knjige besplatno« — nastavim ja. — »Znam ja to, gospodine, ali meni je daleko do škole, a teško mi je za hranu, odjeću i obuću«. — Zamislim se časkom i rečem: »Ti si, Ivane, već odrastao, pa bi mogao ići u zanat, samo mi kaži koji bi zanat najvolio«. — Ivan se malo zamisli i reče: »Ja ću pitati roditelje, pa ću Vam onda reći«. — »Dobro, Ivane! Pozdravi svoje roditelje!« — i pružim mu ruku. On mi stisne ruku i reče: »Gospodine, najljepša Vam hvala na svemu što ste mi učinili!« — i oči mu se zasuziše.

Ivan ode, a ja ostade sam u razredu. Bilo mi je teško. Uzdahnem i pomislim: »Teško je biti siromah«.

Školski su praznici brzo prošli. Škola je počela a Ivan ne dolazi k meni. Raspitam se kod djece i doznam da radi kod jednog drvara.

Jednog dana sretnem ga na ulici gdje vozi na kolicima par vreća iscijepanih drva. »Ivane!« — zovnem ga. On pogleda, pritrči k meni sav rumen i reče začuđeno: »A, to ste Vi gospodine!?« — Pružim mu ruku i upitam ga: »Kako je?« — »Dobro, gospodine!« Služim kod drvara. Za sada mi je mala plaća, ali ću imati veću samo dok naučim piliti motorom, a i to će biti brzo. Onda ću biti sretan i zadovoljan. Radiću onda zajedno s ocem, pa će nam biti bolje!« — »Milo mi je to čuti, Ivane! Dao Ti Bog sreće!« — i oprostim se s njim.

Sreo sam ga još par puta i s njim razgovarao. Bio je zadovoljan, jer je već pilio s motorom.

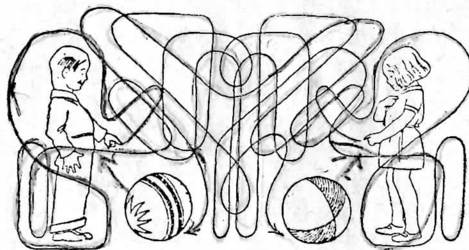
Zabavljen u školi, zaboravio sam na Ivana, a prošlo je već par mjeseci da ga nisam vidio.

Osvanulo je proljeće. Priroda se sva veseli. Sve je već zeleno. Došao je i Uskrs. Šetao sam se toga dana poslije podne izvan grada. Idući putem pokraj željezničke pruge, opazim Ivana da ide prema meni. Bio je blijed, snužden i sav utučen. Pozdravi me, a ja mu pružim ruku i čestitam Uskrs. Nisam ni primijetio da mi je pružio lijevu ruku: »Kako je, Ivane?« — On me žalosno pogleda i suze mu potekoše. — »Šta je, Ivane? Zašto plačeš?« — On me ponovno pogleda sa suznim očima i pokaza polak desne ruke. Ja pretrnu. Šutali smo obojica. Kad sam se malo pribrao, upitam ga tiho: »Kako se to dogodilo?« — »Odrezao mi je motor, jer nisam dovoljno pazio kad sam pilio drva. Eto, taj nesretni motor, kojem sam se toliko veselio i mislio da ću s njim biti sretan, unesrećio me je zauvijek« — odgovori Ivan i zaplaka.

Tješio sam ga koliko sam mogao. Kad me je pogledao i vidio suze u mojim očima, zajeca glasno pa reče: »Zbogom!« — i ode brzim korakom.

Gledao sam za njim a suze su mi tekle niz obraz. »Siromah Ivan«, — pomislim u sebi, obrišem suze i povratim se tužan kući.

Zagreb. **Žarko Jančić.**

Čija je koja lopta?

RIKARDU KATALINIĆ-JERETOVU

POVODOM NJEGOVE 70-GODIŠNJICE ŽIVOTA
(8 I 1869—8 I 1939)

Barba Rike!
To rika je mora i vala,
Šum slapa što stenje i zbori,
Krik vjetra što lama i ruši,
To panj je sa istarskih žala,
Što u noć nam svijetli i gori
Sa raspećem Istre u duši! . . .

I srcem uvijek mlad!
U poletu duša mu smaže
Da odoli suzama vaja —
Da križeve na sebe slaže! —
Ko vječna da mladost ga rodi
Sa gorućom bakljom nas vodi
Kroz garišta smrznutog kraja . . .

I zove i budi!
Iz grudiju teče mu česma
I krajem svud ječi mu pjesma
Na rođenoj grudi! . . .

To pjesma je naša!
Kap krvi iz duše mu bistre,
To zov je sred bola i tmuše,
To krik je ispaćene duše
Izgubljene Istre!

Barba Rike!
Za pravdu i pobjedu krvi
Uz heroje naše
Ti vijekom bje prvi!
Nek pjesme Ti i dalje zbore
Dok duša Ti svijetla i vruća
Kroz prodolja suza i vaja —
Ne dočeka svanuće zore
I dan uskrsnuća —
Porobljenog kraja!

Šibenik *JOS. A. KRALJIĆ*

Uz 70-godišnjicu Rikarda Katalinića-Jeretova

Među današnjom djecom valjda je najpoznatiji pjesnik Rikard Katalinić-Jeretov, jer on surađuje u mnogim dječjim časopisima. Njegove su pjesmice i kratke crtice i basne uvijek svježe, uvijek blize i prodiru od srca do srca. Djeca kao i odrasli ih rado čitaju. U svakoj njegovoj stvari nalazimo puno osjećaja i ljubavi za djecu, za sirotinju, za njegove najbliže, za narod i njegovu rodnu Istru; on nam daje i pouke, a poučava samo onaj ko ima ljubavi i srca; i u pjesnikovoj šali često se zrcali suza ljubavi i nagnuća za slabe i nejake.

Naši će mladi čitatelji misliti, da je naš Barba Rike, kako se sam potpisuje osobito u časopisima za istarsku i dalmatinsku djecu, još mlad, nešto stariji njihov drug, a on već

evo šesti decenij pjeva i tolike je već generacije svojom pjesmom i svojim pričicama ispratio u život. On je u svojoj 15 godini počeo pjevati, a danas je već prešao 70 godina, još uvijek pun ljubavi i poleta, jednako skroman i povučen, plemenit i karakteran.

Rikard Katalinić-Jeretov rodio se 1869 u Volosku kod Opatije. Prvu je zbirku pjesama izdao 1891 pod naslovom »Pozdrav istarskog Hrvata«. Godine 1894 izlaze pjesme »Mrtvoj majci«, zatim su slijedile »Primorkinje«, »Zadnje pjesme«, »S Jadrana«, »Mrtvoj sestri«, pjesme u prozi »Inje«; a crtice i pripovijesti izašle su u knjizi »Našim krajem, našim morem«. Samo je manji dio njegovih pjesama i proze izašao posebno u knjigama. Daleko je više toga rasuto po novinama i časopisima.

Našem čestitom i odličnom suradniku želimo da u zdravlju i snazi poživi još mnogo ljeta!

Striko Marat

Baš je čudan striko Marat!
On se uvijek sprema na rat.
Na zapovijed još mu stoje
zadnji Vjetri led što kroje,
te bi htjeli mrazi i snijeg
da opsjedne opet brijeg . . .

Neće starac da se smiri,
iz oka mu srdžba viri.
Ne pušta se da ga svlada
April momče, narav mlada.
Podvikuje svud i svima:
— Još u mene moći ima!

Al' je striki sve zaludu,
ima, jadan, sreću hudu.
Željom plane, snagom klone;
ko pred smrt mu zvona zvone,
i javljaju: Uskrs hodi
da sve staro u grob vodi.

Baš je čudan striko Marat,
sam bi sebe htio varat!
Zadnji otpor još bi dao;
na braniku on bi stao
— al' mu vojska bježi sva
da Proljeću mjesta dâ . . .

Split

KRSTO MIHOTIĆ

MOJ GOLUB

Bilo mi je upravo tri godine. Bio sam malen kao lakat, koštunjava bljedolika lica, u malenim i kratkim hlačama, koje su sezale do koljena, te u kratkom kaputiću, oboje bijele boje. Ujutro bi me majka okupala, umila i uredila, te bi izišao iz kuće čist i uredan, a već kad bi se poslije dva tri sata povratio kući, bio bi zamazan, kao da sam se dotada valjao negdje sa svinjama.

— Gdje si bio? — znala me je pitati majka, videći me tako zamazana, ali bi ja samo pokunjio glavu i — ni riječi.

Naveče, prije spavanja, znala me je majka ponovo okupati, zatim bi me položila u krevet i ja bi slatko zaspao.

Stanovali smo u selu. Čitavo me je selo poznavalo. Ono maleno selo koje se smjestilo uz još manju rijeku iz koje su vječno čegrtale žabe, a čvrčci bi s obližnjih stabala čvrčali, te sam imao osjećaj, kao da je to neka čudnovata pjesma ili bolje da kažem čudna himna Prirodi, eto to je selo za mene značilo sve.

Divan je bio naš stan koji se smjestio odmah uz parohovu kuću. Oko kuće je bilo prostrano dvorište, zasađeno mnogim drvećem, raznim voćkama, koje su nam svakog ljeta davale obilno voća. U uglu je toga dvorišta sagradio moj marljivi otac malenu kuću za našeg velikog i crnoga psa koji je kod svačijeg dolaska režao i lajao, a dogodilo se, da je kod dolaska jednoga financa, skočio na njega, uhvatio ga zubima za hlače, te mu ih poderao, da su mu se vidjele gole noge sve do koljena. Ni majčino nastojanje, ni bratovo, ni moje, ni ičije — nikoga — niko ga nije mogao umiriti, već je i dalje režeći derao ono ostataka prnja s financovih hlača, tako da se jadnik ozbiljno pobojao i za svoj cigli život.

— Crni, umiri se! — vikao sam, ali uzalud. Ne ide, pa ne ide. On ga je i dalje potezao, i to je tako dugo trajalo, dok mu nisam prišao i pošteno ga namlatio.

Inače je naš Crni bio dobar lovac. Zvali smo ga crni, jer je bio crne dlake, pak nam se to ime najviše sviđalo, a bilo je i zgodno. Kao lovac lovio je sve brzo i lako.

Naš je stan bio skroman. Odmah do kućnih vrata, bila je malena krletka, napravljena iz mekana drveta, a stajala je u visini od jednoga metra iznad poda. To je bio golubinjak. U njoj je bilo oko deset golubova. Sve jedan ljepši od drugoga. Svi su bili bijeli kao snijeg, tek jedan je imao na tjemenu sivu krunu i toga sam najviše volio. Zvao sam ga Gugu. Ti su se golubovi umnožavali sve više i više. Ubrzo ih je bilo mnogo. Uvijek nova jaja iz kojih su se domala izlegli golići, maleni kao jaje, žuti, bijeli, a divna žuta kljuna, koje bi kod primanja hrane željno otvarali, tako da ih — njih same — nisi mogao ni viditi. Pretvarali bi se u jedan zijev.

Majka ih je — golubica — hranila crvićima i pitala kapima vode, donoseći sve to u svome velikome — za njih velikome — kljunu. Divno ih je bilo vidjeti. Tu je potpuno dolazila do izražaja ljubav majke spram djece. To je osjećaj, koji je uvijek živio, živi i živjeće dogod bude svijeta.

Gugu je bio moj najdraži golub. Rado je sjedio na mojim ramenima, pio je iz mojih usana, a jeo iz moga tanjura. Crni je bio na to ljubomoran, premda sam ih oba jednako ljubio — volio — šta li, jer to je osjećaj koji se neda opisati. U meni je on svakako živio, a još i danas osjećam takovu naklonost prema golubovima i lijepim psima — velikim i jakim. Bili su mi oba — i Gugu i Crni — jednako dragi, i nikada ne bi dopustio da jedan drugoga progoni radi moje ljubavi.

Jednoga sam dana upravo ustao, kad začujem gukanje i lepršanje krila. Rekao sam:

— To je Gugu! Ali, zašto tako očajno guče? — te sam poletio u dvorište i imao šta i vidjeti. Crni je trkao za Guguom, te ga je htio pojesti, ali sam ja bio brži. Uhvatio sam Gugua, i ponio u golubinjak, a Crnoga sam izlemao do mile volje. Pokorno se šćućurio, i razumio, zašto sam ga istukao, te je mene radi zavolio Gugua.

— Moram voliti Gugua, jer ga on — moj gospodar — voli! A sve što on voli, volim i ja! — kao da je tako mislio.

Pomirili su se. Čak su se kasnije tako zavolili, da su iz istoga tanjura i jeli.

Kad bi mi majka dala objed, uvijek bi od svoga obroka dao nešto za te mile mi životinjice. Ja sam ih volio, a volili su i oni mene. Bili su slatki.

Čim bi ujutro zarudilo, došetao bi Crni — s Guguom na leđima — mome krevetu, te bi me probudili. Gugu bi mi skočio na glavu, kljucao bi me kljunom po glavi, a Crni bi me tapkao svojim nogama.

— Dobro jutro, gospodaru! — kao da bi rekli, našto bi ja poljubio Gugua, dao mu piti sa svojih usana, a Crnoga bi poljubio i rekao:

— Dobro jutro, Gugu! Dobro jutro, Crni! — našto bi ustao, umio se i poletio s njima u vrt. Jedno bi dijelili, jedno bi jeli. Tako je to bilo kod nas. I spustila bi se večer.

— Gu-gu! — bi rekao golub, želeći mi laku noć, a pas:

— Vau-vau! — našto bi i ja njima zaželio laku noć.

Otišli bi spavati.

*

Svanuo je lijep ljetni dan.

Sunce se već davno ispelo na azurno nebo.

Cvrčci su već davno započeli pjevati svoju pjesmu.

Radnici su već davno prebacili svoje torbe preko ramena i uputili se svojim njivama da ih obrađuju, da iz tijela majke zemlje izvade njenu hranu, koja će sve nas — od najmanjih do najvećih — jednakom ljubavlju slušati i dati nam sve od sebe samo da je nama bolje. To je najveća majka.

Majka je jedna — Zemlja je majka!

Moji su svi još spavali, kadli najednom osjetim, da mi neko vuče pokrivač. Okrenem se, otvorim oči i — zaspim. Ali, još mi jednom neko potegne pokrivač i ja se probudim, te se okrenem i vidim da do moga kreveta leži Crni, pognute glave, maše repom i bolnim me okom gleda.

— No, što je, Crni? Dobro jutro! — rečem, a on stade još jače mahati repom.

— Što si tako uranio? — pitam, a on ništa.

— Gdje je Gugu?

I čim sam spomenuo ime Gugua, kao da je razumio, zamahne jako repom, skoči na moj krevet, te pokunji glavu.

— Gdje je Gugu? — ponovim pitanje, a on bolno zacvili.

Naglo se dignem i laganim korakom odem iz sobe. Za mnom i Crni. Stupim u hodnik, a Crni zalaje. Groznica me spopadne, sjetim se Gugua. Pred očima mi se smrači.

Čudno mi je bilo, da me i jutros, kao i svako jutro, nije došao moj slatki Gugu probuditi. Sjetim se njegovih milih posjeta, kada mi je svako jutro uzletio, pa laganim korakom, bojeći se da me ne pozlijedi, uzletio bi mi na glavu, koja je bila položena na jastuku, zaklopljenih očiju. Lagano bi me kljucnuo kljunom po čelu i kao da mi je govorio:

— Ustaj! Dan je! Zar ne vidiš, da smo Crni i ja već ustali? Sunce je već davno granulo! Ustaj, ustaj!

A danas? Danas je došao sam Crni, te još onako tužan, kao da me hoće da pripravi na neku nesreću. A ja sam se bojao nesreće! Oko srca me je zazeblo, kao da mi se nešto strašno dogodilo. Bojao sam se istine, a ipak sam je htio znati. Bojao sam se da mi kaže istinu onakovu kakova ona u istinu jest, već sam želio da mi laže! Želio sam da mi kaže:

— Gugu je tamo! Dobro je! Veseo!

— A zašto i on nije došao?

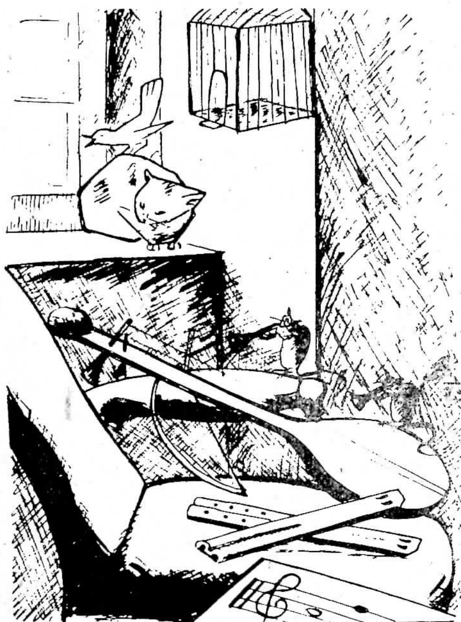
— Ta valjda te nije htio tako rano buditi!

To bi želio da mi kaže, a ne da mi legne do kreveta i da bolno maše repom. To me je bolilo. Sumnjao sam, da se mome dragome Gugu nešto dogodilo. Nešto strašna!

— Da nije poginuo? Da ga tko nije ubio? Da ga nije tko uhvatio, zaklao? Ispekao?

Sve mi se to motalo po glavi! Ljubio sam Gugua, te ga nisam mogao pregorjeti. Zar njega, onoga slatkoga i miloga goluba najednom izgubiti? Zar da me više nikada ne probudi kljucajući me svojim malim kljunom? Zar da njemu više nikada ne dadem piti sa svojih usana? Oh. Bože, gdje je moj mili Gugu? Što se s njim dogodilo? Kroz hodnik sam išao lagano i zamišljen. Slične su mi se misli vrzle po glavi. Bojao sam se katastrofe. A koračao sam kao da idem za nečijim sprovodom. Iz daleka sam čuo bolno sviranje posmrtne koračnice, dok sam njega — Gugua — vidio gdje leži ukočenih i uzdignutih nogu i iznemoglih krila. Onih slatkih nogu, koje su znale svako jutro koracati po mojoj glavi. One mile glavice s klju-

Slika s pogreškama

Ko će naći više pogrešaka

Lisica i kornjača

Lisica se jednog dana
Spremi u lov još za rana
I potrča prema selu
Da ulovi gusku bijelu
Ili koku ili tuku,
Jer već grdnu muči muku,
Buduć da tri dana cijela
Nije skoro ništa jela.
Al' je slabe bila sreće:
U tri sela bila veće
No ljudi je otjerali,
Ni blizu joj nisu dali.
Napokon je pošla kući
Od umora posrćući,
Proklinjući ljude klete, —
Kad kornjaču jednu srete.
Pred nju lija skromno pade
I pozdrav joj ljupki dade:
»Dobro jutro, gospo mila!«
Al' je »gospa« odmah skrila
Glavu u svoj oklop tvrdi.
»Što se gospa na me srdi?«
Reče lija još ljupkije.
»Neprijatelj ovo nije.
Pomolite glavu svoju,
Povjerujte u riječ moju.
Na razgovor dođoh k vama,
Jer sam tako često sama,
Dosada me grdna mori...«
Al' kornjača progovori:
»Zalud su ti, lijo, riječi,
Povjerenja ne ćeš steći.
Poznata si ti već svima
I pameti kogod ima
Taj se tebe čuvat mora
I tvojega razgovora...«
Na te riječi lija ljuta
Pokunji se i zašuta
I spuštene tako šije
Ode gladna ko i prije.

Zavalje — *ZVONKO CRNKOVIĆ*

nom, koja me je budila, a čiji sam kljun hiljade i hiljade puta poljubio. Onaj kljun koji sam mnogo i mnogo puta napojio. Ona mila krilašca, koja su divno mahala pri letu.

A sada? Oh, sada!

Pošao sam ravno kućnim vratima, da pođem golubinjaku, da ga vidim kako mirno spava. Da ja njega probudim.

I otvorio sam lagano vrata, da ih zatim odmah lagano zatvorim. Prišao sam golubinjaku, ali ga nisam mogao doseći.

— Gugu! — zovnem ga. — Moj slatki Gugu. Odjavi se! Što šutiš? Zar me ne čuješ? Ja te zovem. Tvoj goso! —

Ali se nitko ne javi.

Šutnja... Duboka šutnja!

Poskočim, da okom dohvatim njihovo sklonište, ali uzalud! Bio sam premalen. Još jednom poskočim i tucnem po golubinjaku.

Nešto se unutri uskomeša.

— Probudio sam ga!

Na vrataščima golubinjaka pojavi se glavica goluba.

— To nije Gugu! Moj Gugu!

A zatim se pojavi nekoliko drugih golubova, ali svi su bili drugi. Svi samo ne onaj s krunom na glavi.

Pođem u stan, dohvatim metlu, te tresnem nekoliko puta po golubinjaku.

Jedan za drugim.

Svi izletiše.

Ali njega nema.

— Gugu! — vikao sam i lupao, ali uzalud.

— Pusi, slatki Pusi, gdje je Gugu? — pitao sam nekog starog goluba, a on šuti. Zatim prhne.

Nestalo je i njega.

— Gugu, iziđi! Ljutim se! — vikao sam, ali se ni sada on ne javi.

— Znam da si unutri! Iziđi! Nemoj me mučiti! — zvao sam ga.

Uzalud.

Uzalud.

Uzalud.

I najzad mi dosadi, te tresnem svom snagom drškom metle po golubinjaku. Ne izlazi, pa ne izlazi! Te najzad gurnem svom pribranom snagom golubinjak, koji se uz mukli tutanj štropošta pred moje noge.

Približim se krletci, prevrnem je rukom, rastvorim vratašca i zirnem unutra.

Ništa.

Tek u kutu golubinjaka nekoliko jajašca iz kojih bi za nekoliko dana provirili mali, novi golubići.

— Ah, šta mi je stalo do njih! Gdje je Gugu? — pitao sam se i pretraživao golubinjak.

Uzalud je, pa uzalud.

Nema ga i nema.

Izmoren od žalosti, ostavim krletku ispremješanu na podu i plačući odem u kuću. Odem ravno u spavaonicu oca i majke, te kad ih ugledah briznem u plač.

— Šta ti je? — upita me majka. — Šta si se tako rano ustao?

— Nema Gugua! — reknem kroz plač.

— Ta biće nekamo odletio. Moguće na susjedno bunjište!

— Ta nije, nije!

— Doći će već! — govorila je majka, da me utješi, ali sam ja bio neutješiv.

— Nije, nije.

— Neće doći, neće! — govorio sam i plakao.

I majka je ustala da ga zajedno sa mnom traži.

Pošli smo na susjedno bunjište, ali je uzaludan bio naš trud.

— Ta kamo je mogao otići? — pitala se moja majka.

— I ja joj ispričam događaj s Crnim. Bolila me je duša pri pričanju, dok su mi suze poletile niz lice.

Duša me je bolila. Srce mi se u grudima sledenilo od bola, te sam hodao po kući poput kakova luđaka. Ni suze mi nisu mogle više navirati

Kanarinčić

Kanarinčić u krletki
Nešto tužno sad' uzdiše;
Kakva bol mu stisla grlo,
Da ne pjeva, nama više?

Kanarinčić, zlatni ptiću,
Zacvrkutni pjesmu slavlja:
Zori, suncu, danu svijetlom
I proljeću što se javlja!

Kanarinčić nakostrušen
Ti umireš bolan sada. —
Iz gnijezda ti netko odn'je —
Prvo dijete — ptića mlada...

Zagreb. *JOSIP JANKAČ.*

na oči. I one su se kanda osušile. Bilo mi je grozno. Upravo sam u čitavom tijelu osjećao neugodnu umornost i klonulost.

Moje su usne bile pripravne samo na izgovor jedne jedine riječi:

— Gugu! —

Noge su mi bile teške i jedva su se pomicale, dok su mi ruke bile kao prikovane uz tijelo, te su nemoćno visjele o bokovima.

— O, kad bi ga samo mogao vidjeti! Barem toliko! Ali, gdje je on mogao nestati? Da ga nisu ubili? Koji bezdušni dječačić? Ali, kada? Ta sinoć me je pozdravio i odletio — odprhnuo je k svome golubinjaku — a sad je rano jutro! — Koji se to deran ustao tako rano... da ga ubije?... Ne nije ga nitko ubio!... Ne, ne!... On će doći!... Pokazaće mi se!... Smijaće se, što sam ga tako uporno tražio!... Reći će mi da sam luda!... Da, smijaće mi se!... A ja?... ja ću,,, ja ću... ja ću biti sretan i veseo!... Primiću ga.... lagano ću ga primiti...lagano ću ga pljusnuti.... za kaznu... i... i... izljubiću ga!... A on... on će se opet smijati... I kazaće: ...»Gugu se sakrio!... da ga ne možeš naći! — I biću opet veseo, — da ga vidim!

Tako sam mislio i sumornim korakom išao dalje hodnikom kućnim vratima. Nešto mi je u uho šaptalo da ću ga naći, da ću ga moći izljubiti, dok sam u drugom uhu čuo posmrtnu koračnicu.

— Ne, ne! On nije mrtav. Moj dragi Gugu nije mrtav! On je živ! On se je sakrio!... Da me može iznenaditi! — tješio sam se, a sam nisam znao što bi.

— Pa napokon — mislio sam — zašto sam se ja ustao tako rano? Zar nisam mogao spavati dok me ne dođe Gugu probuditi? Bog sam zna, kamo on svaku večer odleti. Moguće nekamo van, daleko — a svako jutro doleti nazad da me probudi. Zašto nisam i dalje spavao? Povjerovao sam Crnome? Prestrašio sam se! Budala!

Eto, s tim sam rječima tješio sama sebe i koracao napred, dok je Crni marljivo stupao uz mene. Umoran i klonuo stigao sam do kućnih vrata do kojih je stajalo jedno vedro pune vode. I ja sam umoran sio na rub toga vedra i prepustio se svojim mislima. Do mojih je nogu ležao Crni, podvukavši svoj crni i kitnjasti rep pod noge. Ali Crni kanda svaki čas podigne glavu i njuška. Naćulio uši. Sio na stražnjim nogama, a prednjim se podbočio i njuška. Nešto je nanjušio. Nešto traži.

Pustio sam ga neka se i on zabavi svojim mislima, dok ću ja svojim.

Vidio sam u svojoj mašti:

Otvore se kućna vrata, a na vratima se pokaže moj Gugu. Sav iščepušan. Negdje se borio! Laganim i nesigurnim korakom priđe mi, a glavu pokunjio kao da očekuje ukor od mene. Ali sam ja ostao nijem. Bio sam sretan da ga vidim. Nije mi bilo ni nakraj pameti da ga korim. Sagnuo sam se k njemu, primio i podigao, te ga prinio svojim usnicama.

— Vau-vau! — najednom zalaje Crni i prene me iz moga sanjarenja.

— Vau-vau! — laje, a prednje je noge stavio na rub vedra, na kojemu sam ja sjedio, te zurio u vodu.

Pogledam k vodi.

Protrnem.

Kroz mene prođu hladni srsi i skamene se u nešto mračna — u ništa!

Sve mi se zamagli pred očima.

Bio sam slijep.

Zraka! Zraka!

Noge su mi počele klecati, a pod mi se izmicao pod nogama.

Gu-gu!

On je ležao na površini vode.

Ugušen.

Pas i dalje laje.

I htio bi ga izvući iz vode, ali ne može. Voda je prenisko, a rub vedra previsok.

Sve mi se vrti pred očima.

Lavež, bol, Gugu, voda...

*

A kad sam se malo pribrao, digao sam ga iz vode i zaridao.

— Gugu, ti si mrtav! Ti si se utopio. Tebe više nema! Govori! Gukni! Ne... ne... ti više nemožeš... gu-... gu-... gukati! Zašto me nisi zvao? Zašto mi nisi rekao... da si žedan?... Dao bi ti piti!... s mojih usnica!... Ne... ti me nisi htio buditi... a to si platio životom! Previše si se nagnuo!... Utopio si se! Ostavio si i mene... Oh, kako si... Bezdušan!... Tko će me sada svako jutro buditi?... Tko će hodati po mojoj glavi?... Tko?... Govori!

*

Kad sam se smirio od prvog udarca, odnio sam ga na naše bunjište i zakopao ga. Na njegovu sam grobu usadio jedno slomljeno drvo koje je moralo označivati moje srce.

Toj je ceremoniji prisustvovao i Crni. Gledao je gdje mu zakapam njegova prijatelja.

— Majko, majko! — dotrčao sam jednoga dana kući — nestalo je moga Gugua iz groba u kojem sam ga zakopao! — rekao sam joj suznih očiju.

— Valjda su ga djeca otkopala! — odgovori mi ona.

— Ta zašto? Čemu? Zašto bi oni ukrali mrtva goluba? Ne, nisu ga oni otkopali!

— Nego tko?

— Ne znam, ali oni nisu! Što bi oni s crknutim golubom? — plakao sam.

— Umiri se! Pa što plačeš sada za njim kad je i onako crknut!

— Zašto mi ga nose?

— Pa valjda je došao smetlar, otkopao ga i odnio!

— Ne, nije! Gdje je moj Gugu? — vikao sam, a suze su mi prale lice.

— Gugu, moj Gugu! Ni mrtvome ti ne daju mira!

Stajao sam skršen kod otvorena groba, u koji sam jučer zakopao moje miljenče.

— Crni — ali da, ni njega nema.

— Gdje je on?

— Crni! — nanovo zovnem i odem kući. Kamo je otišao.

Dođem kući, a majka mi kaže, da je Crni pod mojim krevetom sa iskopanim Guguom.

Pođem krevetu, sagnem se i — zbilja: Crni leži, a do njega Gugu ispruženih krila, a zamazan od zemlje.

— Crni, Crni! Što činiš? Hodi amo! Donesi Gugua!

I on poslije dugih molba i prijetnja izađe, a u zubima donese Gugua.

— Ne možeš, da se rastaneš od njega! Mio ti je! Jeli? Htio si ga još jednom vidjeti! Htio si ga imati kod sebe. O, jadni moj Crni! Uzeo sam Gugua i odnio ga rijeci.

Crni je išao sa mnom.

Zamahnem rukom i bacim goluba u rijeku, dok je taj čin pratila tužna glazba žabljeg kreketanja.

Crni je tužnim okom gledao u taj tužni prizor.

*

Poslije nekoliko dana od tog tužnog ukopa javiše nam, da su u rijeci našli našega Crnoga. Utopio se. A u zubima drži goluba.

*

Tako je svršila tužna pripovijest o mojim miljenicima.

A danas kad prođem kraj rijeke zaboli me i popostanem gledajući veliki grob, koji mi krije moje drage prijatelje rane mladosti.

Zagreb. **Dalibor Vučica.**

Dolazak proljeća

Osmjehnu se zora danu:
Ustaj, ustaj, dane,
I zanjiši u bostanu
Opustjele grane.

Evo ide pramaljeće
Rascvjetanih grudi,
Nasmijano u svijet kreće —
Da zemlju probudi.

Probudiće naše žale
I ljupke zefire,
Probudiće ptice male,
Bube i lepire.

Pjesmom će im razigrati
Omrznule grudi,
Cvijećem će ih opsipati
Čim zemlju probudi.

Ustan, sunce, njiši grane —
Nek se pjesma toči,
Kad im proljet ljubit stane
Uspavane oči.

Šibenik. *JOS. A. KRALJIĆ.*

ZATO!

Odgovor na pitanja: „Zašto?"

1) Zato, što sunčane zrake vrlo malo zagriju zrak odozgo t. j. kad prolaze kroz njega, nego odozdo t. j. sunce ugrije najprije zemlju i stvari na njoj, te se zrak od njih ugrije, rastegne i odlazi u visinu gdje se razrijedi i ohladi. Uslijed toga je u visinama zrak rijedak i hladan, jer do njega ne dođe onaj zagrijani zrak odozdo.

2) Zato, jer nam je tijelo mokro, pa se voda isparuje na našem tijelu i tim isparivanjem oduzima (troši) toplinu našeg tijela.

3) Zato, što je ljeti toplo, pa kad para izađe, odmah se od topline raširi i raziđe. Dočim se zimi para radi hladnoće zgusne, pa se vidi kao magla.

4) Zato, što pirenjem natjeruje-

mo u vatru više kisika, a kisik pomaže gorenje; a kad pirimo u žlicu vruće juhe, mi pirenjem otjeramo zrak s juhe te dajemo mjesta drugoj toploti iz jela da se isparuje.

5) Zato, da se tijelo može bolje isparivati; jer što je veće i brže isparivanje, veće je i hlađenje.

6) Zato, jer je kroz tanko odijelo brže isparivanje, te nam je hladnije, a kroz deblje odijelo je sporije isparivanje, pa je onda i toplije.

7) Zato, što svijetle boje najmanje upijaju sunčane zrake, pa su odijela hladnija, pa je i nama hladnije. Tamnija odijela upijaju više toplih sunčanih zraka, te su toplija, pa je i nama toplije.

8) Zato, jer je naše tijelo toplo, pa s našim tijelom sušimo (isparujemo) vlažnu zemlju, a to troši našu toplinu, te se prehladimo.

9) Zato, jer se voda isparuje, a isparivanjem se smanjuje (troši) okolna toplota i stvara hladovina.

10) U podrumu je zimi toplo, što je podrum u zemlji, te je zatvoren, pa se onaj zrak u njemu ne ohladi kao vani, pa kad zimi dođemo iz hladnoće u podrum, čini nam se mnogo toplije. Obrnuto za ljeto.

Zagreb ŽARKO JANČIĆ

Marljiva učenica

Meni moje školske knjige
Ne zadaju mnogo brige,
Jer dragome Bogu hvala
Ja sad nisam više mala;
Učim, radim, kako ne bi
Da osvetlam obraz sebi!

LABOR

NAŠA PRIMORSKA MJESTA I GRADOVI

OMIŠ

Omiš, čuveni gradić knezova Kačića i Šubića Bribirskih, leži pod obroncima Mosora, na ušću rijeke Cetine, a proteže se po lijevoj omiškoj obali. Bio je na glasu poradi junaštva njegovih drevnih gospodara, a slovio je i kao gnijezdo gusara.

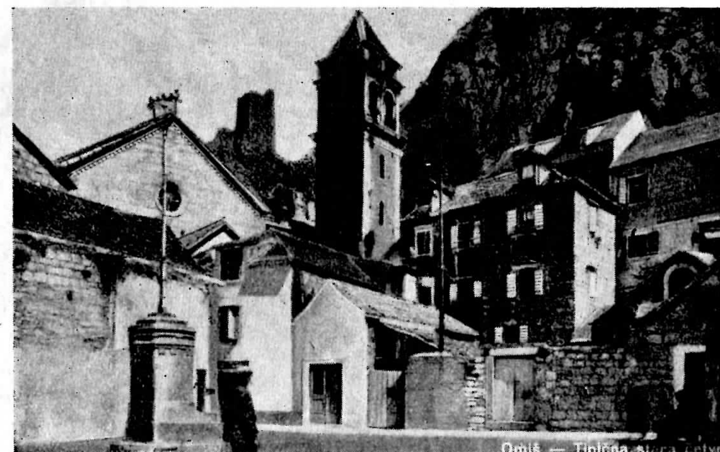
Ime mu potječe od rimskog naziva Onaemun. Kao grčka a kasnije rimska naseobina ležao je na istočnoj strani današnjeg Omiša. U vlast Hrvata došao je između 627 i 640 godine, poslije svladanja Avara, koji su tu gospodarili.

U povjesnici spominje se Omiš prvi puta u XI stoljeću. Tako se znade, da je god. 1074 bio u njemu kralj Slavić (Slavac) ujedno sa svojim dvorom i banom Petrom. U početku XII stoljeća zavladali su gradom čuveni knezovi plemena Kačića. U to doba počinje u Omišu gusarstvo, strah i trepet za susjedne zemlje, naročito za Italiju i Mlečane. Osobito se osiliše za vladanja kneza Nikole Kačića (1167—1180), kad se vodio ogorčen rat između Bele III i Mlečana. Tako je potrajalo do pod konac XII stoljeća, kad je gusarstvo konačno posvema prestalo. Omiški gusari nisu inače bili obični otimači tuđega dobra, kako se to o gusarima obično misli, već su oni nosili u svojim grudima i ljubav i bol za svojim krajem i nastojali da ga brane i obrane od premoćnih neprijatelja.

Kad je za vrijeme ugarsko-hrvatskoga kralja Emerika (1167—1180) vladao Hrvatskom i Dalmacijom njegov brat Andrija, utvrđen je Omiš jakim bedemima, tvrđavama i kaštelima, između kojih su se osobito isticale tvrđave »Mirabella« i »Starigrad«, koje još i danas strše iz razvalina nekadašnjih neosvojivih bedema.

Od knezova Kačića, koji su i opet zagospodarili Omišem, spomenućemo novne borbe. U ratu s Mlečanima, koji je potrajao tri godine (1276—1279), izgubio je Omiš svoju samostalnost i potpao pod vlast Mlečana, koji su njime vladali do god. 1292, kad ga je zauzeo knez Juraj Šubić Bribirski. U vlasti Bribirskih knezova ostao je do polovice XIV stoljeća.

U drugoj polovici XIV stoljeća zavladao je Omišem kralj Ljudevit I; god. 1387 bosanski kralj Stjepan Tvrtko I, a god. 1415 cetinski knez Ivaniša Nelipić. Poslije njegove smrti

Omiš: Tipična stara četvrt

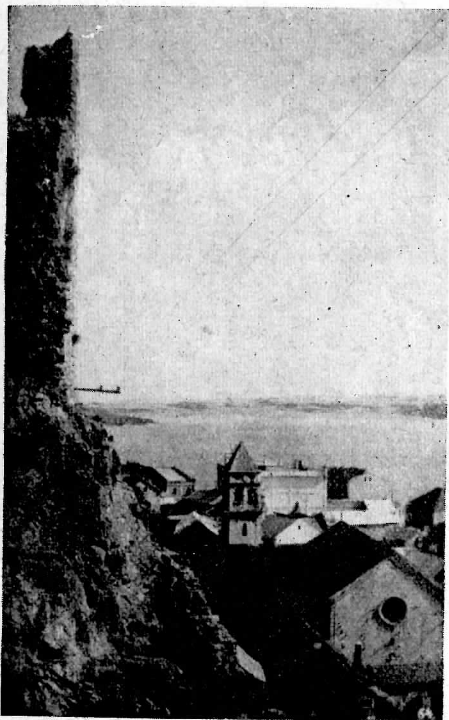
goropadnog i nasilnog kneza Malduč-Kačića, kad je i opet oživjelo gusarstvo, pred kojim su pored tuđinaca strepili i domaći gradovi uzduž cijelog Jadrana. Tako su i mnogi križari, koji su tuda prolazili u Svetu Zemlju, da u svetom ratu zaštite Spasiteljev grob, našli pod Omišem svoju nenadanu smrt. God. 1221 upokoriše ih složni gradovi Trogir, Šibenik i Klis uz pomoć pape Honorija III. Za Maldučevih sinova Pribislava i Osora gusari se ponovo osiliše i osvojiše otoke Brač i Korčulu, dok ih Splićani konačno ne prinudiše na predaju.

Pobijeđeni Omišani mirovaše do god. 1267, kad i opet zaredaše po(1435) prešao je Omiš u baštinu hrvatskog bana Matka Topolovca, čuvenog Dubrovčanina, koji je njime vladao do pada Mletačke republike. Zatim je dijelio Omiš sudbinu ostalih naših gradova na moru sve do našeg narodnog oslobođenja i ujedinjenja.

Iz tih burnih vremena ostalo je u Omišu mnogo starih spomenika, koji nas potsjećaju na borbenost i junaštvo, kao i na blagostanje i sjaj, tog nekada važnog historijskog grada. Ističu se stare građevine.

Noviji Omiš pokročio je u posljednje vrijeme znatnijem napretku i razvitku i zauzeo jedno od vidnijih mjesta u nizu naših primorskih gra-

dova. Ulice su mu lijepo potaracane, betonirane ili asfaltirane, a šetališta obrubljena pomno uzgojenim drvoredima. Od ulica jedna je od najvažnijih Splitska, na koju se uz obalu

O m i š: Podrtine Mirabelle

Cetine nadovezuje Gusareva obala. Od tuda je vrlo lijep pogled na »Pipetin krov«, gdje je podignut moderni ribnjak za gajenje raznih vrsti morske ribe.

Pored Splitske spomenućemo ulicu Jurja Šubića, koja siječe grad na dvije jednake polovice. U njoj je zgrada nekadašnje općine s više starinskih grbova i mletačkih lavova. Na jednoj patricijskoj kući uklesan je ovaj natpis na latinskom jeziku: »H v a l a t i g o s p o d i n e š t o s a m n a o v o m e s v i j e t u ž i v i o«. Iz tog napisa ispoljava zadovoljstvo nekog starog patricija Omišanina, koji je jamačno provodio svoje dane života u blagostanju i sjaju ondašnjeg cvatućeg grada. Ova ulica završuje s južnim gradskim vratima, koja su još jedina sačuvana.

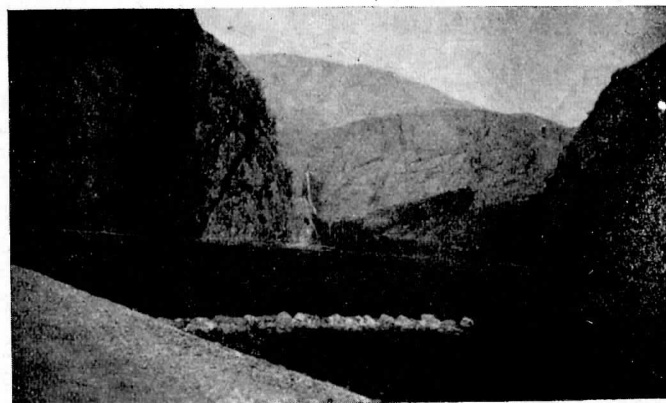
Uporedo s ulicom Jurja Šubića proteže se Šetalište Kralja Aleksandra, najljepša i najprometnija ulica u gradu s gustim dvostrukim drvoredom, lijepim zgradama, boljim trgovinama, kavanama i stajalištima auta i autobusa. Tu je početak novog Omiša.

Od trgova najvažniji je Trg Ante Starčevića, koji je ujedno i glavno omiško pazarište. Trg je opkoljen većim starinskim zgradama, što posvjedočuje, da je tu nekada bilo središte starog Omiša. Ističe se zgrada Caralipeo, nekada jedne od najmoćnijih omiških obitelji, koja je za doba Mletačke republike uživala razne povlastice. Bila je to u neku ruku i »kuća spasa«. Svaki naime Omišanin, koji bi nešto skrivio i tako dolazio u sukob s vlastima, bio je spašen, ako mu je u bijegu uspjelo da se dočepa jednog od uglova Caralipeove palače. Na tom je trgu i takozvani »stup sramote«, o koji su privezivani razni zločinci, lupeži, izdajnici itd., da im narod sudi kamenovanjem, bičevanjem, porugama i sramoćenjem njihovih zlodjela.

S tog se trga ulazi u Slavićevu četvrt, koju narod nazivlje Smokvica. U toj četvrti bili su dvorovi nekadašnjih omiških gospodara, a u njoj je god. 1074 otsio i kralj Slavić, pa joj otud i ime. Tu je i najstarija omiška crkvica sv. Jakova, sada napuštena, a u jednom dvorištu grobovi biskupa makarskoga Valentina i duvanjskoga Jerolima.

Na trgu sv. Ivana je nadžupska crkva sv. Mihovila s odijeljenim zvonikom. Vrlo joj je lijep stari portal (ulazna vrata). U samoj crkvi ima više umjetnina od velike vrijednosti. Na jednom oltaru nalazi se staro drveno raspelo, koje su negdje stari gusari zaplijenili i donijeli u Omiš. Pored ove crkve važnija je crkva sv. Duha, u staroj ulici Nikole Kačića, kao i samostan »Fratara na Skalinicama« ili »Gospe od Skalina«, u kojemu se nalazi bogata knjižnica.

Omiš ima nekoliko lijepo uređenih hotela. Ističe se hotel »Bellevue«,

O m i š: Kanjon Cetine

na morskoj obali, s krasnom terasom koja se cijela diže nad samim morem.

U mjestu je poznata tvornica tjestenine »Cetina« i električni mlin. Ima prostranu plažu i lijepo uređeno kupalište »Slavinj«.

Omiš broji oko 2000 stanovnika Hrvata. Sijelo je općine, sreskog suda, poreske uprave, žandarmerijske stanice, financijske kontrole i lučke kapetanije. Pored sokolskog ima i drugih sportskih udruženja. U mjestu je kino i petororazredna osnovna škola.

Omišani se bave pomorstvom, ribarstvom i poljodjelstvom te radom u tvornicama bliže i dalje okolice. Od poljodjelskih prizivoda glavni su im grožđe, višnje i smokve. Na glasu im je odlično vino prošek.

Iz Omiša su lijepi izleti u Priko, općine Poljica, u kojemu se nalazi crkva sv. Petra, zadužbina hrvatskih kraljeva; na slap Ilinac, na kojemu su se Turci, na bijegu pred Poljičanima, strmoglavili; na brežuljak Grac s crkvicom sv. Jurja, gdje su stari Poljičani birali svoje knezove; do Kraljevca, gdje je jedna od naših najvećih električnih centrala, a onda do vodopada Gubavice, do Zadvarja s ruševinama turskih kula itd.

Inače je omiška okolica vrlo slikovita i jedna od najljepših u ovom dijelu Dalmacije.

Š i b e n i k JOS. A. KRALJIĆ

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

DRAGI PJESNIČE!

Mi čitamo Vaše pripovijetke, koje nas tako razvesele. Baš deklamiramo Vašu pjesmicu »Snijeg«. I jednu pripovijetku od Vas je jedan dječak govorio na pozornici. Iz časopisa čitamo što tako lijepo sastavite. Čak u novinama smo čitali da slavite 70 godišnjicu. Hvala Vam što tako lijepo pišete! Čestitam Vam 70 godišnjicu. Sada primite lijepi pozdrav od

S t e v e B e g o v i ć a, uč. III a razr, Zagreb, Selska cesta.

SAD BOLJE PAZIM

Išla sam u trgovinu po kilogram šećera. Šećer stoji petnaest dinara. Ja sam izgubila tri dinara. Zato sam dobila batina. Od onda mnogo bolje pazim na novac.

Nada Novak, uč. II raz.

MOJ DOŽIVLJAJ

Jednog dana sam se igrala. Htjela sam ići kući na objed, pa kako sam se žurila, zabušila sam se u dvokolicu. Skoro mi je slomila nogu. Od onda pazim dobro na ulici.

Sert Zlata, II raz., Jordanovac

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1) Bijele koke ispod kape vire, ne kisnu, a uvijek su mokre.

2) Bijele koke s neba pale, naša vrata zatrpale.

3) Car posla carici četiri jabuke, u svakoj po tri cvijeta.

4) Bez česa ne može čovjek poći?

5) Bez česa ne može mlinar mljeti?

6) Bez česa ne može orač sloga naorati?

7) BROJČANA KRIŽALJKA

Sastavio N. Kirić, Titel

8								6
	9						7	
		6				8		
			4		1			
				2				
			3		7			
		4				5		
	5						3	
9								1

Popuni s brojevima 1, 2, 3, 4 do 9 prazne četvorine tako da dobiješ okomito, vodoravno i unakrst broj 45.

8) ŠARADA

Sastavio B. Crnković, Zavalje

Slavenskog vladara prvo
Reći ćeš mi, druže, ime.
Još pogodi jedno drvo
Zeleno za ljeta i zime.
Sada samo spojit treba
Obe riječi! — više ništa! —
Da dobiješ kod Zagreba
Ime jednog trgovišta.

9) LOGOGRIF

Sastavio B. Crnković, Zavalje

I

U njoj vam se štošta peče,
Ona se u Dunav lije,
Ova iz vulkana teče, —
Nju pak mnogi od vas pije.

II

Prva drugu pase rado,
Glavna joj je hrana.
Treće rijeka koja teče
Sa zapadnih strana.
Četvrta pak na vratima
Stoji svakog stana.

ODGONETKE ZAGONETAKA I 6 BROJA »DJEČJEG KOLA«

1) Zvono; 2) Igla; 3) Repa; 4) Rđa na križu; 5) Glas od ključa; 6) Sjenu; 7) »Dom i škola«; 8) Prsti, ratar, Stana, tanad, irada.

Odgonetači: Bolčević Vladimir (7); Prosenjak Ankica (1—5, 7); Ostojčić Zvonko (1—8); Stepanči Zlata (1—5, 7); Crnković Božo iz Zavalja (1—8); Milas Katica (1—8); Pajtel Karlo (1—5, 8).

Nagrađeni: Ostojčić Zvonko (naliv-pero), Milas Katica (20 boca Radenske).

ŠALJIVA PITANJA

18

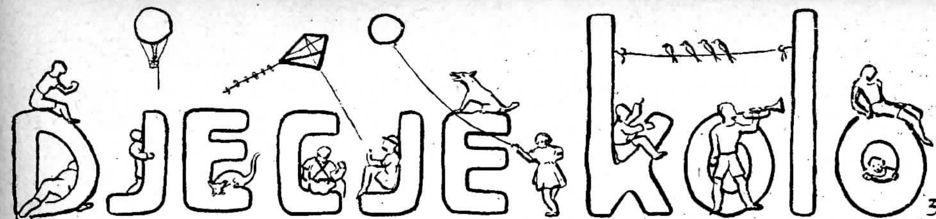
Odgovor na pitanje u 4 i 5 broju: Polovica od 18 jest 10.

Odgovor na pitanje u 6 broju: Broj 100 možeš napisati s jednom nulom ovako: sto:

Pitanje

Kolika je polovica od 12?

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA"

Godina VIII **ZAGREB, TRAVANJ 1939** **Broj 8**

PTICE ŠTO DOLAZE

Opet ćemo k vama doći
u polja i gajeve,
opet ćemo pohoditi
rođene nam krajeve.

Što selimo tako vječno,
mi nemamo hirove,
kod vas ćemo spremit gozbe,
slavit svoje pirove.

Gledaćemo šume divne,
poljem zlatne klasove,
u slobodi proživljavat
ponajdraže časove.

Dok će tako radost lijepa
kod vas naša trajati,
pjesmom ćemo ponajslađom
srca vam opajati.

Kod vas ćemo viti gnijezda
i mlade odgojiti,
a u kasnu jesen ćemo
tužne dane brojiti.

Kad ćemo se opet morat
u daljine seliti,
i sa bolom u svom srcu
od vas sviju dijeliti. —

Samobor *BOGUMIL TONI*

DVA SVIJETA

IZ ZBIRKE »DJECA«

Djeca su već sva zaspala kad je mati tek sjela krpanju. Čitavo brdo raznih odjevnih predmeta pružalo joj malo nade u skori počinak. Samo čarape vrvjele su luknjama i na petama i na prstima i na koljenima. A gdje su još lakti, džepovi i drugo! »I opet Ružina pregača! I jučer je bila ovdje! Kakva to snaga na djeci razara sve to?«, pomisli mati, pa dohvati najprije tu pregaču koja je bila prva pred njom. Kod toga se sjeti, da je upravo danas o Ruži bilo i govora.

Jedna bogata stara gornjogradska gospođa željela je Ružu pokćeriti, pa je o tom već nekoliko puta govorila majci. Moguće je znala, da su u nevolji iako oni sami o njoj nisu nikomu govorili. Moguće im je htjela pomoći na taj način. Moguće... No, majka se nije usudila o tomu govoriti ni Ruži, ni ostaloj djeci, a nije to že-

ljela ni sama. Iako je gdjekada bila očajna, jer nije bila sigurna, bude li slijedećega dana u kući i hljeba, ipak nije vjerovala, da bi se njihove prilike popravile tim, što bi im bilo jedno dijete za uvijek oduzeto, a moguće i otuđeno. Eto i sada kod Ružine pregačice, zazvonio joj ponovno u ušima ljubezan glas stare gospođe: »Dajte mi vašu Ružu!« — »A zašto baš Ružu?«, razmišljala je mati, — »meni su svi jednaki: i Ruža i Dora i Jelica, djevojčice kao i dječaci!«

Pa ipak, slijedeće nedjelje odluči se majka da kaže: »Ružo, idi danas malo do stare gospođe! Tako te srdačno pozivlje. Lijepo bi bilo, da ju malo razveseliš.«

Ne baš s velikim veseljem, ali ipak ode Ruža, moguće ponajviše stoga, što nikoga od ostale djece nije bilo kod kuće. Stara joj se gospođa veoma obradova i začas stvori plan za boravak svoje mlađane gošće. Prije nego je Ruža mogla zaokružiti po onom svem obilju, ležale su pred njom sasvim nove bijele rukavice kao dar za dobrodošlicu. Nakon toga pođoše do ručka u šetnju na Štrosmajerovo šetalište. Ruža u svojoj jednostavnoj tamnomodroj haljini i kapici, nehotice je svaki čas zaustavljala pogled na svojim rukama koje su bile obučene u tako fine bijele rukavice. Čudno joj je bilo u njima, jer su se u njihovoj kući rukavice jedva i zimi poznavale.

Polako su šetale njih dvije gore-dolje po Strosmajerovu i Ruža ne pamti, da je ikada u životu tako polagano hodala, a najmanje po Štrosmajerovu šetalištu. Stara je gospođa bila vesela i neprestano nešto pripovijedala. Mnogo je gospođinih znanaca i znanica pozdravljalo, a s nekima se gospođa i zaustavila. Govorilo se najviše francuski i njemački. Koliko je ruku u najfinijim rukavicama pogladilo Ružu!

— Ah, c'est la petite!*

— Comme elle est gentille!«**

Istodobno strepila je Ruža od unutarnjega nemira i mislila: »Sveti Bože, ako me dečki vide (mislila je na svoja dva srednja brata kojima je Štrosmajerovo šetalište bilo komad doma), onda sam izgubljena«. S užasom pomisli na susret s braćom i ako bi joj n. pr. Ivo samo kakav mali znak ili rukom ili pogledom učinio. Svakako, sasvim ravnodušno ne bi oni promatrali ni njezine rukavice, ni njezin hod, pa ni sve ostalo. S drugom djecom bilo je lakše. Tako je za svoje prijateljice bila posve sigurna, da će u to doba kao uvijek biti radije gore negdje u Tuškancu oko paviljona.

Napokon, posve sretno i bez ikakva naročita susreta stignu gospođinoj kući. U blagovaoni bilo je sve spremno za ručak. Oh, taj sto i taj pribor! Sreća da je u blizini neprestano stajao kućni sluga, jer je tu po Ružinu mišljenju zbilja bila potrebna velika pomoć. Barem ona ne bi mogla jančiti ni za polovicu onih tanjura, koji su bili pred njom. No, sluga je neumorno mijenjao, dodavao, odnosio . . .

* A, to je ona mala!
** Kako je umiljata.

Slika s pogreškama

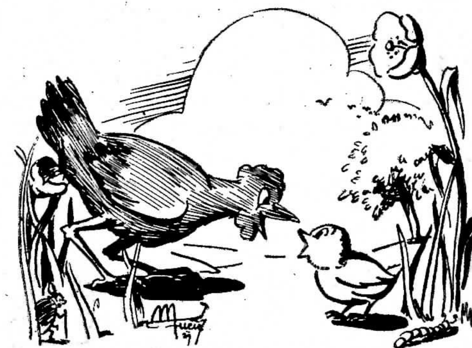

Ko će naći više pogrešaka?

Pile bi se igralo

Pile ide s kokicom
Kao dijete s mamicom.
Putem idući gledaju
Gdje se djeca loptaju. —
Pile moli kokicu:
»Kupi meni lopticu!«
Govori mu majčica:
»Ja ću snijeti lopticâ
Puno gnijezdo, punano
Za pilence mamino . . .«

Zagreb ŠIME FUČIĆ

Kod stola je bila prisutna još neka starija gospođa. Obje su gospođe nudile Ružu neprestano svim i svačim, ali njoj ništa nije išlo pravo u tek. Prsti kao da su joj se uledili pod onim srebrnim jedalima, a neprestana pažnja da ne učini kakvu veću nespretnost, umorila ju. Sada bi već ta ko rado bila kod svojih . . .

Naravno, iza ručka nije se mogla odmah ustati i pobjeći tim više, što je stara gospođa navijestila, da će njoj žitvovati svoje uobičajeno poslijepodnevno spavanje. I sad odoše u drugu još veću i još ljepšu sobu. Na redu je bila glazba. Da svoju malu gošću što više razveseli, sjedne gospođa za velik divan glasovir i zasvira nekoliko komada.

— No, mala, kako ti se sviđa? Voliš li uopće glazbu?

— Volim, samo takve komade mi ne smijemo doma svirati, neda nam brat.

— Pa, ti sviraš?! Krasno! A što, dakle smiješ?

— Samo vježbe. Od komada: Čajkovskog, Šumana, Griga* i druge.

— Onda ti nama radije zasviraj, draga moja!

Bez straha sjedne Ruža za glasovir, tek je i tu morala prste najprije pričavati, jer su ove tipke bile mnogo tvrđe od njezinih. Onda napamet zasvira jednu od svojih omiljelih vježbica. Gospođe su bile ushićene. I dok su ju one hvalile, Ruža je mislila na svoga brata Sašu. »On me ne bi hvalio. Da me sad čuje, pokazao bi mi rukom »šlajfera«** To je bio njegov običaj, kad je ona htjela na jeftin način briljirati. Značilo je, da uvijek svira jedno te isto, jer drugo i ne zna.

Najedanput Ružu obuzme silna čežnja za domom. Pred sobom je vidjela sve svoje: mama i Dora spremaju kuhinju, Jelica se na dvorištu igra, dečki moguće pišu zadaće, ali vjerojatnije se tuku, Marko sigurno uči, čita ili nešto piše. Sad više nije mogla izdržati, nego se ispriča gospođama radi učenja i odjuri kao na vilama.

Bilo je divno proljetno poslijepodne. Kad je Ruža banula u kuću, mati je sjedila u sobi kraj otvorena prozora i provodila svoj rijetki počinak u čitanju novina. Neobičan mir zbuni Ružu već na pragu. Ona po običaju burno pozdravi i poleti k majci.

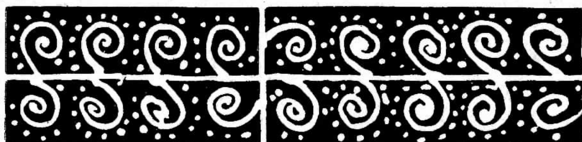
* Imena glazbenika.

** Brusač, čovjek koji jednoličnim okretanjem kotača brusi.

— Mama, a gdje su oni?
— Otišli su na Cmrok, dijete moje.
— Tako, a mene su ostavili!
— Ostavili?! naprotiv, oni misle, da si ti njih ostavila. Da ti je tamo ljepše, da uživaš...
— Da mi je ljepše, da uživam... Kako ste to mogli misliti, — a crna kudrava Ružina glava potrese mamino krilo.

— Budi pametna, Ružo, pokuša utješljivo, valjda nećeš ovu našu sirotinju usporediti s onim bogatstvom!
— Ne, to i ne mislim. Znam da je u našim sobama ribani pod, a znam da višeput jedemo samo krumpir! Pa ipak, mama, meni se ovdje čini toliko bogatije nego tamo!

Zagreb *LJ. GODLER*

U rano proljeće

Drage moje curice,
Kad će biti pir?
Pita vrana sjenice,
Jer ju muči mir.

I ti noćni mrazovi
I taj novi snijeg
Iako su zvončići
Obasuli brijeg.

»Skoro, skoro, tetice,
Jer je blizu čas,
Kad će sveti Valentin
Vjenčati i nas!« —

Nasmiju se ptičice
— Pjesma im je smijeh—
Vrana bi zaplakala,
Al je plakat grijeh.

Kad sve mlado piruje
I u život nov
Nosi pjesme radosne
Pod svoj sretni krov.

Rimske Toplice *JOSIPA RADOŠEVIĆ*

Op.: Po narodnom vjerovanju na dan sv. Valentina počinje seosko proljeće i žene se ptičice.

IZ SPOMEN-KNJIGE ZAHVALNOG SINA

Velika je knjiga sa stotinu stranica! Golema je ona od pet stotina stranica! Čudna je knjiga sa tisuću strana! Spomen-knjiga o majci, koju piše još uvijek jedan zahvalni sin, ima već toliko strana i još joj se ne vidi kraja! Da zavirimo malo u nju?! Da se osvjedočimo! Da li je moguće ispuniti čudesnu i golemu knjigu samim majčinim žrtvama?! Spomen-knjigu uzimamo u ruke s dubokim poštovanjem kao kad uzimamo u ruke najveću vrijednost i najveću svetinju. Otvaramo je tiho i pažljivo. Evo! Stranica stotinu i osma. Uspomena ima naslov:

Svi sveti

Bio sam šest godina star. Nisam još polazio školu. Niko me nije mogao na blagdan Svih svetih da odvede na naše seosko groblje, da vidim — za mene onda — najčarobniju ljepotu: sve grobove u naravnom i papirnatom cvijeću i vijencima. Niko me nije mogao da odvede na groblje i ja sam tiho od tuge jecao i kroz plot gledao ljude, žene, djecu, kako se kao nabujala rijeka valjaju ulicom prama groblju i nazad. Zavidio sam djeci, koja su, živo žagoreći, već po nekoliko puta bila na groblju i doživjela ondje još jedno rijetko uživanje, penjati se na staru i trošnu drvenu grobljansku kapelicu i u tornjiću zvoniti zvoncem cio dan. Zato ono već od jutra cilika i cilika i ja ga čujem u svom dvorištu, pa me spopada sve veća tuga i pravo očajanje. Niko me neće da uzme sa sobom od muških glava u kući. Odlaze starija braća, odlaze pomoćnici, odlaze sluge. Uzalud svakog pojedinog molim plačući. Niko me ne žali. Niko osim majke. Tješi me ona da se strpim, pa će me ona odvesti. Ali to nije utjeha, jer već znadem unapred, da majka nikad nije s poslom gotova. Ona je pravi rob velikog našeg seoskog imanja. Ona je prava sluškinja svih ovih ljudi zaposlenih u gospodarstvu i očevu obrtu. Majčin posao i ne može biti nikad gotov, premda radi od zore do ponoći! A danas, na Svesvete pogotovo! Samo suđe oprati treba do noći, a onda je još deset poslova čeka, jer danas su svi muškarci dobili izlaz. Zato — jer ja to onako mali, dobro znam, ne mogu se utješiti! A znao sam i ovo: Upravo da majka i svrši posao kakvim čudom, ona neće ići na groblje. Tamo je mnogo ljudi. Svi su oni po najnovijoj modi i fino odjeveni, a moja majka ima jedinu svečanu haljinu iz svoje djevojačke dobe, danas staromodnu i mladeži na podsmijeh. Onda: Tamo žene danas nose na nogama sitne, male cipelice, žute, crne i lakovane, a moja majka će nategnuti iznošene cipele najstarijeg sina. Da! Znadem ja posve sigurno da majka neće ići na groblje i što se dan bliži kraju, ja sam sve očajniji i gušim se u plaču. Dobivam već groznicu kao da ću se razboljeti. Od kuće vidim brijeg, gdje je seosko groblje. Sada, uveče, brdo je još čarobnije i vidi se odavde kao da mu vrh gori. Plamsa na njemu stotine i stotine svjećica. Moja je čežnja neopisiva, očaj na vrhuncu! Majčica moja ne može više da me sluša. U to, srećom, vraća se jedan sluga i majka prekida posao i zapovijeda mu:

— Upregni konje u staru kočiju, pa ćeš me odvesti s malim na groblje.

— Sada u noći?! Čudi se sluga, ali priprema spregu.

Sad me majka hvata i svlači. Onda mi krpicom briše suzno lice i navlači na mene mornarsko odijelce s dugim hlačicama. Obuva mi lakovane cipelice i govori:

»O, sine, hoćeš li mi ti učiti?! Toliko puta vozila sam se u vlaku, pa vidim, sjede preda mnom zdrava gospoda, činovnici. Odijela im fina i lijepo uz tijelo skrojena. Na prsluku im zlatan lančić. Na bijeloj i ugojenoj ruci zlatno prstenje. Smiju se. Veseli su. Ipak ih ne ubija život kao nas koji rukama radimo! O, sine, kadgod bi ih u vlaku vidjela, uvijek bi svojim sinovima zaželjela takav život! Majčica vaša i ne živi. Ona robuje i prava je sluškinja. Ne priuštim si ništa, samo sve štedim za tebe i tvoju braću. Sve vama, sve za vas. Već deset godina nisam si dala cipele načiniti. Od udaje nije mi krojačica sašila bolje haljine. Štedim,

samo da vi imadete što više! Samo da vi lakše i bolje živite!«

Tako govori majčica moja i oblači me, a kad sam ja gotov, ona obuče svoju staromodnu haljinu, natakne iznošene cipele od najstarijeg brata, ogrne se crnim velikim vunenim rupcem preko ramena i sjeda sa mnom u staru kočiju.

Eto, ipak mi je ispunjena želja! Biću na groblju, makar u noći. Zazvoniću i ja, makar u noći, u grobljanskoj kapelici! Vozimo se kroz selo. Iako imadem dobar zimski kaput, majka je u stralu da mi je hladno, privija me uza se i ogrće toplom vunenom maramom. Ostavili smo selo. Kočija juri prama brdu, na kojem je rasvijetljeno groblje. Meni srce burno udara. Tu je zrak hladniji. I, premda ja prosvjedujem i izjavljujem da mi je toplo, zabrinuta moja majka skida sa sebe toplu vunenu maramu i umota me svega u nju. Sluga tjera konje. Ubrzo smo stigli do čarobnog groblja. Pred kapelicom smo. Još par koraka i evo nas pred ulaznim vratima, ali jao! Tu pred kapelicom sasu se na našu kočiju prava tuča kamenja. Ne zna niko od nas zašto, biće običan divljački fakinski ispad dječurlije sa zvonika na kapelici. Majka moja vrisnu, jer ja sjedim do kapelice. Pograbi me i premjesti na desnu stranu, a ona se izloži tuči oštra kamenja. Sva se nadvije nad mene i prima udarce kamenja u vrat, u lice, uho i nos. Kamenje izrani majku moju dosta teško. Sluga je zaustavio konje i skočio s bičem da pohvata napadače, ali oni skočiše s kapelice i pobjegoše. Progutao ih je crni mrak. Vraća se sluga. Na groblje ne idemo. Vraćamo se odmah kući. Putem majka briše maramicom krv s lica. Ja plačem i dršćem u silnom očajanju i neopisivoj žalosti. Majka me desnom rukom grli, privija uza se, miluje, a lijevom briše krv s lica. Tješi me:

»Ništa, ništa mi nije, sine! Ne boj se za mamu! Glavno je da sam tebe sačuvala!«

Tu u kočiji, u noći, već onako mali, vjerovao sam pričama, koje sam još u najranijem djetinjstvu slušao o majkama iz sjevernih zemalja, u kojima vlada snijeg i led i gladni vuci koji i ljude napadaju. Pričali su mi, da vukovi napadaju hitre saonice, koje jure pustim sniježnim poljanama. U njima odostrag vozi se majka s djetom. Vuci su već blizu. Hvataju strašnim zubima za saonice. Da svi ljudi u saonicama ne izginu, treba vukove nečim zabaviti i za to vrijeme pobjeći. Majka ostavlja djetence u saonicama i sama skače da bude plijen vukovima, da dijete spasi. Već onda na dan tih Svih svetih vjerovao sam u te pripovijesti, u kojima majka život žrtvuje da spasi svoje dijete!

*

Zaklapamo ovdje spomen-knjigu. Nije lako čitati odmah dalje. Žrtve majčine za svoju djecu nižu se jedna do druge. One su sve veće i sve bolnije. Pa cio život majke moje i nije bilo ništa drugo nego žrtvovanje za dobro i sreću svoje djece! Pa da tim završimo i zaklopimo ovu svetu i tužnu spomen-knjigu?! Ipak dobivamo želju da još jednom zavirimo u nju, da se osvjedočimo, je li moguće ispuniti ovu golemu i čudesnu spomen-knjigu samim majčinim žrtvama?! Uzimamo knjigu u ruke s još većim poštovanjem kao kad uzimamo najveću svetinju. Otvaramo je na stranici petstotina četrdeset i trećoj. I na ovoj strani upravo započinje jedna uspomena. Ona imade naslov:

Južni kolodvor

Kad je najžešće bjesnio strašni svjetski rat, bio sam u Zagrebu u srednjoj školi. Najstariji moj brat bio je teško ranjen na ratištu, i, kad je ozdravio, bila je njegova pukovnija prekomandovana s jednog ratišta na drugi. Pisao je kući, da će prolaziti toga i toga zimskog dana kroz Zagreb i da će posebni vojnički vlak stajati na Južnom kolodvoru oko deset minuta.

Dan prije doputovala je u Zagreb moja majka. Stara, boležljiva, slaba na noge, iscrpljena pretjeranim radom i teškim brigama, do temelja posijedila pod pritiskom grozote rata i velikih žalosti zbog sinova, koji su bili povučeni u rat, doputovala je u pretrpanom i neurednom vlaku, stojeći osam sati u hladnom hodniku vagona s omotom pod rukom, budno ga čuvajući, da joj ga ne ukradu, jer su to bile same milošte. Bilo je zamotano sve ono što najstariji brat voli. Brat piše da će vlak stajati deset minuta! O, kako je to okrutno malo za majku, koja najstarijeg sina, ranjenog u ratu, nije vidjela već tri godine! Hoće li u tih deset minuta moći da mu sve kaže što želi?! Hoće li dospjeti da ga izljubi, da mu izruči zamotak i da ga utješi?! Hoće li ona uopće moći da ga utješi?! Zar će moći i riječ da prozbori?! Kad ga opazi, provaliće u plač, zna ona to unaprijed! Ona ga neće moći pustiti iz zagrljaja. Pa koja majka može da pusti iz zagrljaja dijete svoje da ide pod bombe, šrapnele, granate i otrovne plinove?! Oni će joj ga silom i otrgnuti. Ne će mu dospjeti zato ni riječi kazati! Ne! Ne! Mora se ona svladati!

Odsjela je kod mene u mom stanu, ali cijelu noć nije ni oka stisnula. Cijelu se noć vježbala u svladavanju, da mu sutra može toliko toplih i utješljivih riječi reći, koje će ga na ratištu tješiti i milovati!

Sutradan ujutro skočio sam ravnatelju škole i zamolio sam dopust i otpratio majku na Južni kolodvor! O, strašna dva dana i noći na tom kolodvoru, nikada vas neću moći zaboraviti! Majčica moja sjedila je, ne, prostajala je u smradnoj i hladnoj čekaonici kolodvora uz vrata i očekivala i očekivala vojnički vlak u kojem će se voziti njezin sin.

Došao je jedan vlak pun vojnika. Izmučena moja majka nije osjećala umor i bolest, jurnula bi van na peron, trčala uz vagone i dozivala sina. Iz vlaka niko ne izlazi, niko se ne odazivlje. I, premda je zabranjeno, majka moja prodre u vlak i prolazi onako boležljiva, onako slabih nogu, ona upravo trči kroz vagone i zove sina. Nemoguće je opisati taj tužni i bolni njezin krik, kad vlak odlazi. Ne plače moja majka samo za to što nema sina, ona plače za svima onim vojnicima umjesto njihovih majki. Zagrljena sa mnom stoji, a vlak mimo nas odlazi. Majka moja grca u suzama. Plačem i ja. Vojnici, tuđi sinovi na prozorima, mašu majci mo-

Babi zimi

Bježi, zimo! Nosi sobom
Tvoje hladne dane!
Sve sad čeka sa veseljem
Da proljeće grane!

Mjesto mraza i tvog sn'jega
Sunce će nam sjati!
Bježi, zimo! Proljeće će
Sve radosti dati.

Cv'jeće cvate. Od ptičica
Već se ori gaj.
Priroda se sva veseli,
Jer je tebi kraj.

Zagreb — *ŽARKO JANČIĆ*

joj rukom, brišu suze i dovikuju joj na stranim jezicima:

»Zbogom majko!« »Zbogom majko!«

Dolazi drugi vojnički vlak. Sve tužno i strašno opet se ponavlja. Ni u tom vlaku nije moj brat.

Dolazi i treći vojnički vlak. Ni u njemu ga nema. Plače majka moja, plačem ja, plaču vojnici i šalju joj poljupce. Plače i željezničko osoblje na kolodvoru i tjera nesretnu i tužnu majku i premda su strogi propisi za peron i za vojničke vlakove, glavar stanice ne može srcu odoljeti i dopušta mojoj majci da dočeka svaki vojnički vlak. Ne mogu nagovoriti majku da ide nešto pojesti. I kad joj donesem jelo, ona ga i ne okusi. Samo stoji i stoji uz staklena vrata i čeka vlakove. Cijeli dan čeka uzaludno. Zovem je u stan da spava. Glavar stanice i željezničko osoblje je uvjeravaju da noću neće prolaziti nikakvi vojnički vlakovi. Ne! Ona ne vjeruje! Ona ne može ostaviti kolodvor. Čeka i čeka uz vrata cijelu noć. Živi i grije se samo lošim ratnim čajevima, koje joj nosim iz restauracije. Osvanuo je drugi dan u čekaonici. Dolaze opet vojnički vlakovi. Prizori su sve tužniji i tužniji. Moja majka je blijeda i ja se bojim za njezino srce. Zaklinjem je i molim da ide na dva sata leći i odmoriti se, jer vojnički vlakovi neće dva sata ići. Ali ona ne pristaje. Ona se ne da odvući od vrata kolodvorske čekaonice.

Još cijeli ovaj dan dočekuje ona sve vojničke vlakove, zove sina, traži ga po vagonima. Plače teško, plaču vojnici, mašu joj, šalju tuđoj majci poljupce, a kad se spustilo drugo veče, pozli majci mojoj i ona morade pristati da je kočijom odvezem u stan. Sutradan htjede ustati ali ne može. Od mene zahtijeva da nosim zamotak i da čekam vlak s bratom ratnikom svojim. Otišao sam na kolodvor. Tu mi pristupi odmah jedan željezničar i saopći da je noćas prolazio jedan vojnički vlak iz kojeg je iskočio vojnik i pretražio cijeli kolodvor da vidi ne čeka li ga ko od njegovih. Željezničar mu reče, kako i koliko ga je majka čekala i pred nekoliko sati otišla, jer joj pozlilo. Vojnik da je bio blijed i nesretan.

Kad mi je to željezničar rekao, napustio sam kolodvor i lutao gradom sve do večeri, a onda otišao u stan. Majci nisam rekao što sam čuo, jer sam se bojao da će je to ubiti. Kod kuće su je dugo zavaravali. Saznala je tek onda, kad je svršen rat i kad se brat sretno kući povratio.

Vjerujem da bi majka ondje na kolodvoru i umrijeti mogla čekajući sina i ne bi je nikakva sila odande mogla odvući. Vjerujem da je ostavila kolodvor zato, što je vidjela težak očaj u mojim očima, jer i ja sam joj isto tako milo dijete bio. Kad sam se s njom bolesnom vozio u kočiji s kolodvora u svoj stan, klonula je i naslonila se na mene. To će biti možda moja jedina pomoć, jedina zahvala, jedina žrtva, koju sam mogao za majku učiniti! Pa i tada, u kočiji naslonjena na mene, šanu mi ona bolno i zabrinuto: »Sinko, jel' ti teško?! . . .

(Svršiće se)

Zagreb. **Mato Lovrak.**

U prirodi

Kada plane rujna zora,
Kada list o listak dirne
I kad lahor vjetrić pirne,
Val se igra povrh mora;

Kada rosa zatrepeće
I kad lugom kos zapoje,
Sunce sipa trake svoje,
Zamirisa šarno cv'jeće;

I duša se moja mlada
Od ljepote razdragana,
Od ushita zagrijana,
Ko anđeo diže tada.

Sarajevo. *R. b. MALDINI.*

NAŠA PRIMORSKA MJESTA I GRADOVI

OREBIĆ

Ulazeć iz Korčulanskog kanala u Pelješki tjesnac, što ga s jedne strane ograđuju obale otoka Korčule a s druge poluotoka Pelješca, putnik ostaje iznenađen i gotovo zapanjen ljepotama prirode, što su tu nanizane, osobito na pelješkoj strani. Od otočića Kneže i izbojka sv. Ivana, na samom Pelješcu, poređale se uz obalu u jednom neprekidnom nizu lijepe kuće i ljetnikovci tvoreći u glavnom tri veća naselja: Viganj, Kućište i Orebić. I gotovo sve te kuće, svi ti ljetnikovci pripadaju čuvenim pelješkim kapetanima, koji su cijelu svoju mladost i muževnost proveli u borbi s morskim valovima sviju mora i okeana, da se konačno pod konac svog života smire u toj tihoj samoći, punoj čara, sunca i cvijeća. Kuće su im lijepe i čiste, a uz svaku vrt, što se proteže do obalnog puta, gdje se u uvalicama i dražicama njišu njihovi lijepi bijeli čamci, da ih i nadalje potsjećuju na prošlost i na more, od kojega se ne mogu nikako rastati. Tu u vrtovima i vinogradima, među zelenilom i cvijećem, a onda na moru i ribarenju provode ovi čuveni morski vukovi svoje staračke dane, začinjene prištednjama svojih vlastitih žuljeva.

Orebić (Pelješka rivijera)

Od sviju mjesta na obalama Pelješkog kanala najveće je i najvažnije Orebić. Posjelo je sučelice gradiću Korčuli, na podnožju Vepere, koja završuje vrhom sv. Ilije, visokim 961 m nad morskom razinom. Tu, ispod tog vrha, s kojega češće odzvanja jeka gromova, zaklonjen sa sjevera i istoka pelješkim brdima, bijeli se cvjetni Orebić. Kuće, jedno-, dvo i trokatnice, koje su uglavnom poređane uz samo more, ukusno su izgrađene pokazujuć tako napredak mjesta u smjeru naših modernije izgrađenih primorskih naselja.

Začetnik Orebića bio je član čuvene pomorske porodice Nikola Orebić, koji je tu, na onda još pustoj obali, u XVIII stoljeću sagradio svoj kašteo, pa je po njemu i samo mjesto dobilo svoje današnje ime.

Ranija naselja na tom mjestu bila su poznata pod imenom Trstenica, a otud i ime velikoj uvali i divnom kupalištu u Orebiću.

Mjesto je cvalo u prvoj polovici XIX stoljeća, kad je u njemu bio velik broj domaćih brodovlasnika kao i veliko brodarsko društvo, koje je imalo 33 velika okeanska broda. U to doba izgrađeno je njegovo vrlo lijepo pristanište, nova općinska zgrada, nova crkva, vodovod itd. Kad su naposljetku parobrodi u sve većem mahu stali zamjenjivati jedrenjake, propalo je brodarstvo i u Orebiću. Orebić, mjesto kapetana i mornara, ugodnim šetnjama kroz gajeve borova i stoljetnih čempresa, kao i svojim krasnim vidicima s okolnih uzvisina, bio je ubrzo zapažen, pa je danas vrlo rado posjećivan od domaćih i stranih kupališnih gostiju.

Kao rijetkost u našim stranama, kojom se ističe Orebić, spomenućemo bodljikavi hrast, kojega polako nestaje, dok je nekada bio njime prekriven čitav onaj kraj. Druga je rijetkost maloazijski čagalj, koji živi u planinskim gudurama Orebića.

Mjesto je sijelo općine, sreskog suda, poreske uprave, žandarmerijske stanice, financijske kontrole, pošte i

Orebić: Velika Gospa

bio je time nemilo pogođen i njegovi su stanovnici bili primorani da se priklone drugom načinu zarade i da sele u široki svijet. Ali je mjestu ipak ostalo ono, što još i danas priča o njegovu nekadašnjem blagostanju i što ga je uputilo da se ugleda i povede za drugim naseljima na moru, koja je priroda obdarila zgodnim položajem, da se uzmognu razvijati kao naša kupališna mjesta. Orebić sa svojim nasadima smokava, maslina, palma, narandži, limuna i borova, slikovitim položajem, čistim i bistrim morem, jednom od najvećih i najljepših plaža na Jadranu, a onda župnog ureda. Ima osnovnu i građansku školu. Broji 600 stanovnika rimokatoličke vjere, a s okolnim selima 1 040. Uz lijepu župnu crkvu »Pomoćnica kršćana« druga je važnija »Annunziata«. Od hotela važniji su u mjestu »Bellevue« i »Rivijera«. Pored toga ima nekoliko vrlo dobro uređenih gostionica.

Nedaleko mjesta diže se na uzvisini crkva »Velike Gospe« sa samostanom franjevaca. Tu je i groblje peljeških kapetana, koje se može punim pravom nazvati »Kapetansko groblje«. Kao na Trsatu, tako su i u ovoj crkvi zidovi gotovo prekriveni slikama, koji pretstavljaju očajne borbe nekadašnjih ponosnih peljeških jedrenjaka i njihovih kapetana i mornara s bjesnećim morem, kao i brodolomce, koji su se zagovorom i milošću pelješke Velike Gospe u posljednji čas otimali smrti u hladnom zagrljaju orijaških valova. Ta je crkva još i danas najveće svetište i utočište peljeških pomoraca, koji nikada ne propuštaju a da se ne sjete »Milosrdne Majke Manastira«. Svaki kapetan Pelješčanin, koji prolazi svojim brodom kroz Pelješki tjesnac, redovito pozdravlja žviždukom sirene čudotvornu Veliku Gospu. A fratri na taj pozdrav odgovaraju zvonjavom s manastira, u kojoj pomorci čuju glas svoje Velike Zaštitnice, kako im blago otpozdravlja i blagoslivlje njihov put u daleke strane svijeta.

U dokaz zanosa kojim se inače Pelješčani posvećuju pomorstvu, navešćemo ovaj primjer:

Kad je jednom zgodom bivši austrijski car Franjo Josip poveo razgovor s Pelješčaninom, kapetanom Štukom, zapita ga:

— Koje je vaše zanimanje, gospodin Štuk?

— Pomorski kapetan, Veličanstvo.

— Imate li djece?

— Sedam, Veličanstvo.

— Kojim se zanimanjem bave?

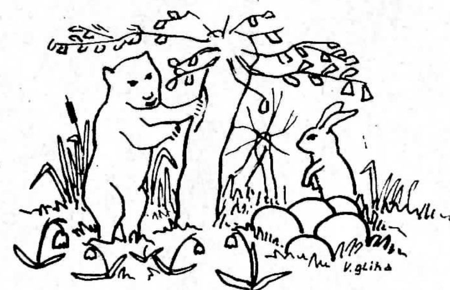
— Svi su pomorski kapetani, Veličanstvo.

— Kako to? Svi kapetani?

— Da, Veličanstvo. A kad bih mjesto sedmero imao sedamdesetsedam sinova, svi bi bili postali pomorski kapetani.

Pelješčani još i danas najvole pomorstvo pa gotovo i nema kuće a da nije u njoj po koji kapetan ili bar mornar. Ima pače porodica, koje se listom bave pomorstvom, pa se može slobodno ustvrditi, da je poluotok Pelješac kolijevka pomoraca i pomorskih kapetana.

Šibenik JOS. A. KRALJIĆ

Travanj

Pucaju vidici, razvedreni, plavi
i čisti se nebo iza zimskih bura.
Sunce je sve veće i pjesmom ga slavi
prva lastavica sa zvonika sura.
Ulice su žive, a u nasadama
porasle su trave i prvo cvijeće.

Vodoskoci šume do sutonskih tama,
kada se zvijezde pale ko svijeće.
Proljeće je došlo i sve bliže hita
i s mnogo bistrine naš je kraj zanesen.
Izvan grada niču u poljima žita
visoka, zelena, da dozru u jesen.

Zagreb *ZVONKO KUHAR*

Po svijetu

Na jednom raskršću...

GRADA ST. LOUIS NASLIKANA SU NA TLU 2 KRIŽA KAO OPOMENA PJEŠACIMA DA PAZE NA PROMET, JER SU NA TOM MJESTU ZAGLAVILA 2 ČOVJEKA.

U srednjoj Americi

NOSE UROĐENIČKI VRAČEVI PREKRASNE KRUNE IZRAĐENE IZ SLAME.

PSI spasili dječaka

KOGA JE NAPAO I IZRANIO BIJESNI BIK. DOK SU SE PSI BORILI DJEČAKU JE USPJELO POBJEĆI. (ITALIJA)

U Los Angelesu

JEDAN LIJEČNIK BAVI SE SAMO LIJEČENJEM KANARINACA

NAJVEĆI MOST (viseći)

NALAZI SE NA ULAZU U LUKU SAN FRANCISKA (Kalifornija)

Slonova noga

ZOVU OVU RIBU IZ SREDOZEMNOG MORA. DUGA JE OKO 5 METARA, A TEŠKA DO 800 KG.

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

USKRSNO VESELJE

Snježak je već prošo
I proljeće došlo,
Izašli su puži,
I dani su duži.

Sve živo se kreće,
Potočić teče,
A slavuj u gaju
Pjeva pjesmu maju.

Malena djeca
Čekaju zeca
I Uskrs s njime
Da što prije stigne.

Sada je i sreća
Jošte mnogo veća,
Jer će zeko doći
I kraj vrta proći.

Ana Sirec, uč. III raz. žen. osnov. škole. August Harambašić

USKRSNA PRIČA

U nekom selu, koje se prostiralo u plodnoj ravnici, živjela je siromašna udovica. Ona je imala sina i kćerku. Sin se zvao Dragan, a kćerka Branka. Bilo je to uoči Uskrsa. Udovica stajaše sama u maloj zadimljenoj sobici. Bila je tužna jer nije imala ništa za Uskrs. Uto stupi u sobu Dragan i Branka. U ruci su držali veliku kitu cvijeća. »Majko, ne žalosti se«, — povikaže djeca veselo. »Nabrali smo mnogo ljubica i drugoga cvijeća, te smo ga dobro prodali. Kupili smo kolača i jela za sutra.« Djeca prostru po malom stolu jelo što su ga u gradu kupili. No oni su osim toga kupili za majku lijep rubac i pletivo. Osvanuo je Uskrs. Djecu i majku probudi glas zvona, što je dopirao iz crkvice na brežuljku. Djeca se brzo obuku, ali prije no otidoše metnuše na sto rubac i pletivo koje bijahu jučer kupili u gradu. Majka je bila vrlo vesela. Poslije jutarnje molitve odu Dragan, Branka i majka u crkvu. To je bio najljepši dan siromašne udovice.

Sloković Vera, uč. IVb. škole Augusta Harambašića

USKRS

Uskrs ide,
Svako mu se veseli,
I svako od njega nešto dobro želi.
Uskrs ide iz daljine,
Već skoro će doć,
Ja ću dobit pisanicu i zečića još.

Slavica Vizek, uč. IIIb r. ž. osn. šk.

USKRSNA JAJA

Zečevi i Zekan,
premda su još mali,
ipak već su jaja
bojadisat stali.

Lijep Uskrs tu je
Jaja treba dati,
Ali samo komu,
Teško je to znati.

Mirko je nemirko,
Zorica galami,
Pa će lijepa jaja
Pojest oni sami.

Šojat Zdenka, uč. IVb raz. škole Augusta Harambašića.

USKRS

Prošla je korizma tužna,
Uskrs je osvanuo svet.
Na livadi cvijeće šarno
Glavice diglo je gore
kao da se pridružilo
u anđeoske kore.
A sa tornja naše crkve
Zvonce javlja radostan glas:
Aleluja! Aleluja! —
Da svijet čuje za svoj spas.

Verica Pećar, uč. IVd r. os. škole na Kaptolu

ZAHVALA GRADSKOJ ŠTEDIONICI

Zavaljujem Vam za Vaše dobro djelo, što ste mi darovali uložnicu i šparovac. Za to ću Vam biti zahvalna do zadnjeg časa svog života, i kličem uvijek: Živila! Živila Gradska stedionica!

Veger Agata, uč. III a raz. žen. škole A. Harambašića u Zagrebu.

ZEČEVE BRIGE

Pred Uskrsom zec se strašno užurbao, jer je imao mnoge brige dok je smislio, gdje će da nabavi svu silu jaja za mnogobrojnu djecu, koja ga radosno očekuju. Teške glave uputio se on s ogromnim košom na leđima gizdavome Kokotanu. Smjerno se poklonio, a Kokotan ga oholo upita: »Što želiš?« Znao je zec da tu mora dobro da se pogađa, jer je gizdavi Kokotan znao vrijednost jaja pred uskrsnim blagdanima. Zato ga zec lijepo zamoli da sklope ugovor sa crnookom kokom. Kokotan mahnu krilima, zazove svoje koke jakim kukurikom. One sve dotrče, a Kokotan im reče: Koke moje, imamo ovdje dobrog kupca za jaja, treba svaka da kaže koliko će jaja snesti do Velikoga petka. Koke su malo razmišljale i onda su rekle: za dobar novac možemo mnogo jaja da snesemo. Tako je zec na sam Veliki petak dobio mnogobrojna jaja koja je brzo obojio i raznio svoj dobroj djeci.

Barb Radojka, uč. IIIb r. osnv. šk.

DJEČJE ŽELJE ZA USKRS

Uskrs ide;
Svako dijete mu se veseli,
Jer od njega
Nešto lijepo želi.

Branka želi bebu i kolica;
Vlado želi lijepoga konjića.

Ipak je najljepša želja
Male Nade
Koja želi da dragi Bogo
Njenoj majci zdravlje dade.

Marija Grgičević, uč. IIIb r. osn. škole u Harambašićevoj ulici, Zagreb

PROLJEĆE

U malenom vrtiću
Proljeće se budi,
Ispod gustog grmića
Jaglac cvate prvi.

I malena ljubica
Dignula je glavu
Da joj žarko sunašce
Gladi kosu plavu.

Lastavica gnijezdo zida
Ispod našeg krova,
I donosi pozdrav svima
Od proljeća nova.

Vlasta Perković, uč. IV razreda na Kaptolu.

SVE ZLO NA SIROTINJU

U nedjelju 26 veljače bila sam kod moje kume; nosila sam joj vodu. Najednom čujem: »Vatra, vatra«. Ja pogledam, kad vidim, to gori kuća siromašnog Petka. Ta kuća bila je vrlo siromašna. Mjesto crijepa pokriven je krov plehom i sa starim loncima. Počela je goriti ona strana koja je imala jedan zid i što se najviše držalo. Gospodin Petak bio je u radioni, jer je imao još krpati cipele. Kad je on čuo da mu gori kuća, izletio je van iz radione i bio sav blijed i vikao je: »Joj meni, joj meni!« Svi su ljudi izletili i išli gledati. Malo poslije čulo se kako idu vatrogasci. Dojurila su 4 auta. Odmah nisu mogli gasiti, jer nisu imali vode. Tako su dugo trebali da je već polovica izgorila... Srećom još su mogli spasiti blazinu, ormare i svakojake krpe. Bili su u kući na stanu bosanski cigani. Oni, kad se napiju, ćike bace kud god pa se i tako moglo zapaliti. Poslije podne pitala sam Petkova sina kako se to zapalilo, a on mi reče: »Potrgana je jako cijev od štednjaka, pa je iskra zahvatila drvo«. Njegova žena često je vozila smeće i svakojake košare doma, da je imala što za ložiti. Njihova kuća je na Crnom putu.

Urban Hilda, uč. IVb raz. žen.

USKRS

Uskrs nam se približio,
Zečić nosi jaja,
Brdašce je zeleno,
Eto nam već maja.

Ptice su se vratile
U naše kraje,
Proljeće je svanulo,
Sunce nam već sjaje.

Kasteljan Štefa, uč. IIIb raz. osn. škole na Pešćenici

ODLAZI NAM ZIMA

Odlazi nam zima
Sa tih naših gora,
Dolazi nam pozdrav
Sa našega mora.

Odlazi nam zima,
Niko je ne želi,
Jer dječicu više
Snijeg ne veseli.

A šumice naše
Ostavila tuga,
Jer dolaze ptičice
Sa toploga juga.

Odlazi nam, zimo,
Bako mrzlosti,
Već su djeca željna
Ljetne radosti.

Vjera Ljubičić, uč. IIb r. I ženske real. gim. u Zagrebu

PROLJETNO JUTRO

Pijetlovi su javili dobro jutro, a radnici idu rano na posao. Đaci su se rano ustali i idu u školu, a lijenčine i bolesnici spavaju. Sunce se diže sve više i više na nebo i uspravnije baca svoje zrake. Životinje se raduju dobrom jutru, a laste lijeću i donose hranu mladima.

Nebojša Samardžija, uč. IV raz. osn. škole na Laščini.

PROLJEĆE

Bogu hvala, zima ode
A sunce nas grije;
A tamo se na brežuljku
Žuti jaglac smije.
Proljetni će dani doći,
Oštre zime nije.
I u mojoj mladoj duši
Sve se ljepše kreće,
Zdravo da si pramaljeće!

Mrkša Ankica, uč. IV d raz.

DOŽIVLJAJ

Stanujem u Paromlinskoj c. br. 1. Bila je subota. Tamo je jurio biciklist, a pred njim je išao teretni auto. Biciklist nije htio da stane, a auto se počeo zaustavljati. On se zabušio u prvi kotač od auta i tako ga je auto natrag bacio. Bicikl se prelomio, a čovjek je pao na zemlju. Ranio se u nogu. Odvezlo ga je Društvo za spasavanje u bolnicu. Auto je otišao dalje. Bicikl su odvezli k njemu u stan. Bilo je sve krvavo od krvi, jer mu je tekla krv.

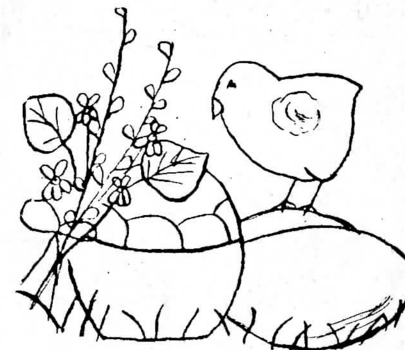
Zadravec Julijana, uč. IVb žen. raz., Jakićeva ul., Maksimir.

PROLJEĆE

Pramaljeće sviće,
Eto lijepih dana.
Sunce s neba grije,
Zeleni se trava.

Po travici leptir lijeće,
I naviješta pramaljeće.
Prvi vjesnik visibaba
Već nas iz trave pozdravlja.

Tutek Marija, uč. III b raz. osn. škole Augusta Harambašića, Pešćenica.

Brenko Marica, IV razred.

U VRTU

Marljiva je naša Ljerka,
Domaćica prava to je,
Svako jutro ide ona,
Polijevat i cvijeće svoje!

Kod tog posla ni za igru
Naša Ljerka baš ne haje,
Jer na svoju čistu bašću
Ona vrlo ponosna je!

Pevec Anica, uč. IIIb raz. ž. škole Augusta Harambašića

PRAVA GOSPODARICA!

Naša mala Nadica,
Prava gospodarica,
Na trg ide kupit zelje,
I pravi mami veselje,
Pa se cjenjka, pa se smije
Da dobije jeftinije.

Kupi voća, kupi sira,
I malo krumpira.
Za robu malo plaća,
Pa si kupi još kolača.
A kad opet doma dođe,
Još po mlijeko pođe.

Darinka Horvat, uč. IV raz. osn. na Kaptolu.

EVO PROLJEĆA

Nestalo je sniježnog pokrivača. Visibabe su promolile svoje bijele glavice, a gdjegdje viri žuta glavica jaglaca. U grmu se šćućurila jedva procvala ljubica, a ptičice pjevaju prvu proljetnu pjesmicu. Sve se budi i raduje proljeću. Drveće pupa, a i pčele se bude i zuje oko cvijeća. I sunce je pomolilo svoju glavu i miluje cvijeće koje od veselja otvara svoje čaške. Probudile se i vite srne, jer im one oduzimlju sav njihov čar i ljepotu. Zečić je iskočio iz grma, pa veselo skače po šumi, sad je opet izašao iz šume preskočio malu mlaku i zašao u vrt nekog lovca, ne bi li našao što bolje za hranu, jer u šumi nema kupusa, koji je njegova najbolja poslastica. No uto zalaje pas Šarko, a naš zekonja put pod noge, pa bjež u šumu. U lovčevoj kući je također sve veselo. Starija djeca idu u školu, a mlađa beru cvijeće, koje raste uz puteljak. Njim će sigurno da obrađuju svoju majčicu. Cijela priroda se budi i kliče: »Evo, došlo je drago proljeće!«

N a d a D e m š i ć, uč. IV r. osn. škole biskupa Langa

Z A G O N E T K E

NARODNE ZAGONETKE I PITALICE

1) Ja uđoh u lješkaru, te nađoh maleno sa šubarom na glavi.

2) Ja se savijam i pružam, zijevam i stiskam; gledaj me, ali ne diraj me!

3) Jedan večera, dvojica svijetle, četvorica dvore, a hiljada igra.

4) Je li više ljudi umrlo od gladi i žeđe, ili od jela i pića?

5) Česa ima najviše na sajmu?

6) Česa ima najviše u kući?

7) ZBRAJALKA

Sastavio B. C r n k o v i ć, Zavalje

a+b+c = d

a = prijedlog

b = glodavac

c = prevozno sredstvo

d = ?

8) KRIŽALJKA

Sastavila D o m i n k o N a d a

I

U	R	A		Kronometar
S	O	B		Životinja na sjeveru
K	R	U	H	Hrana
R	A	K		Živi u vodi
S	R	N	A	Šumska životinja

II

Od I—II blagdan.

9) RAČUNSKA ZAGONETKA

U dvanaest sati stoje kazaljke na uri točno jedna nad drugom. Kad će se taj slučaj opet ponoviti?

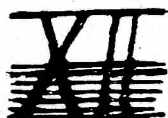
ODGONETKE ZAGONETAKA U 7 BROJU »DJEČJEG KOLA«

1) Zubi; 2) Snijeg; 3) Godišnje dobe; 4) Bez sjene; 5) Bez lupe; 6) Bez okretanja volova; 7) 8+7+5+9+1+4+3+2+6 = 45; 4+9+8+5+3+6+1+7+2 = 45; 2+3+6+7+4+5+8+1+9 = 45; 5+8+7+4+9+1+2+6+3 = 45; 7+6+3+1+2+8+9+4+5 = 45; 1+2+9+3+5+7+6+8+4 = 45; 3+1+4+8+6+2+5+9+7 = 45; 6+5+1+2+7+9+4+3+8 — 45; 9+4+2+6+8+3+7+5+1 = 45, itd.; 8) Samo+bor = Samobor; 9) Tava, Sava, lava, kava; II: Krava, trava, Drava, brava.

O d g o n e t a č i : Antoš R. Zdenka iz Nove Gradiške (1—9); Zubović Radoslav (1—5, 7—9); Gomerčić Srećko (7, 8, 9); Peršić Ivka (1—9).

N a g r a đ e n i : Antoš Zdenka (nalivpero); Zubović Radoslav (knjigu); Peršić Ivka (20 boca Radenske).

Odgovor na šaljivo pitanje iz 7 broja

Jel'de da je polovica od dvanaest sedam?!

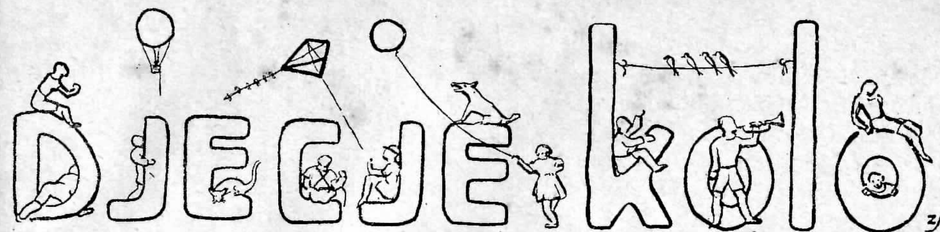
LIJEČNIK NE OTVARA VRATA

— Gospodine doktore, dođite, molim, k nama. Ne možemo otvoriti vrata.

— Pa šta mene radi toga zoveš? Zovi bravara!

— Da, ali ipak; među vratima tatica ima prst!

PRILOG ČASOPISU „DOM I ŠKOLA"

Godina VIII ZAGREB, SVIBANJ-LIPANJ 1939 Broj 9 i 19

MOJA MATI KRAJEM ŠKOLSKE GODINE

Moja će me majka danas teško čekat,
nestrpljivo ona gledaće spram vrata,
kad dođem iz škole, ona će me privit
i oviti ruku oko moga vrata.

Pitaće me skrbno: »Kako si mi sinko,
svršio svoj razred? Da li kao lane?«
i kad ću ja njojzi ovo potvrditi,
oči će joj biti srećom obasjane.

Jer mojemu radu i napretku svakom
živo se raduje moja dobra mati,
kad zadaće svoje kod kuće svršavam,
njeno budno oko uvijek me prati.

Često znade reći: »Sinko, ko dosada
vrši svoju dužnost, knjigu voli dalje,
nismo imućni, al' možda će te otac
ipak moći u grad u školu da šalje.

Možda koje ljeto, barem koji razred
da možeš proširit dosadašnje znanje,
lakše ćeš se moći tiskati kroz život,
vršit svoj posao, odabrano zvanje.

I ja i tvoj otac bićemo mnogo sretni
i radost nova srca će nam dići
kad ćemo te gledat opskrbljena
jednom,
kad ćemo te vidjet sretnog k cilju
stići!«

Samobor *BOGUMIL TONI*

IZ SPOMEN-KNJIGE ZAHVALNOG SINA

(Svršetak)

Da otvorimo još jednom ovu svetu spomen-knjigu majčine ljubavi i požrtvovanja?! Možda ćemo na kojoj stranici naći konačno opis zgode gdje se zahvalni sin mogao makar jednom u životu odužiti majci kakvom i najmanjom žrtvom za sve velike žrtve i sva njezina stradanja koja je preživjela i prepatila za njega! Evo, otvaramo tiho i pobožno sinovljevu spomen-knjigu na osamsto trideset i šestoj stranici. Tu je opet ispisana nova uspomena. Ona nosi naslov:

Toplice

Svršio sam škole. Dobio sam službu. Zarađujem sam svoj kruh. Oženio sam se. Imadem svoju porodicu. Jednog dana dolazi neki čovjek iz toplica tu u blizini i govori mi:

— Vaša majka je u toplicama na liječenju i odmoru. Kako su toplice blizu našeg mjesta službovanja, ona se nada da vam neće biti naporno i teško da dođete u toplice k njoj na jedan dan. Htjela bi da vas vidi, da razgovara s vama. Bila je to najradosnija poruka za me u mom životu. Bio sam toga dana toliko uzbuđen, da sam bio nesposoban za posao. Cio sam dan maštao o tom: Idem odmah sutra u toplice autobusom majci svojoj. Uzeću nešto više novaca od svoje uštede. Eto, pružila mi se prilika da nešto za majku učinim! Ona je sigurno u toplicama prekratko vrijeme. Žao joj je novaca. Štedi za djecu svoju. Ali čekaj! Sad ću ja sutra majci zapovjediti, da, upravo ću joj odlučno zapovjediti da produlji boravak u toplicama, da se odmori i temeljito izliječi, ako hoće dulje da živi i da dulje voli svoju djecu. Ali, šta ja to trabunjam sam sebi?! Pa ona to neće poslušati, osobito na moj trošak! E, onda ćemo nešto drugo barem učiniti, maštao sam ja. Priuštiću joj zabave i razne užitke u ljetovalištu, što ona sama neće da si priušti, jer štedi za nas. O, znadem vrlo dobro, kako voli da jede slano pecivo i da pije ledeno pivo iza toga! Znadem vrlo dobro da kino nikad nije vidjela! U brzom luksusnom autu se nije nikada vozila. Uzeću auto, pa ćemo se izvesti u lijepu okolicu na najviše brdo! Tu ćemo leći na travu. O, znadem vrlo dobro kako je njezin užitak u ljetu leći na zemlju, na bujnu travu u hlad. Odatle s brda motrićemo duboku dolinu, jer znam da ona nikad nije bila na visokom brdu. Kad se vratimo biće veče, odvešću je u kino, a onda u kakav sjajni lokal, gdje je glazba. Ta ona ništa još nije vidjela! Ništa nije doživljela! Eto, eto, pružila mi se prilika da s užitkom, s ljubavlju, majci svojoj žrtvujem nešto svoje uštede i da se barem jedan, cijeli dan posve, posve posvetim samo njoj!

O, što li sve nisam maštao! Biću sam s majkom u dalekom mjestu. Ja sam odrastao čovjek, svoj, samostalan! Sad mogu sijedoj, bolesnoj i nemoćnoj starici majci učiniti sve što bude željela! Što, što bi me moglo u tome spriječiti?!... Uzbuđen nisam mogao ni spavati... Autobus, kojim sam putovao u toplice, kao da mi je presporo vozio. Meni se tako, tako žurilo k majci, jer hoću da budem cio dan s njom, da mi se ispuni sve ono čim sam mislio razveseliti majku svoju. I, našao sam je u njezinu stanu. Grlila i ljubila me isto tako nježno i srdačno kao kad sam bio mali, maljucan. Pitala me da li sam umoran, jesam gladan, da li mi je taj put bio naporan. No, eto, bojala se da sam se izmučio a da je ona tome kriva. A kad sam je uvjerio da o kakvoj muci i naporu ni govora nema, ona je bila sretna i vesela. Sad sam ja htio da upotrebim odličnu zgodu i da započnem s planom svojim, ali — nisam dospio. A zašto? Zar možda osjetih u tom času da mi je u autobusu neko ukrao novac iz džepa?! Ah, ne! Ili je možda majci u taj čas pozlilo?! Ni to. Nego što? Evo što. Majka me radosna i vesela upita:

— A znaš li, sinko zašto sam te zvala da dođeš k meni ovamo? Evo, saznaćeš odmah. Dao mi je tata previše novaca za toplice. Uštedjela sam dvije stotine dinara. To ću tebi dati, tebi treba više nego meni!...

Najprije sam zanijemio i bio sam kao gromom ošinut. A kad sam mogao da progovorim, upravo sam kriknuo:

— Majčice! Majčice! A jesi li sebi barem svaki dan po nekoliko puta priuštila slano pecivo i vrč ledene pive?!

Majka, začuđena mojim pitanjem, odgovara:

— Jesam, jesam sinko priuštila sam ja sebi. Ne boj se ti za mene! Bila sam u ovih osam dana dva puta na čaši piva.

Nikada neću zaboraviti majčino začuđeno lice, kad sam na te njezine riječi upravo zdvojan zavapio:

»O, majko, majčice moja! Ja se opet predajem kao nekad, kad sam bio maljucan i kad sam se skrivao u tvoje toplo krilo! Predajem se, jer se nemoguće boriti protiv tvoje ljubavi i požrtvovnosti!«

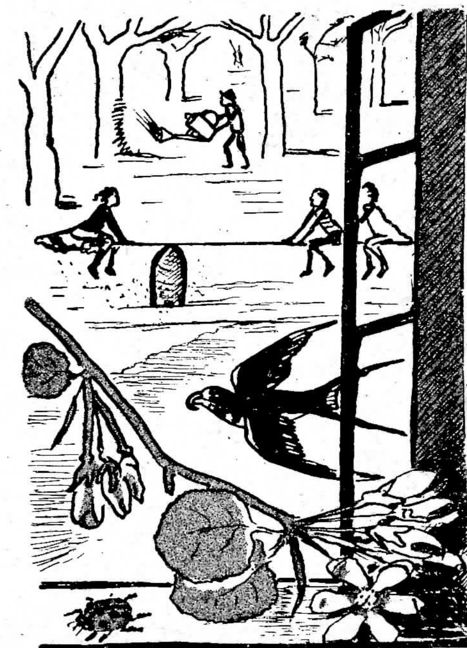
*

Zatvaramo ovdje veliku spomenknjigu zahvalnog sina s dubokim uvjerenjem da je svaka stranica njezina ispunjena po jednom žrtvom majčinom i da cio njezin život i nije ništa drugo nego žrtvovanje za dobro i sreću svoje djece. Ali, ipak, prije nego je odložimo, hajde da pokušamo zaviriti pri kraju spomenknjige! Evo, tisuću i prva stranica. Opet jedna uspomena! Ali nju ne smijemo čitati od riječi do riječi. Nju i ne bi mogli tako čitati. Zapeli bi na više mjesta, jer bi nam suze navrle i plač bi nam zagušio svaku riječ. U ovoj uspomeni piše sin o tom, kako ga pozvaše u rodno selo kući da posjeti majku koja je tako teško bolesna, da je samo sretan slučaj može održati na životu. U toj uspomeni piše sin kako je odlučio boraviti i bdjeti uz majku dane i noći. Odlučio je da ni sekundu ne ostavlja njezinu bolesničku postelju. Odlučio je da je dvori, da je liječi, da je ohrabruje, da je sokoli. Odlučio je, da svu svoju ljubav izlije, pa da je spasi. Vjerovao je da će njegova ljubav i žrtve biti toliko jake i neobične, pa će majku oživjeti, ako možda pokuša zauvijek sklopiti oči! A, što se je dogodilo, kad se našao uz na smrt bolesnu majku?! On je opet bio pobijeđen i razoružan, jer, iako se ona borila sa smrću, još ga je pitala tihim, jedva čujnim glasom: »Sinko, jesi li se umorio? Jesi li gladan? Kaži tamo u kuhinji da ti skuhaju topal čaj! Bojim se, da ne nazebeš!... Sin je na jednom mjestu u toj uspomeni zavapio:

»O, majko, o nesebična silna ljubavi! Uzalud sam pokušao da ti za života tvoga uzvratim samo milijunski dio svojom ljubavi i svojom žrtvom. Nije mi bilo moguće.! Nisi dala! Pa i nemoguće je i pokušati uzvratiti, jer majčina ljubav i majčine žrtve drže svijet! Ali, jedno ipak mogu i to nisi mogla spriječiti! Sada, kad te više nema žive među nama, mogu da si duši dadem olakšanje, pišući uspomene o tebi! I ja ih neumorno pišem, iako priznajem opet, pišući ove uspomene, kao da i sada čujem kroz uha tvoje tople, jedva čujne riječi: »O, sinko, moj! Koliko pišeš! Zaboljeće te prsti! Umorićeš se, mili sinko moj!«

Mato Lovrak.

Slika s pogreškama

Ko će naći više pogrešaka?

U toj šumi zelenoj

U toj šumi zelenoj
Raste drvo borovo.
Na grani mu ptičica
Tihi sanak zaspala.
Kada sunce ograne
I probudi zemljicu,
Zapjevaće ptičica,
Da je čuju družice
I ta šuma zelena.

Zagreb *ŠIME FUČIĆ*

PUFI

CRTICA IZ PRIRODOPISA

Bilo je ljeto kad smo dobili malo štene. Imalo je veliku bijelu kovrčastu dlaku pa je izgledalo kao lopta. Cvililo je za majkom i nije htjelo prvi dan ništa jesti, ali ga drugi dan glad prisili da loče mlijeko. Sa djecom se brzo sprijateljilo, a također i s malom mačkicom. Štene je dobilo ime Pufi, a mačkica Ciculjka. Vozili su ih, nosili na rukama ili u košari. Od jutra do mraka bili su među djecom. Pufi je trčao za njima, lajao i vukao ih za odijelo. Kad bi se zasitili dječijega milovanja i natezanja, pobjegli bi oboje između njih. Pufi i Ciculjka spavali su zajedno u šupi u drvenoj kutiji na krpama. S njom se najvolio igrati. Često bi od veselja režao i lajao na nju, pa bi ju zgrabio i valjao. Kad bi joj dodijalo, ogrebla bi ga. Lijepo ih je bilo gledati kad zajedno iz iste posude jedu. Sprijateljili su se silno. Kako su rasli, tako je raslo i njihovo prijateljstvo. Bili su nerazdruživi. Kad bi Pufi sjedio, ona bi mu legla između nogu i zadirkivala ga šapama.

Jednog dana došao je Pufi na lanac. Cijeli dan je cvilio, jer mu se to nije sviđalo. Teško je to izgubiti svoju lijepu slobodu pa biti cijeli dan na lancu. Ciculjka je bila danju i noću kraj njega i pravila mu društvo. Kad se navikao na lanac, pustili smo ga svaku veče s lanca. Kad bi ga išli odvezivati, od silnog je veselja skakao i lajao, a zatim bi trčao po dvorištu, lajao i skakao na nas mašući pri tom neprestano repom. Zaista, pas, taj najvjerniji čovjekov pratilac pokazuje svoju radost i zadovoljstvo mahanjem repa.

Došla je zima. Pufi je dobio novu drvenu kućicu punu slame, u kojoj je cijelu zimu s Ciculjkom proveo. Noću je lajao oko kuće i vjerno čuvao.

Osvanulo je proljeće. Sve je već listalo. Žita se krasno zelene. Jedno jutro opazim da je Pufi sav mokar i da mu je gubica malo krvava. Mislio sam da se negdje ogrebao pa lizanjem razmazao. Drugo ga jutro nađem u voćaru sa Ciculjkom gdje jedu mladog zeca. Sad sam znao sve: Noću bi čuvao kuću, a pred zoru bi tražio i lovio mlade zečeve po žitu, donosio kući i sa svojom malom prijateljicom jeo. Sad sam ga držao i noću na lancu, misleći da će zaboraviti na zečeve. Držao sam ga tako osam dana. Od žalosti je cvilio i zavijao. Bilo mi ga je žao pa ga pustim s lanca.

Osvanula je nedjelja. Ustao sam rano. Šetajući baštom čujem prasak iz puške i cvilenje psa. Poslije kratkog vremena dotrči Pufi sav mokar i krvav. Spuštene glave podvita repa priđe cvileći k meni kao da pomoć traži. Zovnem ga: »Pufi!« Podigne glavu, pogleda me tužno i stane mahati repom. Pogladim ga po glavi i upitam: »Pufi, šta si radio? Sigurno si opet lovio mlade zečeve, pa te pazitelj lova nastrijelio!?« Sagnuo je glavu. Znao je da je kriv. Cvilio je od bolova i legne pred mene. Sagnem se i stanem ga milovati. Dok sam ga milovao mahao je još malo repom i suze su mu tekle. Zovnem ga: »Pufi!« Pogleda me tužno sa suznim očima kao da je htio reći: »Hvala Ti na svemu! Nisam Te slušao, pa sam tako i prošao!« Bilo mi ga je jako žao. Opraštali smo se zauvijek. Stajao sam nad njim, a suze su mi tekle. Zvao sam ga još, ali se Pufi više nije micao.

Par dana je Ciculjka mijaukala oko kuće i tražila svog vjernog prijatelja Pufija, koji je pod zemljom našao trajan ležaj.

Zagreb **Žarko Jančić**

Patuljak

(COPYRIGHT BY RATKO SCIPIONI)

U carstvu sanja,
Sred vilinskih bašta,
Rodila me davno
Pjesnička mašta;
I otada lutam
Šumom,
Drumom,
Kroz dječije priče:
Kroz život — bez sjete,
Ja, sićušno biće,
Vilinsko dijete,
Mali čovuljak,
Prozvan patuljak!
Da, patuljak, djeco,
Ono malo biće,
Što noću tumara
Oko staroga šumara
I nosi kukuljicu
Kad čuva Snjeguljicu
Od zlokobne žene

Iz prastare priče!...
U dubu
Na rubu
Čarobne šume,
Kad padne ponoć,
Čućete kroz noć,
Kako se u me
Uvlači život...
Život čaroban,
Pun sjene i draži,
Ispunjen dobrotom,
Nepoznat laži;
Život bića
Plemenite ćudi,
Dobroga srca —
Za razliku od ljudi!
Sve živo u šumi
Služi me kao cara —
I jelen i srna
I košuta stara
I male krijesnice,
Ponoćne vijesnice.
Uzglavljem lijeću,
Pale mi svijeću,
Rastjeruju tamu,
Dovode srnu, —
Da prhnem ko luda.
O, djeco! a — kuda?
U noć, u noć, —
U tamu crnu!
Jurim kroz borove,
Prelazim medje,
Dolazim k djeci
I sklapam im vjedje;
Skakućem po kaminu,
Izlazim iz knjigâ
Donosim sreću —
Nestaje briga!
Gustom bradom
Po noći — kradom
Grijem dijete
U nekoj kući,
A vjerujte, djeco,
Bojim se ući,
Jer ozbiljni ljudi
Zli su i — hudi!
...Obidjem kroz noć
Čitavi svijet...
O, djeco, djeco,
Krasan je lijet
I život patuljka
Iz vaših priča —
I dobra kraljica
I stari čiča —
I djetinjstvo drago —
I biti — dijete!...
A kada svane zora
I otvorite vjedje,
Šumska Kraljica
Zatvara medje:
Mali patuljak bježi u dub,
Gase se krijesnice, nestaje rub
Po šumi pada čarobno velo,
I umire šuma, budi se selo:
Dolaze ljudi,
Pilaju drva,
Ruše ih uporno
Poput malog crva;
A doći će nekad
Možda i gazda
I posjeć moj dub
Jednom za vazda.

RATKO SCIPIONI

JEŽ

Jež, jež,
Bez brageš! —
Kamo greš?...

Ovako bi djeca pjevala na gumnu usred sela bježeći pred dječakom, koji bi povezanih očiju nastojao da ih uhvati. Čim bi koga uhvatio, postao bi taj jež, dok bi on posjeo negdje na rubu gumna posmatrajuć daljnji tok igre. Kad bi se tako svi izredali i od ježa postali posmatrači, imao je svatko da ispriča svoju priču o postanku ježa i o njegovim bodljikama. Kako je tko znao. Djeca bi izmišljala kojekakve čudnovate priče pa je bilo šale, veselja i smijeha u onom inače tihom i mirnom selu. Ali jednoga dana nije to nikako išlo; svi su domišljaji bili iscrpljeni i igra već nije bila onako vesela kao obično.

Prolazio tuda seoski prosjak Mato, pa će djeci:

— Ja ću vam to ispričati, kad već ne znate.

— Pričaj, Mato, pričaj! — priskočiše razdragana djeca okružujuć starog prosjaka.

— Evo ovako — započe starac. — Jež je nekada bio čovjek, kao i mi, a zvao se Ježo Ježević.

— Čovjek!... začudiše se djeca.

— Da, samo što mu je jezik bio uvijek neobuzdan, oštar i ujedljiv. Bockao svuda i svakoga, kudgod bi zašao.

— Aaaaa!... rastvoriše djeca usta.

— I jednom ga sreo sam Gospod Bog, kad je prerušen u prosjaka hodao po zemlji.

— Pomoz Bog, Ježe Ježeviću! — pozdravi ga gospodar neba. — Kud si to uputio?

— Idem, da naberem šušnja, pa da ti na njemu ispečem kolač .

— Na šušnju?

— E, pa da... Da se malko i prokadi. Na dimu dimljeno — kraljevski začinjeno...

— Ježe Ježeviću — siromah sam... Šala ti nije na mjestu.

— Ne šalim se ja!... A ko si ti, ako smijem pitati? — podrugljivo će Ježević.

— Ja sam sin Milosrđa i Ljubavi — otac bijednih i oskudnih.

— Aaaa, ti si to! Pa tražio sam ja tebe i nikako da te otkrijem. A ne bi li ti možda i mene uzeo pod svoje zakrilje — nasmije se zlobno Ježević saginjuć glavu pred Bogom-čovjekom.

— Ježe Ježeviću, ti si bogat čovjek i ne trebaš tuđe pomoći. Praštam ti, ali obuzdaj svoj jezik i ne izruguj se sirotinji, koja je Bogu mila.

— Dobro je! Neću eto, al tražim da me za to nagradiš. Prekršim li pak zadatu riječ, neka mi na tijelu ostane vidljiv znak kroz čitav život.

— Neka bude kako si rekao — odvrati tvorac svijeta i uputi se dalje.

Ježević se još jednom okrene za njim i smijući se u sebi jedva čekaše da i opet razveže svoj pogani jezik. I već na ulazu u prvo selo stane bockati i ujedati svakoga, kojega bi susreo. Ali eto čuda: Čim bi samo izrekao koju ujedljivu riječ, izbijalo mu po tijelu po nekoliko sitnih čirića sa crnim bodljikavim vrškom. Ne osvrćući se na to, tjerao je i dalje svoj posao i ismjehavao postiđene seljane. Ali čirića sve više i više, sve gušći i gušći, dok mu nisu naposljetku prekrili čitavo tijelo. Ljudi ga u čudu posmatrali i uklanjali mu se, da ih ne okuži.

Jednoga dana, kad se je već jedva mogao micati od ponaraslih čirića, susretne ga i opet Otac Nebeski, kojega je on smatrao prosjakom.

— Održao sam riječ, a sada hoću da me i nagradiš, prema zaslugama, pa da ti onda ispečem obećani kolač na šušnju — reče mu neobuzdani Ježević.

— Biće kako želiš — odvrati mu Gospod Bog a kod tih riječi preobrazi se njegov lik i sine božanskim sjajem pred zaprepašćenim Ježevićem.

— Bog otac! — usklikne Jež dršćući i sakrivajući svoje lice pred sjajem i blistavilom Krista nastojeći da zamakne u šumu. Ali u isti čas osjeti kako postaje sve manji i manji, kako se njegovo tijelo ruši i steže i kako mu iz čirića izbijaju bodljikave igle.

I dok je Bog držao nad njim raskriljene svoje svete ruke, preruši se Ježević u malu životinju, posutu oštrim bodljikama, i pobježe u šumu.

Od tada češće susrećemo našega maloga ježa, kako se zdvojan kotrlja na rubu šume, da na svojim oštrim bodljikama nakupi suhoga lišća i da tako, ponižen i upokoren, okaje svoje grijehe.

— Tako je eto postao jež — završi prosjak Mato svoju priču pred začuđenom djecom, koja su istom sada shvatila smisao riječi svoje čudne pjesme:

Jež, jež,
Bez brageš! —
Kamo greš ?...

Jos. A. Kraljić

Majka, samo majka

Čije srce ljubit znade
tako dugo
dok ohladi i utrne
svako drugo?
Srce materinje.
Kad lutamo tko se onda
za nas brine,
i tko prvi tad na grudi
nas privine.
Majka, samo majka.

Tko se prvi našoj sreći
razveseli,
tko je onaj što nam uvijek
dobro želi.
Majka, samo majka.
Našu majku, dobri Bože,
blagoslovi!
Nek joj lađa mučnog žića
mirno plovi!

ČIKA NIKA

SIROMAH I VRAG

U svakom mjestu naći ćete bogatih ljudi, a još više sirotinje, koja rijetko kada vidi dinarčić u kući, a dosta dobra crnog kruha jedva i o Božiću i Uskrsu. Tako vam je bilo u nekom dalekom selu. Živio tamo siromašak, da siromašnijeg nije moglo biti. Dinara nikada, hljeba katkada, ali djece Bog mu dao tuce. Muči se siromašak da prehrani ženu i toliku djecu; moli se Bogu, ali jedne ruke ne mogu da tolike prehrane.

»Što ću i kako ću?« — pitao se siromašak. Cijele noći bi promišljao što bi učinio. Sutradan pođe u šumu da nakupi suvaraka. U džep metne komad kruha, da mu se nađe oko podneva. Nakupio suvaraka, sjede na panj da otpočine i da založi ono malo hljeba, kad li eto odnekuda neznana čovjeka.

»Udijeli mi što! Nisam jeo već tri dana, — umrijeću od gladi!«

Siromašku se smili čovjek i dade mu krušac koji je imao uza se.

»Na, nasiti se! Ja sam jučer jeo, a ti nisi kažeš već tri dana. Ti si potrebniji.«

Došljak pohlepno pojede krušac, a zatim će siromahu.

»Kod kuće mi leži bolesna žena, a puna kuća sitne djece. Evo i ja dođoh da nakupim suvaraka, a sve se bojim, da mi za to vrijeme ne umre žena. Ti eto imaš sakupljenih suvaraka, pa bi mogao meni da ih daš, — a ti ćeš druge nakupiti. Smiluj se mojoj bolesnoj ženi i nejakoj dječici!«

»Eto ti ih! Uzmi sve! Ja ću druge sakupiti.«

Neznanac uzme suvarke i ode, a siromašak pomisli: »Hvala ti, Bože! Ja ipak nisam najveća sirotinja; jer sada vidim da ima još bjednijih od mene!« — i nastavi skupljati suvarke.

Juni — lipanj

Ponosno u blistavom oklopu
i skupocjenoj kruni,
po dugim sunčanim cestama
stupa nam mjesec juni.

Miris se poljem prosuo,
latice lipa runi.
Zbor pčela žurno odlijeće
košnicu medom puni.

Vrabaca čete jurišaju
na trešnje — zvane sladuni —
Vojska je hrabra. Uzalud
stari Marko se buni.

Pšenica zrije, žuti se...
Vjetriću dođi, duni!
Na njivi zlatni valovi,
Hambari biće puni.

Ko vitez dobri iz priča,
u zlatnoj blistavoj kruni,
obilje nosi radosti
sunčani mjesec juni.

Betina *GABRIJEL CVITAN*

Skupljajući suvarke opazi malu vjevericu kako skače s grane na granu, a sve bliže dolazi k njemu. On stađe, a vjeverica skoči baš pred njega. Misleći siromašak da je pala, upita je:

»Da se nisi možda udarila!«

»Ne nisam, prijatelju! Nego, čovječe, što ti reče vrag?«

»Tkooo? Kakav vrag!« — začudi se siromah.

»Ta vrag, koji ovaj čas pojede tvoj hljebac i odnese ti suvarke!«

Siromašak se još više začudi:

»To je vrag bio?!... Rekao mi, da nije jeo već tri dana, pa sam mu dao hljeba.«

»Ne vjeruj! Hoće, da kupi tvoju dušu. Slušaj! Doćiće opet, a ti pazi: moliće te da mu opet dadeš drva. Ne daj mu ih ni za što! Pazi!« — i vjeverica otskakuta.

Ne prođe ni par časaka evo opet neznanca. Počne moljakati sakupljena drva, a siromašak povika:

»Ne dam! Odlazi, vraže!«

Vrag se nasmiješi, pa će siromašku:

»Ao! Poznaš me! Platiću ti drva!«

»Neću!« — veli siromašak. — »Odlazi, vraže!«

»Evo novac!«

»Neću i neću!«

»Ali, daću ti evo punu kesu dukata! Uzmi! Kupićeš ženi i djeci hljeba i odijela. Uzmi, čovječe! Bićeš bogat i prebogat!«

»Bogat« — pomisli siromašak i prihvati pruženu kesu koja je bila vrlo teška. Tad će vrag:

»Čekaj! Za devet godina doćiću po kamate!«

»Dobro, dobro, samo dođi« — reče siromašak, a vraga nestade, a s njim i drva.

Kako se već i noć približila to siromašak krene kući bez drva.

*

»Drva sam prodao i novac primio, no duše svoje nisam i neću nikađa«, — govorio je siromašak sam sebi. Uto eto pred njega one male vjeverice.

»Čovječe, šta uradi!? Prodao si se vragu!«

»Nisam i neću«, — odvrati siromašak.

»Vjerujem ti, ali pazi! Istina je, imaš kesu zlatnika, koja se neće nikada isprazniti kroz devet godina. Devete godine vrag će doći po kamate. Pazi što ćeš učiniti!«

*

Siromašak, sada bogataš dođe kući, a žena i djeca sva sretna, što se vratio,

jer su računali — cio dan se ne vraća — zvjerke su ga rastrgale. A kad im još reče, što je donio, svi klekoše da zahvale Bogu; jer riješili se eto bijede i neimaštine. Postadoše, kako se ono kaže, preko noći — bogataši, a kesa uvijek puna zlatnika. Čim bi više trošili, tim bi se kesa brže punila. Na Boga ne zaboraviše. Godine prolazile. Kad su već srušili bijednu kolibicu, a sagradili novu kuću — pravu palaču — imali svega, upitaće žena:

»Slušaj, čovječe! Tko ti dade toliko blago? Hoće li to uvijek tako biti? Sve se plašim, da nisi možda s vragom učinio kaki posao!«

Čovjeka iznenađe ženine riječi.

»Ne luduj, ženo! Rekoh li ti već češtoput, da sam prodao drva nekom čovjeku.«

»Dobro! No što ti dade toliki novac?«

»E, pa dao mi, a da ni brojio nije!«

»A nije li možda što tražio od tebe?«

Bogataš se sjeti:

»Da zbilja! Reče mi, da će za devet godina doći po kamate.«

»Eto! Znala sam ja, da je tebi vrag dao novac za dobre kamate. Čini mi se, da se rok približio, a ti misli kako ćeš vragu namiriti kamate.«

»Šuti, ženo, namiriću ja njemu.«

✶

Došao je dan, da bogataš plati kamate. Kuc-kuc, eto vraga.

»Tko je?« — upita bogataš.

»Tvoj stari prijatelj i znanac.«

»Kaki znanac! Nemam ja nikakovih starih prijatelja ni znanaca! Odlazi!«

»Nemoj, čovječe! Sjeti se prijatelja, kojem si pred devet godina prodao drva.«

»Pa, ono je bio vrag, a vrag nije moj prijatelj.«

»Znam, znam! Treba da daš kamate na onoliki silni novac.«

»Ne dam ništa!«

»E, ne može tako biti. Moraš platiti!«

»Hajde! Reci što i koliko?«

»Novac ne trebam. Daćeš mi svoju dušu!«

»Zašto baš dušu i to moju?«

»Zato, jer tvoja duša vrijedi onaj novac.«

»Pričekaj malo, odmah ću doći.«

Bogataš tajnim vrataščima izađe, ostavivši vraga da čeka pred vratima, pozva sinove i zapovjedi neka svaki što dohvati: koji kolac, koji remen, koji palicu. Bogataš pozva vraga, koji stade zvjerati lijevo, desno, ali prolaza nigdje:

»Što misliš, čovječe?« — povika vrag.

»Platiću ti!«

»A, što će ovi ljudi?«

»Luđače, to su svjedoci!«

Vrag dođe bliže, a bogataš poviče:

»Udri! Udri!«

Čim pade prvi udarac po leđima vraga pretvori se on u zeca i skoči, a bogataševi psi vidjevši zeca dadoše se za njim. Vijaše ga okolo kuće bogataševe, a najzad ga jedan ščepa za nogu. Taj čas posta on opet vragom, ali šepavim, koji se dovuče do bogataša:

»Praštam ti kamate za ovih devet godina. Doćiću po njih nakon drugih devet.«

✶

Kako tih drugih devet godina do danas nije prošlo, to vam ne mogu reći kako će bogataš platiti vragu osamnaestgodišnje kamate.

To ćete možda kasnije čuti.

Čepelovac

FUĆEK MARTIN

UZOR

Pita g. Ivančić svog mališana, kako je bilo u školi, na što mu derančić odgovori:

— Vrlo dobro, tatice, g. učitelj me je često ostalima davao za uzor.

— Zar zbilja? — Pa šta je rekao?

— Rekao je: »Evo uzmite za primjer Ivančića. Ovako izgleda đak, kad se cijeli tjedan ne pere. To je uzor najvećeg fakina cijele škole.«

ALEKSANDROVO NA KRKU

Aleksandrovo, najveće mjesto na otoku Krku, diže se na jugozapadnoj strani otoka, a na istočnoj obali Košljunske ili Aleksandrovske drage. Svoje lijepo ime uzeo si je poslije našeg narodnog oslobođenja i ujedinjenja u počast prvom jugoslavenskom kralju, dok se je do tada zvalo Punat.

Aleksandrovo stere se poput lijepog raskriljenog labuda duž niske i pitome obale dižuć se blagim usponom po okrajcima gologlava Treskavca, jednog od najvećih brda na otoku.

U prošlosti bio je Punat zaboravljeno primorsko seoce. Spominje se već u XV stoljeću, ali je sva prilika, da je postojao već mnogo ranije. Po pričanju starijih ljudi izgleda, da se je stari Punat protezao više prema ušću (izlazu) drage. To se dade zaključiti i po tome, što je na ušću postojao pomični drveni most, koji je spajao mjesto sa suprotnom obalom Prnibom, koja sa krčke strane zatvara dragu. Po tom mostu dobilo je mjesto svoje prvotno ime Punat (od talijanskog »ponte«, što znači most).

Aleksandrovo počelo se jače razvijati godine 1777, kad je u njemu sagrađena današnja župna crkva. Lijepa crkva privlačila je narod pa su se ubrzo stale uz nju i okolo nje graditi brojnije jedno- i dvokatnice i tako udarati pravi početak današnjem naselju. God. 1855 brojilo je već 1000 duša, što je za ondašnja vremena i prilike bilo na otoku vrlo mnogo. Danas broji oko 1600 stanova sa približno 3500 žitelja. Najljepše zgrade nanizane su uz obalu Kralja Petra, što daje mjestu osobito lijep izgled, pogotovu otkako su na obali uređeni perivoji zasađeni lijepim stabarjem i cvijećem. Glavna je ulica »Ulica 25 travnja«, koja se proteže od sjevera prema jugu i dijeli mjesto u istočnu i zapadnu polovicu, stari i novi dio. Druga je znatnija ulica »Zvonimirova ulica«, koja ide od oba-

Aleksandrovo. Pogled s krčke strane.

Proljeće

Prošlo je proljeće mlado
Kroz uske seoske drumove,
Izgnalo svileno stado
Na svijetle, sunčane humove.

Prosulo cvjetne strukove
Stranama i ravnicama,
Predalo uz nježne zvukove
Polja i šume pticama.

Dignulo visoko stjegove
Novih životnih radosti,
Bijelih ko zimski snjegovi,
Snažnih ko sreća mladosti.

Zavalje

ZVONKO CRNKOVIĆ

---

le prema istoku do »Ulice 25 travnja«.

U sredini mjesta je trg Kneza Frankopana, na kojemu je zavjetna crkvica sv. Roka, podignuta godine 1855, kad je u mjestu harala kolera od koje je stradao velik dio pučanstva.

U Aleksandrovu, kojemu još spada selo Kornić i nekoliko manjih sela, sjelo je općine. Ima župni ured, žandarmerijsku stanicu, otsjek financijske kontrole, lučku ispostavu, poštanski i brzojavni ured, osnovnu školu i dječje zabavište. Pored raznih društava vrlo je lijepo razvijeno Jugoslavensko Sokolsko Društvo, koje ima i svoj vlastiti dom. U mjestu je nekoliko ljepše uređenih hotela, restauracija i gostionica. Ima tvornicu tjestenine, koja proizvodi do 6 q tjestenine dnevno. S njom je spojena i tvornica leda, u kojoj se izrađuje dnevno do 12 q leda.

Aleksandrovčani poznati su kao vrsni mornari. Svojedobno bilo je u mjestu sjelo Austro-Hrvatskog parobrodarskog društva. Seljani su uostalom u pretežnom dijelu poljodjelci. Živog su temperamenta a na glasu sa svoje marljivosti i radinosti te otvorenog i poštenog značaja. Dobri su rodoljubi te složni i poduzetni za svaki narodni i privredni pothvat. Pred nekoliko godina podigli su pri ušću drâge, nedaleko crkvice sv. Roka, sagrađene od brojnih pomoraca, vrlo lijepo uređeno kupalište i tako svratili na sebe pozornost stranaca, koji za ljetne sezone posjećuju otok Krk u velikom broju.

Osobitu privlačivost daje Aleksandrovu njegova vrlo lijepa drâga. Ovalnog je oblika a mjeri u opsegu tri milje steruć se pred mjestom poput mirnog i pitomog jezera. Prosječno joj je dubina 3.5 m, a najveća, zvana »Velo dno«, 9 m. Usred drâge izbija iz mora kao alem na kruni ubavi otočić Košljun. Mjeri u opsegu 1400 m. Obrastao je crnogoricom, pa tako njegova divna slika još više iskače u opreci sa krševitim golim uzvisinama nad Aleksandrovom.

O postanku otoka, odnosno same Košljunske ili Aleksandrovske drâge, u narodu postoji priča, koju je lijepo opjevao pjesnik Badalić. Prema toj priči, drâga je jednom bila lijepa i plodna oranica, a pripadala je trojici braće, od koje je najmlađi, Đuro, bio slijep. Braća su ga varala pri diobi plodina i još ga ogovarala kod majke, da ga je ona naposljetku zamrzila. Slijepi je brat, zdvojan i žalostan, prokleo braću i zamolio Boga, da ih kazni. Bog učini čudo i u isti čas propade zemljište u more, a ostade samo Đurin dio, koji sačinjava današnji Košljun. Otočić je služio nekada kao odmaralište krčkih knezova Martina i Ivana Frankopana, koji su ga god. 1448 predali franjevcima, u čijem je posjedu još i danas. U staroj kapelici, tik novije crkve, sahranjena je kćerka kneza Ivana. Na sarkofagu uklesan je grb knezova Frankopana. Pored te znamenitosti ima samostan svoju bogatu knjižnicu i vrlo lijepo uređen muzej.

Spomenućemo još ruševine crkvice sv. Dunata, u kutu drâge, na cesti, koja vodi u Krk. Potječe od VI ili najkasnije VII stoljeća. To je jedna od naših rijetkih starina svoje vrsti, koja je vrlo rado posjećivana od domaćih i stranih naučenjaka. Na istoj cesti, nešto bliže mjestu, nalazi se biskupsko dobro Kanajt sa svojim uzornim vinogradom i ovećom zgradom, u kojoj se češće održavaju razni poljodjelski i domaćinski tečajevi za mladiće i djevojke cijeloga otoka.

Prema toj strani rjeđe su nove kuće, pa izgleda, da se Aleksandrovo i opet želi vratiti svom nekadašnjem položaju i da se širi prema jugu, po lijepoj ravnici, što se proteže uz more do kupališta i dalje do rta drâge. Oživotvorenjem ove zamisli prići će Aleksandrovo uz bok i većim kupalištima na našem Jadranu i biće jedno od najljepših mjesta na otoku.

Jos. A. Kraljić

Jutarnji posao

— Ustaj, Braco, —
zove Seka,
— na stolu nas
kava čeka!

Treba mami,
treba tati,
dobro jutro
već nazvati!

Umit treba:
ruke, lice!
Nahraniti
gladne ptice!

Urediti
kuću malu;
provjetriti
konju štalu!

Treba bebu
počešljati,
a i konja
počesati!

Muci dati
malo ml'jeka,
pa i »Vuko«
gladan čeka! —

Kad to čuo
mali Braca
s kreveta se
namah baca!

Trči vičuć
mah na vrata:
— Dobro jutro
mama, tata! —

LJUBO BRGIĆ

NARODNE POSLOVICE

Da će svak u pakao, što bi prazan raj?

Da ima brašna, kao što nema masla, i ciganka bi pitu pekla.

Da je pamet do suda, kao što je od suda, drugačije bi bilo.

Da je pametan koliko jezičast, sav bi svijet nadmudrio.

Da je radiša koliko grabiša, ne bi bilo smutnje.

Po svijetu

Bijeli crnac

ČUDNO, ZAR NE? ALI JE IPAK ISTINITO. ZANIMLJIVO JE DA SU MU BRAĆA I RODITELJI POTPUNO CRNI. NJEMU MANJKA U KOŽI PIGMENT-OBOJENA TVAR. (U.S.A.)

Prvi NOGOMETAŠI

BILI SU VEĆ STARI KINEZI

LAVIĆI JAČAJU ZUBE U MNOGIM ZOOLOŠKIM VRTOVIMA NA STARIM AUTO. GUMAMA.

GLJIVA?

NE, VEĆ MNOŠTVO GNIJEZDA JEDNE VRSTE AFRIČKIH VRABACA. ČITAVO SELO OVIH PERNATIH BRBLJAVACA!

MEDVJEDI navalili na AUTOBUS

DOMIŠLJATI JE ŠOFER OSLOBODIO AUTOBUS I 6 PUTNIKA NAGLO I NENADANO POTJERAVŠI MOTOR SVOM BRZINOM, TAKO DA SU KOLA BACILA U STRANU ČETVERONOŽNE NAPADAČE. (TURSKA)

List dug 6 metara

NIJE NIKAKOVA RIJETKOST U ŠUMAMA **AFRIKE.**

NAŠI NAJMLAĐI SURADNICI

MAJČIN DAN

Na taj dan svaki čovjek sjeća se što mu je najmilije, t. j. majke.

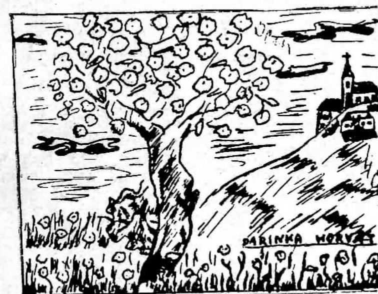
Djeca se napose vesele tome danu, jer onda majke dolaze u školu da vide kako se njihova dječica snalaze i uče, da im bude budući život ljepši. Običaj je da se toga dana u školama drže predavanja o majci i tom zgodom djeca darivaju majke sa cvijećem, te im tako na vidljiv način iskazuju svoju ljubav i zahvalnost za svu brigu i ljubav, koju gaje za svoju djecu. Zato je sveta dužnost svakog djeteta, da u prvoj svojoj mladosti, t. j. kad pođe u školu, savjesno i marljivo uči i tako svoju majku razveseljuje, te s tim iskazuje najveću ljubav i veselje.

Škovran Renata, uč. IIIb raz.

PROLJEĆE

Da li zate da li znate,
Da po polju cvijeće cvate?
A pod grmom baš u travi,
Ljubica se skromna plavi.

A i voćka izrasla je
Usred polja šarnog,
Na nj padaju zlatne zrake
Sunašca čarnog.

Oblaci mali nebom
Trepere,
Ko da se i oni
Proljeću vesele.

Na brežuljku, eno, tamo
Stoji malo selo, baš je veselo,
Jer je svuda cvijeće,
I jer je došlo pramaljeće.

Darinka Horvat, uč. IVa raz. na Kaptolu

MAJCI

Tračak sunca kroz oblake viri
Lagan vjetrić tiho poljem piri
Misli moje u daljinu nosi,
Majci mojoj koju smrt pokosi.

Ona mi je često govorila
Ja sam onda jako mala bila:
Dijete moje mene srce boli,
Ako umrem Ti se Bogu moli.

Tih se riječi sjećam suznim očima
I Bogu se molim danom i noćima,
Za Te majko moje srce bije,
Makar Tebe crna zemlja krije.

Marica Kolar, uč. IIIb raz.

Nacrtala Blanka Haklik, uč. I b. raz. osn. škole Augusta Harambašića, Peščenica.

MAJKA

Evo je došao
Moje mile majke dan,
Ali neće brzo proći
Kao malen san.

Moja majka mila
Dobra mi je bila,
Što je imala to mi je dala
Kad sam bila velika i mala.

U koljevci me ljuljala
Za mene se mučila,
To mi je učinila
Majka moja mila.

Za sve to joj kažem »Hvala«
Jer se muči za me,
Kad sam velika i mala.

Sastavila: Grgičević Marija, uč. IIIb razreda.

LJETO!

Najljepši su dani ljetni,
Najbolje su ljudi kretni!
Djeca se kupaju, igraju i vesele,
A to su nekim ljudima najveće želje.

Jošte ljeto nije,
Jer sunce tako ne grije!
Ljeti žarko sunce grije,
Ljudima, zemlji se smije!

Sastavila: Pok. Edeltraut, uč. IIIa raz. osnovne škole na Pešćenici.

PRED OLTAROM MAJKE BOŽJE SVIBANJSKE

Pred oltarom Majke Božje
Molim puna sreće,
Da mi roditelje Bog poživi
I sreća ih susreće.

I sada u srcu radosna
Odlazim s oltara,
Molim molitvicu
Za crkvenog poglavara.

Sastavila: Marija Futek, uč. IVb r.

MAJČIN DAN

Prigodom Majčinog dana
Mnogo sreće, puno čara.
Ja Vam drage majke želim,
Da Vas malo razveselim.
Majke naše mile,
Da ste zdrave, čile,
Sto godina doživjele.

Božena Toplak, uč. IIIb r. ženske škole: »Augusta Harambašića«, Zagreb

MIŠ

Kad osvane
Bijeli dan,
Ti mišiću
Bjež u stan.
A u stanu
Baki iza kuta
Brže gledaj
Gdje je tvoja rupa,
Jer te maca ljuta
Hoće da proguta.

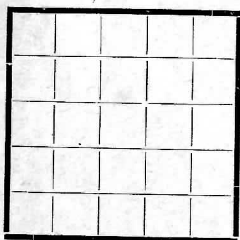
Sastavila: Čić Ankica, uč. I r. više narodne škole Janka Draškovića u Zagrebu.

ZAGONETKE

NARODNE ZAGONETKE I PITATLICE

1) Prođe kroz trnje i ne ogrebe se.
2) Most se sam napravi i rastavi.
3) Čuješ, a ne vidiš.
4) Koja je batina najteža?
5) Koja je šuma bez lišća?
6) Što svlada konja i junaka?

7) BROJČANA KRIŽALJKA
Sastavio N. Kirić.

Popuni s razlomcima $^{1}/_{15}$, $^{2}/_{15}$, $^{3}/_{15}$, $^{4}/_{15}$, $^{5}/_{15}$ prazne četvorine tako da dobiješ okomito, vodoravno i unakrst 1 cijelo.

8) BROJČANI TROKUT
Sastavio N. Kirić.

1
12 2
11 3
10 4
9 8 7 6 5

Redne brojeve (1—12 treba smjestiti tako, da zbroj ma koje strane trokuta bude 28.

ODGONETKE ZAGONETAKA
u 8 broju »Dječjeg kola«

1) Zmija; 2) Lešnjak; 3) Konj kad zoblje te očima gleda, na nogama stoji, a repom maše. 4) Od jela i pića, jer si mnogi tim pokvare zdravlje. 5) Riječi; 6) Stopa; 7) Dom i škola; 8) Ura, sob, kruh, rak, srna = Uskrs; 9) Za 1 sat 5 i $^{5}/_{11}$ minute.

Odgonetači: Ivka Blašković (3 i 5); Milan Jaklin (6 do 9); Dragica Vučić (1, 2, 4 i 5).

Nagrađeni: Milan Jaklin (knjigu); Dragica Vučić (knjigu).

ŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU CIJENA 3.— DINARA

Mjesečnik za propagandu zajédnice doma i škole

Godina VIII Zagreb, rujan 1938 Godina VIII

SADRŽAJ:

„Dom i škola”:

„Dječje kolo”:

Broj 1

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15. d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

U vezi mišljenja Glavnog prosvjetnog savjeta S broj 1602 od 23 novembra 1937 g. i S broj 438 od 28 marta 1938 godine i mišljenja Kraljevske banske uprave IV Pov. br. 313 od 8 marta 1938 godine.

odobravam

da se »Dom i škola« s dodatkom »Dječje kolo«, koje izdaje i uređuje Butorac Josip, školski nadzornik za grad Zagreb, može rasturati po narodnim školama.

Beograd, 8 aprila 1938.

Ministar prosvjete
DIM. MAGARAŠEVIĆ s. r.

NOVE RAČUNICE ZA I, III I IV RAZRED NARODNE OSNOVNE ŠKOLE

Ministarstvo prosvjete na osnovi mišljenja Glavnog prosvjetnog savjeta odlukom od 26 VII 1938 IV broj 12213 i 12216 odobrilo je nove udžbenike iz računske nastave za osnovne škole, i to RAČUNSKU SLIKOVNICU za I raz., i RAČUNICE za III i IV raz., koje su sastavili Samardžija Dušan, učitelj, Butorac Josip, gradski školski nadzornik i Radaković Nikola, referent Ministarstva prosvjete u Beogradu.

Zemaljska naklada školskih knjiga u Zagrebu, Vodnikova 1, izdaje te Računice za III i IV razr. latinicom u svojoj nakladi, a Zadružna štamparija Saveza srpskih zemljoradničkih zadruga u Zagrebu Berislavićeva 10, ćirilicom kao vlastitu nakladu autora, dok Tipografija d. d. u Zagrebu štampa Računsku slikovnicu.

Cijena svakoj knjizi jest 10 Din po komadu. Računice latinicom i ćirilicom kao i Računska slikovnica mogu se dobiti kod svake knjižare kao i kod Zemaljske naklade školskih knjiga u Zagrebu - Vodnikova 1.

Ove računice pokazuju znatan napredak u obradi računske nastave u osnovnoj školi prema dosada izašlim računicama, jer sadrže samo gradivo programom propisano, koje je metodskom postupnošću obrađeno i metodski iznešeno u duhu koncentracije shvaćene s gledišta moderne kompleksne nastave i aktivne škole rada.

Olakšaće rad nastavnicima i pokazati im put u radu prema principima savremene i aktivne škole prema prilikama u kojima živi naš narod i naša narodna škola. Računsko a naročito geometrijsko gradivo razjašnjeno je i načinjeno očiglednim s mnogo lijepih ilustracija.

Sistematski izbor i raspored stvarnih oblasti za zadatke čini ove Računice naprednijima i boljima od ostalih. Đacima će te Računice biti mila knjiga, jer će im biti jasna i razumljiva obrada računskog gradiva.

USPJEH LOVRAKOVE DOKE BEDAKOVIĆ

Naš odlični i omiljeni suradnik g. Mato Lovrak, doživio je u zadnje vrijeme velike uspjehe i priznanja za svoj književni rad ne samo kod nas nego i u inostranstvu. Prošle školske godine izašle su u Zagrebu i u Beogradu 4 knjige Lovrakove, 4 romana za djecu. Sve su odlične, ali se najviše svidjela svima njegova »Doka Bedaković«, koju je u lijepoj opremi izdao Savez zajednica doma i škole u Zagrebu. »Doka« je izlazila u nastavcima kroz cijelu godinu 1937-38 u »Dječjem kolu«.

Kratko vrijeme, kako je izašla »Doka...« u posebnoj knjizi, javio je iz Praga izdavač Lovrakovih djela, knjižar Synek, da je oduševljen s »Dokom« i da je spreman izdati je na češkom jeziku, ako autor dopusti. G. Lovrak je, dakako, dopustio i »Doka« je već prevedena, pa će vjerojatno tokom ove godine izaći i u Pragu. Ko još nema »Doku Bedaković« neka je naruči kod Saveza ZDJŠ u Zagrebu, Varšavska 16. Stoji 10 dinara.

KALENDARIĆ »DOM I ŠKOLA« ZA 1938-9

izašao je i počinje se razašiljati. Naši će ga pretplatnici dobiti s narednim brojem »D. i Šk.«. Kalendarić »D. i Šk.« stoji samo 2 Din, a naručuje se kod Savez ZDIŠ Zagreb, Varšavska 10.

MALO ŠALE

SUHA KAVA

Tonka se žuri u školu.
— Mamice, daj mi brzo još kolača!
— Zar ti nije dosta?
— Sve sam pojela, što si mi dala.
— To je dosta.
— Nije mi dosta! Ostalo mi je još kave, pa je ne mogu suhu popiti.

VRLO LAKO

— Ilija, kako to, da toliko batina dobivaš od oca?
— Čisto lako, kad je on jači, a ja nisam dobar!

MUŠKARCI SE UMIVAJU

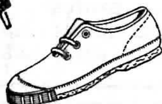
Mali je Mirko dohvatio maminu škrinjicu za puder, pa je pošteno naprašio svoje lice.
— Ne smiješ to činiti, — prekori ga setrica, — samo se ženske pudraju, a muškarci se umivaju.

PROFESOR ZEMLJOPISA

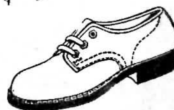
Liječnik: Na kojemu vas mjestu boli noga, gospodine profesore?
Profesor zemljopisa: Malo sjevernije od pete, na jugoistočnoj strani od listova.

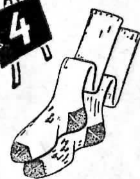
Veselo u školu u cipelama Bata

45300-2204
Za lijepe dane najjeftinije i najpodesnije dječije platnene cipelice sa gumenim djonom Br. 27-34 Din 15, br. 35-42 Din 19.—, br. 43-46 Din 25.—.

3222-48809
Cipelice od jake kože, sa nepoderivim gumenim djonom. Najpodesnije nestašnoj djeci za školu i igru.

DERAN
4.—, 5.—, 6.— 7.—
Izdržljive pamučne patent čarape. U končanoj izradbi stoje: 7.—, 9.—, 10.— i 12.— Din.

48322-646
Dječije cipelice od gume praktične za školsku djecu koja daleko idu u školu, za vježbu u školi kao i van nje. Postavljene su toplom flanelskom postavom.

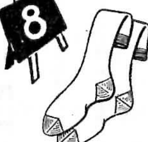

4624-64624
Djevojačke cipele od jake kože, sa špangom i kožnim djonom. Najprikladnije za štrapac.

4464-6727
Djevojačke cipelice od crnog divtina, sa ukrasom od laka preko rista.

3762-68801
Visoke cipelice od jake kravine sa nepoderivim i nepromočivim gumenim djonom — Neophodne za školsku djecu po kiši, blatu i snijegu. Od 31-34 Din 39.—, od 35-38 Din 49.—.

SPORT
8.—, 9.—, 10.— i 12.—.
Omiljene čarape. Djeca ih vole, jer su praktične, a mame, jer se poderana koljena ne moraju krpati. Imaju elastičnu podvezicu, koja dobro drži i ne steže nogu.

4624-44648
Fine djevojačke cipelice na šniranje. Pristaju uz kostim. Naročito su pogodne za šetnju i duža pješačenja, jer su udobne i imaju nisku potpeticu

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU — CIJENA 3.— DINARA

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII — Zagreb, listopad 1938 — Godina VIII

SADRŽAJ:

„Dom i škola":

„Dječje kolo":

Broj **2**

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15. d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

U vezi mišljenja Glavnog prosvjetnog savjeta S broj 1602 od 23 novembra 1937 g. i S broj 438 od 28 marta 1938 godine i mišljenja Kraljevske banske uprave IV Pov. br. 313 od 8 marta 1938 godine.

odobravam

da se »Dom i škola« s dodatkom »Dječje kolo«, koje izdaje i uređuje Butorac Josip, školski nadzornik za grad Zagreb, može rasturati po narodnim školama.

Beograd, 8 aprila 1938.

Ministar prosvjete
DIM. MAGARAŠEVIĆ s. r.

NEUGODAN GOST.

Nepozvan gost, koji se često pojavljuje u prelazno godišnje doba: hunjavica. Priljepčivost i raširenost hunjavice je poznata... i mnogi se je boje, i to s pravom, jer hunjavica može često dovesti do komplikacija, kao što su teška zagnojenost, ukratko hunjavica je nerijetko početak ozbiljnih bolesti. Zato se suzbija hunjavica — kao svaka prehlada — pravovremeno uzimanjem pravih Aspirin-tableta (pazi na »Bayer«-ov križ) koje se mogu dobiti u svakoj apoteci. Nadalje izgleda da je korisno, da se maramice često mijenjaju i da se ruke što češće peru, da bi se tako stalo na put daljem širenju.

Svaki, koji prema tome postupa, ukazuje ne samo sebi u vlastitom interesu svoga zdravlja, već i drugima uslugu.

S dolaskom ciče zime nastupa pored prehlade, hunjavice, ispucalih ruku i usta i gripa.

Čuvajte se stoga — popunite pravovremeno Vašu kućnu apoteku — kako biste mogli energično suzbiti prve znake prehlade ili čak gripu. Uvijek su se tu Aspirin tablete pokazale na svom mjestu, pa ne bi ni smjele nedostajati ni u jednoj kućnoj apoteci.

KUKU MENI!

Odgojiteljica: Vidiš, to me veseli, Olgice, što si se već jednom odviknula od trčanja i lupanja po stepenicama. Eto, sada si tako lijepo i otmjeno sašla dolje, da te ni čula nisam.

Olgica: Jest, gospođice, niste me čuli zato, jer sam se sada po ogradi od stepenica spuzala dolje.

JUGOSLOVENSKA ŠTAMPA D. D. ZAGREB

ŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU — CIJENA 3.— DINARA

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII — Zagreb, studeni 1938 — Godina VIII

SADRŽAJ:

Broj 3

ŠALJITE PRETPLATU!

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15 d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

IZ UREDNIŠTVA

U ovom broju donašamo mali igrokaz od Mate Lovraka, pa kako će se sigurno na mnogim dječjim priredbama prikazivati »Mala beba plače«, to upozoravamo kolege učitelje, da mogu dobiti i više primjeraka ovog broja »D. i š.« s »Dječjim kolom« — da ne moraju prepisivati uloge.

Lovrakova »Doka Bedaković« — najljepši dar djeci.

JUGOSLOVENSKA ŠTAMPA D. D. ZAGREB

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU CIJENA 3.— DINARA

Dom i škola

Dječje kolo

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII Zagreb, prosinac-siječanj 1938-39 **Godina VIII**

BOŽIĆNI BROJ

Broj 4 i 5

SADRŽAJ:

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15. d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

CIJENA 3.— DINARA

Dom i škola

Dječje kolo

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII — Zagreb, veljača 1939 — Godina VIII

SADRŽAJ:

Broj 6

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15. d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

IZVRSNA KNJIGA ZA MLADEŽ

(Alphonze Daudet: »Lepa Niverneza i izabrane pripovetke. Preveo Andreja Milićević. Izdala knjižara Radomira Ćukovića u svojoj kolekciji »Klasičnih djela omladinske književnosti — Kadok«, — Beograd 1937.).

Knjizi za djecu i omladinu posvećuje se sada i u Srbiji velika pažnja, jer se i tamo, baš kao i ovdje kod nas, danas vodi najozbiljnijega računa o književnosti za djecu. Beogradski »Nolit« izdao je osim toga na srpskom jeziku i veoma uspjelo djelo našega Mate Lovraka pod naslovom »Deca velikog sela«, koje je, neka je usput spomenuto, prevedeno i na češki jezik. Geca Kon izdaje također knjige za djecu i omladinu u svojoj kolekciji »Zlatna knjiga«. Svakako je činjenica, da su naši susjedi s onu strane Save shvatili pravu važnost dječje lektire, pa sada nastoje nekako ispuniti prazninu na tržištu knjiga za djecu izdavajući dosta često te knjige, bilo originalne, bilo prevedene.

Beogradsko izdavačko poduzeće Radomira Ćukovića izdaje tako knjige za djecu u redakciji g. Milana Jovanovića, profesora književnosti, te je dosad izdalo oko desetak svezaka, među kojima i nekoliko visoke umjetničke kvalitete. Među ostalima treba spomenuti Jules Verne-ovo djelo »Djeca kapetana Dranta«, pa od izvornih Glišićeve »Odabrane pripovetke za mladež«, a naročito prevedeno djelo Alphonsa Daudeta »Lepa Niverneza« i izabrane pripovetke«.

»Lepa Niverneza« je odulja pripovijest u kojoj Daudet prikazuje život jednoga lađara sa Seine. Sadržaj je pripovijesti uzet iz onoga doba, kad su Seinom plovili lađari trgujući drvom. Bila su to lijepa stara vremena, kad ljudi još nisu znali za huku današnjih Dieselmotora i štektanje strojnih pušaka. Život je onda bio kudikamo jednostavniji nego danas, a i ljudi kao da su bili bolji i čovječniji. Tako je i jedan siromašan lađar sa Seine, François, koji je trgujuć drvom jedva sastavljao kraj s krajem, a u svojoj lađi »Lepa Niverneza« imao je stan, u kome je boravio sa ženom i djecom, naišao na ulici na jedno nahoče i uzeo ga kao svoje. Nakon mnogo peripetija saznaje se, da je Viktorov otac (tako se je zvao onaj dječak, koga je François uzeo kao svoga) bogati drvodjelja. François to saznaje od redarstva, ali taji, jer je zavolio Viktora kako svoje dijete. Na kraju on to izjavi drvodjelji. Viktor odilazi u školu, a poslije uzimlje Klaru, kćerku Françoisa za svoju ženu, i sve sretno svršava.

Kako se vidi, sadržaj nije ovdje nimalo neobičan, nego jednostavan i uzet iz života. To, dakako, ne znači, da on nije zanimljiv i umjetnički komponiran. Baš naprotiv, na svakoj stranici ove knjige susrećemo se s pravim umjetnikom. Daudet je pregnuo baš zato za takvim sadržajem, da nam dočara sliku prošlih vremena, kada je u svijetu bilo ljubavi, više poštenja i čovječnosti. Sadržaj ove pripovijesti uzet je iz života oko nas. Lađari sa Seine svakako su bili zahvalan materijal za takova slikara prirode i senzitivnog umjetnika, kao što je Alphonse Daudet. Lađari su ostatak junačkoga doba, kad se više cijenila poštena riječ od pismene izjave provিđene žigom i biljegom.

Daudet crta lirskom toplinom život siromašnih ljudi, koji žive teško i naporno i koji su prisiljeni štedjeti na svakom koraku, da ne padnu u dugove i na prosjački štap. Pa usprkos svoga siromaštva, ti bijedni ljudi uvijek su spremni priskočiti u pomoć svomu bližnjemu, bez ikakove pomisli na naknadu za svoju ljubav.

Sve je u ovoj knjizi lijepo: i sadržaj, i stil, i jezik, i oblik. Bez mnogo i suvišnih riječi pisac crta u ovoj knjizi pojedina lica i događaje, a sve je upravo prodahnuto lirikom i toplinom. Pojedina poglavlja knjige zaokružena su cjelina, kratka su, a opet je u njima mnogo toga rečeno. Kako se i s malo riječi može mnogo toga izreći u sažetom obliku, najbolje će posvjedočiti ovaj primjer: — Viktor putuje. Putuje k poljima predgrađa, gdje se kućice i vrtovi zrcale u vodi.

Putuje k bijelom kraju krednih brežuljaka. Putuje zvučnim i popločenim obalskim putevima za vučenje lađa.

Putuje k planini, prema kanalu Jone, koji drijema u svome koritu s podignutim branama.

Putuje k zimzelenom drveću u Morvanskoj šumi. — (Str. 32.).

Ova je pripovijest pisana s jasnom tendencijom, koja bi se mogla formulirati u rečenici: »Pomažimo bližnjima«. Iako je ta misao vodila pisca u pisanju ove pripovijetke, ona se zato ipak nigdje kričeći ne nameće. To i jest pravi način pisanja za djecu: ne docirati, ne zapovijedati, nego pripovijedati i upućivati kroz prijateljske razgovore. Tendencija se mora u djelu upravo preformirati i izraženo s poznatom metaforom, to bi se moglo reći: tendencija mora tako stajati prema djelu kao šećer u kavi: ne vidimo ga, rastopi se, a opet se ga osjećamo, jer daje kavi slatkoću. U posljednje vrijeme razvile su se kod nas plodne diskusije, o tome kakova mora biti idealna knjiga za dijete, da li sadržaj mora biti uzet iz stvarnoga života, ili iz carstva priča. Jasno je, da i jedna i druga knjiga ima svoju svrhu, i ona sa sadržajem iz stvarnoga života, kao i ona sa sadržajem iz područja fantastičnoga. Glavno je tek jedno: da knjiga ima dobru tendenciju i da je ona umjetničko djelo. Ova knjiga Alphonsa Daudeta ima sve karakteristike izvrsno pisane knjige za djecu, jer zadovoljava i ispunja sve postavljene zahtjeve, koji se stavljaju na dječju knjigu.

Od pripovjedaka treba istaknuti pripovijest »Uzbuđenja jedne mlade jarebice«, koju bi morao pročitati svaki lovac; možda bi se s vremenom onda okanio svoga krvničkog zanata ubijajući nedužne ptice radi zadovoljstva svojih instinkata niže vrste. Sumarno treba istaknuti sve ove pripovijesti (»Gazda Kornijeva tajna«, Koza gospodina Segena«, »Tri gavrana«, »Skakavci«, »Fotograf«, »Bekstvo kroz noć« i »Dečko uhoda«), jer svaka od njih obrađuje po neki važni i uvijek aktuelni motiv.

Daudet se voli baviti opisivanjem onoga života, koji pomalo nestaje, potisnut od kotača današnjega doba. Tako i u »Gazda Kornijevoj tajni« slika nestajanje vjetrenjača, koje istiskuju parni mlinovi. Gazda Korni tvrdoglavo i dalje ostaje kod svoje vjetrenjače, pa pušta da joj se krila okreću, iako među mlinskim kolesima nema ni jednoga zrna žita. Ipak taj pošteni starac ne napušta svoje drage vjetrenjače. Kad ljudi saznaju za njegovu tajnu, dovoze mu žita pune vreće na meljavu, ne zato jer smatraju, da će ono kod njega biti bolje samljeveno, nego zato, da pomognu dobrom mlinaru. I ovdje se ističe karakteristična nota Daudetove tendencije: prikazati ljude, koje duboko dira nevolja bližnjega.

U tome starome mlinaru Korniju, baš kao i u lađaru sa Seine, Françoisu, Daudet je simbolizirao ljude, kojima je novo doba izbilo iz ruku zanat, kojim su se dotada bavili; istina, i Korni i François dobri su i pošteni ljudi, fanatički zaljubljeni u svoj zanat, ali one stišću oči pred žalosnim za njih činjenicama, da je došlo novo vrijeme, koje ne poznaje sentimentalnosti i smilovanja ni s kim i koje će zauvijek istisnuti iz života vjetrenjače i stare lađe, bez obzira što će učiniti svi oni mali ljudi, kojima su one davale kruh. Vrijeme hita preko mutnih valova Seine, potapa staromodne lađe, i juri preko zelenih humaka kršeći vjetrenjače, a ne pita što će raditi čitave skupine dobrih François-a i plemenitih Kornija. Daudet prikazuje ovdje ujedno i napredak u svakom pogledu ljudske djelatnosti, a ne samo umiranje starih, lijepih s jedne strane i idiličnih zanimanja i običaja. On ima veoma mnogo smisla za ocrtavanjem (ta lirik je!) preloma dvaju doba, jednoga, koje nadolazi i drugoga, koje polako kroči, bez obzira na donquijotteske proteste gazde Kornija, prema mrtvačkim arkadama i koje će za koji čas biti spominjano samo kao tempi passati.

Vilim Peroš

(Svršiće se)

O 70-godišnjici našeg odličnog suradnika g. Rikarda Katalinića Jeretova donijećemo u narednom broju opširniji članak.

JUGOSLOVENSKA ŠTAMPA D. D. ZAGREB

[P]ORTARINA PLAĆENA U GOTOVU CIJENA 3.— DINARA

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII Zagreb, ožujak 1939 Godina VIII

SADRŽAJ:

Broj 7

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15 d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

Kratke upute za pošumljivanje

Uvod

Šuma nam daje mnoge koristi. Zato je moramo čuvati i obnavljati. Čovjek sa svoje strane obnavljanje šume vrši u jesen ili proljeće — sadnjom sadnica i sjetvom sjemenja. Prema tome imamo proljetna i jesenska pošumljivanja.

Kada ćemo vršiti proljetna, a kada jesenska pošumljivanja, to zavisi od klime i atmosferskih prilika kraja u kome se pošumljuje. Zato je potrebno posavjetovati se sa šumarskim stručnjakom, koji poznaje prilike dotičnoga kraja. U glavnom, u krajevima gdje preko ljeta imamo dugi period suše, bolje je i treba vršiti jesenska pošumljivanja, jer će se tako vlaga u zemlji duže zadržati, pošto je u tim predjelima kišni period preko zime ili u rano proljeće.

Uskoro će doći proljeće. S njegovim prvim danima, dok šuma još ne ozeleni, pristupićemo radovima na pošumljivanju. Kao svaki posao, tako i ovaj, treba izvoditi pažljivo i s razumijevanjem.

Kulturna i prosvjetna društva povešće ovoga proljeća, među svojim mlađim članovima, akciju za pošumljivanje. Na taj način razvijaće se ljubav koja će im ostati kroz cio život. A samo onaj, koji voli šumu, umije cijeniti njezinu pravu vrijednost.

Da djeca rade na pošumljivanju dobro, i, da se pored propagande postigne uspjeh, treba im opisati i na terenu pokazati osnovne radove na pošumljivanju, koji će im se zadržati u trajnom sjećanju.

Ti se radovi na pošumljivanju sastoje u slijedećem:

1) Način kopanja rupa;
2) Čuvanje donesenih sadnica do sadnje;
3) Način sadnje, i
4) Čuvanje zasađenih sadnica.

Prije ovih radova, koji se izvode na terenu, potrebno je izvršiti izbor mjesta za pošumljivanje i održati predavanje uoči dana pošumljivanja.

Izbor mjesta za pošumljivanje

Lice, koje rukovodi radovima na pošumljivanju, a prema prilikama svoga kraja, mora izabrati mjesto na kome će djeca vršiti pošumljivanje. Poželjno je, koliko je moguće, da izbor mjesta bude u dogovoru sa šumarskim stručnjakom.

Prema broju djece, prema broju dana u kojima će se obavljati pošumljivanje i prema broju raspoloživih sadnica — ustanoviti približnu površinu na kojoj će se pošumljivati.

Ako se vrste sadnica mogu birati, tada se odlučiti za onu vrstu, koja će najbolje odgovarati izabranom zemljištu. Potrebno je na izbor sadnica obratiti svu pažnju, da ne bi sadili one vrste sadnica, koje ne odgovaraju tlu, jer na takovom zemljištu neće moći da rastu. Izbor vrsta sadnica mora se stručno obaviti.

Predavanje uoči dana pošumljivanja

Prije dana pošumljivanja djeci obavezno održati poučno predavanje o važnosti i čuvanju šuma, zatim o potrebi pošumljivanja i načinu samoga rada. Naročito istaći važnost dana pošumljivanja, da djeca osjete i shvate ozbiljnost toga posla.

Ako se raspolaže s popularnim slikama — pokazati ih i objasniti djeci.

Opisati potreban alat za pošumljivanje.

Među alat za kopanje i sađenje dolazi: trnokop, lopata (duga lopata, ašov) i motika (obična baštovanska).

Trnokop ili lopata služe za kopanje a motika za proširivanje rupe i izbacivanje zemlje.

Djeci obratiti pažnju, da alat mora biti u dobrom stanju, kako bi se s njim moglo raditi.

Ako na izabranom mjestu za pošumljivanje nema dovoljno zemlje, jer je tlo kamenito i zemlju je sprala kiša, pa je potrebno donositi s drugog mjesta, onda djeca (najbolje djevojčice) treba da ponesu izvjestan broj manjih košarica u kojima će prenositi zemlju.

Svako dijete ponijeće bilo trnokop, bilo lopatu, bilo motiku ili košaricu, već prema tome čim raspolaže kod svoje kuće i prema dogovoru, pa se zato unaprijed mora odrediti šta će koje dijete ponijeti od alata.

Kopanje rupa

Prije početka rada djecu rasporediti u male radne jedinice od 4 do 5 dječaka. Dva do tri dečka zaposleni su oko kopanja rupa, a ostala dvojica donose sadnice i obavljaju sadnju.

Prvi dječak s trnokopom ili lopatom kopa rupu. Drugi je motikom proširuje, izbacuje zemlju i sitni je. Isitnjavanje zemlje može vršiti i treći dječak ili djevojčica, ako radna jedinica za kopanje rupa broji tri člana.

Kada je zemlja pomiješana s kamenjem, onda samo krupnije kamenje otstraniti, a sitnije ostaviti, jer će ono dobro koristiti kod čuvanja vlage za vrijeme sušnih dana. (Svršiće se.)

Uzgojne iskrice

Djetinja je duša ko janješce bijelo,
Ko za ljetne žege, bistro, pitko vrelo.

Ako li ti dijete krivom stazom kroči,
Savjetuj ga i nastoj smjesta mu pomoći.

Dok majčino oko još nad tobom bdije,
Dotle, čedo moje, strah neka te nije.

Svaki otac poslije gorke suze lije,
Ako je svom čedu popuštao prije.

Želiš li da čedo tvoje ne postrada,
Um i srce, oče, njeguj mu za mlada.

Svud je lijepo, brate, na svijetu tome,
Al najljepše na krioсu majčinome.

* * *

Kada dijete svoje,
Mati kaznit hoće,
Ne miješaj se tada
Nikad u to, oče;
Tvoje r'ječi oštre
Opet kad ga kore,
Majčina tad usta
Neka ne prozbore;
Pod okriljem tako
Ono neka sniva
Od jednog il' drugog
Kažnjeno kad biva.
I tad ćete vidjeti,
Sretno dijete što je,
Bilo u tuđini,
Il sred kuće svoje.

Sarajevo *R. b. MALDINI*

NARODNE POSLOVICE

Od zle ćudi nema većega zla na svijetu.

Od inata nema gorega zanata.

Od jedne koze dva mijeha ne mogu biti.

Od jeftina mesa čorba za plot.

Od kako se oslobodi, od onda se osramoti.

Od tuđe sramote meni nema poštenja.

Od čuvena do viđena daleko je.

Onaj mi je brat, koji mi je dobru rad.

Onoga ne valja karati koji se i sam kara.

Pitali Kraljevića Marka kako je postao onaki junak, a on odgovorio da je naučio od djece i od pasa: »Najbolje pseto kad pobjegne, sva paščad, i najgora trče za njim; a najgore kad se upre, ni najjača ne smiju lasno na njega; a tako isto biva i djeca kad se biju«.

Pijanu more do koljena.

JUGOSLOVENSKA ŠTAMPA D. D. ZAGREB

[P]ARINA PLAĆENA U GOTOVU CIJENA 3.— DINARA

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII Zagreb, travanj 1939 Godina VIII

SADRŽAJ:

Broj 8

Izdavač i urednik: JOSIP BUTORAC, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšavska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15. d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

TARINA PLAĆENA U GOTOVU

CIJENA 3.— DINARA

Dom i škola — Dječje kolo

Mjesečnik za propagandu zajednice doma i škole

Godina VIII — Zagreb, svibanj-lipanj 1939 — Godina VIII

Broj 9 i 10

SADRŽAJ:

Izdavač i urednik: *JOSIP BUTORAC*, gradski školski nadzornik, Zagreb, Varšav ska 16, priz. desno. — Godišnja pretplata 25 d. — polugodišnja 15. d. — Novac se šalje na Fil. Pošt. šted. u Zagrebu, br. ček. rač. 37.365.

Naši najmlađi suradnici

MAJKA

Kako je veličanstveno ime majka. Ono je mnogo opjevano u pjesmama. A što sve ne bi majka učinila za svoje dijete? Žrtvovala bi i sam život za djecu ako ustreba. Imamo dosta primjera majčine ljubavi. I prva riječ dječja je »mama«. A djeca moraju da joj vrate njenu ljubav dobrotom i poslušnošću. Kako nam je teško kad ne vidimo dosta dugo majku. No mnoga djeca izrabljuju drsko majčinu ljubav. Ima i takvih sinova, koji svoje majke pod njihovu starost otjeraju. Crna nezahvalnost! Majku treba još više poštovati pod njenu starost. Možemo i moramo se ponositi sa svojom majkom. Ja se i molim za svoje roditelje. Pripremili smo se da lijepo proslavimo »Majčin dan«. Raznim deklamacijama i pjesmama obradovat ćemo za sigurno svoje mamice.

Drug Šega će rukovoditi program za »Majčin dan«. Predgovor će govoriti Mintas. Ja ću pretstavljati sa drugovima u igrokazu. Ukratko, majčicama ćemo prirediti veliko veselje.

Sjećam se kad sam bio na moru kako me je majčica učila plivati. Koliko sam se vode nagutao, ne sjećam se. Sestru je takodjer učila plivati. Jadnica! Nagutala se vode kao žabica. Bilo joj je malo zlo, ali majčica ju je utješila. Kad sam bio malen, mislio sam da me mamica ne voli, ako me kara! N poslije sam shvatio da me voli i onda kad me kara.

Živile mamice!

Kuzmić Mladen, uč. IV b. r. Kaptol

MALO PASTIRČE

Kad sunce zalazi za goru,
Pastir tad svira frulicu svoju.
I stadom se svojim u selo vraća.
Kod križa ga čekaju malena braća.

I onda se tamo svi zajedno mole,
Dobrome Bogu za sreću i zdravlje
Za mrtvoga tatu i majčicu dragu,
Te život da njihov krene na bolje.

Majčica njihova bolesna leži,
Treba joj mnogo njege i lijeka
Da opet bude zdrava i čila,
Kao što uvijek je njima bila.

I kad njihova molitva svrši,
Oni polagano kreću tad kući
Vedri i sretni, a stado ih prati,
Misleći samo Bog će sve dati.

Šurbek Nada, kitničarska uč. III d raz. stručne produžne škole u Gundulićevoj ul.

MAJČINU DANU

Anđeli danas nebom
razvili su krila,
Da iskažu svoje želje,
draga majko mila.

Kad bi cvijeće cijelog svijeta
ja u kitu svila,
Tu bi kitu Tebi dala,
draga majko mila.

Kad bi zlato cijelog svijeta
u dar jedan slila,
Taj bi dar Tebi dala,
draga majko mila.

Sastavila: Širec Ana, uč. IIIb raz.

PRVI PUT NA MORU

Ja sam bila u Selcu. Selce je jako lijepo mjesto. Kad smo došle na more, začudila sam se. Još se nisam ničemu tako začudila kao moru. Ja znam, da ima više mora, ali ja dosad nijesam vidjela nijedno more. Selce je u Hrvatskom Primorju. U Primorju raste najviše maslina, a iz te masline se pravi maslinovo ulje. Osim te masline tamo raste borovica i lovorika. Jedne je noći bila bura. Bio je i velik potres. Čim je zadrhtao odmah smo svi izašli van. Jednog jutra lijepo je sijalo sunce. Prije podne smo išle na šetnju. Gospođa je rekla neka idemo brati ljubice. Mi smo puno nabrale. Najednom vidimo kako se nešto koprca u moru. To je jedna curica rekla gospođi. Gospođa nam je kazala da je to dupin. On je došao za parobrodom. Ja si želim još jedamput ići na more. Ja nisam ništa platila, jer sam siromašna. Sve to plaća grad Zagreb. Čule smo, da se g. nadzornik Markulin mnogo za nas brine.

Novosel Anica, uč. IVb raz.

POSLIJE SV. PRIČESTI

Samo jedna želja
U mom srcu cvate
Da ja umrem za Te,
Moj Isuse dragi!

Sve što trpim, radim
I sva poniženja
Jesu uzvišenja
Kad ih za Te snosim!

Jedno samo želim:
Da se milim Tebi
I da umrem sebi;
S Tobom v'jek da živim.

Sastavila: Olga Legac, uč. IIIb raz.

U SELCIMA

Ove godine sam bila u Selcima na moru. Išla sam sa kolonijom. Tamo nam je bilo jako lijepo. Vidjele smo to krasno Jadransko more. U moru smo vidjeli morske ježeve a ponajviše školjke. Na drugoj strani je otok Krk. Jednom smo dobile od jednog Primorca morskog ježa, pa nam je rekao ovaj Primorac da neka ga metnemo sušiti, pa ćemo dobiti krasnu školjku. Jedne noći je bio potres, ali ja ga nisam oćutila. Istog dana je ujutro bio potres, i mi svi smo izašli iz kuće. Druge je noći opet bio potres u 11 sati. Mi smo svake nedjelje išle u crkvu s časnim sestrama i gospođama. Časne sestre su se zvale ovako: časna sestra oberica, časna sestra Atalina, časna sestra Augustalija, časna sestra kuharica, časna sestra Genoveva. Te su časne sestre bile dobre. Mi smo svaki dan učile, a dok smo se naučile, išle smo svaki dan šetati. Ja još želim ići na more.

Horvatek Anica, uč. IV b žen. raz. Jukićeva ul. Maksimir.

NAŠ OTOK

Lijep je to otok
U srcu Jadrana.
Mnogo je otoka
Sa njegovih strana.

Na istočnoj strani
Leži grad Korčula,
A na kraj otoka
Naša Vela Luka.

Naš je otok bogat
Divnim uvalama.
To su sklona mjesta
Našim ribarima.

U sredini njega
Ima mnogo sela,
I po njemu cijelom
Priroda je lijepa.

Taj je otok mio
Svakom Dalmatincu,
A najviše meni
Velalučanincu.

Milan Oreb, uč. II r. gr. škole u Veloj Luci na Korčuli.

MALI BRANKO

Mali Branko,
nevaljanko,
skače, viče,
neprestano se
skiće.

Nogometom se
zanima,
prozore
s loptom
razbija.

Mali Branko
nevaljanko
mačku za rep
vuče,
mačka njega
ogrebla je,
a on gorko jauče.

Tuković Ljerka, uč. IIIb r. osn. škole.

CHARIF